

ΝΕΑ ΖΩΗ

ΤΕΥΧΟΣ 4.

ΤΙΜΗ ΤΟΥ ΤΕΥΧΟΥΣ Γρ. Δ. 12.
ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΔΡΑΧ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

ΤΕΥΧΟΣ 4

Α. ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ, ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ, ΜΕΤΑΦΡ. Α. ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ
ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑ, "ΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ", ΤΟΥ Δ. ΣΟΛΩΜΟΥ
Ν. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗ, ΟΙ ΜΥΡΟΦΟΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ
ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ, Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ
ΚΩΣΤΑ ΟΥΡΑΝΗ, ΛΥΤΡΩΜΟΣ
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, ΦΕΛΛΑΧΟΣ - ΓΕΡΟΙ - ΜΕΤΑΝΟΙΑ - ΑΓΝΟΤΗ
Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ, ΑΝΔΡΕΙΚΕΛΑ - ΤΑΦΟΙ
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, ΑΠΟ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ
Κ. Ν. ΠΑΠΠΑ, ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ
ALEC SCOUFFI, ΑΛΛΟΥ - ΜΟΝΑΣΙΑ: ΜΕΤΑΦΡ. Κ. Ν. Κ.
JEAN BARRÉ, MISERERE, ΜΕΤΑΦΡ. Ν. ΓΡΙΜΑΛΔΗ
ΓΙΑΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗ, ΣΤΟ ΝΙΚΟ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟ - ΤΑΞΕΙΔΙΩΤΕΣ - ΣΕΡΕΝΑΤΑ-Η ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΗ ΑΛΚΥΟΝΑ -
ΟΙ ΕΓΝΟΙΕΣ - Η ΣΤΙΓΜΗ - ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Κ. Ν. ΠΑΠΠΑ, "ΠΕΖΟΙ ΡΥΘΜΟΙ", Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ "Η ΑΡΓΩ ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ", ΠΕΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ
Ι. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ, Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΙΚΟΣ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ
ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ, "ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΛΟΥ" ΣΠ. ΑΝΤΥΠΑ - "Ο ΛΑΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΝΟΥΧΩΝ"
Δ. ΤΑΝΑΛΙΑ - "ΠΡΟΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΥΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ" ΠΕΤΡΟΥ ΑΤΡΕΙΔΗ - "ΔΥΟ
ΦΩΤΙΕΣ" Α. ΧΑΤΖΗΠΟΣΤΟΛΟΥ - "Η ΤΡΙΑΔΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ" ΗΘΟΥ ΔΕΛΦΟΥ - "Ο ΚΗΤΟΣ
ΜΕ ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ", Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗ - "ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ" Β. ΦΕΡΡΗ - "ΜΑΪΣΤΡΑΛΙΑ" Σ.
ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ - "ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΧΛΟΗ" Δ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ. "ΑΝΟΙΣΙΑΤΙΚΟ ΑΓΕΡΙ"
Β. ΡΩΤΑ.
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, "ΜΕΣ ΣΤΟ ΚΛΟΥΒΙ" Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΥ - "ΑΜΑΡΩΔΑ" Μ. Α. ΡΟΔΑ
ΕΥ. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΥ, "Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ" Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΣΑΚΗ
Γ. ΠΕΤΡΙΔΗ, "ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ" ΑΛΕΞ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ
Γ. ΠΙ. "ΜΕΑ CULPA", Α. ΑΡΓΗ
ΞΕΝΕΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΕΣ, ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ: JEAN MORÉAS } ΜΕΤΑΦΡ. Κ. Ν. Κ.
ΡΩΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, IVAN BOUNINE }
ΙΡΑΝΔΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ, ΤΟ ΕΦΕΤΕΙΝΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ: W. YEATS ΜΕΤΑΦΡ. Γ. ΠΙ.
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ, ΘΕΑΤΡΙΚΑ: ΑΠ. ΛΕΟΝΤΗ "ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ", "ΧΑΜΕΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ",
ΓΙΑΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗ "ΑΛΛΟΙ ΔΕΣΜΟΙ", Κ. ΤΑΧΙΤΖΗ "ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ, ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ
ΤΜΗΜΑΤΑ "ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ", "ΑΙΣΧΥΛΟΥ-ΑΡΙΟΝΟΣ"

ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΑ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΑΠΟ Τ' ΑΜΑΡΩΔΑ, Μ. Α. ΡΟΔΑ: "ΠΡΟΣΕΥΧΗ", ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ HEISEMBERG,
Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΒΩΚΟΥ

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗ "ΝΕΑ ΖΩΗ"

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Τὸ Σύλλογο τῆς "Νέας Ζωῆς", ἀποτελοῦν οἱ:

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ	Β. ΠΑΥΛΙΔΗΣ
Δ. ΓΟΥΝΑΡΟΠΟΥΛΟΣ	Π. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
ΠΗΛΙΟΣ ΖΑΓΡΑΣ	Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ
Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ	Κ. ΠΗΛΑΒΑΚΗΣ
ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΓΝΗΣ	Δ. ΣΑΡΡΗΣ
Θ. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΣ	ΓΡ. ΣΑΡΡΗΣ
Κ. Ν. ΠΑΠΠΑΣ	Δ. ΦΙΛΙΠΠΙΔΗΣ
Ι. Ν. ΠΑΠΠΑΣ	

ΝΕΑ ΖΟΪ

В. Р. 2126 - ALEXANDRIE - ÉGYPTE

Α. ΑΝΤΡΕΓΙΕΒ

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ

ΠΡΑΞΗ ΠΡΩΤΗ

ΕΙΚΟΝΑ ΤΡΙΤΗ

Ὁ μάλος ἐξακολουθεῖ.

Σάμπως νὰ ἔχουν προστεθῆ καὶ ἄλλες μάσκες — ἡ αἰθουσα ἔγινε πὺδ στενόχωρη, πὺδ ἀνήσυχη. Μπορεῖ κανεὶς νὰ ὑποθέσῃ πὼς στοὺς μουσαφιρέους ἐπενεργεῖ, τὸ παράξενο καὶ μυστηριώδικα νοθευμένο κροσί. Ἡ μουσικὴ παίζει κάπως ἐξαντλημένα, πάντα ὁμως ἔτσι ἄγρια, ἢ θλιβερὴ καὶ ὄμορφη μελωδία, λὲς καὶ κατὰ σύμπτωση ἔπεσε μέσα σ' αὐτὸ τὸ χάος τῶν θορυβώδικων καὶ ἄγριων κραυγῶν, δὲν ἀργεῖ δὲ νὰ καμματιαστῇ ἀπ' τὶς φωνὲς αὐτὲς καὶ σκορπίζεται στὸν ἄνεμο σὰν πεσμένο κτρινιασμένο φύλλο, καὶ στριφογυρίζοντας πεθαίνει. Μερικὲς μάσκες ἐξακολουθοῦν νὰ χορεύουν, μὰ οἱ περισσότερες πηγαινοέρχονται μέσα σὲ μιὰ ἀκατανόητη ἀνησυχία, μαζεύονται γὰρ μιὰ στιγμή σ' ὀμίλους, ἀνταλλάζουν σύντομες, γεμάτες ταραχὴ παρατηρήσεις. Τελείως ἀπομονωμένες πλανιῶνται μέσα στὸ πλήθος οἱ **ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ** : τριχωτὲς καὶ μαῦρες, ἀπ' τὰ πόδια ὡς τὸ κεφάλι, φαντάζουν σὰν οὐραγοτάγκοι, ἢ σὰν καὶ ἐκεῖνα τὰ τερατώδη μαλλιαρὰ ἔντομα, πὺδ ἔρχονται τὴ νύχτα στὸ φῶς. — Σὰν ἔνοχοι, μὲ ὕφος ντροπαλὸ καὶ λίγο χαμένο, γλυστροῦν τοῖχο-τοῖχο καὶ κρύβονται σὲς γωνιές. Μὰ ἡ περιέργεια ὑπερνικᾷ: —

Βαδίζοντας μὲ προφύλαξη, ἐξετάζουν τὰ πάντα, φέροντάς τα κοντὰ στὰ μάτια, ἀγγίζουνε μὲ τὰ τριχωτὰ μαῦρα τους δάχτυλα, τὶς λευκὲς μαρμαρέινες κολῶνες, πέρνουν στὰ χέρια τὶς πολύτιμες κοῦπες καὶ κάπως ἀδύναμα τὶς ἀφίνουν νὰ πέσουν χάμω. Οἱ ἄλλες μάσκες πὺδ ἦρθαν πρωτίτερα, εἶναι ὀλοφάνερο πὼς τὶς φοβοῦνται.

ΦΩΝΕΣ Ποῦ εἶναι ὁ Λορέντζο;

— Ποῦ εἶναι ὁ Λορέντζο; Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ βροῦμε τὸ Λορέντζο. Μήπως εἶδε κανεὶς ποῦ εἶναι ὁ Δούκας; Εἶναι ἀνάγκη νὰ τοῦ τὸ ποῦμε γιὰτὶ ἀλλοιώτικα θάναι πολὺ ἀργά.

— Αὐτοὶ πετᾶνε πρὸς τὸ φῶς.

— Εἶναι φανερὸ πὼς εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποῦ βρίσκονται δῶ : κοιτάξτε πὼς ξεετάζουν ὅλα τὰ πράγματα, μὲ τί περιέργεια τ' ἀγγίζου. Ποιὸς τοὺς κάλεσε;

— Δὲν τοὺς κάλεσε κανεὶς. Ἦρθαν μοναχοὶ τοὺς ἀπ' τὸ φωτισμένο δρόμο.

— Μὰ ἴσως νᾶναι καὶ ἀπ' τοὺς δικούς μας ;

— Ὅχι, ὄχι, — εἶναι ξένοι.

— Ὅλα αὐτὰ τᾶχει καμωμένα τὸ φῶς στὸν πύργο. Τί φρίκη !

— Τρελλὲ Λορέντζο ! Τρελλὲ Λορέντζο ! Τρελλὲ Λορέντζο !

— Πρέπει νὰ κατεβάσουνε τὴ γέφυρα. Τότε δὲν θὰ μπορέσουνε πιά νὰ περάσουνε.

— Φωνάζτε τὸν Λορέντζο !

(ΜΙΑ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ ἀγγίζει μὲ περιέργεια τὸ μανίκι μιᾶς προηγούμενης μάσκας, ἐκείνη ἀναπηδάει μὲ τρόμο).

Η ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΜΑΣΚΑ Τί ἐπιθυμεῖτε, σινιόρ ; Δὲ σᾶς γνωρίζω, ποιὸς εἶστε ; Ποιὸς σᾶς προσκάλεσε δῶ ;

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Δὲν ξέρω ποιὸς εἶμαι. Κάποιος ἄναψε φῶς στὸν πύργο, καὶ μεῖς ἦρθαμ' ἐδῶ. Σὲ μᾶς εἶναι πολὺ σκοτεινά. Καὶ πολὺ κρύο κάνει σὲ μᾶς. Μὰ ἐσεῖς ποιὸς εἶστε ; Κ' ἐγὼ δὲ σᾶς γνωρίζω. (Θέλει νὰ ἀγκαλιάσῃ τὴ μάσκα, ἐκείνη ἀναπηδά).

Η ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΜΑΣΚΑ Κάτω τὰ χέρια, σινιόρ, ἀλλοιώτικα θὰ σᾶς κόψω τὰ δάχτυλα.

(Ταλαντευόμενη ἡ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ, ξυγώνει στὴ φωτιά τοῦ τζακιοῦ, κάθεται ἀνακούρκουδα καὶ ζεσταίνεται. Σ' αὐτὴ ἐνώθησαν κι ἄλλες παρόμοιες σὰν κι αὐτὴν καὶ κυκλώνουν σὰν μαῦρος κλοιὸς τὴ φωτιά, ποὺ ὀλοένα λιγοστεύει).

Η ΠΡΩΤΗ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Κάνει κρύο ! κάνει κρύο !

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Κάνει κρύο !

ΤΡΙΤΗ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Αὐτὸ εἶν' ἐκεῖνο ποὺ ὀνομάζεται φωτιά ; Τί ὡμορφη ποὺ εἶναι ἡ φωτιά. Τίνος εἶν' αὐτὸ τὸ σπῆτι, Γιατί δὲν εἶχαμ' ἔρθῃ πρωτύτερα ἐδῶ ;

ΠΡΩΤΗ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Γιατί τότε δὲν ὑπήραμε. Ἐμᾶς μᾶς γέννησε τὸ φῶς.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Μὰ γιατί σβύνει ἡ φωτιά ; Τὴν ἀγαπῶ τόσο πολὺ, κι αὐτὴ σβύνει. Γιατί σβύνει ἡ φωτιά ;

ΜΙΑ ΜΑΣΚΑ Ὁ Δούκας Λορέντζο εἶναι ἕνας προδότης. Μᾶς ἀπατᾶ. Μᾶς εἶπε πὼς τὸ παλάτι τοῦτο εἶναι δικό μας, γιατί λοιπὸν τοὺς φώναξε κι αὐτοὺς ἐδῶ πέρα ;

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΑΣΚΑ Δὲν τοὺς φώναξε. Ἦρθαν μοναχοὶ τοὺς. Ὡς τόσο τὸ παλάτι αὐτὸ εἶναι δικό μας, κ' ἐμεῖς θὰ προστάξωμε νὰ κατεβάσουν τὸ γεφύρι. Ἔ, δοῦλοι, δοῦλοι τοῦ σινιόρ Λορέντζο ! Ἐλάτε δῶ !

(Κανεὶς δὲν πλησιάζει).

ΤΡΙΤΗ ΜΑΣΚΑ Οἱ δοῦλοι σκορπίστηκαν. Φωνάζτε τὸ Λορέντζο ! Φωνάζτε τὸ Λορέντζο !

ΟΙ ΓΡΗΣΣ (Τρέχοντας μὲ τίς καστανιέτες). Ἔρχεται ὁ γαμπρός. Ἔρχεται ὁ γαμπρός. Ἔρχεται ὁ γαμπρός.

ΦΩΝΕΣ Λορέντζο ! Λορέντζο ! Λορέντζο !

(Στὴ σκᾶλα ἐμφανίζεται ὁ ΛΟΡΕΝΤΖΟ, χαμογελῶντας. Τὸ ροῦχο του εἶναι ξεσκισμένο. Ἀπάνω στὸ γυμνὸ στήθος φαίνεται ἕνας μεγάλος ἄλικα-κόκκινος λεκές, μὰ κεῖνος δὲν τὸν προσέχει καὶ φέρεται μὲ τὴν ἴδια πάντοτε ἀξιοπρέπεια καὶ τὴν αὐστηρὴ χάρη, ἡγεμονεύοντος πρίγκηπα).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ζητῶ τὴ μεγαλόψυχη συγγνώμη σας, σινιόροι, ποὺ τόλμησα νὰ σᾶς ἀφήσω ἕνα λεπτὸ. Φανταστήτε, ἀγαπητοί μου μουσαφιρέοι, τί κωμικὸ καὶ διασκεδαστικὸ ἀστεῖο : εἶδα πρὸ ὀλίγου ἕναν πολὺ ἔξυπνο σινιόρ, ποὺ ντύθηκε μὲ τὴ μάσκα τοῦ δοῦκα Λορέντζο. Ὁ ἀπορούσατε πολὺ ἂν τὸν βλέπατε, τόσο ἦταν καταπληκτικὴ ἡ ὁμοιότης του μὲ μένα, ὁ ἐπιτήδειος χωρατατζῆς δὲν ἔκλεψε μόνο τὰ ροῦχα μου, μὰ καὶ τὴ φωνή μου, τὴ μορφὴ μου, σινιόροι. Ἀλήθεια, δὲν σᾶς φαίνεται πολὺ ἀστεῖο αὐτὸ ; (Γελά).

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ Εἶσαι ματωμένος Λορέντζο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Κοιτάζεται ἀδιάφορα). Δὲν εἶναι δικό μου τὸ αἷμα αὐτό. Θαρρῶ,... (Τρίβει σκεπτικὸς τὸ μέτωπο), θαρρῶ πὼς τὸν σκότωσα ἐκεῖνον τὸν ἀστεῖο. Δὲν ἀκούσατε πέσιμο κορμιοῦ, σινιόροι ;

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ Ὁ Δούκας Λορέντζο εἶναι φονιάς ! Ποιὸν σκότωσες, Λορέντζο ;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Συμπαθῆστε με, σινιόροι, μὰ νὰ σᾶς πῶ τὴν ἀλήθεια, δὲν ξέρω ποιὸν σκότωσα. Εἶναι ξαπλωμένος ἐκεῖ ἀπάνω. Καὶ ἂν θέλετε μπορεῖτε νὰ πάτε νὰ τὸν δῆτε : εἶναι ξαπλωμένος ἐκεῖ. Μὰ γιατί δὲν παίζει ἡ μουσικὴ ; Καὶ γιατί δὲ χορεύετε, ἀγαπητοί μου μουσαφιρέοι ;

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ Ἡ μουσικὴ παίζει, Λορέντζο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἀλήθεια ; Καὶ μένα μοῦ φαινότανε πὼς ἦταν ὁ ἀγέρας, πὼς ἦταν ἀπλῶς ὁ δυνατὸς ἀγέρας. Χορεύτε λοιπὸν, κύριοι, εἶμαι τόσο εὐτυχισμένος γιὰ τὴν ἀμέριμνη εὐθυμία σας. Πετρούτσιο ! Κριστόφορο ! Φέρτε ἀκόμη κρασί στοὺς ἀκριβοὺς

μας ξένους. (Μελαγχολικά). "Αχ, ναί (Γελᾷ), μὰ γὼ τοὺς ἔχασα ὄλους, καὶ τὸν Πετρούτσιο, καὶ τὸν Κριστόφορο, καὶ τὴν ντόννα Φραντσέσκα. "Ἐτσι λεγότανε ἡ γυναῖκα μου,—ντόννα Φραντσέσκα. Δὲν εἶν' ἀλήθεια γοητευτικὸ αὐτὸ τὸ ὄνομα; Ντόννα Φραντσέσκα....

(Τὸ πλῆθος ποὺ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὶς ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ αὐξάνει. Μιὰ ἀπ' αὐτὲς ἀνεβαίνει τὰ σκαλιὰ κι' ἀποτείνεται πρὸς τὸ Δοῦκα).

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Ἐσὺ ἀναψες τὸ φῶς;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ποιὸς εἶστε, σινιόρ; Ἐχετε τόσο παράξενη καὶ βάνουση φωνή, κ' ἐγὼ θαρρῶ πὼς δὲ σᾶς προσκάλεσα. Πὼς ἦρθατε ἐδῶ;

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Ἐσὺ ἀναψες τὸ φῶς;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ναί, χαριτωμένε μου ἀγνώστη, ἐγὼ πρόσταξα νὰ φωτίσουν τὸ παλάτι μου. Εἶδατε πόσο μακρὰ λαμποκοποῦν τὰ φῶτα του;!

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Ἐχεις ξυπνήσει ὅλη τὴ νύχτα. Ὅλα ἔχουν σαλέψει ἐκεῖ. Ἡ νύχτα ἔρχεται κατὰ δῶθε. Δὲν πειράζει ποὺ ἦρθαμε σὲ σένα; Εἶσαι σὺ ὁ Λορέντζο; Εἶναι τὸ σπῆτι σου αὐτό; Εἶναι ἡ φωτιά σου αὐτή; (Θέλει νὰ ἀγκαλιάσῃ τὸ ΛΟΡΕΝΤΖΟ, ἐκεῖνος τὴ σπρώχνει μὲ δύναμη).

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ (Ἀπὸ κάτω). Φυλάξου ἀπ' αὐτόν, Λορέντζο. Λορέντζο, τὸ παλάτι σου κινδυνεύει. Ἦρθαν οἱ ἀκάλεστοι. Πρόσταξε νὰ κατεβάσουν τὸ γεφύρι καὶ νὰ μανταλώσουν καλὰ ὅλες τὶς πόρτες.

ΜΙΑ ΦΩΝΗ Ἡ γέφυρα εἶναι κατεβασμένη πιά, μ' αὐτοὶ ἀνεβαίνουν ἀπὸ τοὺς τοίχους.

ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ Ὅλο τὸ ἔρεβος τῆς νύχτας μεταμορφώθηκε σὲ ζωντανὰ πλάσματα, κ' ἔρχονται ἀπὸ παντοῦ ἐδῶ. Κλείστε τὶς πόρτες.

ΟΙ ΜΑΣΚΕΣ (Ἀπὸ κάτω). Λορέντζο, μᾶς ἐπροσκάλεσες, κ' ἐμεῖς εἴμαστε οἱ μουσαφιρέοι σου! Ὁφείλεις νὰ μᾶς ὑπερασπίσης! Μάζεψε τοὺς ὀπλισμένους δούλους σου καὶ σκότώσέ τους. Γιατὶ ἀλλοιῶς θὰ σκοτώσουν καὶ σένα κ' ἐμᾶς.

ΤΡΙΤΗ ΦΩΝΗ Κοιτάξτε! ὁ καθένας τοὺς σβύνει κι' ἀπὸ ἓνα φῶς, τὰ ρουφᾶνε τὰ φῶτα, τὰ σβύνουν τὰ φῶτα μὲ τὰ μαῦρα τοὺς κορμιά.

Η ΠΡΩΤΗ ΦΩΝΗ Ποιοὶ νᾶναι; Τ' ἀγαποῦν τὸ φῶς κι' ὅμως τὸ σβύνουν. Πετοῦν πρὸς τὸ φῶς καὶ τὸ φῶς θαμπώνει! Ποιοὶ νᾶναι;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τί χαριτωμένο χωρατό, σινιόροι,—εἴσατε τόσον ἔξυπνοι.

Ὡς τόσο μοῦ φαίνεται πὼς τὰ φῶτα σβύνουν πραγματικά, καὶ πὼς ἀρχίζει νὰ κἀνὴ πολὺ κρύο ἐδῶ μέσα. Θὰ κἀνὴ ἄραγε τὸν κόπο κανεὶς ἀπὸ σᾶς, σινιόροι, νὰ καλέσῃ τοὺς δούλους μου; Αὐτοὶ θὰ μᾶς φέρουν καινούργια φῶτα. Ἐγὼ, μὰ τὴν ἀλήθεια, δὲ ξέρω ποῦ βρίσκονται.

(Οἱ μανταλωμένες θύρες ἀνοίγονται μονομιᾶς, σάμπως ἀπὸ μιὰ δυνατὴ σπρωξιὰ, κι' ἀφίουν νὰ μποῦνε ὀλόκληρο πλῆθος ἀπὸ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ ἔτσι μονομιᾶς πάλι καὶ ἀρκετὰ φανερὰ τὸ φῶς ἀδυνατίζει. Μὲ τὴν ἴδια πάντα ντροπαλή, μὰ κ' ἐνοχλητικὴ περιέργεια, ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ τρυπώνουν παντοῦ, καὶ σὰν ἓνας ὀλόκληρος μαῦρος σωρὸς κοντοζυγώνουν τὸ τζάκι, σκοτεινιάζοντας τελειωτικὰ τὴν μισοσβυμένη φλόγα του).

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ Κάνει κρύο! Κάνει κρύο! Κάνει κρύο!

ΦΩΝΕΣ Ἀνάψτε τὰ φῶτα! Τὰ φῶτα σβύνουν! Ποιὸς ἄνοιξε τὶς πόρτες; Φέрте δαυλοὺς! Δαυλοὺς!

(Μέσα σ' αὐτὸ τὸ παιδαμόνιο μερικοὶ φροντίζουν νὰ κλείσουν τὶς θύρες, ἀλλὰ ὑποχωροῦν ὁμπρὸς στὴν ὄθησιν τῶν ΜΑΥΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΩΦΩΝ ποὺ ὀλοένα καταφθάνουν. Ἄλλοι ἐπιχειροῦν, δίχως ἀποτέλεσμα ν' ἀνάψουν τοὺς σβυμένους λαμπτήρες, κ' ἐκεῖνοι ἀνάβουν ἀλλὰ σβύνουν ξανά. Ἐμφανίζονται δυὸ-τρεις μάσκες μὲ φλογισμένους δαυλοὺς, καὶ τὸ κόκκινο φῶς τοὺς ποὺ ταλαντεύεται, γεμίζει τὴ σάλα μ' ἓνα φαντασμαγορικὸ χορὸ τῶν ἴσκιων).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Θαυμάζοντας αὐτὰ ποὺ γίνονται). Τί ἔξοχο ποὺ εἶν' αὐτὸ σινιόροι. Δὲ μοῦτυχε ποτὲ νὰ ἰδῶ μιὰ τέτοια ἐνδιαφέρουσα πάλη τοῦ σκότους μὲ τὸ φῶς. Χίλιες εὐχαριστίες σ' ἐκεῖνον ἀπὸ σᾶς, σινιόροι, ποὺ τὸ σοφίστηκε αὐτό! Θᾶμαι πιστός του δούλος ὡς τὸν τάφο.

ΦΩΝΕΣ Οἱ δαυλοὶ σβύνουν! Φέрте δαυλοὺς!

ΜΙΑ ΜΑΣΚΑ Εἶναι ἀπαραίτητο νὰ σβύσωμε τὸ φῶς στὸν πύργο. Αὐτὸς ὁ τρελλὸς Λορέντζο θὰ μᾶς καταστρέψῃ ὄλους.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΑΣΚΑ Πῆγαν ἤδη ἐκεῖ.

Η ΑΡΑΧΝΗ (Ποῦ ἀπὸ πολὺ ὥρα καιροφυλαχτοῦσε τὴ ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ, τὴ ρωτᾷει). Εἶστε σταλμένοι ἀπὸ τὸ Σατανᾶ;

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Ποιὸς εἶν' αὐτὸς ὁ Σατανᾶς;

Η ΑΡΑΧΝΗ (Μὲ δυσπιστία). Δὲν τὸν γνωρίζεις τὸ Σατανᾶ; Ποιὸς λοιπὸν σᾶς ἔστειλε ναρθῆτε δῶ;

Η ΜΑΥΡΗ ΜΑΣΚΑ Δὲν ξέρω, ἦρθαμε μονάχοι μας. (Θέλει ν' ἀγκαλιάσῃ τὴν ΑΡΑΧΝΗ, ἐκεῖνη φεύγει γεμάτη τρόμο, ταλαντευομένη ἐπάνω στὰ τρεμάμενα πόδια της).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἐ, Λουίντζη, ληστή καὶ κακοῦργε! Γιατὶ λοιπὸν ἔπαψες μὰζι μὲ τοὺς ἀρτίστες σου; Σὲ παρακαλῶ νὰ μᾶς παίξῃς αὐτὸ

τὸ τραγουδάκι—θιμᾶσαι ; μὲ συγχωρεῖτε, σινιόροι, ἔχω πολὺ ἀδύνατη φωνή, ὡς τόσο πρέπει νὰ τὸ θυμίσω σ' αὐτὸν τὸν ξεχασιάρη μουζικάντη... Ἄκου Λουίντζη.

(Σιγοτραγουδεῖ ἕνα συγνηθικὸ κ' ἐπαλὸ τραγουδάκι, ποὺ μ' αὐτὸ οἱ μανάδες νανουρίζουνε τὰ παιδιὰ τους. Καὶ παράξενο πρᾶγμα : μὲ σιγανὰ καὶ τρυφερὰ ἄκκορ, ἢ μουσικὴ ἀποκρίνεται σ' αὐτό. Ὅλα σιγὰ, σιγὰ καταπαύουν. Μὲ ἀκατανόητες καὶ ἀηδεῖς πόζες, χάσκοντας, μὲ ἀφελῆ περιέργεια ἀφιγκράζονται οἱ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ. Μόνον στὶς θύρες ποὺ μ' ὄλες τῆς δυνάμεις πιέζουν μὲ τοὺς ὤμους, συγκρατώντας τες οἱ προηγούμενες μάσκες κάτι χτυπᾶ, γραντζουνᾶ καὶ σκούζει μὲ σιγανὲς κλαψιάρικες φωνές. Κλείνοντας τὰ μάτια, ὁ Λορέντζο σιγοτραγουδεῖ, λίγο τρικλιζώντας. Σάφνου πίσω του στὴ σκάλα, ἀντηχεῖ τὸ ποδοβολητὸ πολυαριθμῶν ποδιῶν, ποὺ ἀκούγεται καθαρὰ μέσα στὴ σιγαλιά. Δίπλα στὸν Λορέντζο, σκουντώντας τον, κατεβαίνουν τρέχοντας μερικὲς ἀπὸ τὶς προηγούμενες μάσκες).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ σιγανὸ παράπονο). Μοῦ κόψατε τὸ τραγοῦδι μου, σινιόροι.

ΜΙΑ ΑΠ' ΤΙΣ ΜΑΣΚΕΣ (Λαχανιασμένη). Φόνος ! Φόνος ! Στὸν πύργο γίγηκε ἕνας φόνος !

ΦΩΝΕΣ Ποιὸν σκότωσαν ;

ΠΡΩΤΗ ΜΑΣΚΑ Κύριοι, σκότωσαν τὸν Λορέντζο, τὸν δούκα ντὶ Σπαντάρο τὸν ἀφέντη αὐτουνοῦ τοῦ παλατιοῦ.

ΔΕΥΤΕΡΗ ΜΑΣΚΑ Εἶδαμε τὸ πτώμα του. Ὁ δυστυχησμένος ὁ δούκας εἶνε πεσμένος στὴ βιβλιοθήκη μὲ μιὰ πληγὴ πέρα-πέρα στὴν πλάτη. Ἐκεῖνος ποῦ τὸν χτύπησε δὲν εἶναι μόνον φονιάς, μὰ καὶ προδότης !

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Αὐτὸ εἶναι ψέμμα, σινιόροι ! Ἐγὼ τὸν χτύπησα στὴν καρδιά ! Ἐγὼ τὸν νίκησα σὲ μιὰ ἔντιμη πάλη ! Ἐκεῖνος ὑπερασπίζονταν μὲ μανία, μὰ ὁ Ὑψιστος ἔδωσε δύναμη στὸ χέρι μου κι ἐγὼ τὸν νίκησα.

ΦΩΝΕΣ Ἐμπρός ! Ἐκδίκησις, σινιόροι. Στὰ ὄπλα ! Στὰ ὄπλα ! Προδοσία ! Ἐσκότωσαν τὸν δούκα Σπαντάρο.

Ἡ ΠΡΩΤΗ ΜΑΣΚΑ (Δείχνοντας τὸν Λορέντζο). Καὶ νάτος ὁ φονιάς του. Κάτω τὴ μάσκα, σινιόρ !

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τὴ μάσκα ; (Μὲ ἀξιοπρέπεια). Εἶν' ἀλήθεια, σινιόροι, πῶς σκότωσα κάποιον αὐθάδη χωρατατζῆ στὸν πύργο, μ' αὐτὸς δὲν ἦταν ὁ δούκας Λορέντζο. Ὁ Δούκας Λορέντζο εἶμ' ἐγώ.

ΚΡΑΥΓΕΣ Κάτω τὴ μάσκα, φονιά !

(Στὸ μεταξὺ ἡ συρροὴ τῶν ΜΑΥΡΩΝ ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ ἐξακολουθεῖ καὶ τὰ φῶτα ἐξακολουθοῦν νὰ σβύνουν. Ἐμφανίζονται ἀκόμη μερικοὶ δαυλοὶ γιὰ ν' ἀντικαταστήσουν τοὺς σβυμένους. Οἱ παρακάτω

κουβέντες τοῦ ΛΟΡΕΝΤΖΟΥ καὶ τῶν ΠΡΟΣΩΠΙΔΟΦΟΡΩΝ ἀντισκόβονται ἀπ' τὶς συχνὲς κραυγές ! «Φέρετε δαυλοὺς. Τὰ φῶτα σβύνουν»).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Γιατί φαντάζεστε πῶς φορῶ μάσκα, σινιόροι ; (Πασπατεύει τὸ πρόσωπό του). Εἶναι ἕνα συνηθισμένο πρόσωπο, εἶναι τὸ πρόσωπό μου, σᾶς τὸ βεβαιώνω, σινιόροι.

ΦΩΝΕΣ Κάτω τὴ μάσκα, φονιά !

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (ἀγανακτισμένος). Σᾶς παρακαλῶ νὰ παύσετε πιά αὐτὸ τὸ ἄφρεπο ἀστεῖο. Ὅρκίζομαι στὴν τιμὴ μου, πῶς αὐτὴ εἶναι ἡ μορφὴ ποὺ μοῦ δόθηκε ἀπ' τὸ Θεὸ τὴν ὥρα ποὺ γεννήθηκα, καὶ ὅχι πῶς φορῶ μιὰ ἀπ' αὐτὲς τὶς συχαμερὲς μάσκες, ποὺ βλέπω σὲ σᾶς, σινιόροι ! Μιὰ μάσκα δὲν μπορεῖ νὰ χαμογελᾷ, ὅπως χαμογελῶ ἐγὼ ἀπαντώντας σι' αὐθάδικα χωρατά σας ! (Θέλει νὰ χαμογελάσῃ ἀλλὰ μόνον ζαρώνει σπασμωδικὰ τὸ στόμα. Γιὰ μιὰ στιγμὴ ποῦ δείχνει τὰ δόντια του, δίνει τὴν ἐντύπωση μιᾶς φριχτῆς μάσκας ποὺ γελᾷ, ἀμέσως ὁμως τὸ πρόσωπό του γίνε-ται ἀκίνητο, χλωμιάζει καὶ πετρώνει).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ φρίκη). Τί εἶν' αὐτό ; Τί ἔπαθε τὸ πρόσωπό μου ; Δὲν μ' ὑπακούει πιά ! Δὲν θέλει νὰ χαμογελάσῃ, — ἀρχίζει νὰ παγώνῃ. (Λυπητερά). Καθὼς φαίνεται, ἀρχίζω νὰ τρελλαίνωμαι, σινιόροι ! Νὰ κοιτάξετέ με, αὐτὸ δὲν εἶναι μάσκα, αὐτὸ εἶναι τὸ πρόσωπό μου, ἕνα ζωντανὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο

(Χάχανα, κραυγές :)

— Κάτω τὴ μάσκα, φονιά ! Κοιτάξτε ! Κοιτάξτε ! Ὁ Λορέντζο ἀρχίζει νὰ πετρώνῃ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ μορφὴ ἀπολιθωμένη). Ὅλα ἔχουν χαθῆ πιά, σινιόροι. Θέλησα νὰ χαμογελάσω — καὶ δὲν μπόρεσα. Θέλησα νὰ κλάψω — καὶ δὲν μπόρεσα νὰ κλάψω, σινιόροι. Πετρώνει ἀπάνω μου ἡ μάσκα. (Ἀρπάζει μὲ λύσσα τὸ πρόσωπό του, θέλοντας νὰ τὸ σχίσῃ). Θὰ σὲ γδάρω καταραμένη μάσκα, μαζὶ μὲ τὴ σάρκα καὶ τὸ αἷμα θὰ σὲ γδάρω ! Βοηθήστε με, ντόννα Φραντσέσκα ! Στὸ ὄνομα τῆς ἀγάπης μας σᾶς ἱκετεύω, βοηθήστε με ! μόνον νὰ τὴ σχίσετε λιγάκι μὲ τὸ στιλέτο, κι ἐκεῖνη θὰ πέσῃ ἀμέσως, καὶ σεῖς θὰ δῆτε πάλι τὸ Λορέντζο σας. Φέρε μου τὸ ἱερό μου σπαθί, Κριστόφορο ! σῶσε τὸν ἀφέντη σου. Ὁ Κύριος τὸν ἐγκατάλειψε. Μιὰ στιγμὴ, σινιόροι, μιὰ στιγμὴ !... Ἐγὼ ἀμέσως, ἀμέσως.....

(Φωνάζει ἄγρια καὶ πέφτει. Ταυτόχρονα ἀντηχεῖ τὸ τριζοβόλημα τῶν σπασμένων περβαζιῶν, τὰ παράθυρα ἀνοίγονται διάπλατα καὶ ἀπὸ ἐκεῖ γλυστράνε οἱ ἴδιες πάντα ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ. Στὴ σάλα εἶναι σχεδὸν σκοτάδι. Μόνον οἱ δυὸ δαυλοὶ, ρίχνουν τὸ τρεμουλιαστὸ φῶς τους, μὰ σὲ λίγο σβύνει ὁ ἕνας ἀπ' αὐτούς. Στὸ σκοτάδι γίνεται μιὰ

ἀπεγνωσμένη, γεμάτη τρόμο κίνηση, μιὰ ἀνεπιτυχῆς ἀπόπειρα γιὰ φευγάλα καὶ κραυγές. Κάμποσες ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ σκαρφαλώνουν στὴν ἐξέδρα τῶν μουσικῶν, ἀρπάζουν τὶς σόλπιγγες κι ἀρχίζουν ἄγρια νὰ σαλπίζουν).

ΦΩΝΗ Τ' ἀκοῦτε; Σαλπίζουν, προσκαλοῦν τοὺς δικούς τους.

ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ Εἶναι ἡ μουσική τους.

ΤΡΙΤΗ ΦΩΝΗ Σωθῆτε, μπαίνουν ἀπ' τὰ παράθυρα.

Η ΠΡΩΤΗ ΦΩΝΗ Ὁ πύργος εἶναι γεμάτος ἀπ' αὐτούς. Ξεχύνονται ἀπὸ κεῖ μέσα σὰν μαῦρος χεῖμαρος. Φέρτε δαυλοὺς.

ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΩΝΗ Ἄλλοι δαυλοὶ δὲν ὑπάρχουν πιά. Εἶναι οἱ τελευταῖοι.

ΠΟΛΥΑΡΙΘΜΕΣ ΦΩΝΕΣ Σωθῆτε! Σωθῆτε!

ΤΡΙΤΗ ΦΩΝΗ Ὅλοι οἱ ἔξοδοι εἶναι πιασμένοι ἀπ' αὐτούς.

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΕΙΑ ΦΩΝΗ Μ' ἀγκάλιασε. Πνίγομαι. Τώρα θὰ πεθάνω. Σῶστε με! Ἐδῶ πέρα εἶναι τόσοι ἱπότες, — μὰ δὲν θὰ βρεθῆ κανένας ποὺ νὰ μὲ ὑπερασπίσει;

ΦΩΝΕΣ Στὰ ὄπλα!

ΤΡΙΤΗ ΦΩΝΗ Τὰ σπαθιά μας εἶναι ἀνίσχυρα μπροστά τους!

ΤΕΤΑΡΤΗ ΦΩΝΗ Σωτηρία δὲν ὑπάρχει, εἴμαστε χαμένοι. Ὁ Λορέντζο εἶναι τρελλός! αὐτὸς μᾶς κατέστρεψε ὅλους.

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ (Καθὼς γλυστρᾶνε παντοῦ). Κάνει κρῦο! Κάνει κρῦο! Μὰ ποῦ εἶναι τὸ φῶς; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ φωτιά; Μᾶς ξεγέλασαν.

ΦΩΝΕΣ (Μὲ ἀπεγνωσμένη λύσσα). Μὰ σεῖς οἱ ἴδιοι τὴ ρουφήξατε ὅλη, ξεβράσματα τοῦ ζόφου!

ΟΙ ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ Κάνει κρῦο! Κάνει κρῦο! Ποῦ εἶναι λοιπὸν τὸ φῶς; Ποῦ εἶναι λοιπὸν ἡ φωτιά;

(Κολλᾶν στὸν τελευταῖο δαυλό, ποὺ τὸν κρατᾶει στὸ ὑψωμένο χέρι τῆς μιὰ μάσκα τρέχοντας νὰ σωθῆ, κι ὁ δαυλὸς σβύνει. Σκοτάδι).

ΦΩΝΕΣ Ὁ Λορέντζο εἶναι τρελλός! Ὁ Λορέντζο εἶναι τρελλός! Ὁ Λορέντζο εἶναι τρελλός!

ΑΥΛΑΙΑ

ΠΡΑΞΗ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΕΙΚΟΝΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

Μιὰ γωνίτσα τῆς καπέλλας στὸ δουκικὸ παλάτι. Ὅλα εἶναι ντυμένα μὲ μαῦρο ἔφασμα: Πένθιμο σημάδι, μόνον τὰ ψηλά κατασκευασμένα παράθυρα ρίχνουν ἓνα ἀδύνατο κι ἀπαλοχρωματισμένο φῶς. Σ' ἓνα μαῦρο βᾶθρο στέκει ἓνα μαῦρο βαρὺ φέρετρο μὲ τὰ λείψανα τοῦ Λορέντζο, τοῦ δοῦκα ντὶ-Σπανιάρου. Σὲ κάθε γωνιά τοῦ φερέτρον ἀνάβουν τέσσερα πελώρια κεριά. Ἀπάνω στὸ φέρετρο κοντὰ στὸ κεφάλι, ἀκουμπώντας τὸ χέρι στὸ φέρετρο, μέσα στὴν ἄσιατη λάμψη τῶν κεριῶν δλόμανρα ντυμένος στέκει ὁ δοῦκας Λορέντζο.

Ἀπ' τὴν ἀλλή τοῦ παλατιοῦ φτάνουν κάποιον κάποιον σκοξιμάτα καὶ γανγίσματα κνηγόσκυλων κι ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὸ λυπητερὸ καὶ μακρόσυρτο κραζίμο τῶν κεριῶν σκορπᾶει στὰ περίχωρα τὴν θλιβερὴ εἶδηση τοῦ θανάτου τοῦ δοῦκα Σπανιάρου. Ὅταν γίνεται ἡσυχία ἀκούγεται ἀπὸ τὶς πλαγιῆς τζαμένιες πύλες ποὺ φέρνουν στὸ βᾶθος τῆς καπέλλας ἡ δυνατὴ φωνὴ τοῦ ἱερέα καὶ οἱ ἐπιβλητικοὶ ἦχοι τοῦ ὄργάνου: ἐκεῖ ἐξακολουθεῖ μιὰ ἀτέλειωτη λειτουργία.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν ποὺ κεῖται στὸ φέρετρο). Ὅλα τὰ περίχωρα ἔχουν ἤδη εἰδοποιηθῆ γιὰ τὸ θάνατό σας, δοῦκα Λορέντζο, καὶ μὲ δάκρυα ζητοῦν ἐκδίκηση κατὰ τῆς κεφαλῆς τοῦ φονιά. Πλαγιαστε ἡσυχᾶ, σινιόρ! Τώρα θὰ ἔρθουν νὰ προσκυνήσουν τὴν σωρό σας ὅλοι ὅσοι σᾶς ἀγάπησαν κάποτε: θὰ ἔρθουν οἱ χωριάτες καὶ οἱ δοῦλοι σας καὶ ἡ ἀπαρηγόρητη χήρα σας, ἡ Ντόννα Φραντσέσκα. Ἀλλὰ σᾶς ἱκετεύω, σινιόρ Λορέντζο, νὰ πλαγιαστε ἡσυχος. Εἶχα τὴν τιμὴ μιὰ φορὰ ἤδη νὰ καταφέρω ἓνα χτύπημα στὴν καρδιά σας, πολὺ ἀρκετὸ γιὰ νὰ φέρῃ τὸ θάνατο, μ' ἂν σαλέψετε τώρα δά σκεφθῆτε πρῶτα κάτι νὰ πῆτε, κάτι νὰ φωνάζετε γιὰ τὴν θά βγάλω τὴν καρδιά σας ὅπως διόλου ἀπ' τὰ στήθη σας καὶ θὰ τὴν πετάξω στὰ κνηγόσκυλά σας. Στὸ ὄνομα τῆς παληᾶς μας ἀγάπης, σᾶς ἱκετεύω ἐγώ, Λορέντζο, πλαγιαστε ἡσυχος. (Μὲ τρυφερὴ φροντίδα σιάχνει τὸ φέπασμα καὶ φιλεῖ τὸ νεκρὸ στὸ μέτωπο).

(Τὴ στιγμὴν αὐτὴ στὴ γωνιά τῆς καπέλλας, ἀνάμεσα στὶς πτυχές τοῦ

μαύρου ύφασματος ακούγεται ένας βαθύς στεναγμός και ο λυπητερός ήχος τῶν μικρῶν κουνουνιῶν).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ποιὸς εἶν' ἐδῶ; Ἄ, ἐσὺ εἶσαι μικρὸ μου, Ἐκκό: κρύφτηκες στὴ γωνιά καὶ χτυπᾷς σιγανὰ τὰ κουνουνάκια σου: Ποιὸς σ' ἄφησε νὰ μπῆς ἐδῶ;

ΕΚΚΟ Γιατί νὰ πεθάνης Λορέντζο; Ἄνοητούλη Λορέντζο. Γιατί νὰ πεθάνης;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἔτσι ἔπρεπε, Ἐκκό.

ΕΚΚΟ Μὰ καὶ γὼ θὰ πεθάνω μαζί σου, Λορέντζο. Οἱ δούλοι σου εἶναι τόσο κακοί, τὰ σκυλιά σου δαγκάνουν τόσο δυνατά, Δοῦκα. Ὅλη τὴν ἡμέρα κρυμένος στὸν πύργο, κι ὅλο περίμενα πότε θ' ἀνοίγαν τὴν πόρτα δὴ πέρα. Μὴ μὲ διώχνης, Λορέντζο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Μεῖνε, γελοτοποιέ.

ΕΚΚΟ Τί μακρὰ καὶ τί χλωμὴ ποὺ εἶν' ἡ μύτη σου, Λορέντζο. Πόσο ἄβολα θὰ νοιώθης τὸν ἑαυτό σου μ' αὐτὴ τὴ μύτη, γιατί εἶσαι ὑποχρεωμένος νὰ τὴν κρατᾷς ὅλο ψηλά. Ἐγὼ θάσκαγα στὰ γέλοια, ἃ δὲν ἦταν τόσον ἄγρια ἐδῶ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Εἶναι ὁ θάνατος, Ἐκκό. Κρύψου — ἔρχονται κατὰ δῶ. (Ὁ Ἐκκό κρύβεται. Μπαίνουν κάμποσοι χωριάτες καὶ ὑποκλίνονται ταπεινὰ μπρὸς στὸ φέρετρο, μὴ τολμῶντας νὰ τὸ πλησιάσουν).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Ἐπίσημα). Δοῦκα Λορέντζο, ἀνοίξτε τὴν καρδιά σας καὶ γυρίστε γιὰ λίγο στὴ ζωὴ: ἦρθαν νὰ σᾶς δώσουν τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸ οἱ ἀγαθοί σας ὑπῆκοοι. Ἐλάτε πιδὸ κοντὰ φίλοι μου: Ὁ δοῦκας Λορέντζο ἦταν ἕνας καλὸς ἀφέντης γιὰ σᾶς στὴ ζωὴ δὲν θὰ σᾶς κάμη κακὸ καὶ μετὰ θάνατο. Ἐλάτε πιδὸ κοντὰ. (Οἱ ΧΩΡΙΑΤΕΣ πλησιάζουν μὰ φαίνεται πὼς ἐξακολουθοῦν ἀκόμη νὰ φοβοῦνται).

ΠΡΩΤΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ Ὁ Θεὸς νὰ σὲ σχωρέση, δοῦκα Λορέντζο, καθὼς καὶ ἐγὼ σὲ συγχωρῶ. Πολλὲς φορὲς ἐσὺ κι οἱ κυνηγοί σου κατέστρεψαν τὰ σπαρτά μου, κι ὅ,τι ἀπέμεινε ἀπείραχτο ἀπ' τὰ πέταλα τῶν ἀλόγων σου τὸ μάζευε ὁ οἰκονόμος σου, στερῶντας τὸ ψωμὶ σὲ μένα καὶ στὴ φαμέλια μου. Μὰ ὥστόσο ἦσουν ἀγαθὸς ἀφέντης καὶ γὼ παρακαλῶ τὸν Κύριο, ἃς σοῦ συγχωρέση τ' ἁμαρτήματά σου.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν ποὺ κεῖται στὸ φέρετρο). Ἡρεμία σινιόρ, ἦρεμία. Καταλαβαίνω πὼς δὲν θὰ μπορῆτε ν' ἀκούσετε δίχως ταραχὴ τὴν πικρὴ αὐτὴ ἀλήθεια γιὰ τὶς κακές σας πράξεις, ἀλλὰ

μὴ ξεχνᾶτε, πὼς εἶστε νεκρός. Πλαγιᾶστε ἤσυχα, σινιόρ, πλαγιᾶσε ἤσυχα.

ΜΙΑ ΧΩΡΙΚΗ Ὁ Θεὸς νὰ σὲ συγχωρέση δοῦκα Λορέντζο, καθὼς καὶ γὼ συγχωρῶ. Μοῦ ἄρπαξες τὴ μικρούλα μου θυγατέρα γιὰ τὸ δουκικό σου καπρίτσιο, καὶ τὸ κορίτσι μου χάθηκε γιὰ πάντα. Μὰ ἦσουν ἀνέμενος κι ὁμορφος, ἦσαν ἀγαθὸς ἀφέντης γιὰ μᾶς καὶ γὼ παρακαλῶ τὸν Κύριο νὰ σχωρέση τὰ κρίματά σου (Κλαίει).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν ποὺ κεῖται στὸ φέρετρο). Ἡρεμία, σινιόρ, ἦρεμία. Σᾶς ἄρεσαν, θυμᾶμαι οἱ μπλιουνέδες ἀνάμεσα στὰ ὄριμα στάχυα, δὲν σᾶς θυμίζει ἄραγε αὐτὸ κάτι γαλάζια ματάκια κάτι χρυσαφένιες κοτσίδες;

ΑΛΛΟΣ ΧΩΡΙΚΟΣ Τὴν ἐποχὴ ποὺ μόλις εἶχες ἐτοιμαστῆ νὰ πᾶς νὰ λευτερώσης τὴν τάφο τοῦ Κυρίου, δοῦκα Λορέντζο, τὸ πλάκωσαν στὸ ξύλο καὶ τὸ θανατώσαν στὴν ὑπηρεσία σου τὸ παιδί μου. Ἄσκημη δούλεψη ἔφερες στὸν Ὑψιστο, δοῦκα, καὶ δὲν θᾶχης συγχωρῶ μὴτε στὴ γῆ, μὴτε στὸν οὐρανό.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σφιγκοντας τὰ δόντια). Τ' ἀκοῦτε δοῦκα; (Πρὸς τοὺς χωρικούς). Γυρίστε ἐν εἰρήνῃ στὰ σπίτια σας, φίλοι μου, — ὁ δοῦκας Λορέντζο σᾶς ἄκουσε καὶ μὲ ὑποταγὴ θὰ φέρῃ τὸν κάθε σας λόγο στὸ θρόνο τοῦ Ὑψίστου.

(Οἱ χωρικοὶ φεύγουν).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν ποὺ κεῖται). Λορέντζο, τρελλὲ Λορέντζο, τί μοῦ ἔκανες;

(Μπαίνει ὁ ΣΙΝΙΟΡ ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ, λίγο μεθυμένος, γονατίζει τρικλίζοντας καὶ λίγο καρὸ σπασίει. Ὁ γελοτοποιὸς Ἐκκό ποὺ πρόβαλε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὸ σκέπασμά του, κρύβεται ξανά).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Σᾶς ἀκοῦνε, σινιόρ Κριστόφορο.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Τρικλίζοντας). Δοῦκα ντὶ-Σπαντάρο! Λορέντζο! Ἄγοράκι μου! Πόσο πλήττω δίχως ἐσένα. Σχωρέσέ με φτωχό μου ἀγοράκι. Ὄταν γυρίσαμε ἀπὸ τὴν Παλαιστίνη μαζί μὲ τὸν εὐγενικό σου πατέρα καὶ γενήθηκες σύ, τόσο μικρούλης κι ὀλοκόκκινος, ἔδωσα ὄρκο στὸν πατέρα σου, πὼς πάντα θὰ σὲ προσέχω. Κι ἐγὼ πρόσεχα τὰ κρασιά σου, μὰ συμπάθησέ με Λορέντζο, ἐκεῖνοι πίνουν σὰν γκαμήλες. Κι ἐγὼ σήμερα ἀνοίξα ὅλες τὶς κάσες, ἔβγαλα τοὺς πάτους τῶν βαρελιῶν, ἔσκισα τ' ἄσκια καὶ εἶπα: πιέστε γκαμήλες, γαϊδούρια, καταραμένα σφουγγάρια πιέστε, ἐγὼ ζῶνω τὸ σπαθί μου καὶ πηγαίνω νὰ βρῶ αὐτὸν ποὺ σκότωσε τ' ἀγοράκι μου, τὸν ἀγαπημένο μου

Λορέντζο. (Σκουπίζει με τη γροθιά του τα μάτια και σηκώνεται τρικλίζοντας).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Με άξιοπρέπεια). 'Ο δοῦκας σ' εὐχαριστεῖ Κριστόφορο. Εἶσαι μεθυσμένος παληέ μου φίλε, μὰ τὰ λόγια σου ἔκαναν ν' ἀνοίξουν τὰ χεῖλη τῆς πληγῆς, κι ἐπρόβαλαν δύο ἄλικες σταλαγματιές, ἀπ' τὰ βάρη τῆς καρδιάς του. Εἶναι δικές σου, Κριστόφορο. Τράβα!

('Ο ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ φεύγει. Χτυπώντας τὰ κουδουνάκια βγαίνει ὁ γελοιοποιὸς Ἐκκό).

ΕΚΚΟ Καὶ μένα δὲν μοῦ δίνεις τίποτε, Λορέντζο; Τουλάχιστο μιὰ μικρὴ σταλαγματουῖλα αἷμα ἀπ' τὴν καρδιά σου — βαρέθηκα πιά νᾶμαι κακὸς καὶ καμπούρης.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Θὰ σοῦ δώσω κάτι περισσότερο Ἐκκό: Ἔλα καὶ φίλησέ με.

ΕΚΚΟ Φοβοῦμαι.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Σ' ἀγαπάει, δειλὲ μικρούλη.

ΕΚΚΟ Ἄν ἦσουν ζωντανὸς Λορέντζο, θὰ σὲ φιλοῦσα εὐχαρίστως, μὰ ἐγὼ τοὺς φοβοῦμαι τοὺς πεθαμένους. Γιατί νὰ πεθάνης Λορέντζο; Εἶναι τόσο ἄσχημο αὐτό. (Κάθεται χάρμω, μαζεύοντας τὰ πόδια κι ἐτοιμάζεται, καθὼς φαίνεται, γιὰ μιὰ μακρονή κι ἐνδιαφέρουσα κουβέντα). Ἐέρεις Λορέντζο, εἶναι ἀνάγκη νὰ φύγωμε ἀπ' ἐδῶ. Νομίζεις πὼς εἶμαι ἓνας γελοιοποιὸς καὶ γι αὐτὸ δὲν μὲ πιστεύεις, μιὰ φορὰ ὅμως παίζοντας μαζί μου μ' ἄγγιξες μὲ τὸ ξίφος σου, καὶ τώρα ἔγινα ἓνας ἱππότης ὅμοιος μὲ σένα Λορέντζο. Λοιπὸν ἄκουσε: πάψε πιά νᾶσαι πεθαμένος, πάρε στὰ χέρια τὸ σπαθί σου κ' ἔλα νὰ πάμε μαζί, σὰν δυὸ ἱππότες.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Χαμογελώντας). Ποῦ, γενναῖε μου ἱππότη;

ΕΚΚΟ Μὰ πρὸς τὸν Θεό, Λορέντζο. (Ζωηρεύοντας). Ἐσένα σὲ γνωρίζει Λορέντζο, ὅσο γιὰ μένα θὰ πῆς πὼς εἶμαι ἀδελφός σου — ἓνα μικρὸ τέρας. Κι ὅταν θὰ τὰ εὐλογῆση τὰ σπαθιά μας... Ἄϊ, ἄϊ, Λορέντζο, ἔρχονται οἱ μπράβοι σου. Φοβοῦμαι, θὰ κρυφτώ. (Κρύβεται).

(Σπρώχνοντας ὁ ἓνας τὸν ἄλλον μπαίνουν μὲ ὀρμὴ πλήθος μεθυσμένων κι ἐρεθισμένων ΥΠΗΡΕΤΩΝ. Μερικοὶ μπαίνουν μὲ τὰ καπέλλα στὸ κεφάλι).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Με ὀργή). Κάτω τὰ καπέλλα, ἄθλιοι!.. Πλαγιάστε ἤσυχχα, σινιόρ, πλαγιάστε.

ΠΙΕΤΡΟ Μπά, ἄρχισε νὰ βρωμάη κι ὄλας. Ὅποιος θέλει ἄς πάη

νὰν τοῦ φιλήσῃ τὸ χέρι, ἐγὼ δὲν πάω.

ΜΑΡΙΟ Ἐγὼ θὰ προτιμοῦσα νὰ φιλήσω τὴ ντόννα Φραντσέσκα: Ἄπ' ὄλες τὶς κυράδες ποὺ εἶδα, αὐτὴ μ' ἀρέσει περισσότερο. Αὐτό, βλέπετε, σινιόρ, εἶναι μιὰ κληρονομικὴ συνήθεια. Ὁ μπάμπας μου φιλοῦσε τὴν μητέρα τοῦ δοῦκα Λορέντζο, κι ἐγὼ θέλω νὰ φιλήσω τὴ γυναῖκα του.

(Γέλοια).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Σᾶς ἱκετεύω σινιόρ, πλαγιάστε ἤσυχος. Βλέπω πὼς βράζει τὸ μαῦρο αἷμα τῆς πληγῆς σας, μὰ τὸ αἷμα αὐτὸ εἶναι ξένο, Λορέντζο.

ΜΑΝΟΥΤΣΗ Ἐσύ, Πιетро, μούκλειψες τὸ χρυσὸ σπιροῦνι, θὰ σοῦ γδάρω αὔριο τὸ πετσὶ γι αὐτό.

ΠΙΕΤΡΟ Κι' ἐγὼ θὰ σοῦ κόψω τὴ μύτη.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἐξω ἀπὸ δῶ μέσα, παληάνθρωποι! Ἐξω! (Τραβᾶ τὸ σπαθί του ὡς τὸ μισό. Οἱ ΥΠΗΡΕΤΕΣ κοιτάζουν γύρω του τρομαγμένοι).

ΠΙΕΤΡΟ Ἐσὺ φώναξες Μάριο;

ΜΑΡΙΟ Σῶπα. Μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα τὴ φωνὴ τοῦ μακαρίτη δοῦκα, τοῦ γέρω-Ἐνρίκο. Πᾶμε νὰ φύγωμε ἀπὸ δῶ.

ΜΑΝΟΥΤΣΗ Θὰ δῆς πὼς θὰ σοῦ γδάρω τὸ πετσὶ.

ΜΑΡΙΟ Πάμε, πάμε.

(Φεύγουν).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν ποῦ κείται, μὲ περιφρόνηση). Κι αὐτοὶ εἶναι οἱ δοῦλοι σας, σινιόρ. Ἐκεῖνοι στοὺς ὁποίους ἐμπιστευόσατε τὸ παλάτι σας, τοὺς θησαυροὺς σας καὶ τὴ γυναῖκα σας, τὴν πανώρια ντόννα Φραντσέσκα. Μὴν προφασίζετε ἀπάτη καὶ προδοσία, δυστυχισμένε δοῦκα, μὴ τὰ προσβάλετε τ' αὐτιά μου μὲ τὶς ἀξιοθρήνητες δικαιολογίες σας, μὴν λερώνετε τὸν τίμιο τάφο σας. (Μὲ μεγάλη ταραχὴ). Μὰ πρὸ παντὸς ἡρεμία, Λορέντζο, ἡρεμία. Ἀκούω πὼς ἔρχεται κατὰ δῶ ἡ ντόννα Φραντσέσκα, ἀναγνωρίζω τὰ βήματά της, καὶ σᾶς ἱκετεύω σινιόρ: γιὰ τ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, πλαγιάστε ἤσυχχα! Συγκεντρῶστε τὶς δυνάμεις σας, ὄλες σας τὶς δυνάμεις, σινιόρ!

(Σιγὴ: ἀκούγονται εὐκρινέστερα οἱ θλιβεροὶ ἤχοι τοῦ Ρέκβιεμ πίσω ἀπ' τὸν τοῖχο. Ἀκουμπώντας τὸ χέρι στὸ στήθος τεντώνοντας ὀλόκληρο τὸ κορμί του πρὸς τὰ ἔμπρός, ὁ ΛΟΡΕΝΤΖΟ ἀναμένει. Μπαίνει ἡ ντόννα ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ μὲ βαθὺ πένθος, μόνη. Γονατίζει. Σιγὴ. Στὸ διάστημα αὐτὸ ὁ ΕΚΚΟ ξεπροβάλει λιγάκι πίσω ἀπ' τὸ μαῦρο παραπέτασμα καὶ κλαίει λυπητερὰ χτυπώντας σιγανὰ τὰ κουδουνάκια του).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Δὲν συγκρατεῖται). Σ' ἀγαπῶ Φραντσέσκα.
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Σιγά). Σ' ἀγαπῶ, Λορέντζο.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Θλιβερά). Μὰ γὼ ἔχω πεθάνει, Φραντσέσκα.
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Θᾶσαι πάντα ζωντανὸς γιὰ μένα Λορέντζο.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Θλιβερά) Θὰ μὲ ἀπατήσετε ντόννα Φραντσέσκα.
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Δὲν θὰ σ' ἀπατήσω ποτέ, Λορέντζο.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Θλιβερά). Μὰ εἶστε νέα ντόννα Φραντσέσκα.
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Γέρασε ἡ καρδιά μου σὲ μιὰ νύχτα Λορέντζο.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Λυπητερά). Εἶναι τόσο πανώρια ἡ μορφή σας, ντόννα Φραντσέσκα! (Μὲ σιγανὸ παράπονο). Τὰ πικρὰ παράπονα δὲν μπόρεσαν νὰ σκοτεινιάσουν τις μαῦρες λάμπεις τῶν ματιῶν σας, ὦ, ντόννα Φραντσέσκα! Τὰ πικρὰ δάκρυα δὲν ἔσβυσαν τὰ δροσερὰ ρόδα ἀπ' τὰ μάγουλά σας, ὦ, ντόννα Φραντσέσκα! Τὸ μαῦρο πένθος δὲν ἔκρυψε τὴν ὁμορφιὰ καὶ τὴν λιγεράδα τοῦ κορμιοῦ σας, ὦ, ντόννα Φραντσέσκα, ὦ, ντόννα Φραντσέσκα!
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Σκοτείνιασε τὸ φῶς τῶν ματιῶν μου Λορέντζο. Μαρᾶθηκε τὸ πρόσωπό μου, σὰ φύλλο κάτω ἀπ' τὴ σκληρὴ πνοιὴ τοῦ σορόκκου, καὶ κάνει νὰ γέρνη στὴ γῆ τὸ κορμί μου ὁ ἀφόρητος καὶ πικρὸς καῦμός.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ Λὲς ψέμματα Φραντσέσκα!
 ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Τ' ὀρκίζομαι Λορέντζο!
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ φωνὴ πὺν τρέμει). Πλαγιᾶστε ἡσυχος, σινιόρ, πλαγιᾶστε. Τὸ ἐλέπω πὼς φουσκώνει τὸ στήθος σας Λορέντζο, τὸ ἐλέπω πὼς ἀπ' τὰ ἄπονα λόγια τοῦ ἔρωτος λαχταράει ἡ σπαραγμένη καρδιά σας, καὶ σὰς λυπᾶμαι Λορέντζο.
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ Φύγετε Ντόννα Φραντσέσκα. Ἀφήστε με μόνο μὲ τὸ χαμένο φίλο μου. Μὲ τὴν ὁμορφὴ θλίψη σας ξεσκίζετε τις καρδιές μας, γι αὐτὸ σὰς ἐξορκίζω στ' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀφήστε μας.
 (Ἡ ντόννα Φραντσέσκα κλαίει).
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ πόνο). ὦ ντόννα Φραντσέσκα! ὦ ἀγάπη μου, ὦ φωτεινὴ νεανικὴ μου ἡλικία! (Κλαίει σιγανὰ σκεπάζοντας μὲ τὰ χέρια του τὸ πρόσωπο). Ἔλα νὰ τὸν φιλήσης, Φραντσέσκα. Ἐγὼ δὲν σὲ ἐλέπω.
 (Μὲ θρήνους ἡ ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ φιλεῖ τὸ νεκρὸ).
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σκεπάζοντας τὸ πρόσωπο). Φιλήστε τον πιὸ δυνατά, ντόννα Φραντσέσκα, δὲν θὰ τὸν ξαναδῆτε ποτὲ πιά. Φιλεῖστε τον πιὸ δυνατά! Ὁ Ὑψιστος ἔβαλε στὸ χέρι μου τὸ σπαθί, καὶ τιμώρησε μὲ θάνατο τὸν τρελλὸ Λορέντζο — μὰ ὠστόσο, ἦταν

ἓνας ἱππότης. Ἴππότης τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦταν ἐκεῖνος, Φραντσέσκα. Καὶ τώρα ἀφήστε μας.
 (Ὁ ΕΚΚΟ κρύβεται τρομαγμένος. Μὲ δάκρυα ἡ ΝΤΟΝΝΑ ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ κατεβαίνει ἀπ' τὸ βᾶθρο γονατίζει ἀκόμα μία φορὰ καὶ φεύγει. Σιγὴ. Ἀκούγονται οἱ στερνοὶ ἤχοι τοῦ νεκρώσιμου ἄσματος).
 ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σ' αὐτὸν πὺν κεῖται στὸ φέρετρο). Σὰς εὐχαριστῶ, σινιόρ, πὺν ἐκτελέσατε τὴν παράκλησή μου καὶ πλαγιᾶζετε ἡσυχος. Τὸ ἔβλεπα τί κόπο σοῦ ἔκανε αὐτό, καὶ σ' εὐχαριστῶ ἀκόμη μιὰ φορὰ, Λορέντζο. Τώρα εἴμαστε μόνοι — καὶ γιὰ πάντα. Ἔλα νὰ πᾶμε λοιπὸν Λορέντζο, στὸ ἄγνωστο, στὸ ἄπειρο.
 (Τὴν ἴδια στιγμὴ σβύνουν ὄλα τὰ φῶτα).

ΑΥΛΑΙΑ

ΕΙΚΟΝΑ ΠΕΜΠΤΗ

Τὸ ἴδιο σαλόνι πὺν ἦταν καὶ στὴν πρώτη εἰκόνα τῆς πρώτης πράξης. Βραδιάζει πίσω ἀπ' τὰ μισάνοιχτα παράθυρα φαίνονται οἱ βοννοκορφές πὺν πορφυρόνονται μέσα στὶς στερνὲς ἀχτίδες τοῦ ἡλιοῦ πὺν δύνει. Τὸ τζάκι φλογίζεται. Ἦδη ἀνάβουν μερικὰ φῶτα, μὰ δύο ὑπηρέτες, σκαρφαλώνοντας στοὺς τοίχους, ἐξακολουθοῦν ν' ἀνάβουν καὶ ἄλλα. Σιγαλιά.

ΠΙΕΤΡΟ Γιατί ἄραγες μᾶς εἶπαν ν' ἀνάψωμε τόσα φῶτα; Μήπως περιμένουν ἀπόψε κανένα; — θαρρῶ πὼς δὲν ἄκουσα νὰ λένε τίποτα τέτοιο.
 ΜΑΡΙΟ Πάψε Πιетро. Μιλᾶς τόσο ἀνόητα, λὲς καὶ δὲν ξέρεις τίποτες.
 ΠΙΕΤΡΟ (Βάναυσα). Καὶ πὺν θὲς νὰ ξέρω; Ὅποτε ἔχουνε ἀνάγκη μὲ φωνάζουν, μὰ σὰν τύχη καὶ δὲν μὲ χρειάζονται λένε: ξεκουμπίσου.
 ΜΑΡΙΟ Αὐτὸ τὸ ξέρουνε ὅλοι. Σήμερα ἦρθε ἓνας ἀστὸς ἀπ' τὸ Σπαντάρη καὶ ἐκεῖνος τῶξερε αὐτό. Μοναχὰ σὺ δὲν ἔμαθες τίποτες.
 ΠΙΕΤΡΟ Καὶ μήτε θέλω νὰ μάθω. Πές μου μοναχὰ, τί χρειάζονται τόσα φῶτα;
 ΜΑΡΙΟ Γιατί ἔτσι πρόσταξε ὁ δούκας Λορέντζο.
 ΠΙΕΤΡΟ Καὶ γιατί τὸ πρόσταξε αὐτό;

ΜΑΡΙΟ Γιατί απόψε ο δούκας Λορέντζο περιμένει μουσαφίρους.
ΠΙΕΤΡΟ Νάτα δὲν τόλεγα γὼ πὼς θάχωμε μουσαφίρους. Αὐτὸ μπο-
 ροῦσες νὰν τὸ πῆς κι ἀπ' τὴν ἀρχή.
ΜΑΡΙΟ (Μὲ στεναγμό). Εἶσαι κουτὸς Πιетро. Κανένας μουσαφίρης
 δὲν θάρθη ἀπόψε, μοναχὰ πὸν ὁ Λορέντζο τοὺς περιμένει.
ΠΙΕΤΡΟ Μὰ πὼς μπορεῖ νὰ περιμένῃ μιὰ καὶ δὲν θάρθουνε;
ΜΑΡΙΟ Ἐκεῖνος φαντάζεται πὼς θάρθουνε. Καταλαβαίνεις, κουτεντέ,
 τὸ φαντάζεται. Φαίνεται πὼς καὶ τοῦ λόγου σου κάτι θὰ
 φαντάζεσαι σὰν εἶσαι μεθυσμένος. Γιατί ἔσκουζες χιτὲς μέσα
 στὸν ὕπνο σου μεθυσμένος;
ΠΙΕΤΡΟ Μοῦ φάνηκε πὼς μεδερνε μὲ καμπσίκι ὁ σινιὸρ Κριστόφορο
ΜΑΡΙΟ Τὸ ἐλέπεις λοιπόν.
ΠΙΕΤΡΟ Καὶ μήπως ὁ δούκας Λορέντζο εἶναι μεθυσμένος.
 (Γελᾷ. Μπαίνει ὁ οἰκονόμος Πετρούτσιο).
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Ἐμπρός, ἀκαμάτηδες! Ἐμπρός! Τί χαζεύεις ἐκεῖ Πιетро;
ΜΑΡΙΟ Ἀγαπητὲ σινιὸρ Πετρούτσιο, εἴσαστε τόσο ἔξυπνος ἀνθρω-
 πος, πὸν σὰς ἀκούει κι αὐτὸς ὁ σινιὸρ Κριστόφορο. Ἐγγῆστε
 σ' αὐτὸν τὸν βλάκα τί ἔπαθε ὁ δούκας μας.
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Αὐτὸ δὲν εἶναι δική σας δουλειὰ φιλαράκο μου.
ΠΙΕΤΡΟ Νά, πὸν τὸ ξηγήσατε. Ποιὸς λοιπὸν εἶναι πιὸ βλάκας Μάριο,
 σὺ γιὰ ἐγώ;
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ (Ἐξετάζοντας τὴν ὄροφῆ). Κι οἱ δύο σας. Ἀπλῶς ὁ
 δούκας εἶναι λίγο ἀδιάθετος. Ἔχει πυρετό.
ΠΙΕΤΡΟ Καὶ γιατί τότε ὅλα αὐτὰ τὰ φῶτα;
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Γιὰ νὰ ξεκουμιστῆς ἀπὸ δῶ, νά γιατί! (Ὑποκλίνεται
 βαθειὰ στὸν ΣΙΝΙΟΡ ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ). Καλησπέρα σας σινιὸρ.
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἄχ, Πετρούτσιο, Πετρούτσιο, πότε πιά θὰ ἀδυνατή-
 σης, ἔστω καὶ λιγάκι γιὰ νὰ μὴ χωράῃ μέσα σου τόσο κρασί;
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Τότε θὰ μοιάζω μ' ἓνα μακρὸ ὑδραυλικὸ σωλῆνα,
 σινιὸρ, ἀπ' ὅπου ὅλα περνᾶν καὶ τίποτε δὲν ἀπομένει.
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Τὸν φοβερίζει μὲ τὸ δάκτυλο). Ἔλα, ἔλα σινιὸρ οἰκο-
 νόμε! (Στενάζει). Πιέστε ὅσο θέλετε Πετρούτσιο, — τώρα πιά
 δὲν ὑπάρχει κανένας γιὰ τὸν ὁποῖο θὰ φυλάγεται τὸ κρασί.
 Φτωχὲ Λορέντζο! Φτωχὲ Λορέντζο! Τὸ φανταζόμουν ἄραγε
 ποτὲ ὅταν γυρίζαμε μὲ τὸν πατέρα του ἀπ' τὴν Παλαιστίνη,
 πὼς περίμενε τὴν περήφανη γεννιά—τῶν δουκῶν Σπαντάρου
 — μιὰ τόση φοριχτὴ συμφορὰ. Τί εἶναι τώρα; Ποῦ ἄραγε κονεύει τὸ
 ἀθάνατο πνεῦμα του; Σήμερα τὸν κοίταξα μὲ τόση ἐπιμονὴ
 μέσα στὰ μάτια, πὸν μποροῦσα νὰ τρυπήσω ἓνα βαρέλι μὲ τὸ

βλέμμα ἐκεῖνο, κι αὐτὸς μοῦ χαμογελοῦσε καὶ εἶπε τόσο τρυφε-
 ρά, πὸν θάβαζε τὰ κλάμματα κι ἓνας ἀβάφτιστος τοῦρκος ἀκόμα:
 «Ποιὸς εἶστε σεῖς; Δὲν σὰς γνωρίζω. Βγάλτε τὴ μάσκα σινιὸρ!»
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Ναι, ναί. Πολὺ περίεργο αὐτὸ, σινιὸρ Κριστόφορο!
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἀγοράκι μου, τοῦ λέγω, δοῦκα Λορέντζο γιὰ σκέψου
 μοναχὰ: ἂν ἦταν αὐτὸ μιὰ μάσκα, θὰ φοροῦσα ποτὲ μιὰ
 τόσο φοριχτὴ μούρη; (Σκουπίζει τὰ δάκρυα). Ἀγοράκι μου, τοῦ
 λέγω, ἐγὼ δοῦκα Λορέντζο, πιάσε μὲ τὸ χέρι σου αὐτὸ τὸ ση-
 μάδι, πὸν τὸ δέχτηκα, ὅταν ὑπερασπιζόμουν τὸν τάφο τοῦ
 Κυρίου. Μήπως ἔχουν ποτὲ οἱ μάσκες τέτοια σημάδια;
ΜΑΡΙΟ Λοιπόν, λοιπόν; Ἄγιος ὁ θεός!
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Τᾶγγιξε ὁ σινιὸρ Λορέντζο μὲ τὸ χέρι καὶ λέει: τί
 ἄσχημη μάσκα πὸν φοροῦτε σινιὸρ, θάνατι καμωμένη καθὼς φαί-
 νεται ἀπὸ δύο ἐνωμένα κομμάτια..... Φτωχὲ Λορέντζο! Φτωχὲ
 Λορέντζο! (Ἐμφανίζεται ὁ γελωτοποιὸς ΕΚΚΟ· τρυπᾶνε σὲ μιὰ
 γωνιά, καὶ μαζεύεται σὰν κουβάρι. Στενάζει πολὺ βαθειά).
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Νά κι ὁ Ἐκκὸ μελαγχόλησε, σινιὸρ Κριστόφορο. Κακὸ
 σημάδι γιὰ τὸ σπίτι ὅπου κι ὁ γελωτοποιὸς ἀρχίζει νὰ στε-
 νάζη σὰ σκυλὶ πὸν κρυώνει. Ὁ ἀνθρωπος δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει
 δίχως τὸ γέλιο, σινιὸρ Κριστόφορο, κι ὅταν πεθάνῃ τὸ γέλιο
 τότε πεθαίνει κι ὁ ἀνθρωπος. Γέλασε λιγάκι Ἐκκὸ, κι ἂς μὴ
 λὲς τίποτε, γέλασε μοναχὰ νὰ νοιώσῃ χαρὰ ἢ ψυχὴ μου.
ΕΚΚΟ (Βαριαναστενάζει). Δὲ μπορῶ, σινιὸρ Πετρούτσιο.
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Μήπως δὲν σοῦ φαίνεται ἀστεῖο Ἐκκὸ πὸν ἔχω τέτοια
 μουστάκια;
ΕΚΚΟ (Βαριαναστενάζει). Πολὺ ἀστεῖο, σινιὸρ Κριστόφορο.
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Γιατί δὲν γελᾷς λοιπόν;
ΕΚΚΟ Δὲ μπορῶ σινιὸρ Κριστόφορο.
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Τὸ βλέπετε λοιπόν, πέθανε τὸ γέλιο. Φτωχὲ δοῦκα
 Λορέντζο!
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ναι φτωχὲ Λορέντζο!
 (Ὅλα τὰ φῶτα εἶναι ἀναμμένα, οἱ ὑπηρέτες φεύγουν).
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Μάριο, πήγαινε ν' ἀναγγείλῃς στὴ ντόνα Φραντσέσκα
 πὼς τὰ φῶτα εἶναι ἀναμμένα καὶ πὼς ὅλα εἶναι ἐτοιμα..... γιὰ
 τὴν ὑποδοχὴ τῶν ξένων.
ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ποιῶν ξένων; Ποιοὶ ξένοι μποροῦν νὰ μᾶς ἔρθουν
 τώρα σινιὸρ οἰκονόμε—γιὰ σκεφθῆτε το καὶ σεῖς.
ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ (Χειρονομεῖ). Καὶ σὺ Πιетро, σῦρε νὰ πῆς νὰ κατεβά-
 σουν τὴ γέφυρα.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Γιατί πάλι αυτό;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Έτσι πρόσταξε ο δούκας.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ο Λορέντζο; Και γιατί τον άκους πάλι σύ;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Άν ακούγατε και σεις σινιόρ Κριστόφορο την φωνή του, άν βλέπατε την προστακτική κίνηση του χεριού του, και σεις θα τον υπακούγατε.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Έγώ; Ποτέ!

ΕΚΚΟ Θα τον υπακούγατε, σινιόρ Κριστόφορο. Τί ήμουν εγώ; Ένας μικρός και μοχθηρός καμπουράκος που τον βρήκαν στη ρεμματιά του παλατιού. Έκείνος το θέλησε και γίνηκα το γέλιο του σινιόροι, ωστόσο το τί θα γίνω άργότερα, δεν το μαντεύετε καν σινιόροι. Μά γώ θα γίνω αυτό που θα με προστάξη ο άφέντης μου Λορέντζο.

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Τα δάκρυά του.

ΕΚΚΟ (στενάζοντας) Όχι.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Η φρίκη του;

ΕΚΚΟ (Στενάζοντας) Όχι. Η φωτιά του! Έγώ ήμουν τα δάκρυά του, δεν ξέρω όμως άν ήμουν και ή φρίκη του σινιόρ Κριστόφορο, μά τώρα θα γίνω ή φωτιά. Μου είπε και μένα όπως και σās: «Ποιός είστε σινιόρ; Δεν σās γνωρίζω. Βγάλτε τη μάσκα». Κι εγώ έκλαψα, σινιόροι και αποκρίθηκα: Καλά Λορέντζο θα βγάλω τη μάσκα άφου το προστάξεις.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Όχι, ήσουν πιο καλός όταν γελοῦσες Έκκό.

(Μπαίνει ή σινιόρα **ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ** με άκολουθία κυριών και κυριών. Σιωπηλά και μελαγχολικά σκορπίζονται στη σάλα, νοιώθοντας άμηχανία για την λαμπρότητα και τη φωταψία της).

ΕΝΑΣ ΚΥΡΙΟΣ (Σιγά). Μου φαίνεται πως έχω να σās φιλήσω έναν όλόκληρο αιώνα, Έλεωνόρα.

ΕΛΕΩΝΟΡΑ Και δεν θα με φιλήσετε άκόμα έναν αιώνα σινιόρ.

Ο ΚΥΡΙΟΣ Τί σκληρή που είναι ή καρδιά σας, θεά: δεν της άρκει ένας αιώνας, παρὰ θέλει κι άλλον ένα.

ΝΤΟΝΝΑ ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Θα σās παρακαλέσω σινιόροι, να μου κάνετε μιá μεγάλη χάρη. Θα ξέρετε βέβαια πως ο άντρας μου, πως ο δούκας Λορέντζο δεν είναι πολὺ καλά στην υγεία του: περιμένει τους μουσαφιρέους που δεν καλέσαμε, και σίγουρα θα φαντασθῆ πως θάσαστε σεις, άγαπητοί σινιόροι — οί ξένοι του Λοιπόν σās παρακαλώ, μὴν δείξετε μήτε έκκληξη, μήτε φόβο, — ο δούκας Λορέντζο έχασε λίγο τη μνήμη του, ξεχνάει μάλιστα και τα προσφιλή του πρόσωπα άκόμα, άλλ' άπαλά και προ-

σεκτικά βγάλετέ τον από την πλάνη του. Έμπιστεύομαι στην έξυπνάδα και στην άγαθότητά σας, σινιόροι. Άναγγείλατε στον δούκα Λορέντζο (σκεπάξει με τα χέρια το πρόσωπο), πως οί ξένοι άρχισαν να προσέρχονται.

ΕΚΚΟ (Στενάζοντας). Ήμουν το γέλιο του, ήμουν τα δάκρυά του — τί θα γίνω τώρα; (Σηκώνεται για να φύγη).

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ποῦ πās Έκκό;

ΕΚΚΟ Όπου με στέλνει ή θέληση του κυρίου μου.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Σινιόρ Πετρούτσιο, έλπίζω να μη έχετε ξεχάση τους μουσικούς. Έμαθαν άραγε αρκετά καλά εκείνο που έσύνθεσε γι αυτούς ο δούκας Λορέντζο;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Οί μουσικοί περιμένουν μόνο τη διαταγή σας, μαντόννα.

ΦΩΝΕΣ Σιγώτερα! Σιγώτερα! Ο δούκας Λορέντζο! ο δούκας Λορέντζο!

(Άπάνω στην κατάφωτη σάλα εμφανίζεται ο **ΔΟΥΚΑΣ ΛΟΡΕΝΤΖΟ**. Φοράει το ίδιο κουστούμι, που είχε και στο μάλο, και το ίδιο ξεσκισμένο πουκάμισο, που γυμνώνει το στήθος με το ματωμένο λεκκὲ κατάντικρο στην καρδιά. Το πρόσωπό του είναι κατάχλωμο. Στέκει, και ρίχνοντας μιá φωτεινή ματιά στη σάλα που λαμποκοπάει, υποκλίνεται με φιλοφρόνηση κ' εὔπροσηγορία).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Είμαι εὔτυχῆς που σās έλέπω, άγαπητοί μου μουσαφιρέοι. Άπό τη στιγμή αυτή το παλάτι μου είναι στη διάθεσή σας, κ' εγώ γίνομαι άπλός δούλος σας. Πετρούτσιο, είναι καλά φωτισμένος ο δρόμος;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Μάλιστα, σινιόρ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Μὴ ξεχνās φίλε μου, πως μās έλέπει ή νύχτα. Και μεις θα της δείξουμε σινιόροι, τί θα πῆ ένα λαμπερό και ζωντανό φῶς! (Κατεβαίνει).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τί χαριτωμένες μάσκες! Είμαι τόσο εὔτυχιμένος, σινιόροι, που με τιμήσατε με την επίσκεψή σας και θαυμάζω άτέλειωτα την ανεξάντλητη έξυπνάδα σας. Ποιός είστε σεις, σινιόρ; Δεν σās γνωρίζω. Βγάλτε τη μάσκα άν θέλετε να σās χαιρετήσω φιλικά.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Σχεδόν κλαίγοντας). Μά είμαι γώ, Λορέντζο — Έγώ — Ο Κριστόφορο! Μήπως δεν με γνώρισες;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Με συγνημική πεποίθηση). Άλλά πως μπορούσα να σās γνωρίσω, άγαπητέ μου σινιόρ, άφου φοράτε μιá τόσο φοβερή μάσκα; Έγνώριζα κάποτε ένα σινιόρ Κριστόφορο, ήταν παιδικός μου φίλος, και τον άγαπούσα, — σās όμως δεν σās

γνωρίζω. Βγάλτε τη μάσκα αγαπητέ σινιόρ, σᾶς ίκετεύω, βγάλτε την.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Κλαίγοντας) Τότε πρόσταξε καλύτερα νὰ με πετάξουν στὰ σκυλιά, ἐγὼ δὲ μπορῶ πιά.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Σινιόρ Κριστόφορο!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τί παθαίνει αὐτὸς ὁ σινιόρ; Γιατί ἀλλάζει τόσο παράξενα ἢ μάσκα του; Λυποῦμαι πολὺ σινιόρ, θάμουννα ἀφάνταστα εὐτυχὴς ἂν μποροῦσα νὰ σᾶς ἀναγνωρίσω. Μὰ δὲν μπορῶ, συγχωρῆστε με σινιόρ, Ποῖος εἶναι αὐτὸς ὁ χοντρός καὶ γελοῖος σινιόρ μὲ τὴν κόκκινη μύτη; Τί κωμικὰ μάσκα!

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Πρὸ ὀλίγου εἶχα τὴν τιμὴ σινιόρ ..... Εἶμαι ὁ Πετρούτσιο, ὁ οἰκονόμος.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Θέλετε νὰ πῆτε πὼς φορᾶτε τὴ μάσκα τοῦ Πετρούτσιο;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Naί,— τὴ μάσκα τοῦ Πετρούτσιο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Γελῶντας). Πολὺ ἄσχημα ἐκάνατε, αγαπητέ μου σινιόρ, νὰ διαλέξετε μιὰ τόσον ἄσχημη μάσκα. Ὁ οἰκονόμος μου εἶναι ἕνας παμπόνηρος λοπαδύτης, κ' ἢ μύτη του δὲν θὰ κοκκίνησε βέβαια ἀπ' τὶς προσευχές.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἄγοράκι μου!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἄχ, ναί. Μήπως εἶδε κανεὶς ἀπὸ σᾶς, σινιόροι τὴν κόκκινη μάσκα, ποὺ τὴν τύλιγε ἕνα φεῖδι καὶ τὴν δάγκανε στὸ στήθος; Naί, σ' αὐτὸ ἐδῶ τὸ μέρος. Λένε (γελᾷ), λένε (γελᾷ) πὼς εἶναι ἢ καρδιά μου σινιόροι. Τί κωμικὸ ἄστειο, λὲς καὶ δὲν εἶναι γνωστὸ σ' ὅλο τὸν κόσμον πὼς ὁ Λορέντζο, ὁ δούκας ντὶ-Σπαντάρο, δὲν ἔχει ὀχιὸς στὴν καρδιά!

ΕΝΑΣ ΚΥΡΙΟΣ (Ἀπόσεχτα). Κάπου τρυπηθήκατε, δούκα Λορέντζο, τὸ πονκάμισό σας εἶναι ματωμένο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Πρόθυμα). Μὰ αὐτὸ ἐδῶ; εἶναι μιὰ πολὺ παράξενη ἱστορία σινιόροι, μιὰ ἱστορία ποὺ μοιάζει μὲ παραμῦθι. Ἦμουν στὸν πύργο, ὅταν ἕνας ἄγνωστος ποὺ ἔκρυβε τὸ πρόσωπό του κάτω ἀπὸ μιὰ φοβερὴ μάσκα, ἔσβυσε τὸ φῶς καὶ μοῦ ρίχθηκε μὲς' στὸ σκοτάδι, καὶ τὸ χτύπημα αὐτὸ μοῦ τὸ κατάφερε στὴν πλάτη: καθὼς βλέπετε, σινιόροι, τὸ ξίφος μπῆκε κάτω στ' ἀριστερὸ πλευρὸ καὶ ἐγῆκε ἀπὸ δῶ, ἀπὸ τὸ στήθος. Ἄν καὶ προδοτικὸ ὡστόσο ὅμως εἶναι ἕνα ἐπιτήδειο χτύπημα. Ἡ καρδιά μου, εἶναι πέρα ὡς πέρα τρυπημένη.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Φροντίζοντας νὰ τραβήξῃ τὴν προσοχὴ τοῦ Λορέντζου ἀπ' τὴν πληγὴ ποὺ κείνος τὴν ξεσκεπάζει δείχνοντάς τὴν πρόθυμα). Λορέντζο!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Κοιτάξτε σινιόρ, τί μαεστρούζικο χτύπημα!

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Κοιτάξτε με, Λορέντζο. Γιατί δὲν μοῦ χαμογελάτε πιά: ἐνοστάλησα τόσο πολὺ τὸ χαμόγελό σας, μοῦ φαίνεται πὼς ἔδυσε γιὰ πάντα ὁ ἥλιος.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τί γοητευτικὴ ποὺ εἶστε, σινιόρα. Βλέπω μόνον τὸ λιγυρὸ σας ἀνάστημα καὶ τὸ μικρὸ σας ποδαράκι, ἐπιτρέψτε με ὡστόσο νὰ γίνω ἀδιάκριτος, οὐρανία, καὶ νὰ δῶ τὰ μάτια σας..... Πὼς ἀστράφτουν! Ὡς κι ἀνάμεσα στὸ ἀνοιγμα τῆς μαύρης καὶ κακίας αὐτῆς μάσκας βλέπω πόσο πανώρια εἶναι. Ποιὰ εἶστε, σινιόρα, δὲ σᾶς γνωρίζω.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Ὑψίστε! Εἶναι δυνατόν νὰ μὴ μὲ ἀναγνωρίζεις, Λορέντζο;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ τὴν ἴδια τραγικὴ πεποίθηση). Βγάλτε τὴ μάσκα, σινιόρα, σᾶς ίκετεύω. Μοῦ φαίνεται παράξενη ἢ ἐρώτησή σας: ἐγάλτε τὴ μάσκα, αγαπητὴ σινιόρα, τότε θὰ σᾶς χαιρετήσω, πρόθυμα καὶ πολὺ φιλικὰ. Στ' ἀνάστημα μοῦ φαίνεται πὼς μοιάζετε μὲ τὴν σινιόρα Αἰμιλία. Μὰ ὄχι (κουνάει τὸ κεφάλι), ἢ σινιόρα Αἰμιλία δὲν εἶναι τόσον καλοφτιαγμένη. Ποιὰ εἶστε;

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Κλαίγοντας). Εἶμαι ἢ γυναῖκα σου Λορέντζο, ἢ ντόννα Φραντσέσκα. Θυμᾶσαι αγαπημένε μου τ' ὄνομα αὐτό: Φραντσέσκα;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Ζαρόνοντας τὰ φρεΐδια). Φραντσέσκα; Naί ἔτσι λεγότανε ἢ γυναῖκα μου μὰ γὼ τὴν ἔχασα τὴ γυναῖκα μου, μήπως δὲν σᾶς μίλησαν γι αὐτὸ σινιόρα; Ἡ ντόννα Φραντσέσκα δὲν ὑπάρχει πιά.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Θυμήσου πόσο μ' ἀγαποῦσες Λορέντζο, κοίταξε τὰ μάτια μου. Ἔλεγε πὼς ἀπὸ χιλιάδες γυναῖκες θὰ μ' ἀναγνωρίζεις μόνον ἀπ' τὰ μάτια μου. Ἄκουσε καλὰ τὴ φωνή μου Λορέντζο.....μὰ σὺ δὲ μὲ βλέπεις;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ τρυφερὴ μορφή). Ἡ φωνή σας εἶναι τόσον ἀπαλὴ καὶ ἀγαθὴ, σινιόρα, μέσα σ' αὐτὴ ἀκούω τὰ λόγια μιᾶς παρθενικῆς καρδιάς γιατί λοιπὸν παίζετε τόσον σκληρὰ μαζί μου; Εἶναι σκληρὸ αὐτὸ ποὺ κάνετε, σινιόρα. Δὲν πρέπει νὰ κοροϊδεύετε τὸ Λορέντζο καὶ νὰ στριφογυρνᾶτε τὸ στιλέτο μέσα στὰ στήθη του. Ἐχασα τὴ γυναῖκα μου σινιόροι, τὴν ἔλεγον ντόννα Φραντσέσκα, καὶ γὼ τὴν ἔχασα.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Δὲν μὲ πιστεύεις, αγαπημένε. Μ' ἄφησέ με ν' ἀγγίξω μὲ τὰ χεῖλιά τὴν ματωμένη πληγὴ σου, καὶ σὺ τότε, μέσα στὸ τρυφερὸ αὐτὸ φίλημα θ' ἀναγνωρίσης τὴν καλὴ σου Φραντσέσκα. (Πέφτει ἐπάνω στὴν πληγὴ).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Την άπωθει με έκφραση άκρας φρίκης και πόνου).
 Τι κάνετε σινιόρα; Πίνετε τὸ αἷμα μου. Σᾶς ἰκετεύω, λυπη-
 θεῖτε με: ἔχετε κολλήσει στὴν καρδιά μου και ρουφᾶτε τὸ αἷμα
 μου. Πονῶ. Ἄφήστε με.
 (Ἡ ντόννα Φραντσέσκα κλαίει ἀπομακρυσμένος ἀπὸ κοντά της μ'
 ἔκφραση πόνου και μεγάλου τρόμου ὁ Λορέντζο φροντίζει νὰ κλείσῃ
 τὴν πληγὴ, μὰ τὰ δάκτυλά του τρέμουνε).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Κλείνοντας τὴ πληγὴ ἀποπειρᾶται νὰ χαμογελάσῃ). Τι πικρὸ
 παιχνίδι σινιόροι! Εἶδατε πῶς πιπιλοῦσε τὴ καρδιά μου ἕνα
 θαμπίρ;

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Μὲ ὀργή). Τρελάθηκες Λορέντζο! εἶναι ἡ γυναίκα
 σου.

ΕΝΑΣ ΚΥΡΙΟΣ Σᾶς προσβάλλον, ντόννα Φραντσέσκα.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Πάθοντας τὰ κλάματα, λέει μὲ ὀργή). Ἐσεῖς τὸν προσ-
 βάλλετε, σινιόρ! Ὁ Λορέντζο ὁ δούκας Σπαντάρο δὲ μπορεῖ
 ποτὲ νὰ προσβάλλῃ μιὰ γυναίκα και ὅταν εἶναι τρελλὸς ἀκόμα.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Στὸν Πετρούτσιο σιγά). Τι συμβαίνει, σινιόρ; Γιατί
 ταράχθηκε τόσο πολὺ αὐτὴ ἡ χαριτωμένη μάσκα;

ΠΕΤΡΟΥΤΣΙΟ Δὲν ξέρω.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Φωνάζτε τοὺς μουσικούς, Πετρούτσιο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ χαρά). Ναί, ναί, φωνάζτε τοὺς μουσικούς.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Τρυφερά). Σᾶς παρακαλῶ νὰ γίνετε πιὸ προσεκτι-
 κός, ἀγαπητέ μου Λορέντζο. Τώρα ὁ σινιόρ Ρομουάλντο θὰ σᾶς
 ψάλλῃ ἐκεῖνο τὸ χαριτωμένο τραγουδάκι ποὺ μοῦ ἀφιερῶσατε
 στὴν ἐποχὴ τῆς φωτεινῆς μας ἀγάπης.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Καὶ ἄλλιν χωρατεύετε σινιόρα. Ἐγὼ δὲν σᾶς ἀγά-
 πησα ποτέ.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Μὲ πόνο). Μὴν τὸν ἀκοῦτε σινιόροι, σᾶς παρακαλῶ
 νὰ καταλάβετε τὴν θέση σας, δούκα, και ἂν μοῦ ἐπιτρέπεται, θὰ
 καθίσω και ἐγὼ κοντά σας, σινιόρ Ρομουάλντο· δεῖξτε του αὐτὸ
 ποὺ στὴν ἐποχὴ τῆς φωτεινῆς μας ἀγάπης, ἐχάραξε τὸ ἴδιο του
 τὸ χέρι. Ἀναγνωρίζετε τὸ γράψιμό σας, ἀγαπητέ μου
 Λορέντζο;

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Μὲ φιλοφροσύνῃ). Δεῖξτε μου τὸ σινιόρ. Ναί εἶναι τὸ
 γράψιμό μου αὐτὸ, — μὰ τί ἐξαίσιον παιχνίδι. (Βλέπει μὲ προσοχὴ
 τὴ Φραντσέσκα). Ἐδῶ ὅμως, εἶναι γραμμένο στὴν ἀδελφὴ μου,
 στὴ μνηστή μου, στὴ γοητευτικὴ ντόννα Φραντσέσκα. (Μὲ
 δυσπιστία). Πῶς ἔπεσε στὰ χέρια σας τὸ χαρτάκι αὐτὸ σινιόρα;

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ (Γοργά). Ἀρχίστε σᾶς παρακαλῶ, σινιόρ Ρομουάλντο·

Σᾶς ἀκοῦμε. (Ἄντηξεῖ μιὰ ὁμορφὴ και σιγανὴ μουσικὴ, μεστὴ ἀπὸ
 ἠλιακὸ φῶς, νεανικὴ γοητεία, και ἀγάπη).

ΡΟΜΟΥΑΛΝΤΟ (Τραγουδεῖ). «Ἡ ψυχὴ μου εἶναι μαγεμένο παλάτι
 και φῶτισα μὲ φῶτα τὸ παλάτι μου. Καὶ φῶτισα μὲ φῶτα τὸ
 παλάτι μου».

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Θυμᾶται). Αὐτὰ τὰ λόγια τ' ἀκούσα και ἄλλη φορὰ.
 Ἐξακολουθεῖτε, σινιόρ.

ΡΟΜΟΥΑΛΝΤΟ (Τραγουδεῖ). «Κι ὁ ἥλιος μπῆκε στὸ μαγεμένο μου
 παλάτι. Οἱ μαῦροι ἴσκιοι ἔφυγαν τρομαγμένοι, κ' ἡ ἀμέριμνη
 χαρά, σὺν ἀγαλλίαση φωτεινῆς ψυχῆς φτερώνει τ' ὄνειρο. ὦ,
 ντόννα Φραντσέσκα! ὦ ντόννα Φραντσέσκα!»

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ὁ τραγουδιστὴς λέει ψέμματα, σινιόροι, — ἐγὼ δὲν
 τάγραφα ποτὲ αὐτά.

ΡΟΜΟΥΑΛΝΤΟ Κι ἀπάνω στὰ φτερά τ' ὄνειρου, πρὸς τὰ οὐράνια,
 ἔφερα ἐγὼ τὸ φλογισμένο μου πνεῦμα. Κι ἀπάνω στὰ φτερά
 τ' ὄνειρου, πρὸς τὰ οὐράνια ἔφερα ἐγὼ τὸ φλογισμένο μου
 πνεῦμα».

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Σηκώνεται και κόβει μὲ ὀργιλὴ χειρονομία τὸ τραγοῦδι τοῦ
 Ρομουάλντο). Στάσου, τραγουδιστή! Μὴ τὸν ἀκοῦτε, σινιόροι,
 λέει ψέμματα και σᾶς ἀπατάει. Τὰ θυμήθηκα τὰ λόγια.....
 Λουίντζη ληστή, ἀκούσε μένα. Κι ἂν λαθέψῃς ἔστω και σὲ
 μιὰ νότα, θὰ σὲ κρεμάσω αὔριο στὸν τοῖχο τοῦ παλατιοῦ μου.
 Προσοχή, σινιόροι!
 (Ἄπ' τὰ παράθυρα ξεχωρίζουν μὲς τὸ σκοτάδι οἱ ἀπόμακρες βουνο-
 κορφές, λὲς κ' εἶναι ντυμένες μέσα στὸ πορφυρὸ ἀντιφῆγγισμα τῆς δύ-
 σης. Κάπου πίσω στὶς πλάτες τῶν μουσικῶν ἀντηχεῖ ἡ ἴδια ἄγρια
 μουσικὴ, ποὺ ἀκούγεται πρὶν στὸ μπάλο, μὰ δὲν τὴν ἀκούει κανεὶς).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Ἔτσι, ἔτσι, Λουίντζη. (Τραγουδεῖ). «Ἐγὼ ὁ τρελλὸς
 Λορέντζο ἄναψα φῶτα στὸν πύργο. Καὶ θάρθουν ἐδῶ οἱ ἀκά-
 λεστοι. Καὶ θὰ σβύσῃ τὸ φῶς στὸν πύργο και θὰ ντυθῇ μὲ
 ζόφο ἡ ψυχὴ. Καὶ στ' ἀντίκρουμά σου θὰ νοιώθῃ ἀπειρη χαρά,
 βασιλιά μου, ἀφέντη μου, κυρίαρχε τοῦ κόσμου-Σατανᾶ».
 (Κραυγὲς ἀγανάκτησης και φρίκης. Πολλοὶ γεμάτοι τρόμο ἐγκατα-
 λείπουν τὶς θέσεις τους και συνοστίζονται σιμὰ στὶς κολῶνες).

ΜΙΑ ΦΩΝΗ Προσκαλεῖ τὸν Σατανᾶ.

ΑΛΛΗ ΦΩΝΗ Εἶπε πῶς ὁ κυρίαρχος τοῦ κόσμου — εἶναι ὁ Σατανᾶς.
 Ἱεροσουλία! Ἱεροσουλία! Ἱεροσουλία!

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἐλα στὰ συγκαλά σου, τρελλέ! Εἶσαι γιὸς σταυρο-
 φόρου!

ΜΙΑ ΚΥΡΙΑ (Σ' έναν Κύριο). Κοιτάζετε, σάμπως και πάλι ν' άνέτειλε ο ήλιος.

ΦΩΝΕΣ 'Ο ήλιος! ο ήλιος! Κοιτάζετε πάλι φάνηκε ο ήλιος.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ (Χτυπώντας τὸ πόδι). "Αν και είσαι τρελλός, αν κ' είσαι ο κύριός μου, δούκα Λορέντζο,— σου πετάω τὸ γάντι.

(Τὸ συγκρατοῦνε. Τὸ φῶς στὰ παράθυρα δυναμώνει, λὲς και πορφύρωνας ἀπὸ φλόγα και αἷμα, και τὰ βουνὰ δὲ φαίνονται πιά. Φωνές: Κοιτάζετε! Κοιτάζετε τί παθαίνει ο οὐρανός»).

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ 'Ο δούκας Λορέντζο εἶναι τρελλός, σινιόρ Κριστόφορο και δὲ μπορεῖ νὰ σᾶς τιμήσει σταυρώνοντας με σᾶς τὸ σπαθί του. Μὰ ἐξ ὀνόματος τοῦ γιουῦ του πού φέρνω μέσα στὰ σπλάγχμα μου, δέχομαι τὴν προκλησή σας, σινιόρ Κριστόφορο. (Σηκώνει τὸ χειρόκτι).

ΦΩΝΕΣ 'Η δούκισσα περιμένει γιού! 'Η ντόνα Φραντσέσκα περιμένει γιού! Φτωχὲ Λορέντζο! Φτωχὲ Λορέντζο!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Συνέρχεται ἀπ' τὶς βαθειές του σκέψεις). Τί συμβαίνει, σινιόροι; Μοῦ φάνηκε πὼς ἄκουσα ἤχο ξεγυμνωμένου σπαθιοῦ. Ποιὸς εἶναι αὐτὸς πὸν τολμᾷ νὰ γυμνώσει τὸ ξίφος του μπρὸς τὸ δούκα Λορέντζο; Σᾶς ἔκανα τὴ τιμὴ νὰ σᾶς καλέσω στὴ γιορτή μου αὐτὴ, σινιόροι, μὴ προσβάλλετε λοιπὸν τὴ φιλόξενη στέγη μου.

ΦΩΝΕΣ Κοιτάζετε κάτι ἔχει πάθει ο οὐρανός. Κάτι καίγεται. Κοιτάζετε ὅλος ο οὐρανός φλογίζεται! Τί συμβαίνει; Κάτι καίγεται!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Κοιτάει στὸ παράθυρο, λέγει μ' εὐπροσηγορία). Ἀρχίζει ἡ γιορτή μου, σινιόροι. Στὸ ἑξαίσιο συμπόσιό μας θὰ ἔρθη κ' ἕνας ἄλλος μουσαφίρης· προσέξτε τον καλά, κύριοι. Τὰ μάτια του εἶναι φῶς, τ' ἀνοιχτόχρωμα μαλιὰ—εἶναι τουλίπες χρυσαφένιου καπνοῦ, ἡ φωνή του εἶναι ἡ βουὴ μιᾶς μανιασμένης φλόγας πὸν κατατρώνει τὶς πέτρες. 'Η θεῖα μορφή του—εἶναι και φωτιά και φλόγα και ἡλιόλουστο ἀμέριμνο φῶς. Δὲν ξαναείδατε ποτέ σας μιὰ τέτοια μάσκα σινιόροι!

(Τὸ φῶς ἀπ' τὰ παράθυρα δυναμώνει· κραυγὲς γεμάτες τρόμο. Κίνηση. Φωνές,

ΦΩΝΕΣ 'Ο Σατανᾶς! 'Ο Σατανᾶς! Προσκαλεῖ τὸ Σατανά. Κοιτάζετε ο οὐρανός ὅλος εἶναι φλογισμένος! Κοιτάζετε ἡ γῆ ὅλη φλογίζεται! Σωθῆτε, καλεῖ τὸν Σατανά!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ ('Υψώνοντας τὴ φωνή). Ποιὸς εἶν' αὐτὸς πὸν τολμᾷ ν' ἀναφέρει τὸ βρωμερὸ ὄνομα τοῦ Σατανᾶ; Μοῦ φαίνεται πὼς ἄκουσα ἕνα παράξενο τραγούδι: κάποιος τρελλός, πὸν τοῦ ἀξίζει

κατὰρα και θάνατος, ἕμνοῦσε με κατανυκτικὸ ρῖγος τ' ὄνομα τοῦ Σατανᾶ.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ 'Ἦσουν σύ, Λορέντζο. Εἶσαι ὑποτελὴς τοῦ Σατανᾶ.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ 'Εγώ; 'Ω, ὄχι, σινιόρ, θὰ σᾶς φάνηκε. Αὐτὲς οἱ γοητευτικὲς μάσκες γεννοῦν τόσες ἀστεῖες παρεξηγήσεις, και εἶνε καιρὸς πιά τοῦ μιμήθηκε ἕνας χωραταντζῆς τὴ φωνή μου και τὸ πρόσωπό μου και μᾶς ἀπατάει ὅλους με μιὰ ἄσχημη ψευτιά.

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Μὰ σὺ ο ἴδιος προσκάλεσε τὸν Σατανᾶ!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Γονατίζοντας λέει ἐπίσημα). Αὐτὸν πὸν κάλεσα στὴ γιορτή μου και πὸν εὐδόκησε νὰ ἔλθῃ τώρα—κάτω τὰ καπέλλα σινιόροι,—εἶναι ο Θεός, ο κυρίαρχος τῆς γῆς και τ' οὐρανοῦ. Στὰ γόνατα, ἱππότες και κυρίες! (σχεδὸν ὅλοι γονατίζουν με κατάνυξη. Μερικοὶ κλαῖνε. Σιγανὰ ἐπιφωνήματα: «'Αγιος ο Θεός, ἅγιος ο Θεός». Μπαίνει τρέχοντας ο **ΕΚΚΟ** τσουρουφλισμένος ὅλος και στριφογυρνᾷ σπασμοδικὰ μέσα στὴ σάλα. Οἱ ὑπηρέτες τὸν κυνηγοῦν με κραυγές).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Κοντὰ μου 'Εκκό! 'Εδῶ εἶμαι!

ΜΑΡΙΟ Κρατᾶτε τὸν κακοῦργο! 'Εβαλε φωτιά στὸν πύργο!

ΠΙΕΤΡΟ Σκόρπισε παντοῦ φωτιὲς και τὸ παλάτι καίγεται ἀπ' ὅλες τὶς μεριές. Σωθῆτε, σινιόροι. Τώρα θὰ πιᾶση φωτιά κ' ἡ σκάλα . . .

ΜΑΝΟΥΤΣΗ Πρέπει νὰ τὸν σκοτώσουμε. Βαράτε τον, βαράτε τον!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Στὰ πόδια τοῦ ὁποίου μαζεῦθηκε ο τσουρουφλισμένος και σχεδὸν ἀποτυφλωμένος γελωτοποιός). Πίσω! Ποιὸς τολμᾷ νὰ ἔγγιξη τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Κυρίου! Πίσω, σινιόροι! (Τραβᾷ τὸ ξίφος του).

ΕΚΚΟ (τρέμοντας). Εἶσαι σύ, Λορέντζο; Τυφλώθηκα, ἡ φωτιά μοῦ-καψε τὰ μάτια, Λορέντζο. Μὴ με διώχνης, Λορέντζο.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ 'Αδερφέ μου! Μαζὶ με μένα ὑποδέχεσαι τὸ μεγάλο μας Κύριο.

(Τὰ παράθυρα σκάζουν. 'Απὸ ψηλὰ μαζὶ με τὶς τουλίπες τοῦ μαύρου καπνοῦ φαίνονται και οἱ πύρινες γλώσσες τῆς φωτιᾶς. Πανικὸς παντοῦ. Κραυγές. Φωνές: «Σωθῆτε, σωθῆτε».

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Φύγετε, Λορέντζο! Φύγετε!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ 'Η καρδιά σου παύει πιά νὰ χτυπᾷ. Συγκράτησε τὴ ζωὴ σου τουλάχιστο για μιὰ στιγμή ἀκόμα. 'Εκείνος ἔρχεται.

ΕΚΚΟ (τρέμοντας). 'Αλήθεια; Τὸν βλέπεις.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Τὸν ἀκούω, 'Εκκό.

ΕΚΚΟ 'Εγὼ πεθαίνω, Λορέντζο, μὰ σὺ πὲς Του πὼς εἶμαι ο . . . μικρὸς σου ἀδελφός.

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Σοῦ τὸ ὑπόσχομαι.

ΕΚΚΟ (Πολὺ σιγά). Ξέρεις, μὲ πρόδοσαν τὰ κουδουνάκια μου. Εἶχα ξεχάσει ὅλως διόλου νὰ τὰ κόψω. Πεθαίνω, Λορέντζο.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Φύγετε, Λορέντζο!

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Μὰ δὲν ἐλέπετε λοιπόν, σινιόρα, πὼς τρελλάθηκε!
Ἐπιτρέψατέ με νὰ τὸν σηκώσω στὰ χέρια, ὅπως τῶκαμνα σὰν ἦταν μικρὸ παιδί καὶ νὰ τὸν ἐγάλω ἀπὸ δῶ μέσα. (Προχωρεῖ πρὸς τὸν ΛΟΡΕΝΤΖΟ ἀλλὰ συναντᾷ τὴν αἰχμὴ τοῦ ξίφους του καὶ ὑποχωρεῖ).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Πίσω, σινιόρ!

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἔ, στάσου τότε. (Τραβᾷ τὸ ξίφος του).

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Φύγετε ἀπὸ δῶ, σινιόρ Κριστόφορο. Μὴ τολμήσετε νὰ ᾄγγιξετ' ἐκεῖνον πὸν τώρα ἀνήκει μόνον στὸν Θεό

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἄς εἶναι, μὰ δὲν φεύγω ἂν δὲν ἔλθετε μαζί μου, ματόννα.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Σᾶς ἀφήνω, Λορέντζο. Γιὰ τὸ παιδί σας πὸν φέρνω μέσα στὰ σπλάχνα μου, σᾶς ἀφήνω, Λορέντζο, καὶ ἀρνοῦμαι τὴν εὐτυχία τοῦ νὰ πεθάνω μαζί σας. Μὰ θὰ ἐξιστορήσω μιὰ μέρα στὸν γυῖό σας τὸν τρόπο μὲ τὸν ὁποῖο, σᾶς κάλεσε ὁ Ὑψιστος, καὶ ἐκεῖνος θὰ εὐλογῆσῃ τ' ὄνομά σας.

(Ἡ φωτιὰ μπαίνει ἀπὸ παντοῦ).

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Γρήγορα, σινιόρα, κάντε γρήγορα!

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Χαῖρε Λορέντζο μου, χαῖρε ἀγαπημένε μου. Χαῖρε!

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Χαίρετε σινιόρα. Λυποῦμαι πὸν φορᾶτε μάσκα: γιατί ἡ φωνή σας καὶ τὰ λόγια σας μοῦ θυμίζουσαν τὴν ντόννα Φραντσέσκα. Σᾶς παρακαλῶ, σινιόροι νὰ τῆς μεταδώσετε τὸν τελευταῖο μου χαιρετισμό.

ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑ Χαῖρε!

ΚΡΙΣΤΟΦΟΡΟ Ἄς φύγωμε! Ἄς φύγωμε! (Ἀρπάζει τὸ μπράτσο τῆς **ΝΤΟΝΝΑΣ ΦΡΑΝΤΣΕΣΚΑΣ** καὶ τὴν τραβάει, περνώντας ἀνάμεσα στίς τουλίπες τοῦ κηνοῦ).

(Μένει μόνος, ὁ Λορέντζο μὲ τὸ **ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟ** πεσμένο στὰ πόδια του. Ἡ φωτιὰ τὰ κατακλύζει ὅλα. Στὰ σπασμένα παράθυρα, στίς γκρεμισμένες πόρτες, ἀνάμεσα στὰ μαῦρα κύματα τοῦ κηνοῦ ἐμφανίζονται οἱ **ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ**. Φαίνονται οἱ ἀπεγνωσμένες τους προσπάθειες νὰ μποῦν μέσα, ἢ σιωπηλὴ καὶ ὑπόκοψη πάλῃ τους μὲ τὴν φωτιὰ, πὸν τοὺς ἀποτινάξει ἐλαφριά καὶ ἐλεύθερα μακρυνά. Καὶ ὅλα ἐνὰ εἰσορρομῶν στριφογυρνώντας ἀναπηδοῦν πρὸς τὰ πίσω).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ Σήκω Ἐκκό. Ἔρχεται ὁ Κύριος.

(Ἀγγίζει τὸν Ἐκκό· μὰ νεκρὸς ἐκεῖνος πέφτει χάμω. Οἱ φλόγες τοὺς

ζώνουν ἀπὸ παντοῦ. Οἱ **ΜΑΥΡΕΣ ΜΑΣΚΕΣ** ἔχουν γίσει ἄφαντες. Θόρυβος καὶ βοητὸ τῆς φωτιᾶς πὸν θριαμβεύει).

ΛΟΡΕΝΤΖΟ (Ἐπίσημα). Σᾶς χαιρετίζω, Σινιόρ. Ὁ πατέρας μου ὅταν πλάγιαζα ἀκόμη στὴν κούνια μου, μὲ τ' ἄγγιγμα τοῦ σπαθιοῦ του μ' ἔχρισε σὲ ἐμπότη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος—ἀγγίστε με λοιπόν καὶ Σεῖς, Σινιόρ, ἂν εἶμαι ἀντάξιος τοῦ ἀγγίγματός Σας. (Γονατίζει). Ἀλλὰ Σᾶς βεβαιώνω Σινιόρ, καὶ αὐτὸ εἶναι γνωστὸ σ' ὅλους ὅσοι ζοῦσαν στὸν κόσμον: πὼς ὁ Λορέντζο, ὁ δοῦκας Σπαντάρο, δὲν ἔχει ὀχιές στὴν καρδιά!

(Τὸν περιβάλλουν οἱ φλόγες. Ὅλα γκρεμίζονται).

ΑΥΛΑΙΑ

A. I. ΣΑΡΑΝΤΙΔΗ

“ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ”

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Α΄.

I

Τότες ἐταραχτήκανε τὰ σωθικά μου, καὶ ἔλεγα πὼς ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ξεψυχήσω· κ’ εὐρέθηκα σὲ σκοτεινὸ τόπο καὶ βροντερό, πὺν ἐσκιροῦσε σὰν κλωνὶ στάρι στὸ μύλο πὺν ἀλέθει ὀγλήγορα, ὡσὰν τὸ χόγλο στὸ νερὸ πὺν ἀναβράζει· ἐτότες ἐκατάλαβα πὼς ἐκεῖνο ἦτανε τὸ Μεσολόγγι· ἀλλὰ δὲν ἔβλεπα μῆτε τὸ κάστρο, μῆτε τὸ στρατόπεδο, μῆτε τὴ λίμνη, μῆτε τὴ θάλασσα, μῆτε τὴ γῆ πὺν ἐπάτουνα, μῆτε τὸν οὐρανὸ· ἐκατασκέπαζε ὅλα τὰ πάντα μαυρίλα καὶ πίσσα· γιομάτη λάμψη, βροντή, καὶ ἀστροπελέκια· καὶ ἕψωσα τὰ χέρια, μου καὶ τὰ μάτια μου νὰ κάμω δέηση, καὶ ἰδοὺ μὲς στὴν καπνίλα μιὰ μεγάλη γυναῖκα μὲ φόρεμα μαῦρο σὰν τοῦ λαγοῦ τὸ αἷμα, ὅπου ἡ σπίθα ἔγγιζε κ’ ἐσβενότουνε· καὶ μὲ φωνὴ πὺν μοῦ ἐφαίνονταν πὼς νικαίει τὴν ταραχὴ τοῦ πολέμου, ἄρχισε :

«Τὸ χάραμα ἐπῆρα
Τοῦ Ἥλιου τὸ δρόμο,
Κρεμώντας τὴ λύρα
Τὴ δίκαιη στὸν ὄμο,
Κι’ ἀπ’ ὅπου χαράζει
Ὡς ὅπου βυθᾶ,

τὰ μάτια μου δὲν εἶδαν τόπον ἐνδοξότερον ἀπὸ τοῦτο τὸ ἀλλωνάκι»

II

Παράμερα στέκει
Ὁ ἄντρας καὶ κλαίει·
Ἄργα τὸ τουφέκι
Σηκώνει, καὶ λέει :

«Σὲ τοῦτο τὸ χέρι
Τί κάνεις ἐσύ ;
Ὁ ἐχθρὸς μου τὸ ξέρει
Πὼς μοῦ εἶσαι βαρῦ».

Τῆς μάννας ὦ λαῦρα !
Τὰ τέκνα τριγύρου
Φθαρμένα καὶ μαῦρα
Σὰν ἴσκιους ὄνειρου·
Λαλεῖ τὸ πουλάκι
Στοῦ πόνου τὴ γῆ,
Καὶ βρίσκει σπειράκι,
Καὶ μάννα φθονεῖ.

III

Σὲ γῆ, σὲ κύμα, σὲ γιालό,
Μὲ ρόδο, μὲ γιοφύλλι,
(Πόδι, κύρ Ἐρωτα, χρυσὸ)
Τώρα πὺν ἔστησες χορὸ
Μὲ τὸν ξανθὸν Ἀπρίλη.

Στὴ φράχτη μὲς στὴ φουντωτή,
Χαριτωμένη τώρα,
Ὅπου δροσιὲς καὶ μόσχους κλεῖ,
Κ’ ἡ φύσις ἠῦθε τὴν καλὴ
Καὶ τὴ γλυκειὰ τῆς ὥρα.

Δροσιὲς καὶ μόσχους κλεῖ κι αὐτὸς
Ὁ βάτος φουντωμένος,
Καὶ μέσ’ ἀκούστηκε γλυκὸς
Ἀνάκουστος κελαιδισμός,
Καὶ λειποθυμισμένος.(¹)

IV

Γρικοῦν νὰ ταράζη
Τοῦ ἐχθροῦ τὸν ἀέρα
Μιὰν ἄλλη, πὺν μοιάζει
Τ’ ἀντίλαλου πέρα

ΣΗΜ. (¹) Τὸ ἀπόσπασμα τρία ἐτοποθετήθηκε ἀπὸ τὸν I. Πολυλά στις παραλλαγές τοῦ Γ΄ σχεδίου, μὰ ἐμεῖς ἐπροτιμήσαμε νὰ τὸ τοποθετήσουμε στὸ Α΄. Τὸ ἀναφερόμενο ἀπόσπασμα ἀνήκει στὸ τραγοῦδι πὺν λένε οἱ πολιορκημένοι, ὅταν μαθαίνουν πὼς ἔφτασε ὁ Ἑλληνικὸς στόλος.

Καὶ ξάφνου πετιέται
Μὲ τρόμου λαλιά,
Πολληώρα γρικιέται
Κι' ὁ κόσμος βροντᾷ.

V

Ἄμεριμον ὄντας
Τ' Ἀράπη τὸ στόμα
Σφουρίζει, περτώντας
Στοῦ Μάρκου τὸ χῶμα.
Διαβαίνει, κι ἀγάλι
Ξαπλώνει ἔκει
Ποῦ βγῆκ' ἡ μεγάλη
Τοῦ Μπαίρον ψυχή.

VI

Προβαίνει καὶ κραῖζει
Τὰ ἔθνη σκιασμένα.

VII

Καὶ ὦ πείνα καὶ φρίκη!
Δὲ σκούζει σκυλί!

VIII

Τουφέκια, τούρκικα σπαθιά
Τὸ ξεροκάλαμο περνᾷ.⁽¹⁾

IX

Καὶ ἡ μέρα προβαίνει,
Τὰ νέφη συντριβει.
Νὰ ἡ νύχτα ποῦ βγαίνει,
Κι' ἀστέρι δὲν κρύβει.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΠΡΩΤΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΑΤΟΣ

Ἀπόσπ.	1.	στίχ. 3.	Βαστώντας τὴ λύρα.
»	»	» 3,4.	Καὶ μῶκρουζε ἡ λύρα Ἡ δίκαιη σὸν ὄμο.
»	2.	» 2.	Σουλιώτης καὶ κλαίει.
»	3.	» 1-4.	Χαμένη γρικᾶνε Στοῦ ἐχθροῦ τὸν ἀέρα Μιὰν ἄλλη, σὰν νᾶναι Τ' ἀντίλαλου πέρα.
»	»	» 1,2.	Σκληρὴ περιπαίζει Στοῦ ἐχθροῦ τὸν ἀέρα.
»	»	» 3,4.	Ἡ ἀπάνθρωπη μοιάζει Τ' ἀντίλαλου πέρα.

ΣΗΜ. (1) Τὸ ἀπόσπασμα VIII ἐτοποθετήθηκε πρὸς τὸ τέλος τοῦ Γ'. σχεδιάσματος, ἐνῶ φανερὰ δὲν ἀνήκει εἰς αὐτό. Ἐμεῖς προτιμοῦμε νὰ τὸ τοποθετήσουμε στὸ Α'. Καὶ ἀναφέρεται σὲ κάποια γυναῖκα ποῦ ἔμοιαζε σὰν ξεροκάλαμο καὶ ἡ ὁποία κατόρθωσε νὰ διασπᾷ τὰ ἐχθρικά στρατεύματα κατὰ τὴν ἔξοδο.

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Β'.

I

Καὶ μὲ τὸ ροῦχο ὀλόμαυρο σὰν τοῦ λαγοῦ τὸ αἷμα⁽¹⁾.

[Εἶναι προσωποποιημένη ἡ Πατρίδα, ἡ Μεγάλῃ Μητέρα, θε-
άνθρωπη, ὅστε νὰ αἰσθάνεται ὅλα τὰ παθήματα, καὶ καθαρίζοντας
τα εἰς τὴ μεγάλη ψυχὴ της νὰ ἀναπνέη τὴν Παράδεισο.]⁽²⁾

Πολλὲς πληγὲς κ' ἐγλύκαναν γιὰ τ' ἔσταξ' ἅγιο μῦρος.

Μένει ἄγρυπνη μέρα καὶ νύχτα, καρτερώντας τὸ τέλος τοῦ
ἀγῶνα· δὲν τὰ φοβᾶται τὰ παιδιὰ της μὴ δειλιάσουν εἰς τὰ μάτια
της εἶνε φανερὰ τὰ πλέον ἀπόκρυφα τῆς ψυχῆς τους·

Στοῦ τέκνου σύριζα τὸ νοῦ, Θεοῦ τῆς μάννας μάτι·

Λόγο, ἔργο, νόημα [εἶναι φανερὰ]⁽³⁾

Ἄπὸ τὸ πρῶτο μίλημα σὸν ἀγγελοκρουμό του.⁽⁴⁾

Γιὰ τοῦτο αὐτὴ εἶναι

Ἦσυχη γιὰ τὴ γνώμη τους, ἀλλ' ὄχι γιὰ τὴ Μοῖρα,

Καὶ μὲς στὴν τρισβαθὴ ψυχὴ ὁ πόνος της πλημμύρα,

Ἐπειδὴ βλέπει τὸν ἐχθρὸν ἄσπονδον, ἄπονον ἀπὸ τὸ πολὺ
πεῖσμα, καὶ καταλαβαίνει ὅτι ἂν τὸ Ἐλεος ἔχυνε μὲς στὰ σπλάχνα
του ὅλους τοὺς θησαυροὺς του, τοῦτοι

Τριαντάφυλλά ναι θεϊκὰ στὴν κόλαση πεσμένα.

II

.....Στὴν πεισμομένη μάχη
Σφόδρα σκιρτοῦν μακρὰ πολὺ τὰ πέλαγα κ' οἱ βράχοι, (α')

Καὶ τὰ γλυκοχαράματα, καὶ μὲς στὰ μεσημέρια, (β')

Κι' ὅταν θολώνουν τὰ νερά, κι' ὅταν ἐβγοῦν τ' ἀστέρια.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ ΔΕΥΤΕΡΟΥ

α'—Πολλὰ μερόνυχτ' ἔσκιρταν τὰ πέλαγα κ' οἱ βράχοι
β'—Ἄπὸ τὸ βγάλσιμο τοῦ ἡλιοῦ στὰ κύματα ἀναμμένα.

ΣΗΜ. (1) Ὁ στίχος αὐτὸς ἀνήκει στὴν εἰσαγωγὴ τοῦ ποιήματος τῆς
ὁποίας ἡ ἀρχὴ λείπει.

(2) Τὸ μέρος αὐτὸ δὲν ἀνήκει στὸ κείμενο, μὰ εἶναι στοχασμὸς τοῦ
ποιητῆ ἀναφερόμενος στὸ σχετικὸ μέρος, γι αὐτὸ τῶκλεισα μὲσα σὲ
ἀγκύλες.

(3) Τὸ εἶνε φανερὰ εἶναι δική μας ἐπεξηγηματικὴ προσθήκη γιὰ τὴν
κατανόηση τοῦ νοήματος, καὶ ὄχι συμπλήρωση τοῦ κειμένου.

Τὸ θεϊκὸ μάτι τῆς Μεγάλῃς Μητέρας, τῆς Πατρίδας, βλέπει ἴσαμε
τὴ ρίζα τοῦ νοῦ τοῦ τέκνου της καὶ τῆς εἶναι φανερὰ ὁ λόγος, τὸ ἔργο καὶ
τὸ νόημά του, ἀπὸ τὴν ὥρα ποῦ γεννιέται, ἴσαμε ποῦ ὁ ἄγγελος τοῦ
παίρνει τὴν ψυχὴ.

(4) Ἐπάρχει ἡ παροιμία: Ποιὸς εἶδε ἄγγελο καὶ δὲν ἀγγελοκρούστηκε.

Φοβοῦνται γύρου τὰ νησιά, παρακαλοῦν καὶ κλαῖνε, (γ')
 Κ' οἱ ξένοι ναύκληροι μακρὰ πικραίνονται καὶ λένε :
 « Ἀραπιᾶς ἄτι, Γάλλου νοῦς, σπαθὶ Τουρκιάς, μολύβι,
 Πέλαγο μέγα βράζ' ὁ ἐχθρὸς πρὸς τὸ φτωχὸ καλύβι. (δ')

III

Ἄκρα τοῦ τάφου σιωπῇ στὸν κάμπο βασιλεύει·
 Λαλεῖ πουλί, παίρνει σπειρί, κ' ἡ μάννα τὸ ζηλεύει. (ε')
 Τὰ μάτια ἡ πείνα ἐμαύρισε· στὰ μάτια ἡ μάννα μνέει·
 Στέκει ὁ Σουλιώτης ὁ καλὸς παράμερα καὶ κλαίει :
 « Ἐρμο τουφεκί, σκοτεινὸ, τὶ σ' ἔχω γὰρ στὸ χέρι ;
 Ὅπου σὺ μοῦγινες βαρὺ, κί' ὁ Ἀγαρηνὸς τὸ ξέρει » ; (ζ')

- γ'—Καὶ τὰ νησάκια ὀλόγυρα παρακαλοῦν καὶ τρέμουν.
- δ'—« Ἀραπιᾶς ἄτι, Γάλλου νοῦς, σπαθὶ Τουρκιάς, μολύβι,
 Πέλαγο μέγα βράζ' ὁ ἐχθρὸς πρὸς τὸ φτωχὸ καλύβι »,
 Ἄπάνου στὸ κατάστρωμα οἱ καλοὶ ναῦτες λένε,
 Καὶ τὰ νησάκια ὀλόγυρα παρακαλοῦν καὶ κλαῖνε.
- δ'—Τουρκιά μὲ δύναμη Ἀραπιά, μὲ νοῦ Ἴταλοι καὶ Γάλλοι,
 Σ' ἔξωσ' ὁ ἐχθρὸς, σὰν πέλαγο μὲ δίχως ἀκρογιάλι.
- δ'—Τουρκαραπιά μὲ δύναμη κ.λ.π.
- δ'—Ἄλογ' Ἀράπη, Γάλλου νοῦς Τούρκου ὀδηγᾶ μολύβι.
- ε'—Ἐκάθησε ἐκελάϊδησε γλυκόφωνο πουλάκι.
 Ἡ μαύρη μάννα τὸ φθονεῖ πὼς ἦδ' ἓνα σπειράκι.
- ε'—Ἦρθε, ἐκελάϊδησε γλυκὰ πουλί πού ταξιδεύει,
 Ἦρε σπειρί κ' ἔπηρε το, κ' ἡ μάννα τὸ ζηλεύει.
- ε'—« Μόνε ξανοίγω καὶ φθονῶ πουλί στὸ πέταμά του,
 Καὶ στὸ σπειράκι πῶβρηκε, καὶ στὴ γλυκειὰ χαρὰ του ».
- ε'—« Πολὺν καιρὸ τὸ βάσταξα μέσα στὴν ἔρμη ἀγκάλη,
 Κ' ἐφθόνεσα μικρὸ πουλί, πού βρε σπειρί κ' ἐλάλει.
- ζ'—Καὶ τὸ τουφεκί τὸ πιστὸ σηκώνει μ' ἀργὸ χέρι :
 « Ἐρμο ! σὺ μῶγινες βαρὺ ὁ Ἀγαρινὸς τὸ ξέρει ».
- ζ'—« Ἐρμιᾶς σπαθὶ καὶ σκοτεινιάς, σὰν τὶ σ' ἔχω στὸ χέρι ; »

IV⁽¹⁾

Ὁ Ἀπρίλης μὲ τὸν Ἐρωτα χορεύουν καὶ γελοῦνε,
 Κί' ὅσ' ἄνθια βγαίνουν καὶ καρποὶ τόσ' ἄρματα σὲ κλειοῦνε⁽²⁾
 Τόσ' ἄστρα δὲν ἐγνώρισεν ὁ τρισβαθὸς αἰθέρας.⁽³⁾

ΣΗΜ. (1) Ὁ Ἰ. Πολυλάς ἐμπρὸς ἀπὸ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ ἐσημείωσε τ' ἀκόλουθα, παραθέτοντας ἐπεξηγηματικὰ κ' ἓνα σχετικὸ στοχασμὸ τοῦ ποιητῆ πρὸς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ ποιήματος : « Τὸ Μεσολόγγι ἔπεσε τὴν ἀνοιξή· ὁ ποιητῆς παρασταίνει τὴν Φύση εἰς τὴ στιγμὴ πού εἶνε ὠραιότερη, ὡς μία δύναμη ἢ ὅποια μὲ ὅλα τὰ ἄλλα καὶ ὑλικά καὶ ἠθικά ἐναντία, προσπαθεῖ νὰ δειλιάσῃ τοὺς πολιορκημένους. Ἴδου οἱ στοχασμοὶ τοῦ ποιητῆ :

Ἡ ζωὴ πού ἀνασταίνεται μὲ ὅλες τῆς τὶς χαρὰς, ἀναβρῦζοντας ὀλοῦθε, νέα λαχταριστὴ, περιχυνόμενῃ εἰς ὅλα τὰ ὄντα· ἡ ζωὴ ἀκέραιη, ἀπ' ὅλα τῆς φύσης τὰ μέρη, θέλει νὰ καταβάλλῃ τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ· θάλασσα, γῆ, οὐρα-

Λευκὸ βουνάκι πρόβατα κινούμενο βελάζει.
 Καὶ τὸ τριφύλλι ἐχόρτασε καὶ τὸ περιπλοκάδι,
 Κ' ἐχόρευε κ' ἐβέλαζε στὸ φουντωτὸ λιβάδι.

Γεῖα κοῖτα κεῖ χάσμα σεισμοῦ βαθειὰ στὸν τοῖχο πέρα (α')
 Καὶ βγαίνουν ἄνθια πλουμιστά, καὶ τρέμουν στὸν ἀέρα·
 Λουλούδια μύρια, πού καλοῦν χρυσὸ μελισσολόι·
 Ἄσπρα, γαλάζια, κόκκινα, καὶ κρύβουνε τὴ χλόη.

Κάνε σιμὰ κ' εἶναι ψυλές, κάνε βαρειές καὶ πέρα (4)
 Σὰν τοῦ Μαῖου τὲς εὐωδιὲς γιομίζουσι τὸν ἀέρα.

Χιλιάδες ἦχοι ἀμέτρητοι, πολὺ βαθυὰ στὴ χτίση· (β')
 Ἡ Ἀνατολὴ τ' ἀρχίναγε κ' ἐτέλειωνέ το ἡ Δύση.
 Κάποι ἀπὸ τὴν Ἀνατολή, κί' ἀπὸ τὴ Δύση κάποι·
 Κάθ' ἦχος εἶχε καὶ χαρὰ, κάθε χαρὰ κί' ἀγάπη. (5)

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'—Χάσμα σεισμοῦ πού βγάν' ἄνθους καὶ τρέμουν στὸν ἀέρα.
- β'—Ἐκρυφανάβρυξε βαθυὰ κ' ἐγιόμιζε τὴ χτίση.
- β'—Τρισβαθὸ ἐκρυφανάβρυξε κ' ἐπότιζε τὴ χτίση.
- β'—Κρυφαναβρῦζει τρισβαθὸ, καὶ πλημμυρίζ' ἡ χτίση.
- β'—Κρυφαναβρῦζει τρισβαθὸ κ' ἐχόρτασε τὴ χτίση.

νός, συγχωνευμένα, τὰ ὅποια πάλι πολιορκοῦν τὴν ἀνθρώπινη φύση στὴν ἐπιφάνεια καὶ εἰς τὸ βάθος τῆς.

Ἡ ὠραιότητα τῆς φύσης πού τοὺς περιτριγυρίζει, αὐξάνει εἰς τοὺς ἐχθροὺς τὴν ἀνυπομονησία νὰ πάρουν τὴ χαριτωμένη γῆ καὶ εἰς τοὺς πολιορκημένους τὸν πόνο πὼς θὰ τὴ χάσουν.

(2) Ὁ στίχος αὐτὸς εἶναι μετάφραση ἀπὸ τὸ τῆς Ὀδύσσειας τοῦ Ὀμήρου. Ἴδου ὁ πρωτότυπος :

Ἦλθον ἔπειθ' ὅσα φύλλα καὶ ἄνθεα γίγνεται ὦρη,

Ἦέριοι .....

(3) Ὁ στίχος αὐτὸς πού παρασταίνει τὸν ἀριθμὸ τοῦ ἐχθροῦ παραβάλλοντάς τον μὲ τὰ ἄστρα, ἔχει τὸ ἴδιο νόημα μὲ τὸν προηγούμενο, πού τὸν παραβάλλει μὲ τ' ἄνθη καὶ τοὺς καρποὺς, γι αὐτὸ καὶ τοὺς ἐθέσαμε σιμὰ. Κατὰ τὴ γνώμη μας, ἂν δὲν εἶναι ἐπίταση, εἶναι παραλλαγή.

(4) Ὁ Ἰ. Πολυλάς σημειώνει πὼς οἱ στίχοι αὐτοί, ἂν καὶ βρίσκονται καὶ στὸν Κρητικὸ, ἀνήκουν καὶ στοὺς Ἐλεύθερους Πολιορκημένους· γιὰ τοῦτο τοὺς τοποθετοῦμε στὸ τραγοῦδι τοῦ Ἀπρίλη, στὸ μόνον μέρος πού ἐνδέχεται ν' ἀνήκουν.

(5) Οἱ στίχοι αὐτοὶ παρομοιάζουν τοὺς ἦχους τῆς ἀνοιξέως : κελαιδίματα, θροῖσματα, φλοῖσβους, κ.λ.π. μὲ ἀρμονισμένο τρα-

Και μὲς στὴ θάλασσα βαθυά ξαναπειτιέται πάλι,
 Κι' ὀλόλευκο ἐσύσμιξε μὲ τ' οὐρανοῦ τὰ κάλλη. (1)
 Και μὲς στῆς λίμνης τὰ νερά, ὅπ' ἔφθασε μ' ἀσποῦδα,
 Ἐπαιξε μὲ τὸν ἴσκιό της γαλάζια πεταλοῦδα,
 Ποῦ εὐώδιασε τὸν ὕπνο της μέσα στὸν ἄγριο κρῖνο·
 Τὸ σκουλικάκι βρίσκεται σ' ὦρα γλυκειά κ' ἐκεῖνο, (γ')
 Μάγεμα ἢ φύση κι' ὄνειρο στὴν ὁμορφιά καὶ χάρη, (δ')
 Ἡ μαύρη πέτρα ὀλόχρυση καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι·
 Μὲ χίλιες βρύσες χύνεται, μὲ χίλιες γλώσσες κρένει : (ε')
 Ὅποιος πεθαίνει ἐσήμερα χίλιες φορὲς πεθαίνει.
 Τρέμ' ἢ ψυχὴ καὶ ξαστοχᾶ γλυκὰ τὸν ἑαυτὸ της.
 Ἡ ὄψη ἐμπρὸς μου φαίνεται, καὶ μὲς στὴ θάλασσ' ὄχι, (2)
 Ὅμορφη ὡς εἶναι τ' ὄνειρο μ' ὅλα τὰ μάγια πῶχει!
 Χρυσὸ ὄνειρο ἠθέλησε τὸ πέλαγο ν' ἀφήσει,
 Τὸ πέλαγο ποῦ ἀτάουνε χωρὶς νὰ τὸ συγχίσει.
 Κ' ἔφυγε τὸ χρυσὸ ὄνειρο ὡς φεύγουν ὅλα τ' ἄλλα.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- γ'—Και μὲς στῆς λίμνης τὰ νερά, μὲ πόθο καὶ μ' ἀσποῦδα,
 Ἐπαιξε μὲ τὸν ἴσκιό της βωδάτη πεταλοῦδα,
 Ὅπου ἐξενύχτισε ὁμορφα μέσα στὸν ἄγριο κρῖνο·
 Καὶ τὸ σκουλικί βρίσκεται σ' ὦρα γλυκειά καὶ κείνο.
- γ'—Ἐκεῖ γε μὲ τὸν ἴσκιό της ἢ λεφτερίδα . . .
 Ὅλ' ἀγριόκρινου βωδιές, ὅπ' εἶχε ξενυχτίσει.
- δ'—Ὁνειρο μὲ τὰ μάγια του παντοῦ ὁμορφιά καὶ χάρη,
- ε'—Σὲ χίλιες βρύσες χύνεται, σὲ χίλιες γλώσσες κρένει.
- ε'—Μὲ χίλιες βρύσες χύνεται, μὲ χίλια μάγια δένει.
 Κι' ὁμοία σι' ἀνθρώπου τὴν ψυχὴ ἢ φύση κατεβαίνει.
 Ἡ φύση . . .
 Πηγάζει ἀπὸ πολλὰς πηγὰς μὲ ὅλα της τὰ μάγια.

V (3)

«Σάλπιγγα, κόψ' τοῦ τραγουδιοῦ τὰ μάγια μὲ βία
 Γυναικός, γέροντος, παιδιοῦ, μὴ κόψουν τὴν ἀντρεία».

γοῦδι (1) Ἐναφέρονται στὸ φεγγάρι.

(2) Ἐναφέρονται στὴ διήγησι τοῦ Ἀλαφροῖσιζοιου· τὸ σχετικὸ μέρος σώζεται ἀρτιώτερο στὸ Γ' σχεδιάσμα. Στὸ ἴδιο μέρος ἀνήκουν καὶ οἱ τρεῖς παρακάτω στίχοι.

(3) Ἐνῶ ἀκούεται τὸ μαγευτικὸ τραγοῦδι τῆς Ἀνοιξῆς ποῦ τραγοῦδοῦσαν οἱ πολιορκημένους κόρες, ἕνας πολεμάρχος διατάζει τὸ σαλπι-

Χαμένη ἀλλοίμονον! κι' ὀκνή τὴ σάλπιγγα γροικαίει·
 Ἄλλὰ πῶς φθάνει στὸν ἐχθρὸ καὶ κάθ' ἠχὼ ξυπνάει;
 Γέλιο στὸ σκόρπιο στράτευμα σφοδρὸ γεννοβολιέται,
 Κ' ἢ περιπαίχτρα ἢ σάλπιγγα μεσουρανὶς πετιέται
 Καὶ μὲ [χαρούμενη] πνοὴ τὸ στήθος τὸ χορτάτο,
 Τ' ἀράθυμο, τὸ δυνατὸ κι' ὄλο ψυχὲς γιομάτο,
 Βαρώντας γύρου ὀλόγυρα, ὀλόγυρα καὶ πέρα,
 Τὸν ὁμορφο τρικύμισε καὶ ξάστερον ἄερα·
 Τέλος μακρυνὰ σέρνει λαλιά, σὰν τὸ πεσοῦμεν' ἄστρο
 Τρανή λαλιά, τρόμου λαλιά, ρητὴ κατὰ τὸ κάστρο. (α')

VI

Μόλις ἔπαυσε τὸ σάλπισμα ὁ Ἀράτης, μία μυριόφωνη βοὴ ἀκούεται εἰς τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο, καὶ ἡ θίγλα ταῦ κάστρου, ἀγνὴ σὰν τὸ χάρο, λέει τῶν Ἑλλήνων : «Μπαίνει ὁ ἐχθρικός στόλος». Τὸ πυκνὸ δάσος ἔμεινε ἀκίνητο εἰς τὰ νερά, ὅπου ἡ ἐλπίδα ἀπάντεχε νὰ ἴδῃ τὰ φιλικὰ καράβια. Τότε ὁ ἐχθρὸς ἐξανανέωνε τὴν κραυγὴν, καὶ εἰς αὐτὴν ἀντιβόησαν οἱ νεόφθαστοι μὲς ἀπὸ τὰ καράβια. Μετὰ ταῦτα μιὰ ἀκατάπαυτη ἐροντὴ ἔκανε τὸν ἄερα νὰ τρέμη πολλὴ ὥρα, καὶ εἰς αὐτὴ τὴν τρικυμία.

Ἡ μαύρη γῆ σκιρτᾷ ὡς χοχλὸ μὲς στὸ νερὸ ποῦ βράζει.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'—Σάλπιγγα, ἰδοῦ, χωρὶς πνοὴ αὐτοῦς τοὺς ἴσκιους κράζει
 Κινοῦν ἀνάκατα κι' ἀκοῦν μιὰν ἄλλη ποῦ τῆς μοιάζει.
 Γέλιο σφοδρὸ τὸ Τούρκικο στράτευμα συναπαίρνει,
 Κ' ἢ ἀναγέλαστρα σάλπιγγα τρόμου λαλιά ξεσέρνει.
 Χαμένη σάλπιγγα, τί θὲς κι' αὐτοῦς τοὺς ἴσκιους κράζεις;
 Καὶ σὺ τί θὲς ἀντίπερα ποῦ σὰν ἠχὼ τῆς μοιάζεις;
- α'—Σώπαινε, σάλπιγγα ὀκνηρή, π' αὐτοῦς τοὺς ἴσκιους κράζεις,
 Κ' ἐσὺ σκληρή, π' ἀντίπερα ὡσὰν ἠχὼ τῆς μοιάζεις.
- α'—Ἀνακατώνονται, κινοῦν ἀργοί, συλλογισμένοι,
 Ποῦ σάλπιγγα τοὺς ἔκραξε λεπτὴ, μικρὴ χαμένη·
 Καὶ γροικοῦν πέρ' ἀντίπερα μιὰν ἄλλη ποῦ τῆς μοιάζει.
- α'+ «Σὴκω, καλὴ μου σάλπιγγα! καὶ βρόντα χέρι χέρι·
 Ἐδῶ ναι κόρες ἄβγαλτες κι' ἄπραγοι νέοι, καὶ γέροι.»
 Χαμένη, ἀλλοίμονον! κι' ὀκνή τὴ σάλπιγγα γροικαίει.
 Ἄλλὰ πῶς φθάνει ἀντίπερα καὶ τὴν ἠχὼ ξυπνάει.
 Γέλιο στὸ σκόρπιο στράτευμα τοῦ ἐχθροῦ γεννοβολιέται,
 Κ' ἢ ἀναγέλαστρα σάλπιγγα μεσουρανὶς πετιέται·
 Κ' ἔλευθερη, χαρούμενη, γύρου βαρεῖ, καὶ πέρα
 Ἦχοποντεῖ στὸν ἄπειρο καὶ καθαρὸν ἄερα.

στὴ νὰ σημάνῃ γιὰ νὰ πάψουν τὰ τραγοῦδια καὶ νὰ καλέσῃ τοὺς ἄλλους ἀρχηγούς σὲ συμβούλιο. Καὶ στοὺς ἀναφερόμενους στίχους περιγράφεται τὸ ἀδύνατο σάλπισμα του νησιτικοῦ Σουλίου καὶ τὸ δυνατὸ τοῦ Ἀράτη, ποῦ σήμανε γιὰ νὰ περιπαίξῃ.

[Ἔως ἐκείνη τὴ στιγμή οἱ πολιορκημένοι εἶχαν ὑπομείνει πολ-
λοὺς ἀγῶνες μὲ κάποια ἐλπίδα νὰ φθάσῃ ὁ φιλικὸς στόλος καὶ νὰ
συντρίψῃ ἴσως τὸ σιδερένιο κύκλο ὅπου τοὺς περιζώνει· τώρα ὅπου
ἔχασαν κάθε ἐλπίδα, καὶ ὁ ἐχθρὸς τοὺς τάζει νὰ τοὺς χαρίσῃ τὴ ζωὴ
ἂν ἀλλαξοπιστήσουν, ἢ ὑστερῆ τούς ἀντίστασιν τοὺς ἀποδείχνει
Μάρτυρες.(1)

[Καὶ εἶχαν ὅλοι τὴν ἐλπίδα ποὺ ἔχει]

Τὰ χρυσοπράσινα φτερὰ γιομάτα λουλουδάκια. (2)

[πὼς θὰ ἐρχότανε ὁ Ἑλληνικὸς στόλος νὰ νουὺς σώσῃ, κ' εὖχονταν
ὁ δρίζοντας]

Νὰ θόλωνε στὰ μάτια τους μὲ κάτι ποὺ προβαίνει.

[Κι' ἀντίς εἶδανε τὸν ἐχθρικὸ στόλο νὰ πλησιάζῃ στὰ νερὰ τοῦ
Μεσολογγίου]

Μὲ φουσκωμένα τὰ πανιά περήφανα κ' ὠραῖα

[Καὶ ἡ βοή ποὺ σηκώθηκε ἀπὸ τὸ ἐχθρικὸ στρατόπεδο ἔμοιαζε
μὲ τὸν ἄνεμο]

Ἄποῦ περνάει τὸ πέλαιο καὶ κόβεται στὸ βράχο.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

Καὶ τέλος πάντων μακρυνὴ σέρνει λαλιά, σὰν ἄστρο,
Μίσους λαλιά, τρόμου λαλιά, ρητὴ κατὰ τὸ κάστρο.

α'—Σάλπιγγα, βάρει γρήγορα .....
Τὰ μάγια κόψ' τοῦ τραγουδιοῦ, μὴ κόψουν τὴν ἀντρεία».·
Γέλιο στ' ἐχθροῦ τὸ στρατεύμα σφραγὸ γεννοβολιέται.

α'—Ἄσβεστο γέλιο στὸ πλατὺ στρατόπεδο γροικιέται,
Καὶ βαρὺ γύρου ἐλεύθερα τὸν καθαρὸν ἀέρα,
Μ' ἤχους πολλοὺς πολλῶ λογιῶ κ' ὠρα πολλὴ καὶ πέρα.

α'—Κ' ἐλεύθερη καὶ πρόσχαρη γύρου βαρεῖς καὶ πέρα
α'—Πλημμύρα ἤχοι τρικύμισαν τὸν ξάστερον ἀέρα.
α'—Δογιῶν ἤχοι πλημμύρισαν τὸν ξάστερον ἀέρα.
α'—Κόσμος ἤχοι στὸν καθαρὸ, στὸν ἄπειρον ἀέρα.
Τρικύμισε κόσμος ἤχοι τὸν ξάστερον ἀέρα.

α'—Τέλος βαρεὶ τρόμου λαλιά καὶ χύνεται σὰν ἄστρο,
α'—Τοῦ μακροῦ τέλος ἡ σκληρὴ σέρνει λαλιά σὰν τᾶστρο.
α'—Τρόμου ψηλὴ χύνει λαλιά καὶ βγάν' ἤχους πολλὴ ὠρα
α'—Χύνει κλαγγὴ χαρούμενη μακριὰ παντοῦ σὰν ἄστρο,
Τέλος βαρεὶ τρόμου λαλιά ρητὴ κατὰ τὸ κάστρο.

α'—Κ' ἠχοβολάει βροντόφωνα κατὰ τὸ μαῦρο κάστρο
α'—Κ' ἠχολογáει βροντόφωνα κατὰ τὸ μαῦρο κάστρο.

ΣΗΜ. (1) Τὸ μέρος αὐτὸ ποὺ ἐκλείσαμε μῆσα σ' ἀγκύλες δὲν ἀνῆκει στὸ
κεῖμενο, μὰ εἶναι στοχασμὸς τοῦ ποιητῆ.

(2) Ὁ στίχος αὐτὸς καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς ποὺ ἀκολουθοῦν, κατὰ τὴ γνώμη
μας ἀνήκουν ἀσφαλῶς σ' αὐτὸ τὸ μέρος τοῦ ποιήματος. Τὰ πεζὰ ποὺ βε-
σκονταὶ ἀνάμεσα κλεισμένα σ' ἀγκύλες, δὲν ἔχουν σκοπὸ νὰ συμπληρώσουν
τὸ κεῖμενο, μὰ νὰ διαφωτίσουν τὴν ἐννοια τῶν στίχων αὐτῶν.

VII (1)

Μακρυνά ἀπ' ὅπ' ἦτα' ἀντίστροφος κ' ἀκίνητος ἐστήθη·

Μόνε σφοδρὰ βροντοκοποῦν τ' ἀρματωμένα στήθη·

«Ἐκεῖ ἔρθε τὸ χρυσότερο ἀπὸ τὰ ὄνειρατά μου·

Μὲ τ' ἄρματ' ὄλα βρόντησα τυφλὸς τοῦ κόπου χάμου.

Φωνὴ πε:—Ἄ δρόμος σου γλυκὸς καὶ μοσχοβολισμένος·(α)

Στὴν κεφαλὴ σου κρέμεται ὁ ἥλιος μαγεμένος·

Παλληκαρᾶ καὶ μορφογιέ, γειά σου, καλὴ χαρὰ σου!

Ἄκου! νησιά, στεριὰς τῆς γῆς ἐμάθαν τ' ὄνομά σου.—(β)

Τοῦτος, ἄχ! ποῦν ὁ δοξαστός, κ' ἡ θεϊκὰ θωριά του;

Ἡ ἀγκάλη μ' ἔτρεμ' ἀνοιχτὴ κατὰ τὰ γόνάτα του.(γ)

Ἐρρηξε χάμου τὰ χαρτιά μὲ τς' εἶδησες τοῦ κόσμου

Ἡ κορασιά τρεμάμενη.....

Χαρὰ τῆς ἔσβυε τὴ φωνή, ποῦν' τὴν ἀποσβυμένη·

Ἄμε, χρυσόνειρο, κ' ἐσὺ μὲ τὴ σαβανωμένη.(δ)

Ἐδῶ ἔναι χρεῖα νὰ κατεβῶ, νὰ σφίξω τὸ σπαθί μου,

Πρὶν ὅλοι χάσουν τὴ ζωὴ, κ' ἐγ' ὄλη τὴν πνοή μου·

Τὰ λίγα ἀπομεινάρια τῆς πείνας καὶ τς' ἀντρείας.

Γκόλφι νὰ τᾶχω στὸ πλευρό, καὶ νὰ τὰ βγάλω πέρα,

Ποὺ μ' ἔκραξαν μ' ἀπαντοχή, φίλο, ἀδελφό, πατέρα,

Δρόμ' ἀστραφτὰ νὰ σχίσω τους σ' ἐχθροὺς πολλὰ θρεμμένους,

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'—Φωνὴ π' ὁ δρόμος σου ἔμορφος καὶ λούλουδα σπαρμένος.

α'—Περβόλι ὁ δρόμος ποὺ πατεῖς κ' ὁ ἥλιος μαγεμένος.

α'—Ἄ δρόμος, μοσχοβολητός κ' ὁ ἥλιος μαγεμένος.

β'—Στέκει στὸ χῶμα ποὺ πατεῖς ὁ ἥλιος λατρεμένος.

γ'—Ἄκου στεργιές, νησιά τῆς γῆς, ἤχοῦν μὲ τ' ὄνομά σου.

γ'—Ἡ ἀγκάλη μ' ἐλαχτάριζε κατὰ τὰ γόνάτα του.

δ'—Τῆς δόξας ὄνειρο χρυσό, τί θές με καὶ σὺ τώρα.

ΣΗΜ.—(1) Ὁ Ἰ. Πολυλάς σημειώνει: «Ἐνας πολεμάρχος ξάφνου ἀπο-
μακρύνεται ἀπὸ τὸν κύκλο, ὅπου εἶναι συναγμένοι εἰς συμβούλιο γιὰ τὸ γιου-
ροῦσι, γιὰ τὸν ἐπλάκωσε ἡ ἐνθύμησι, τρομερὴ εἰς ἐκείνη τὴν ὠρα τῆς ἄκρας
δυστυχίας, ὅτι εἰς ἐκεῖνο τὸ ἴδιο μέρος εἰς ταῖς λαμπραῖς ἡμέραις τῆς νίκης,
εἶχε πέσει κοπιασμένος ἀπὸ τὸν πολεμικὸν ἀγῶνα, καὶ αὐτοῦ ἐπρωτάκουσε,
ἀπὸ τὰ χεῖλη τῆς ἀγαπημένης του, τὸν ἀντίλαλο τῆς δόξας του, ἢ ὅποια ἔως
τότε εἶχε μείνει ἀγνωστὴ εἰς τὴν ἀπλὴ καὶ ταπεινὴ ψυχὴ του».

Σ' αὐτὰ πρέπει νὰ προσθέσουμε πὼς τὸ ἀναφερόμενο συμβούλιο εἶναι
ἐκεῖνο ποὺ ἔγινε ἀμέσως μόλις ἐφάνηκε νικητῆς ὁ Τουρκικὸς στόλος, καὶ σ'
αὐτὸ ἀπεφάσισαν νὰ στείλουν ἀποσταλμένους πρὸς τοὺς ἐξὼ ὀπλαρχηγούς γιὰ
νὰ κάμουν τὴν ἔξοδο.

Σ' ἐχθρούς πολλούς, πολλ' ἄξιους, πολλά φαρμακωμένους·(α)
 Νὰ μείνης, χῶμα πατρικό, γιὰ μισητὸ ποδᾶρι·
 Ἡ μαύρη πέτρα σου χρυσῆ καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι·
 . . . . .
 «Θύρες ἀνοίξτ' ὀλόχρυσες γιὰ τὴν γλυκειὰν ἐλπίδα».

VIII (1)

«Κρυφὴ χαρὰ στραψ' σ' ἐσέ· κάτι καλό χει ὁ νοῦς σου·
 Πές, νὰ τὸ ξεμυστηρευτῆς θές τ' ἀδελφοποιτοῦ σου»·(ε)
 «Ψυχὴ μεγάλη καὶ γλυκειά, μετὰ χαρᾶς στὸ λέω·
 Θαυμάζω τὲς γυναῖκες μας, καὶ στ' ὄνομά τους μνέω.
 Ἐφοβήθηκα κάποτε μὴ δειλιάσουν, καὶ τὲς ἐπαρτήρησα
 ἀδιάκοπα.

Γιὰ ἡ δύναμη δὲν εἶν' σ' αὐτὲς ἴσια μὲ τ' ἄλλα δῶρα.
 Ἄποψε, ἐνῶ εἶχαν τὰ παράθυρα ἀνοιχτὰ γιὰ τὴ δροσιά, μιὰ
 ἀπ' αὐτές, ἡ νεώτερη, ἐπῆγε νὰ τὰ κλείσει, ἀλλὰ μιὰ ἄλλη τῆς εἶπε :
 «Ὅχι, παιδί μου· ἄφησε νᾶμνη ἡ μυρωδιὰ ἀπὸ τὰ φαγητά· εἶναι
 χρεῖα νὰ συνειθίσουμε.

Μεγάλο πράγμα ἡ ὑπομονή.. . . . .
 Ἄχ! μᾶς τὴν ἐπεμψε ὁ Θεός· κλεῖ θησαυροὺς κ' ἐκείνη.
 Ἐμεῖς πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπομονή, ἂν καὶ ἔρχονται οἱ μυ-
 ρωδιές.

Ἄπ' ὅσα δίν' ἡ θάλασσα, ἀπ' ὅσα ἡ γῆ, ὁ ἀέρας».
 Κ' ἔτσι λέγοντας ἐματάνοιξε τὸ παράθυρο, καὶ ἡ πολλὴ μυρω-
 διὰ τῶν ἀρωμάτων ἐχυνότου μῆσα, κ' ἐγιόμιζε τὸ δωμάτιο. Καὶ ἡ
 πρώτη εἶπε : «Καὶ τὸ ἀεράκι μᾶς πολεμάει».—Μιὰ ἄλλη ἔστεκε
 σιμὰ εἰς τὸ ἐτοιμοθάνατο παιδί της,

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'—Σὲ πολλοὺς λύκους μὲ πολὺ μῖσος, θροφή καὶ λύσσα.
- α'—Παιγνίδι τὸ πὸν στάθη με, τεράστιο τὸ πὸν μένει·
 Οἱ ἐχθροὶ χορτάτοι, κ' ἄξιοι, πολλοὶ καὶ θυμωμένοι.
- β'—Κρυφὴ χαρὰ σ' ἐπλάκωσε, μοῦ λέει τὸ πρόσωπό σου,
 Γιὰ νὰ τὴν ξεμυστηρευτῆς στὸν ἀδελφοποιτό σου.
- β'—Βίγλα πὸν ἀπόψε ἐβίγλιζες . . . . .
 Κάτσε καὶ τ' ἀδελφοποιτοῦ γλυκὰ ξεμυστηρέψου.
- β'—Βίγλα, γιὰ πῆς τί στάθηκε ἀπόψε παλληκᾶρι,
- β'—Γιὰ κάθησ' ἀδελφοποιτέ, καὶ ξεμυστήρεψέ μου.

ΣΗΜ. (1) Τὸ ἐπεισόδιο αὐτὸ γίνεται μεταξὺ τοῦ πολεμάρχου πὸν συγ-
 κλημένος ἀπομακρύνθηκε ἀπὸ τὸ συμβούλιο κ' ἐνὸς ἄλλου, τὴν ἄλλην ἡμέρα
 τὸ πρῶτ, ἔπειτα πὸν οἱ πολιορκημένοι ἐπῆραν τὴν ἀπόφαση, πὸς δὲν ἦταν
 δυνατὸ νὰ τοὺς τροφοδοτήσῃ ὁ Ἑλληνικὸς στόλος.

Κι' ἄφ'σε τὸ χέρι τοῦ παιδιοῦ, κ' ἐσώπασε λιγάκι,
 Καὶ ξάφνου τῆς ἐφάνηκε στὸ στόμα τὸ βαμπάκι.
 Καὶ ἄλλη εἶπε χαμογελώντας, νὰ διηγηθῆ κάθε μία τ' ὄνειρό της,
 Κι' ὅλες ἐφώναξαν μαζί, κ' εἶπαν πὸς εἶδαν ἓνα.
 Κι' ὅτι ἀποφάσιζαν μαζί νὰ ποῦν τὰ ὄνειράτά τους,
 Εἶπα, νὰ ἰδῶ τὴ γνώμη τους στὴν ὑπνοφαντασιά τους·(α')

Καὶ μιὰ εἶπε : «Μοῦ ἐφαινότου ὅτι ὅλοι ἔμεῖς, ἄντρες καὶ
 γυναῖκες, παιδιὰ καὶ γέροι, εἴμαστε ποτάμια, ποιά μικρά, ποιά με-
 γάλα, κ' ἐτρέχαμε ἀνάμεσα εἰς τόπους φωτεινοὺς, εἰς τόπους σκοτει-
 νοὺς, σὲ λαγκάδια, σὲ γκρεμούς, ἀπάνου, κάτου, κ' ἔπειτα ἐφθάναμε
 μαζί στὴ θάλασσα μὲ πολλὴν ὀρμή,

Καὶ μὲς στὴ θάλασσα γλυκὰ βαστούσαν τὰ νερά μας».

Και μιὰ δεύτερη εἶπε :

«Ἐγὼ ἴδα δάφνες».—«Κ' ἐγὼ φῶς . . . . .»
 —«Κ' ἐγὼ ἴς φωτιὰ μιὰν ὄμορφη π' ἀστράφταν τὰ μαλλιά της».

Καὶ ἀφοῦ ὅλες ἐδιηγήθησαν τὰ ὄνειράτά τους, ἐκείνη, πούχε
 τὸ παιδί ἐτοιμοθάνατο, εἶπε : «Ἰδές, καὶ εἰς τὰ ὄνειράτα ὁμογνω-
 μοῦμε, καθὼς εἰς τὴ θέληση καὶ εἰς ὅλα τ' ἄλλα ἔργα». Καὶ ὅλες
 οἱ ἄλλες ἐσυμφώνησαν, κ' ἐτριγύρισαν μὲ ἀγάπη τὸ παιδί της,
 πούχε ξεψυχίσει.

Ἰδού, αὐτὲς οἱ γυναῖκες φέρονται θαυμαστά· αὐτὲς εἶναι με-
 γαλόψυχες, καὶ λένε ὅτι μαθαίνουν ἀπὸ μᾶς· δὲ δειλιάζου, μ' ὄλον
 ὅτι τοὺς ἐπάρθηκε ἡ ἐλπίδα, πὸν εἶχαν, νὰ γεννήσουν τέκνα γιὰ
 τὴ δόξα καὶ γιὰ τὴν εὐτυχία. Ἐμεῖς λοιπὸν μπορούμε νὰ μάθου-
 με ἀπ' αὐτές, καὶ νὰ τὲς λατρεύουμε ἕως τὴν ὕστερην ὥρα.—Πῆς
 μου καὶ σὺ τώρα γιὰτι ἐχθές, ὕστερ' ἀπὸ τὸ συμβούλιο, ἐνῶ ἔστε-
 κόμαστε σιωπηλοί, ἀπομακρύνθηκες ταραγμένος·

Νὰ μοῦ τὸ πῆς νὰ τῶχω γὼ γκολφισταυρὸ στὸν ἄδη». (β')

«Ἐχαμογέλασε πικρά, κ' ὀλούθενε κοιτάζει·
 Κι' ἀνεῖ πολὺ τὰ βλέφαρα τὰ δάκρυα νὰ βαστάξουν.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'—Ἐσπούδαξα τὴ γνώμη τους στὴν ὑπνοφαντασιά τους.
- α'—Τὸ πούχε ὁ νοῦς τους τὸ σκοπὸ στὴν ὑπνοφαντασιά τους.
- β'—Νὰ τῶχω γκόλφι καὶ σταυρὸ καὶ μέσα στὸ μνημοῦρι,
 Γιὰ δὲν ὀμίλησε ποτὲ τοῦ τάφου ἡ πέτρα . . . . .

IX (1)

Ἐσπρωξ' ἀπόψε κατὰ σᾶς τὰ χέρια πούχαν θέρμη·
 Παρηγοριά, καλὲς πνοές,(2) στὴ μαύρη νύχτα κ' ἔρμη.
 Καὶ τὲς ἀτάραγες πνοὲς τὶς πολυαγαπημένες.
 Στὸν ὕπνο της μουρμούριζε τὴν κλάψα τῆς τρυγόνας.

X

Ἀφοῦ ἔκαψαν τὰ κρεββάτια, οἱ γυναῖκες παρακαλοῦν τοὺς ἄντρες νὰ τὲς ἀφήσουν νὰ κάμουνε ἀντάμα, εἰς τὸ σπήλαιο, τὴν ὕστερη δέηση. Μι' ἀπ' αὐτές, ἡ γεροντότερη, μιλεῖ γιὰ τὲς ἄλλες :

«Ἄκουσε, παιδί μου, καὶ τοῦτο ἀπὸ τὸ στόμα μου,
 Που'μ' ὄλη κάτου ἀπὸ τὴ γῆ κ' ἓνα μπουτσούνι(3) ἀπ' ἔξω.
 Ὅρκίζου σε στὴ στάχτ' αὐτή.
 Καὶ στὰ κρεββάτια τ' ἄτυχα μὲ τὸ σεμνὸ στεφάνι·
 Ν' ἀφήστε σᾶς παρακαλοῦν νὰ τρέξουμε σ' ἐκεῖνο,
 Νὰ κάμουμε ἅμα τὸ στερνὸ χαιρετισμὸ καὶ θρηνο».
 Κ' ἐπειδὴ ἐκεῖνος ἀργοῦσε ὀλίγο νὰ δώση τὴν ἀπόκριση,
 Ὅλες στὴ γῆ τὰ γόνατα ἐχτύπησαν ὀμπρός του,
 Κ' ἐβάστααν ὅλες κατ' αὐτὸν τὴ χούφτα σηκωμένη,
 Καὶ μὲ πικρὸ χαμόγελο τὴν ὄψη τὴ φθαρμένη,
 Σὰ νᾶθελ' ἔσπλαχνα ὁ Θεὸς βρέξῃ ψωμί σ' ἐκεῖνες.

XI

Ἐτοῦτ' εἶν' ὕστερη νυχτιά· ὅλα τ' ἀστέρια βγάνει·
 Ὅλονυχτὶς ἀνέβαινε ἡ δέηση, τὸ λιθάνι.
 Ὁ Ἀράρης, τραβηγμένος ἀπὸ τὴ μυρωδιὰ πὺρ ἐσκορποῦσε τὸ θυμίαμα, περιέρχων καὶ ἀνυπόμονος, μὲ βιαστικὰ πατήματα πλησιάζει εἰς τὸ τεῖχος,
 Καὶ ἀπάνου, ἀνάγκη φοβερή! σκυλὶ δὲ τοῦ λυγιάει.
 Καὶ ἀκροάζεται· ἀλλὰ τὴ νυχτικὴ γαλήνη δὲν ἀντίσκοβε μῆτε φωνή, μῆτε κλάψα, μῆτε ἀναστεναγμὸς· ἤθελε πεῖς ὅτι εἶχε παύσει

ΣΗΜ. (1) Τὸ μέρος αὐτὸ ἀναφέρεται στὴν ὄρφαγὴ κόρη, πὺρ μετὰ τὸ θάνατο τοῦ ἀγαπημένου της, ἀρρώστησε βαρεῖα καὶ τὴν ἐπαράστεκαν οἱ ἄλλες γυναῖκες.

(2) Καλὲς πνοές, εἶναι οἱ γυναῖκες, πὺρ τὴν ἐπαράστεκαν, πάρα κάτου τὶς λέει ἀτάραγες.

(3) μπουτσούνι=λέξη Κερκυραϊκῆ, ὑποκοριστικὸ τῆς ἰταλικῆς poco καὶ σημαίνει κομματάκι, λιγάκι.

ἡ ζωή· οἱ ἥρωες εἶναι ἐνωμένοι καί, μέσα τους, λόγια λένε
 Γιὰ τὴν αἰωνιότητα, πὺρ μόλις τὰ χωραεῖ·
 Στὰ μάτια καὶ στὸ πρόσωπο φαίνοντ' οἱ στοχασμοὶ τους·
 Τοὺς λέει μεγάλα καὶ πολλὰ ἡ τρίσθαθὴ ψυχὴ τους.
 Ἀγάπη κ' ἔρωτας καλοῦ τὰ σπλάχνα τους τινάζουν·
 Τὰ σπλάχνα τους κ' ἡ θάλασσα ποτὲ δὲν ἠσυχάζουν·
 Γλυκειὰ κ' ἐλεύθερ' ἡ ψυχὴ σὰ νᾶτανε βγαλμένη
 Κ' ὑψώναν μὲ χαμόγελο τὴν ὄψη τὴ φθαρμένη. (α')

XII (1)

Οἱ γυναῖκες, εἰς τὲς ὁποῖες ἕως τότε εἶχε φανεῖ ὅμοια μεγαλοψυχία μὲ τοὺς ἄντρες, ὅταν δέονται κι' αὐτές, δειλιάζουν λιγάκι καὶ κλαῖνε· ὅθεν προχωρεῖ ἡ Πράξη· διότι ὅλα τὰ φερόσιμα τῶν γυναικῶν ἀντιχτυποῦν εἰς τὴν καρδιά τῶν πολεμιστῶν, καὶ αὐτὴ εἶναι ἡ ὕστερινὴ ἐξωτερικὴ δύναμη, πὺρ τοὺς κατατολεμάει, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν, ὡς ἀπ' ὅλες τὲς ἄλλες, αὐτοὶ βγαίνουν ἐλεύθεροι.

XIII

Μένουν οἱ Μάρτυρες μὲ τὰ μάτια προσηλωμένα εἰς τὴν ἀνατολή, νὰ φέξῃ γιὰ νὰ βγοῦνε στὸ γιουροῦσι, καὶ ἡ φοβερὴ αὐγή·
 Μνήσθητι, Κύριε, — εἶναι κοντά· Μνήσθητι, Κύριε — ἐφάνη!
 Ἐπάψαν τὰ φιλιὰ στὴ γῆ
 Στὰ στήθια καὶ στὸ πρόσωπο, στὰ χέρια καὶ στὰ πόδια.
 Μιὰ φοῦχτα χῶμα νὰ κρατῶ καὶ νὰ σωθῶ μ' ἐκεῖνο.
 Ἰδοῦ, σεισμὸς καὶ βροντισμὸς, κ' ἐβάστουναν ἀκόμα,
 Πουὸ κύκλος φθάνει ὁ φοβερὸς μὲ τὸν ἀφρὸ στὸ στόμα,
 Κ' ἐσχίσθη ἀμέσως, κ' ἔβαλε στὴς Μάννας τὰ ποδάρια
 Καὶ πείνας καὶ τοῦ... τὰ λίγα ἀπομεινάρια·
 Τ' ἀπομεινάρια ἀνέγγιαγα καὶ κατατρομασμένα,
 Τὰ γόνατα καὶ τὰ σπαθιά τὰ ματοκυλισμένα. (2)

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'—Κ' ὑψώναν στὸ χαμόγελο τὴν ὄψη τὴ φθαρμένη.

ΣΗΜ. (1) Τὸ ἀπόσπασμα XII δὲν ἀνήκει στὸ κείμενο, μὰ εἶναι στοχασμὸς τοῦ ποιητῆ, πὺρ ὑποδηλώνει τὸ τί θὰ περιλάβαινε τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ ποιήματος.

(2) Μὲ τὴ λέξη ματοκυλισμένα τελειώνει τὸ ποίημα. Αὐτὸ τὸ ἔξερουμε ἀπὸ τοὺς στοχασμοὺς, ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ποιητῆ, ὅπου σημειώνει: «Τὸ νόημα εἶνε πάντα τὸ αὐτὸ ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος ὅπου εἶναι ἡ λέξη αἱ ματοκυλισμένα».

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑΤΑ ΣΚΟΡΠΙΑ (1)

Ἐχε ὅσες ἔχ' ἢ Ἀνατολὴ κι' ὅσες εὐχῆς ἢ Δύση.

Μ' ὄλον πού τότε ἀσάλευτος στό νοῦ μου ὁ νιὸς ἐστήθη.

Κ' εἶχε τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στήθη.(α)

Κι' ἀνθίζε μέσα μου ἡ ζωὴ μ' ὅλα τὰ πλούτια πῶχει.

Συχνὰ τὰ στήθεια ἐκούρασα, ποτὲ τὴν καλωσύνη.

Ὁ υἱός σου κρίνος μὲ δροσιὰ φεγγαροστολισμένος(2).

Ἀνάξιε δοῦλε τοῦ Χριστοῦ, κάτου τὰ γόνατά σου

Σ' ἐλέγχ' ἢ πέτρα πού κρατεῖς, καὶ κλεῖ φωνὴ κι' αὐτήνη(3).

Εἴταν μὲ σένα τρεῖς χαρὲς στὴν πίκρα φυτρωμένες,

Ὅμως γιὰ μένα στὴ χαρὰ τρεῖς πίκρες ριζωμένες.

Ὅλοι σὰν ἕνας, ναί, χτυποῦν, ὅμως ἐσὺ σὰν ὅλους.

Τοῦ πόνου ἐστρέψαν οἱ πηγὲς ἀπὸ τὸ σωθικό μου,

Ἐστρωσ' ὁ νοῦς, κι' ἀνέβηκα πάλι στὸν ἑαυτό μου.(ε)

Τὸ γλυκὸ σπῆτι τῆς ζωῆς, πούχε χαρὰ καὶ δόξα.

Ὅπουν' ἐρμιά καὶ σκοτεινιά καὶ τοῦ θανάτου σπῆτι(4). (γ)

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'—Ἀχ! γιὰτι μοῦρθ' ὁ νιὸς μπροστὰ μὲ τὴ θεϊκιά θωριά του,

Κ' ἐπαιξε μὲ τὸ φῶς τοῦ ἡλιοῦ, κι' αὐτὸς μὲ τὰ μαλλιὰ του.

β'—Τοῦ πόνου ἐστρέψαν οἱ πηγὲς ἀπὸ τὰ φυλλοκόρδια,

Καὶ μέσα πάλι ἐγύρισε ψυχὴ καὶ καλοκόρδια,

γ'—Ὅπουν' ἐρμιά καὶ σκοτεινιά καὶ κατοικιὰ τοῦ Χάρου.

ΣΗΜ. (1)—Τὰ σκόρπια αὐτὰ ἀποσπάσματα δὲν εἶναι βέβαιο ἐὰν ἀνήκουν ὅλα στὸ Β' σχεδιάσμα ὡς τόσο ἐπροτιμήσαμε νὰ μὴν τοὺς ἀλλάξουμε θέση, παρὰ ὅταν εἶναι φανερὸ πὼς ἀνήκουν ἄλλου.

(2) Οἱ ἐξῆς αὐτοὶ σκόρπιοι στίχοι φαίνεται πὼς ἀνήκουν σὲ κάποιο ἐπεισόδιο τῆς ἰδιωτικῆς ζωῆς τῶν πολιορκημένων, καὶ ἴσως ἀνήκουν στὴν ἴδια τὴν κόρη πού κατὰ τὴ μίχλη τῆς Κλείσοβα; ἐσκοτώθηκε ὁ ἀγαπημένος της πολεμάρχος.

(3)—Οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἐτοποθετήθηκαν ἄλλου ὁ ἕνας καὶ ἄλλου ὁ ἄλλος, ἐνῶ εἶναι φανερὸ πὼς ἔχουν συγγένεια νοήματος κι ἀνήκουν στὸ αὐτὸ ἐπεισόδιο. Ἐμεῖς ἐπροτιμήσαμε νὰ τοὺς τοποθετήσουμε μαζί.

(4)—Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ μὲ τοὺς δύο αὐτοὺς στίχους, πού ἴσως ἀνήκουν σιὰ VIII ἀπόσπασμα τοῦ Β' σχεδίασματος, ἐκεῖ πού ὁ πολεμάρχος ἐξιστορίζει στὸ συνάδελφό του τὴν αἰτία πού ἀπεμακρύνθηκε ἀπὸ τὸ συμβούλιο τὴν προηγούμενην ἡμέρα.

Παράποιο χαμὸς καιροῦ σ' ὅ,τι κανεῖς κι' ἂν χάση.

Χαρὰ στὰ μάτια μου νὰ ἰδῶ τὰ πολυαγαπημένα,

Πού μοῦδειξε σκληρ' ὄνειρο στὸ σάβανο κλεισμένα.

Καὶ μετὰ βίας

Τί μῶφταιες, χρυσοπηγὴ τῆς Παντοδυναμίας;

Ἐστρωσ' ἐδέχθ' ἢ θάλασσα ἄντρες ριψοκινδύνους,

Κ' ἐδέχθηκε στὰ βάθη τοὺς τὸν οὐρανὸ κ' ἐκείνους.(1)

Πῶφαγε κόκκαλο πολὺ τοῦ Τούρκου καὶ τ' Ἀράπη.(1)(α')

Χθὲς πρωτοχάρηκε τὸ φῶς καὶ τὸν γλυκὸν ἀέρα.

Πάλι μοῦ ξύππασε τ' αὐτὴ γλυκειὰς φωνῆς ἀγέρας,

Κ' ἐπλάσε τ' ἄστρο τῆς νυχτὸς καὶ τ' ἄστρο τῆς ἡμέρας.

Χάνονται τ' ἄνθη τὰ πολλὰ, πούχ' ἄσπρα μὲ τὰ φύλλα.

Ἡ δύναμή σου πέλαγο, κ' ἢ θέλησή μου θράχος.

Στὸν κόσμον τοῦτον χύνεται καὶ σ' ἄλλους κόσμους φθάνει.

Ἦ γῆ(2)

Ὁ οὐρανὸς σὲ προσκαλεῖ, κ' ἢ Κόλαση βρυχιζει.

Ὅλιγο φῶς καὶ μακρυνὸ σὲ μέγα σκότος κ' ἔρμο.

Φῶς πού πατεῖ χαρούμενο τὸν Ἄδη καὶ τὸ Χάρο.(3)

Κι' ὅπου ἢ βουλή τους συφορὰ, κι' ὅπου τὸ πόδι χάρος.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'—Κ' ἐδέχθη κόκκαλο πολὺ

ΣΗΜ. (1) Γιὰ τὸ ἀπόσπασμα αὐτὸ μιλοῦμε ἀναλυτικὰ στὸ μέρος τῆς μελέτης μας πού γίνεται λόγος γιὰ τὸ φτάσιμο τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου.

(2) — Ὁ Ἰάκ. Πολυλάς σημειώνει: «Τὸ πολιορκημένον Μεσολόγγι ἔχει τριγύρου χάντακα». Ὁ ἀναφερόμενος λοιπὸν στίχος ἀναφέρεται σ' αὐτὸ τὸ χάντακα, πρόκειται δηλαδὴ γιὰ τὴν τάφρον πού εἶχαν ἀνοίξει οἱ πολιορκημένοι γύρου ἀπὸ τὸ τεῖχος τοῦ Μεσολογγίου.

(3) — Ἡ γῆ αὐτὴ εἶναι τὸ ἔδαφος τοῦ Μεσολογγίου. Οἱ δύο αὐτοὶ στίχοι ἐτοποθετήθηκαν σκόρπιοι ἀπὸ τὸν I. Πολυλά, ἐνῶ εἶνε φανερὸ πὼς ἔχουν συγγένεια νοήματος καὶ ἀναφέρονται στὸ αὐτὸ ἀντικείμενο. Μὲ ὀλίγο μακρυνὸ φῶς, παραβάλλει ὁ ποιητὴς τὴν τελευταία ἐλπίδα πού ἀπόμεινε στοὺς πολιορκημένους, τὴν ἔξοδο. Ἡ ἔξοδος, ἂν καὶ μικρὴν ἐλπίδα σωτηρίας τοὺς ἐπρόσφερε, ὅμως μὲ χαρὰ ἐπεριφρονοῦσε τὸ θάνατο.

Σὲ βυθὸ πέφτει ἀπὸ βυθὸ ὡς ποὺ δὲν εἶταν ἄλλος·
Ἐκεῖθ' ἐβγήκε ἀνίκητος . . . . .

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Γ'.

I

Μητέρα, μεγαλόφυχη στὸν πόνο καὶ στὴ δόξα,
Καὶ ἂν στὸ κρυφὸ μυστήριό ζοῦν πάντα τὰ παιδιά σου
Μὲ λογισμό καὶ μ' ὄνειρο, τὴ χάρ' ἔχουν τὰ μάτια,
Τὰ μάτια τοῦτα, νὰ σ' ἴδουν μὲς στὸ πανέρομο δάσος,
Ποὺ ξάφνου σοῦ τριγύρισε τ' ἀθάνατα ποδάρια.
«Κοίτα» μὲ φύλλα τῆς Λαμπρῆς, μὲ φύλλα τοῦ(!) Βαῖῶνε!
Τὸ θεϊκό σου πάτημα δὲν ἄκουσα, δὲν εἶδα,
Ποὺ μέρη τόσα φαίνονται καὶ μέρη 'ναὶ κρυμμένα·
'Αλλά, θεά, δὲν ἤμπορῶ ν' ἀκούσω τὴ φωνή σου,
Κ' εὐθὺς ἐγὼ τ' Ἑλληνικοῦ κόσμου νὰ τὴ χαρίσω;
Δόξα χ' ἢ μαύρη πέτρα σου καὶ τὸ ξερὸ χορτάρι.
. . . . . (2)

II

'Ἔργα καὶ λόγια, στοχασμοὶ (3) (α) — στέκομαι καὶ κοιτάζω —
Λούλουδα μύρια, πούλουδα, ποὺ κρύβουν τὸ χορτάρι,
Κι' ἄσπρα, γαλάζια, κόκκινα, καλοῦν χρυσὸ μελίσι,
'Ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο. —
Μὲς στὰ χαράματα συχνά, καὶ μὲς στὰ μεσημέρια,
Καὶ σὰ θολώσουν τὰ νερά, καὶ τ' ἄστρα σὰν πληθύνουν,
Ξάφνου σκιροτῶν οἱ ἀκρογιαλιές, τὰ πέλαγα κ' οἱ βράχοι. (β)

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α' — Λογισμὸς κι' ἔργο κι' ὄνειρο . . . . .
- β' — Τὸ πέλλογο ξάφνου μακρὰ μουνγοβολᾶ καὶ σειέται.

(1) — Τοῦ Βαῖῶνε, ἔκφραση ἰδιωματικῆ λεγόμενῃ στὴν Κέρκυρα, ἀντὶ τῶν Βαῖῶνε. Πρέπει ὁμοίως νὰ προσθέσω πὼς τὸ ἄρθρο δὲν εἶναι τοῦ μᾶ τῶν καὶ τὸ ν μπροστὰ στὰ σύμφωνά φεύγει ὥστε πρόκειται γιὰ τὸ ἴδιο τὸ τῶν τοῦ ὁποίου ἀλλοιώνεται ἢ προφορά.

(2) Στὸ σημεῖο αὐτὸ σημειῶναι ὁ I. Πολυλάς: «Ἡ θεὰ ἀπαντᾷ εἰς τὸν ποιητὴ καὶ τὸν προστάζει νὰ ψάλλῃ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου». Καὶ πρῶτα, ὡς σημειωθῆ πὼς δὲν πρόκειται γιὰ κάποια, ὁποιαδήποτε θεά, μὰ γιὰ τὴν προσωποποίηση τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος—τέτοια εἶναι ἡ μεγαλόφυχη Μητέρα. Ἐπειτα, εἶναι ἀβέβαιο ἂν ἡ θεὰ προστάξῃ τὸν ποιητὴ νὰ ψάλλῃ τὴν πολιορκίαν, ἢ τοῦ τὴν παρουσιάξῃ δραματικὰ καὶ αὐτὸς ἐξιστορεῖ τὰ ὅσα βλέπει· αὐτὸ τοῦλάχιστο φαίνεται πιθανώτερο ἀπὸ τὴν ὅλην οἰκονομίαν τοῦ ποιήματος.

(3) — Ἄντι στοχασμούς· εἶναι Κερκυραϊκὸς ἰδιωματισμὸς.

«Ἀραπιᾶς ἄτι, Γάλλου νοῦς, βόλι Τουρκιάς, τόπ' Ἄγγλου!
Πέλαγο μέγα πολεμᾶ, βαρεῖ τὸ κολυβάκι.
Κι' ἄλοιά! σὲ λίγο ξέσκεπα τὰ λίγα στήθια μένουν·
'Αθάνατή 'σαι, ποὺ ποτέ, βροντή, δὲν ἤσυχάζεις; (α)
Στὴν πλώρη ποὺ σκιρτᾷ, γυρτός, τοῦτ' ἄ π' ὁ ξένος ναύτης.
Δειλιάζουν γύρου τὰ νησιά, παρακαλοῦν καὶ κλαῖνε,
Καὶ μὲ λιβάνια δέχεται (β) καὶ φῶτα τὸν καῦμό τους
'Ο σταυροθόλωτος ναὸς καὶ τὸ φτωχὸ ξωκλήσι.
Τὸ μῖσος ὁμοῦς ἔβγαλε καὶ κεῖνο τὴ φωνή του:
'Ψαροῦ, τ' ἀγκίστρι π' ἄφησες, ἄλλοῦ νὰ ρίξῃς ἄμε». (γ)
Μὲς στὰ χαράματα συχνά, καὶ μὲς στὰ μεσημέρια, (1)
Κι' ὅταν θολώνουν τὰ νερά, κι' ὅταν πληθύνουν τ' ἄστρα,
Ξάφνου σκιροτῶν οἱ ἀκρογιαλιές τὰ πέλαγα κ' οἱ βράχοι.
Γέρος μακρὰ, π' ἀπίθωσε στ' ἀγκίστρι τὴ ζωὴ του,
Τὸ πέταξε, τ' ἀστόχησε, καὶ περιτριγυρνώντας: (δ)
«Ἀραπιᾶς ἄτι, Γάλλου νοῦς, βόλι Τουρκιάς. τόπ' Ἄγγλου!
Πέλαγο μέγ' ἀλοίμονο! βαρεῖ τὸ καλυβάκι·
Σὲ λίγην ὥρα ξέσκεπα τὰ λίγα στήθια μένουν·
'Αθάνατή 'σαι, ποὺ βροντή ποτέ δὲν ἤσυχάζεις;
Παντερημιὰ τῆς γνώμης μου, θέλω μ' ἐμὲ νὰ κλάψῃς.
. . . . .

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α' — «Ἀχ! τ' ἄλογο τῆς Ἀραπιᾶς καλὰ χαλινωμένο,
Καὶ μὲ τοῦ Τούρκου τ' ἄρματα νοῦς Ἰταλοῦ καὶ Γάλλου!
Μὲ λίγο μένουν ἄφραχτα τὰ λίγα στήθια πῶχει.
'Ακοίμητή 'σαι ποὺ ποτέ, βροντή, δὲν ἤσυχάζεις;
- β' — Καὶ δέχεται μὲ λιβανιές . . . . .
- γ' — Τὸ μῖσος ὁμοῦς ἔβγαλε τὴν ἔχθρα τῆς ψυχῆς του.
«Ψαροῦ, τὸ δίχτυ π' ἄφησες, νὰ πᾶς ἄλλοῦ νὰ ρίξῃς».
- γ' — Κι' ὁ φθόνος εἶδε κ' ἔρρηξε τῆς ἀδικίας τὸ μῖσος:
«Καλὰ καμες, περήφανη, σ' ἐσὲ νὰ στέρξ' ὁ κόσμος.
Νὰ ἰδῇ τὸ δίχτυ π' ἄφησες πῶς πᾶς ἄλλοῦ νὰ ρίξῃς».
- δ' — Ψαρὰς μακρὰ π' ἀπίθωσε στ' ἀγκίστρι τὴ ζωὴ του,
Τ' ἀστόχησε τρισεύγενα, κ' ἐφώναξε σκαμένος:

ΣΗΜ. (1) — Τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ II ἀποσπάσματος ποὺ ἀρχίζει μὲ τὸ στίχο: Μὲς τὰ χαράματα συχνά, φαίνεται πὼς εἶναι παραλλαγή τοῦ προηγουμένου μέρους. Ὁ I. Πολυλάς τὸ τοποθέτησε κίτω ἀπὸ τὸ πρῶτο μὲ τὴν σημείωση πὼς ἐπαναλαμβάνεται δυὸ φορές. Ὁ Κ. Παλαμάς τὸ θεωρεῖ ἀπλῶς συνέχεια χωρὶς ὁμοῦς καὶ νὰ δικαιολογήσῃ τὴ γνώμη του.

III

Δὲν τοὺς βαραῖν' ὁ πόλεμος, ἀλλ' ἔγινε πνοή τους,
Στὲς κορασιῆς νὰ τραγουδοῦν, καὶ στὰ παιδιὰ νὰ παίζουν.

IV

Ἄπὸ τὸ μαῦρο σύγνεφο κι ἀπὸ τὴ μαύρη πίστη, (1)
Ἄλλ' ἥλιος, ἀλλ' ἀόρατος αἰθέρας κοσμοφόρος (α')
Ὁ στύλος φανερώνεται, μὲ κάτου μαζωμένα
Τὰ παλληκάρια τὰ καλά, μ' ἀπάνου τὴ σημαία (β')
Ποὺ μουρμουρίζει καὶ μιλεῖ καὶ τὸ Σταυρὸν ἀπλώνει
Παντόγυρα στὸν ὄμορφο ἀέρα τῆς ἀντρειῆς, (γ')
Κι ὁ οὐρανὸς καμάρωνε κ' ἡ γῆ χεροκροτοῦσε· (δ')
Κάθε φωνὴ κινούμενη κατὰ τὸ φῶς μιλοῦσε,
Κ' ἐσκόρπα τὰ τρισεύγενα λουλούδια τῆς ἀγάπης·
«Ὁμορφη, πλούσια, κ' ἀπαρτη καὶ σεβαστὴ, κ' ἁγία.» (ε')

V

Ἄπὸ τὴν ἀπειρὴ ἐρμιὰ τὰ μάτια μαθημένα.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'.—Ἄλλ' ἥλιος μέγας κι ἄβυστος, αἰθέρας κοσμοφόρος.
α'.—Ἄλλ' ἥλιος, ἀλλ' ἀμέτρητος αἰθέρας κοσμοφόρος.
α'.—Ἄλλ' ἥλιος ἀλλ' ἀκλόνητος κ.λ.π.
α'.—Ἄλλ' ἥλιος ἀλλ' ἀτάραχος κ.λ.π.

β'.— τὰ παλληκάρια
στὸν ἴσκιό τῆς ἀπειραχτῆς καὶ ..... σημαίας
Καὶ χάμου μ' ὄλα τ' ἄρματα βροντοῦν τυφλά τοῦ κόπου,
Κ' εὐφραίνοντο, τὰ μάτια τους, κ' εὐτύχησαν κοιτώντας
Τὲς κορασιῆς νὰ τραγουδοῦν, καὶ τὰ παιδιὰ νὰ παίζουν.

γ'.—Ποὺ μουρμουρίζει καὶ μιλεῖ, καὶ τὸ Σταυρὸ τεντώνει
στὸν ὄμορφο κ' ἀτάραχο ἐλευθερίας ἀέρα.

γ'.—Στὲς ὄμορφες, κ' ἐλεύθερες, κ' εὐτυχιμένες αἰδρες.

δ'.—Κι ὁ Οὐρανὸς τὴ βλόγουνε, κ' ἡ γῆ τὴ χαιρετοῦσε.

ε'.— ἀνθρώπινη μιὰ, καὶ σὲ στεφάνι πλέκει
Τὰ πλούσια καὶ τρισεύγενα τοῦ πόθου λουλουδάκια,

ε'.— ἡ πρόθυμη γλυκεῖα φωνὴ σὲ κράζει,
Σκορπώντας τὰ τρισεύγενα τῆς ἀγάπης λουλουδάκια.
Ἀνίκητή σοι κ' ὄμορφη, καὶ σεβαστὴ κ' ἁγία.

ΣΗΜ. (1) — Ἐδῶ ὁ ἀναγνώστης πρέπει νὰ συμπληρώσῃ τὸ ποίημα
περίπου ἔτσι: Ἄπὸ τὴ μεγάλη μαυρίλα ἐσκεπαζόντανε ὄλα ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἀλ-
λὰ ἀπὸ μέσα τῆς σάν ἥλιος κ.λ. φανερώνεται ἡ σημαία.

Χαμογελάσαν κι ἄστραφαν κ' εἶπαν τὰ μαῦρα χεῖλη:
« Παιδι στήν πόρτα χάρεσαι, μὲ τὴ βοή ποῦ στέρνεις·
Μπροστὰ λαγέ, στὸν κυνηγὸ, κατακαμπὶς καπνίζεις·
Γλάρε, στριδόφλουτζα ξερνᾶς, ἀφρό, σαλιγκοκαῦκι ».
Καὶ τώρα δά, τ' ἀράθυμο πάτημ' ἀργοπορώντας,
Κατὰ τὸ κάστρο τὸ μικρὸ πάλι κοιτᾶ, καὶ σφίγγει,
Σφίγγει στενὰ τὴ σπάθη τοῦ στο λαβωμένο στήθος,
Π' ἀγροῖκα μέσα τὴν καρδιὰ μεγάλη καὶ τὴ θλίψη. (β')

VI (1)

Καθὼς ἐκεῖ στήν Ἀραπιά. . . . .
Χύνεται ἀνάερα τὸ σκυλι τῆς δίψας λυσσιασμένο· (2)
Μέσ' στήν ψυχὴ τὴν ἀγροικᾶ σὰ σπῖθα στὴ φωτιά τῆς. (3)

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

β'—Γέρνεις, παιδάκι, στὴ μπασιά, καὶ στέρνεις τὴ φωνὴ σου·
Γροικῶ σε, γλάρε, ποῦ ξερνᾶς φλούτζια στρεϊδιοῦ στο βράχο·
Δουλεῖα ἔχεις γδυνοσάλιγκα, καὶ βλέπω τοὺς ἀφροὺς σου.

β'—Ξερνώντας τὰ φλουτσόστρεϊδα, γλάρε, βαρεῖς τὸ βράχο.

β'—Γλάρε, στριδόφλουτζα ξερνᾶς, πολὺν ἀφρό, σαλιγκ.

β'—Κατακαμπὶς ὁ κυνηγὸς λαγὸ ἔδε νὰ καπνίζῃ.

β'—Μακρὰ λαγὸ ἔδ' ὁ κυνηγὸς κατακαμπὶς ν' ἀχνίζῃ
Τώρα μὲ τὴν πανάγρια θωριά ταπεινωμένη
Κοιτᾶ, καὶ σφίγγει τὸ σπαθὶ στο λαβωμένο στήθος,
Ποὺ μὲς ἀγροῖκαε τὴ ψυχὴ μεγάλη καὶ τὴ θλίψη.

β'—Καὶ τώρα.
Πάλε βαρώντας μὲ τὸ νοῦ κατὰ τὸ φῶς, καὶ πάλε
Κοιτώντας, καὶ τ' ἀράθυμο πάτημ' ἀργοπορώντας,
Καταπλακώνει τὸ σπαθὶ στο λαβωμένο στήθος,
Π' ἀγροῖκα μέσα τὴν καρδιὰ μεγάλη καὶ τὴ θλίψη.

ΣΗΜ. (1).— Ὁ Ἰ. Πολυλᾶς σημειώνει: «Παρασταίνεται ὁ Ἰμπραήμ
πασᾶς συλλογιζόμενος τὴ σημαντικότητά τῆς γῆς, τὴν ὁποία θέλει νὰ κυ-
ριεύῃ, καὶ τὸν πόνο καὶ τὴν ἐντροπὴν τοῦ ἀνδρὸς δὲν τὸ κατορθώσῃ».

(2).— Ὁ Ἰ. Πολυλᾶς στὸ τέλος τοῦ δευτέρου στίχου ἔχει θέσει τε-
λεία, ὅμως ἐμεῖς παραδεχόμεστε πὼς ὁ τρίτος στίχος εἶναι ἡ ἀπόδοσις τοῦ
πρώτου καὶ δευτέρου, καὶ γι αὐτὸ ἐβάλαμε κόμμα. Ἡ ἔννοια περίπου
πρέπει νὰ εἴη ἡ ἀκόλουθη: Ὅπως στὴ φλογερὴν Ἀραπιά χύνεται τὸ σκυλι
διψασμένο, ἔτσι καὶ ὁ Ἰμπραήμ αἰσθανότανε τὴ δίψα νὰ κυριεύσῃ τὸ
Μεσολόγγι.

(3).— Γράφει ὁ Τουρκουάτος Τάσσο: Come favilla in fiamma, ποῦ
σημαίνει: σὰ σπῖθα μέσα στὴ φωτιά. «Gerusalemme Liberata—Canto I,
ὄχτάβα XVIII, στίχος 8».

Καὶ συχνὰ τοῦτ' ἢ ἀράθυμη καὶ τριόσβαθη ψυχὴ του:
 «Κάμποι, βουνὰ καρπόφορα, καὶ λίμνη ὠραία καὶ πλούσια,
 Σ' τουφέκι ἀλλάξαν καὶ σπαθὶ τὸ δίχτυ καὶ τ' ἀγκίστρι.
 Μάννα καλὴ παλληκαριῶν, καὶ κάμε τὴ δική σου. (α').
 Αἰῶνια ἤθελε' εἴτανε ὁ πόνος κ' ἢ ντροπὴ μου».

VII

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ (α)

Ἔστησε ὁ Ἐρωτας χορὸ μὲ τὸν ξανθὸ Ἀπρίλη,
 Κ' ἢ φύσις ἤρεε τὴν καλὴ καὶ τὴ γλυκεῖά της ὦρα,
 Καὶ μὲς στὴ σιὰ, ποὺ φούντωσε καὶ κλεῖ δροσιᾶς καὶ μόσχους,
 Ἄνάκουστος κελαιδισμὸς καὶ λιποθυμισμένους. (β').
 Νερὰ καθάρια καὶ γλυκὰ, νερὰ χαριτωμένα,
 Χύνονται μὲς στὴν ἄβυσσο τὴ μοσχοβολισμένη
 Καὶ παίρνουνε τὸ μόσχο της, κ' ἀφήνουν τὴ δροσιὰ τους,
 Κι' οὐλα στὸν ἥλιο δείχνοντας τὰ πλούτια τῆς πηγῆς τους
 Τρέχουν ἐδῶ, τρέχουν ἐκεῖ, καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια (γ').
 Ἐξω ἀναβροῖζει κ' ἢ ζωὴ σ' γῆ, σ' οὐρανό, σὲ κῆμα.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'.—Μάννα τραγὴ παλληκαριῶν, καὶ κάμε τὴ δική σου.
- β'.—Ὁ Ἐρωτας ἐχόρευε μὲ τὸν ξανθὸ Ἀπρίλη,
 Κ' ἢ φύσις ὅλη βρίσκεται μὲς' στὴ γλυκεῖά της ὦρα
 Εἰς τ' οὐρανοῦ τὴν πλατωσιὰ καὶ στὰ κρυφὰ τοῦ βάτου
 Στοῦ ροδισμένου... μὲς' στὸν πυκνὸ κρυψῶνα
 Ἄνάκουστοι κελαιδισμοὶ καὶ λιποθυμισμένοι.
- β'.—Καὶ φέρνουν οἱ ἀέρηδες, χορτάτοι νερατζάνθη,
 Ἄνάκουστους κελαιδισμοὺς καὶ λιποθυμισμένους.
- γ'.—Ἐνῶ ξουθ' ὠραιότατα νερὰ χαριτωμένα
 Πέφτουνε μὲς' στὴν ἄβυσσο τὴ μοσχοβολισμένη,
 Καὶ χαίρνονται τὸ μόσχο της καὶ χύνουν τὴ δροσιὰ τους,
 Μ' ὅλα τὰ πλουσιοπάροχα καλὰ τῆς νερομάννας.
 Καὶ τὰ νερὰ σπουδάζουνε καὶ κάνουν σὰν ἀηδόνια.
- γ'.—Καὶ παίρνουνε τὸ μόσχο της γιὰ τὴ δροσιὰ π' ἀφίνουν.
 Νεράκι, π' ἀηδονολαεῖς, καὶ ρῆς μὲ σποῦδα στ' ἄνθη,
 Σοῦ δένουνε τὸ μόσχο τους γιὰ τὴ δροσιὰ π' ἀφίνεις.

ΣΗΜ. (1).—Τὸ μέρος αὐτὸ τοῦ ποιήματος, τὸ ἐπιγραφόμενον «Ὁ Πειρασμὸς» δὲν ἀνήκει στὰ διαδραματιζόμενα γεγονότα, ποὺ ὁ ποιητὴς περιγράφει βλέποντάς τα δραματικά, μὰ εἶναι τὸ τραγοῦδι ποὺ ἔλεγε οἱ πολιορκημένοι κατὰ τὴν ἀρχὴ τοῦ Ἀπριλιοῦ, ὅταν ἔμαθαν τὸ φτάσιμο τοῦ Ἑλληνικοῦ στόλου στὰ νερὰ τοῦ Μεσολογιοῦ.

Ἄλλὰ στῆς λίμνης τὸ νερό, π' ἀκίνητό 'ναι κ' ἄσπρο,
 Ἄκίνητ' ὅπου κ' ἂν ἰδῆς, καὶ κάτασπρ' ὡς τὸν πάτο,
 Μὲ μικρὸν ἴσκιον ἄγνωρον ἔπαιξ' ἢ πεταλοῦδα,
 Ποῦτ' εὐωδιάσει τς' ὕπνους της μέσα στὸν ἄγριο κρίνο. (α)
 Ἄλαφροῖσκιωτε καλέ, γειά, (!) πῆς ἀπόψε τί 'δες. (β).
 Νύχτα γιομάτη θάυματα, νύχτα σπαρμένη μάγια!
 «Χωρὶς παρῶς γῆς, οὐρανός, καὶ θάλασσα νὰ πνένε,
 Οὐδ' ὅσο κὰν' ἢ μέλισσα κοντὰ στὸ λουλουδάκι,
 Γύρου σὲ κάτι ἀτάραχο, π' ἀσπρίζει μὲς' στὴ λίμνη,
 Μονάχο ἀνακατώθηκε τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,
 Κι' ὁμορφη βγαίνει κορασιὰ ντυμένη μὲ τὸ φῶς του(γ).

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'.—Ἄλλὰ στῆς λίμνης τὸ νερό π' ἀσάλευτό 'ναι κ' ἄσπρο,
 Ἀσάλευτ' ὅπου κ' ἂν ἰδῆς, καὶ κάτασπρ' ὡς τὸν πάτο,
 Μὲ μικρὸν ἴσκιον ἔπαιξε χρυσὴ πεταλοῦδα,
 Ποὺ βώδισε τὸν ὕπνο της μέσα στὸν ἄγριο κρίνο.
- α'.—Ποὺ πέρασεν εὐωδικὰ νύχτα στὸν ἄγριο κρίνο.
- α'.—Ὅποῦχε στ' ἀγριόκρινου τοὺς μόσχους ξενυχτήσει.
- α'.—Ποὺ μέσα στὸν ἀγριόκρινου γλυκὰ 'χε ξενυχτήσει.
- α'.—Καὶ μὲς' στῆς λίμνης τὰ νερὰ στρωτά, γλυκὰ, καθάρια,
 Ἐπαιξε μὲ τὸν ἴσκιον της γαλάζια πεταλοῦδα,
 Ποὺ εὐώδιασε τὸν ὕπνο της μέσα στὸν ἄγριο κρίνο.
- β'.—Γιὰ, πῆς, ἀλαφροῖσκιωτε, στὴ λίμνη ἀπόψε τ' εἶδες.
- β'.—Εσοῦ σκίον ἔχεις ἀλαφρό, καὶ πῆς ἀπόψ' τ' εἶδες.
- γ'.—Στὴ λίμνη κλεῖ κάτι λευκὸ διπλώντας τὸ φεγγάρι.
- γ'.—Κάτι λευκὸ κ' ἀτάραχο τυλίξει τὸ φεγγάρι.
- γ'.—Ἐκεῖ ποὺ ἢ λίμνη φούσκωσε στὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,
 Συχνὰ τὸ φῶς τοῦ φεγγαριοῦ κάτι λευκὸ τυλίξει,
 Κ' ἐβγήκε κόρη θεϊκὰ καὶ φεγγαροντυμένη.
- γ'.—Σὲ κάτι ἀπάνου ἀτάραχο π' ἀσπρίζει μὲς' στὴ λίμνη,
 Ἐσυχνακατώθηκε τὸ στρογγυλὸ φεγγάρι,
 Κι' ὁμορφη βγαίνει κορασιὰ δόλολαμπρη στὸ φῶς του.
- γ'.—Κι' ὁμορφη βγαίνει κορασιὰ καὶ θεϊκὰ στὸ φῶς του.
- γ'.—Κι' ὁμορφη βγαίνει κορασιὰ στημένη μὲς' στὸ φῶς του.

ΣΗΜ. (1).—Τὴ λέξη γειά ὁ Ἰ. Πολυλάς τὴν ἔγραψε μ' εἰ, ἐνῶ στὴν ἐκδοσὴ «Μαρασλῆ» ὁ Ν. Πολίτης μὲ ι καὶ ἀφαίρεσε καὶ τὸ κόμμα. Γιὰ τὴ γραφὴ δὲν ἔχει τόση σημασία τὸ πρῶμα, ὅση γιὰ τὸ ἰόημα. Γιατὶ νὸ μόριο γιὰ, εἶναι ἓνα εἶδος προσφωνήσεως, ποὺ τὸ μεταχειρίζονται οἱ Ἠπειρωτὲς καὶ Στερεολλαδίτες καὶ σ' ἄλλα μέρη της Ἑλλάδας, καὶ ἔχει διάφορες σημασίεσ' ἐδῶ εἶναι προτροπικὸ: Ἔλα, ἐμπρός' ἄλλοῦ εἶναι ἐπιβεβαιωτικὸ, ὅπως, στό: ναί, γειά' ποὺ σημαίνει ναί, βέβαια. Γι' αὐτὸ ἐδιατήρησα τὴ γραφὴ τοῦ Ἰ. Πολυλά.

VIII

"Ερμα 'ν' τὰ μάτια, πού καλεῖς, χρυσὲ ζωῆς ἀέρα.(α).

IX⁽¹⁾

"Αγγελε μόνον στ' ὄνειρο μοῦ δίνεις τὰ φτερά σου ;
 Στ' ὄνομ' Αὐτοῦ, πού στάπλασε, τ' ἀγγελιὸ τ'ς ἐρμιάς τὰ θέλει.
 "Ιδού, πού τὰ σφυροκοπῶ στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα,
 Χωρὶς φιλί, χαιρετισμό, ματιὰ, βασίλισσές μου!
 Τὰ θέλω γώ, νὰ τᾶχω γώ, νὰ τὰ κρατῶ κλεισμένα,
 "Εδῶ π' ἀγάπης τρέχουνε θρύσες χαριτωμένες.(β).
 Κι' ἀκουα πού λέγατε : «Πουλί, γλυκειὰ ποῦν' ἡ φωνή σου»!

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'.—Ἀγαπημένα σὲ καλεῖ, δροσᾶτα σὲ χαϊδεύει,
 Γλυκὸς ἀέρας καθαρὸς, μοσχοβολιὲς χορτάτος,
 Μ' ἀνάκουστους κελαιδισμοὺς καὶ λιποθυμισμένους.
- α'.—Γλυκὰ χαϊδεύει δροσερὸς τῆς εὐωδιᾶς ἀέρας
 Μ' ἀνάκουστους κελαιδισμοὺς καὶ λιποθυμισμένους.
- α'.—Καλεῖς χρυσὲ τῆς εὐωδιᾶς, τῆς ὁμορφιάς ἀέρα.
- α'.—Μὰ μὲ χαϊδεύεις, δροσερὲ τῆς ὁμορφιάς ἀέρα.
- β'.—Φτερά χετε, π' ἀνέγγιγα παντοῦ πετοῦν, "Αγγέλοι.
- β'.—Παντοῦ πετοῦν κι' εἰν' ἄφθαρτα, "Αγγέλοι τὰ φτερά σας.
 Στ' ὄνομ' Αὐτοῦ, πού τᾶπλασε, τ' ἀγγελιὸ τ'ς ἐρμιάς τὰ θέλει.
 "Ιδού, μ' ἀσπυδα τὰ φορῶ, μ' ἀλαιμαργιὰ τὰ σφίγγω,
 Νὰ τᾶχω δῶ, καὶ νὰ τὰ κλειῶ, νὰ τὰ κρατῶ κλεισμένα,
 "Εδῶ πού τρέχουνε γιὰ μὲ γλυκειαῖς ἀγάπης βρύσσαις.
 Κι' ἀμέσως τὰ σφυροκοπῶ στὸν ἀνοιχτὸν ἀέρα,
 Χωρὶς φιλί, χαιρετισμό, χωρὶς ματιὰ νὰ δώσω.
- β'.—"Ὁχι φιλί, χαιρετισμό, μήτε ματιὰ νὰ δώσω.

ΣΗΜ. (1).—Ὁ "Ι. Πολυλᾶς σημειώνει γιὰ τὸ ἀπόσπασμ' αὐτό : «Εἰς τὸ ποίημα ἐν' ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα πρόσωπα ἦταν μιὰ κόρη, ὄρφανή, τὴν ὁποίαν ἡ ἄλλαι πλέον ἡλικιωμέναις γυναῖκες εἶχαν ἀναθρέψει, καὶ τὴν ἀγαποῦσαν ὅλαις ὡς θυγατέρα τους. Πέφτει εἰς τὸν πόλεμον ἓνας τῶν ἐνδοξοτέρων ἀγωνιστῶν, τὸν ὁποῖον αὐτὴ εἶχε ἀγαπήσει εἰς τὸν καιρὸ τῆς εὐτυχίας· ὥστε ἀπὸ τὸ ἄκρο τῆς ἐλπίδας ἢ καρδιά τῆς βυθίζεται εἰς τὴν λύπη· εὐρίσκει ὁμως παρηγοριὰ κυττάζοντας τ' ἀγαπημένα πρόσωπα καὶ τὸ ὑψηλὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων γυναικῶν. Αὐτὰ ἀρκοῦν νὰ δια φωτίσουν ὁποσδήποτε τοῦτο τὸ κομμάτι, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ ἐνθουσιασμένη νέα στρέφεται νοερῶς πρὸς τὸν "Αγγελο, τὸν ὁποῖον εἶδε στ' ὄνειρό της νὰ τῆς προσφέρῃ τὰ φτερά του· γυρίζει ἔπειτα πρὸς ταῖς γυναῖκες νὰ ταῖς εἰπῇ, ὅτι αὐτὴ τὰ θέλει τὰ φτερά πραγματικῶς, ἀλλ' ὄχι γιὰ νὰ φύγῃ, ἀλ-

"Αηδονολάλειε στῆθος μου, πρὶν τὸ σπαθὶ σὲ σχίσει·
 Καλὲς πνοὲς παρηγοριὰ στὴ βαρεῖα νύχτα κ' ἔρμη.(α),
 Μὲ σᾶς νὰ πέσω στὸ σπαθὶ, κι' ἄμποτε νᾶμαι πρώτη!
 Τὸ στραβὸ φέσι στὸ χορὸ τ' ἄνθια στ' αὐτὶ στολίζει, (1).
 Τὰ μάτια δείχνουν ἔρωτα γιὰ τὸν ἀπάνου κόσμο,
 Καὶ στὴ θεωρίᾳ του εἰν' ὁμορφο τὸ φῶς καὶ μαγεμένο! (β').

X

Γιὰ νὰ μοῦ ξεμυστηρευθῇ τὰ αἰνίγματα τὰ θεῖα. (2).
 «Πολλοὶ 'ν' οἱ δρόμοι πῶχει ὁ νοῦς (3) . . . . .

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

- α'.—Παρηγοριὰ καλὲς πνοὲς, ψυχὴ τῆς ἔρμης νύχτας.
- α'.—Πυκνὲς πνοὲς παρηγοριὰ, ψυχὴ τῆς ἔρμης νύχτας.
- β'.—Τὸ στραβὸ φέσι στὸ χορὸ τ' ἄνθια στ' αὐτὰ στολίζει,
 Στοχαστικὰ τὰ μάτια του τριγύρου δὲν κοιτάζουν,
 Καὶ δείχνουν τὴν ἀγάπην τους γιὰ τὸν ἀπάνου κόσμο.
- β'.—"Αχ! στὴ θεωρίᾳ του 'ν' ὁμορφο τὸ φῶς καὶ μαγεμένο.
 Βάνουν ἀγάπην στὰ ψηλὰ τὰ μάτια κ' ἡ θεωρίᾳ του,
 Κι' ἀπάνου τῆς εἰν' ὁμορφο τὸ φῶς καὶ μαγεμένο.
- β'.—Τὰ μάτια χύνουν ἔρωτα κατὰ τὸν ἄνου κόσμο,
 Ὅπου τὸν ἐλαφρόδενε στὴ γῆ μὲ τὸ χορὸ του,
 Καὶ στὴ θεωρίᾳ του κ. λ. π.
- β'.—Δέν' ἐλαφρά τὸν οὐρανὸ στὴ γῆ μὲ τὸ χορὸ του.

λὰ γιὰ νὰ τὰ κρατῇ κλεισμένα ἐκεῖ κοντὰ τους, καὶ νὰ περιμεῖνῃ μαζὶ τους τὴν ὥρα τοῦ θανάτου. Μετὰ ταῦτα ἀνατρέχει ἡ φαντασία της εἰς ἄλλα περασμένα· πῶς τὴν ἐπαρηγοροῦσαν, ἐνῶ ἐκείτετο ἄρρωστη «ἢ ἀτάραχαις πνοαῖς ἢ πολυαγαπημέναις» τῶν ἄλλων γυναικῶν ὅπου ἐκοιμούνταν κοντὰ της· καὶ τέλος εἶχε ἰδεῖ τὸν νέον νὰ χορεύῃ, εἰς τὴ χαρμόσυνη ἡμέρα τῆς νίκης».

ΣΗΜ. (1)—Στὸ σημεῖο αὐτὸ πού ἐτοποθετήσαμε σιγμῆς, λείπει ἡ συνέχεια, στὴν ὁποῖαν ἡ ὄρφανὴ νέα συνεχίζοντας τὴν ὁμιλίαν της θάφινε νὰ φαίνεται πῶς τὸ πρόσωπο πού φοροῦσε στὸ χορὸ στραβὰ τὸ φέσι, εἶταν ὁ ἀγαπημένος της, ἐνῶ ὅπως εἶναι τώρα, λείπει ἡ ὁμαλὴ σύνθεσις.

(2)—Τὸ στίχον αὐτὸ τὸν ἐτοποθέτησεν ὁ "Ι. Πολυλᾶς σὰ 48 ἀπόσπασμα τοῦ Β'. σχεδίασματος, ἐνῶ ἀνήκει στὸ ἐπεισόδιο τῆς Μάρθας.

(3)—Τὸ στίχον αὐτὸ τὸν ἐτοποθέτησεν ὁ "Ι. Πολυλᾶς σὰν 54 ἀπόσπασμα τοῦ Β'. σχεδίασματος, ἐνῶ εἶναι φανερὸ πῶς ἀνήκει στὸ ἐπεισόδιο πού σχετικὸ μέρος σώζεται στὸ Χ ἀπόσπασμα τοῦ Γ'. σχεδίασματος.

Φεύγω τ' ἄλόγου τὴν ὀρμὴν καὶ τοῦ σπαθιοῦ τὸν τρόμο.
 Τ' ὄνειρου μάταια πιθυμιά, κί' ὄνειρο αὐτὴ ν' ἢ ἴδια!
 Ἐγύρισε ἢ παράξενη τοῦ κόσμου ταξιδευτέρα,
 Μοῦπε μὲ θεῖο χαμόγελο βρεμένο μ' ἕνα δάκρυ (α').
 «Κόψ' τὸ νερὸ στὴ μάννα του, μπάσ' το στὸ περιβόλι,
 Στὸ περιβόλι τῆς ψυχῆς τὸ μοσχοναθρεμένο. (β').

Κ' ἐπότισέ μου τὴν ψυχὴ πὸν χόρτασεν ἀμέσως. (1)

XI

Καὶ βλέπω πέρα τὰ παιδιὰ καὶ τὲς ἀντρογυναίκες
 Γύρου στὴ φλόγα π' ἀναφαν, καὶ θλιβερὰ τὴ θρόεφαν
 Μ' ἀγαπημένα πράματα, καὶ μὲ σεμνὰ κρεβάτια,
 Ἀκίνητες, ἀστέναχτες, δίχως νὰ ρήξουν δάκρυ (γ)
 Καὶ ᾄγγιζ' ἢ σπίθα τὰ μαλλιά καὶ τὰ λυωμένα ροῦχα.
 Γρηγόρα, στάχτη νὰ φανῆς, οἱ φοῦχτες νὰ γιομίσουν.

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'.— Μοῦπε μὲ θεῖο χαμόγελο ὅπ' ἔσταξ' ἕνα δάκρυ.

β'.— Στὸ περιβόλι τῆς ψυχῆς τὸ μοσχοναστημένο.

β'.— Μέσ' στ' ἄγιο βῆμα τῆς ψυχῆς (2)

β'.— Στὸ περιβόλι τῆς ψυχῆς τὸ μοσχοβολισμένο.

γ'.— Γύρου στὴ φλόγα, π' ἀναφαν καὶ τὴν ἐτριγυρίσαν,

Κοιτάζουν δίχως κίνημα, κοιτάζουν δίχως δάκρυ,

Τ' ἀγαπημένα πράματα καὶ τὰ σεμνὰ κρεβάτια.

γ'.— Καὶ μέσ' στὴ φλόγα, π' ἀναφαν μὲ τὰ δικά τους χέρια

Κοιτάζουν δίχως κίνημα, κοιτάζουν δίχως δάκρυ.

γ'.— Ἀκίνητες, ἀδάκρυτες, κοιτώντας, μελετώντας

γ'.— Κοιτώντας μέσ' ἀκίνητες, ἀδάκρυτες κοιτώντας.

(1).— Τὸ ἴδιο ἔχουμε νὰ ποῦμε καὶ γιὰ τὸ στίχον αὐτό, τὸν ὁποῖον ὁ Ἰ. Πολυλάς ἐτοποθέτησε σάν 61 ἀπόσπασμα τοῦ Β'. σχεδίσματος.

(2).— Τὸ ἡμίστιχο αὐτό, κατὰ τὴ γνώμη μας, εἶναι παραλλαγή τοῦ 8 στίχου τοῦ X ἀποσπάσματος καὶ ὄχι ἀνεξάρτητος στίχος, ὅπως τὸ ἐθεώρησαν ὁ Ἰ. Πολυλάς καὶ τὸ τοποθέτησε σάν 50 ἀπόσπασμα τοῦ Β'. σχεδίσματος.

XII(1)

Ὅποῦδε σκιδῶς παράδεισο, καὶ τήνε χαιρετάει
 Μὲ τοῦ φτεροῦ τὸ σάλαγο καὶ μὲ κανέναν(2) ἦχο.

XIII

Εἴν' ἔτοιμά στὴν ἄστονδη πλημμύρα τῶν ἀρμάτων
 Δρόμο νὰ σχίσουν τὰ σπαθιά, κ' ἐλεύθεροι νὰ μείνουν.
 Ἐκεῖθε μὲ τοὺς ἀδελφούς, ἐδῶθε μὲ τὸ χάρο.

XIV (3)

Σὰν ἥλιος, ὁποῦ ξάφνου σκεῖ πυκνὰ καὶ μαῦρα νέφη.
 Τ' ὄρος βαρεῖ κατάραχα καὶ σπίτια ἰδὲς στὴ γλόη. (α').

ΠΑΡΑΛΛΑΓΕΣ

α'.— Τ' ὄρος βαρεῖ κατάραχα σκιώντας τὰ νέφη ὁ ἥλιος,
 Καὶ φανερὰ σοῦ γίνονται τὰ σπίτια μέσ' στὴ γλόη.

ΣΗΜ. (1).—Γιὰ τὸ ἀπόσπασμ' αὐτὸ σημειώνει ὁ Ἰ. Πολυλάς: «Μία τῶν γυναικῶν προσφεύγει εἰς τὸ στοχασμὸ τοῦ θανάτου, ὡς μόνη σωτηρία της, μὲ τὴ χαρὰ, τὴν ὁποῖαν αἰσθάνεται τὸ πουλάκι—πὸν βλέπει σκιάς παράδεισο κλπ.—εἰς τὴ στιγμὴν ὁποῦ εἶναι κοπιασμένο ἀπὸ μακρινὸ ταξίδι, εἰς τὴ φλόγα καλοκαιρινοῦ ἡλίου.

(2).— Ἡ λέξις κανέναν ἐδῶ σημαίνει κάποιον.

(3).— Τὸ ἀπόσπασμ' αὐτὸ εἶναι τὸ τέλος τοῦ ποιήματος. Ὁ ποιητὴς ἄρχισε τὸ ποίημα βλέποντας τὴν πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου σάν δράμα. Παρακολουθεῖ τὴν ἐξέλιξί της καὶ φθάνει στὸ τέλος της.

Τὸ δράμα παρουσιάστηκε στὸν ποιητὴ σάν ἕνας ἀδιάκοπος βρόντος μέσα σὲ μιὰ μαυρίλα. Καὶ τέλειωσε μὲ τὸ νὰ ἐξαφανιστῇ ἡ μαυρίλα καὶ νὰ ξαναφωτίσῃ τὰ μέρη ἐκεῖνα ὁ ἥλιος ἡρεμῶς. Τὸ μέγα δράμα εἶχε τελειώσει.

ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΔΙΟΡΘΩΜΑΤΑ ΣΤΟ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟ ΤΕΥΧΟΣ

ΣΕΛ. ΣΤΙΧ. ΑΝΤΙ	ΓΡΑΦΕ
277—19—μερικὰ συγγενικά	παρὰ μερικὰ συγγενικά
» —30—ὑποσύνθεση	ὑπόθεση
279—1—ὄλο τοῦ Β'	καὶ τοῦ Β'
» —8—καθαρὰ ἀντικείμενα	καθαρὰ γεγονότα ἀντικειμενικά
281—2—θῆσωξε	θῆσικξε
290—27—ἐπινοεῖ	ὑπονοεῖ
296—36—ἡ ἀγγελία τοῦ ἀγαπημένου	ἡ ἀγγελία τοῦ θανάτου τοῦ ἀγαπη-
304—23—Ὁ Τουρκοαλβανικὸς στόλος	ὁ Τουρκοαραβικὸς στόλος [μένου
305—13—στὸν πλάτανο	στὸν Πλάτανο

ΟΙ ΜΥΡΟΦΟΡΕΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ

ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ στην αὐλή — στριμοωγμένοι σκυφτοί.

Σιωπή.— Δάκρυα βουβά.

(Τοὺς εἶχε στείλει παραγγελία ὁ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ νὰ μὴ μιᾶνε γι αὐτὸ τὸ γεγονός· μὰ μιλήσανε. Μιλήσανε ἀψηφώντας καὶ τὰ βλέμματα τῆς ἄφωνης μομφῆς ποὺ τοὺς ἔριχνε κάθε τόσο ἀπὸ τὸ παράθυρο. Μιλήσανε, μιλήσανε, ὅσπου μονάχοι τοὺς εἶδανε πὼς δὲν ἦτανε αὐτοὶ γιὰ νὰ μιᾶνε γιὰ αὐτὸ καὶ σωπάσανε, καὶ σκύψανε τὸ κεφάλι, στριμοωγμένοι σὰν τ' ἄρνια στὸν πλατὺ κάμπο).

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ μπαίνουν στην αὐλή, λυσίκομες, κλαμένες.

Σιωπή.— Δάκρυα βουβά.

(Δὲ μιλήσανε ἀκόμη τίποτα μεταξύ τους. Τὸ γεγονός ἦτανε ἀκόμη μέσα τους χαμένο, σὰ μιὰ γλυκεῖα, λυπητερὴ μουσική. Κι ἂν θρυσκόντουσαν μονάχες ὅταν ἀρχίσανε νὰ μιλοῦν, θὰ ἔλεπανε γρήγορα πὼς αὐτὲς δὲν ἔπρεπε νὰ μιλοῦν γιὰ αὐτὸ, θὰ κλείανε τὰ χεῖλη, θὰ σκύβανε τὸ κεφάλι καὶ θ' ἀφουκρᾶζόντουσαν τὸ θαμπὸ τραγοῦδι τῆς ψυχῆς τους).

Μέσα σ' ἓνα λυγμὸ, ἐγῆχανε κάτι λόγια ποὺ δὲν ἀκούστηκαν τί λέγανε.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ Σιωπή!... Σιωπή!...

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ... Δὲ μιλάω... Ρωτάω... Καὶ τὴν ἐρώτηση τὴν κάνω στὸν ἑαυτὸ μου: Πότε θὰ τὴ σηκώσουν;.. Πότε θὰ τὴ θάψουν;...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Μονάχα οἱ γονεοὶ τῆς τὸ ξέρουνε αὐτό.

Σιωπή.— Δάκρυα βουβά.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ Ναί... οἱ γονεοὶ τῆς τὴ διαφεντεύουνε τώρα... Δηλαδή, τώρα διαφεντεύουνε τὸ σῶμά τῆς.

ΜΙ ΑΛΛΗ... Ναί... ἡ ψυχὴ τῆς τοὺς ἀντιστέκονταν πάντα. Κι ὅταν τοὺς εἶπε περήφανα: «Ἄρνοῦμαι πατέρα καὶ μητέρα. Ἄκολουθῶ Ὁδηγὸν καλὸ σὲ δρόμο Λύτρωσης», καὶ ὅταν ταπεινωμένη, διωγμένη ἀπὸ σᾶς, ὁμολογοῦσε τὸ πάθος λέγοντας, σαστισμένη, μέρη ἀπὸ τὸ Ἑρωτικὸ Ἄσμα τοῦ Σαλωμών· καὶ ὅταν ντροπιασμένη, διωγμένη καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν Διδάσκαλο, ἔκλαιε σιωπηλά...

ΜΙ ΑΛΛΗ... Ὁ πατέρας τῆς εἶπε στὸν Διδάσκαλο ἄγρια: «Πὼς ἄναψε τὸ λυχνάρι τοῦ γυναικείου εἶνε τῆς μπροστά Σου ἀφοῦ δὲν εἶσαι νύμφιος τῆς;» Κι ὁ Διδάσκαλος εἶπε στὸν πατέρα μιὰ παραβολή.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ Κανεὶς δὲν ἐννόησ' ἐκείνη τὴν παραβολή.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ Ἡ μητέρα τῆς εἶπε στὸν Διδάσκαλο, μαλακά: «Πὼς Σὺ ποῦ στῆς Κανᾶ τὸ γάμο ἔδωσες νερὸ στοὺς μεθυσμένους ποὺ ζητήσανε κρασί, δὲν μπορεῖς νὰ τὴ ξεδιψάσης μὲ τὴν Ἀγάπη, τὸ πηγαῖο νερὸ τῆς διδασκαλίας Σου;» Κι ὁ Διδάσκαλος εἶπε στὴ μητέρα μιὰ παραβολή.

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Κανεὶς δὲν ἐννόησ' ἐκείνη τὴν παραβολή.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ... Ὁ πατέρας τῆς εἶπε στὸν Διδάσκαλο, παρακαλεστά: «Πὼς δὲ σβύνεις, λοιπόν, τὸ λυχνάρι τῆς τρελλῆς ποὺ σαταλιέται ἀνωφέλευτα μέσα στοὺς Ἥλιους ποὺ Σὲ περιλάμπουν;» Κι ὁ Διδάσκαλος ρώτηξε τὴ γυναῖκα: «Πιστεύεις πὼς μπορῶ νὰ τὸ κάνω;»...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ... Κ' ἡ γυναῖκα ἀπάντησε ἀδίσταχτα: «Ὁχι, Κύριε!...»

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΟΛΕΣ Ὁχι, Κύριε!.. Ὁχι, Κύριε!..

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Καὶ εἶπε ὁ Διδάσκαλος τρίτη παραβολὴ ποὺ κανένας πάλι δὲν ἐννόησε.

Η ΓΥΝΑΙΚΑ Οὐτ' ἐγώ!

ΜΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ... Οὐτ' ἐγώ, οὔτε κανεὶς... καὶ θαρρῶ πὼς κ' οἱ τρεῖς παραβολὲς εἶχανε μονάχα μουσικὸ σκοπὸ... Κ' ἔτσι πρέπει, γιὰτι καὶ ὁ πατέρας κ' ἡ μητέρα μερέψανε καὶ μιλήσανε μαλακά-μαλακά... Κ' ἐμᾶς ἀκόμα, μᾶς γήτεψ' ἐκείνη ἡ μουσική...

Σιωπή.— Δάκρυα βουβά.

ΕΝΑΣ ΜΑΘΗΤΗΣ... Ναί!... Κι ὅταν τῆς εἶπε ὁ Διδάσκαλος, «Πήγαινε πίσω μου Σατανᾶ, πειρασμὸς μου εἶσαι, καὶ σὺ Ἰωάννη, ῥώτηξες: «Ἀληθινά, Κύριε; εἶνε σατανικὴ ἐνέργεια στὸ Πάθος τῆς,» ἔπαψε τὸ κλάμα καὶ κάρφωσε τὰ μάτι' ἀπάνω του...

Ο ΙΩΑΝΝΗΣ... Ἐγὼ δὲ ρώτηξα... Εἶπα ἐκεῖνο ποὺ ἄκουσα νὰ μουρμουρίζη ἡ Μαρία κοντά μου.

Η ΜΑΡΙΑ... Ἐγὼ δὲν ἔβγαλ' ἀπ' τὰ χεῖλη μου αὐτὴ τὴν ἐρώτηση...

ΜΙ ΑΛΛΗ ΜΑΡΙΑ Οὐτ' ἐγώ...

ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ Οὐτ' ἐγώ...

Ο ΜΑΘΗΤΗΣ... Κάρφωσε, εἶπα, τὰ μάτια τῆς ἀπάνω του, καὶ ἔα-στερώνανε... Χαιρότανε ἡ δυστυχισμένη γυναῖκα, βλέποντας ποὺ δὲν ἀπαντοῦσε, ριγμένους σὲ ἀμηχανία...

- ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Δυστυχισμένη γυναίκα!.. ; γιατί την όνόμοσες δυστυχισμένη!.. ;
- ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ Ἄμηχανία!.. ; Γιατί εἶπες πὼς ὁ Διδάσκαλος ἔπεσε σὲ ἄμηχανία ;!..
- Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Ἔ!.. Καλά!.. Σιωπή!.. Μήπως εἶνε πρώτη φορά πὸν ἐρέθη σὲ τέτοια θέση ;..
- ΟΙ ΜΑΘΗΤΕΣ Ὡ!.. Ὡ!..
- Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Δηλαδή... καθὼς τότες πὸν ρωτήθηκε γιὰ τὸν φόρο στὸν Καίσαρα... Καθὼς τότες ποιῶγραψε στὴν ἄμμο τὴν ἀπάντηση γιὰ τὴν πόρνη...
- ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ Καλά...μὰ γιατί εἶπες δυστυχισμένη γυναίκα!
- Ο ΜΑΘΗΤΗΣ Μὰ μήπως δὲν πέθανε ἀπ' αὐτό ;... Μήπως δὲν ἔχασε τὴ ζωὴ πὸν καλύτερα θὰ δούλευε στίς παραγγελίες τοῦ Κυρίου ;...;
- Η ΓΥΝΑΙΚΑ Ὡ!... Ὡ!.. Σιωπή! Ἔσεῖς ἔτσι ἐχτιμάτε τὴ θυσία!... Ἔτσι μιλήσατε καὶ γιὰ τὸ μῦρο πὸν ἀσώτεψε στὸ σῶμά του... Ἔτσι κλάψατε καὶ τὸ ἀλαβαστρένιο βάζο πὸν ἔσπασε στ' ἀνέγκυχα του πόδια τὴ στιγμή πὸν εἶδε πὼς δὲν εἶχε πειὰ μέσα οὔτε σταλαγματιὰ καὶ γι αὐτά!.. Μὰ θυμηθῆτε λοιπὸν τὶ σὰς εἶπε ὁ Διδάσκαλος: "Ἀφῆστε τὴ Μυροφόρα Γυναίκα, τὶ πολλὴ εὐχαρίστηση μοῦδωκε καὶ παντοῦ ὅπου στὸν κόσμον κηρυχτοῦνε τὰ καθέκαστά μου, νὰ μὴ λησμονηθῆ νὰ διαλαληθῆ κι αὐτὸ γιὰ μνημόσυνό της..."
- ΜΙ ΑΛΛΗ Κ' ἐγὼ μῦρο μαζεῦω στὸ λαγῆνι... Μῦρο μαζεῦω σταλαγματιὰ-σταλαγματιὰ ὅπου τὸ βρῶ γιὰ Κεῖνον...
- ΜΙΑ ΤΡΙΤΗ Ἐγὼ, σ' ἓνα κοτὶ φυλάω πολῦτιμο εὐωδερὸ λιθάνι...
- ΜΙΑ ΤΕΤΑΡΤΗ Ἄ!... Ἐγὼ γιατί θὰ συχνόλουζα, θὰ συχνοχτένιζα τὰ μαλλιά μου καὶ θὰ τὸ χαιρόμουνα πὸν μακραίνουν κι ἀστράφτουν σὰ χρυσαφένια, ἄ δὲν ἀπάντεχα μιὰ στιγμή πὸν θὰ τὰ χρειαστῆ μαξιλάρι τοῦ κεφαλιοῦ του ἢ σφουγγιστῆρι τῶν ποδιῶν του!.. ;

ΝΙΚΟΣ ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ

Ο ΤΕΤΑΡΤΟΣ

ΑΦΙΕΡΩΝΕΤΑΙ ΣΤΟ ΔΗΜΗΤΡΙΟ ΕΥΑΓΓΕΛΟΥ

Εἴμαστε τρεῖς· μόνο τρεῖς στὸ ἀπέραντο σπίτι· ἀπελπιστικὰ μονότονα τρεῖς.

Ἐγὼ, ἢ Νοικοκυρὰ κ' ἓνας φίλος τῆς Γιατροῦς.

Ἐλειπε ὁ τέταρτος, πὸν θάφερνε τὸ γέλιο, τὴ ζωερὴ συναναστροφή, τὴν κίνηση.

Καὶ τὸ σπίτι μας ἦτανε μεγάλο, μὲ πλῆθος κάμαρες, βουβὸ καὶ συλλογισμένο.

Μποροῦσε νὰ χωρέση χιλιάδες, κ' εἴμαστε τρεῖς, μόνο τρεῖς..... Θεέ μου! τί θλιβερὴ κωμωδία. Ζούσαμε σιωπηλοὶ χωρὶς θόρυβο ἢ καμιὰ διασκέδαση, τρώγαμε σὰ φοβισμένοι, καὶ τὰ βράδνα ὅταν καθόμαστε μαζί, ἀνάμεσό μας ἔπεφτε ἢ σιωπὴ φριχτὴ, ἀνατριχιαστικὴ, ὅμοια μὲ κείνη τῶν σκοτεινῶν φυλακῶν, τῶν σβυμένων ἀστεριῶν, καὶ τῶν πένθιμων νεκροταφείων.

Ἡ Νοικοκυρὰ εἶχε ψυχὴ κακὴ καὶ διαφθαρμένη, ἀλλὰ δείχνονταν ἡμερῆ, καλοκάγαθη, κ' ἔτοιμη νὰ μὲ σπλαχνιστῆ στὴν τόση μου δυστυχία.....

Ὁ Γιατρός, (καὶ δὲ γιάτρευε καθὼς οἱ ἄλλοι μόνο ἀνθρώπινα σώματα ἢ ψυχὲς) τᾶκανε ὅλα, γνώριζε ὅλα, παντοῦ ἔχωνε τὴ μύτη του, σὰ νάταν αὐτὸς τὸ Α, καὶ τὸ Ω, γέμιζε τὸ σπίτι μας μὲ τὴ σοφία του, τὴν ἐπιστήμη του, τὸ ἐγὼ του. Ἐτσι ἀλίμονο! κ' ἢ ὑπαρξὴ μας ἦταν παραγεμισμένη, πλημμυρισμένη, ἀπὸ τὰ δικὰ του γιαιτρικά, τίς δικές του συμβουλές, τοὺς δικούς του τρόπους.

Κ' Ἐγὼ; — ὦ, ἐγὼ ἤμουνα ὁ ξένος, ὁ ὀχληρὸς ζητιάνος πὸν μὲ σπλαχνίστηκαν κάποτε οἱ δύο τους, μὲ φιλοξένησαν γιὰ μιὰ βραδνὰ μόνο, κ' ἐγὼ θρασύτατα κόνεψα μιὰ γιὰ πάντα κ' ἐννοοῦσα νὰ ζῶ στὴ ράχη τους, νὰ μὴν εἶμαι ἄλλο παρὰ ἓνα βάρος.

Ὁ Γιατρός μ' εὔρισκε, φθισικὸ καὶ τρελλὸ μαζί. Ἐγὼ, ἀρχὲς νόμιζα ὅχι· ἀλλὰ γρήγορα κατάλαβα πὼς ἢ ἀναπνοή μου γινόταν πὸν δύσκολη καὶ τὸ στήθος μου πὸν ἀδύνατο. Κ' εἶδα τελειωτικὰ πιά, πὼς στένευε στένευε ὁ ὀρίζοντας, στένευε ἢ πλάση κι ὁ κόσμος ὅλος ἔχανε τὸ χρῶμα του, τὴ δροσιά του, καὶ γινόταν ἄρρωστος καὶ μελαγχολικὸς καθὼς ἐγὼ, καὶ σὰν ἐμένα ἐτοιμοθάνατος!

Και τότε σὰ νὰ μὲ κυρίεψε ἡ μανία τῆς τρελλῆς μου νιότης, ξαναθυμήθηκα τὸν προορισμό μου, κ' ἔψαχνα, γύριζα σ' ὅλα τὰ δωμάτια, τὶς γωνιὲς καὶ τοὺς κρύφτες ζητώντας ἐπίμονα τὸν Τέταρτο, ἐκεῖνο πού θὰ γεννοῦσε τὴ ζωὴ καὶ τὴν κίνηση, ἐκεῖνο πού ἐγὼ ξεψυχώντας, θὰ τοῦ ψιθύριζα σ' αὐτὶ τὸ μυστικὸ μου, τὸ θησαυρὸ καὶ διαθήκη πολλῶν γεννηῶν καὶ πολλῶν αἰώνων.

Γιὰ τὸ Γιατρό ἤμουν ὁ θλιβερός τρελλός, ἐπειδὴ στὴν ἀπελπισία μου, φώναζα κ' ἔδειχνα τέτοιος. Μιλοῦσα μὲ τὰ ἐπιπλα ἢ τοὺς τοίχους, μόνος μου, ρωτώντας γιὰ τὸ μοιραῖο κληρονόμο καὶ διάδοχό μου, πού ἦταν ἀδύνατο νὰ φανταστῶ πὼς δὲν ὑπῆρχε. Ὅμως τὰ πράματα μένανε σιωπηλὰ κωμικὰ συλλογισμένα. Κι ὁ Γιατρός μιλοῦσε γιὰ φαντάσματα, δαίμονες, Θεϊκὴ τιμωρία καὶ γιὰ κόλαση.

Ἡ Νοικοκυρὰ μοῦ ἔδειχνε μιὰ φροντίδα τρομερὰ σχολαστικὴ, φρικωδῶς προσποιημένη πού μὲ πείραζε στὰ νεῦρα. Προσπαθοῦσε νὰ μὲ πείση ὅτι θὰ ζήσω χρόνια πολλά, καὶ πὼς εἶναι πολλοὶ σὰν ἐμένα στὸν κόσμο. Μὰ ἤξαιρα καλὰ πὼς ἤμουν ὁ στερνός, κ' εἶχα μεγάλη εὐθύνη νὰ παραδώσω στὸ Νέο τὸ ἱερὸ μυστικὸ μου.

Ἐέχασα μόνο νὰ σᾶς πῶ, πὼς στὸ σπίτι μας ἦταν καὶ μιὰ ἄλλη ζωὴ ἕνας Παπαγάλος. Κι αὐτὸ μοῦ φαίνεται παραξένο γιατί οἱ φωνές του γέμιζαν τὸ σπίτι, σὰ νάταν χιλιάδες ἢ κάθε κάμαρη νᾶχε πολλοὺς τέτοιους. Ὁ Γιατρός κ' ἡ Νοικοκυρὰ μου τότε γνοιάζονταν καὶ πολὺ τὸν ἐχτιμοῦσαν ὅσο γιὰ μένα ἦταν ἕνα μισημένο ἐλάκινο καὶ συχαμερὸ ζῶο, πού μόνη του ἀξία ἦταν ὅτι, ἐπαναλάβαινε διαρκῶς τὰ λόγια τῶν ἄλλων.

Τὴν ἀντιπάθειά μου τοῦ τὴν ἔδειχνα φανερά, κι ὁ Γιατρός προσπαθοῦσε νὰ τὸν κάμη νὰ ἐννοήση. Γι' αὐτὸ μὲ κοροΐδευε συχνά, καὶ σὰ νᾶξαιρε πὼς πειράζομουν μ' αὐτό, μὲ φώναζε συνεχῶς ἄρρωστο.

—Κυρία! ὁ ἄρρωστος κοιμάται... Ὁ ἄρρωστος θέλει καφέ! Προσοχὴ νὰ περάση ὁ ἄρρωστος!...

Ἡξαιρε νὰ μιλᾷ πολὺ καθαρά κι ἀνόητα ἔδειχνε τὶς μάταιες μικρογνώσεις του σὲ κάθε εὐκαιρία. Καὶ τὶς ἐπίσημες μέρες ἢ ἡ Νοικοκυρὰ τὸν ἔβγαζε ἀπ' τὸ κλουβί του, τὸν περιποιόταν ἰδιαιτέρως: τοῦδινε ζάχαρη, καρύδια καὶ πολλὰ τέτοια. Κεῖνος κουρδίζονταν κ' εὐχαριστημένος, μὲ στόμφο δεσπότη, τραγουδοῦσε τὸν Ἑθνικὸν Ὕμνο!

Κι αὐτὸ τὸ κούφιο πουλί στάθηκε ἡ ἀφορμὴ, νὰ ξεσπάση τὸ κρυφὸ μῖσος πού κρύβαμε, καθέννας γιὰ τὸν ἄλλο, νὰ κηρυχτῇ ὁ πό-

λεμος μεταξύ μας, κ' ἡ μάσκα τῆς ὑποκρισίας πού φόραγε ἡ Νοικοκυρὰ μου, νὰ πέση, φανερόνοντας τὴν κακὴ ψυχικὴ διάθεσή της γιὰ τὸ ἀτόμό μου.

Ἄλλὰ τὰ πράματα γίνανε μὲ τὴ σειρά τους ὡς ἐξῆς.

Ἐτυχε ἡ Νοικοκυρὰ νὰ παραπονεθῇ στὸ Γιατρό, γιὰ τὶς πολλές της δουλιές κι ἀσχολίες. Τῆνε συμβούλευσε ὡς φίλος νὰ πάρη μιὰ ὑπηρετρία. Φρόντισε μάλιστα ὁ ἴδιος καὶ μιὰ μέρα, εἶδα νὰ σερβίρη τὸ πρόγευμά μου, ἕνα μικρὸ κοριτσάκι, μὲ ἀδέξιους, πολὺ ἀδέξιους τρόπους. Κάτι παράλειψε μάλιστα νὰ μοῦ φέρη. Τῆς τὸ διάταξα. Μὲ κοίταξε δειλά, ντροπαλά. Κοκκίνησε καὶ μὲ νεύματα μοῦ ξήγησε ὅτι εἶναι βουβή!

Τῆς ἔδωσα νὰ καταλάβῃ, τὶ χρειάζομουν. Ὑστερα τῆς πήρα τὸ χέρι, καὶ τὴν εἶδα στὰ μάτια. Μέσα τους διάκρινα παιδικὴν ἀφέλεια καὶ τίποτις ἄλλο.

Κι ὅμως γιὰ ποιὸ λόγον ἄραγε ἡ καρδιά μου, χτυποῦσε δυνατά; Γιατί ἕνα ρίγος νὰ διατρέξῃ τὸ σῶμα μου; Ποιὰ νάταν ἡ μυστικὴ μας σχέση, καὶ ποία τάχ' ἀλλόκοτη ἐπίδραση θάρχιζε μεταξύ τῆς βουβῆς κόρης καὶ τοῦ ἄρρωστου ἐμένα; Γιατί καὶ κείνης ἢ ὕψη ἔδειχνε, ἀλλαγμένη ταραγμένη.

Ἐτσι περάσανε λίγες μέρες.

Ἡ στάση μου ἦταν ἀπλὴ κι ὅσο παίρνει ἀδιάφορη. Ἐξᾶλλου τί μπορούσα νᾶχω μ' ἕνα βουβὸ πλασματάκι, ἐγὼ, πού ἡ ἀποστολή μου ἦταν τόσο μεγάλη, ὥστε ν' ἀναγκαλιάζῃ ὀλόκληρο τὸν κόσμο;

Ἡ Νοικοκυρὰ ὅμως εασάνιζε τὴ μικρὴν ἀθῶα ὑπαρξη, κι ὁ Γιατρός ἐπιδοκίμαζε τὴ διαγωγή της. Ὡς κι ὁ Παπαγάλος, παρατηρώντας τὴν ἐχθρικὴ διάθεση τῶν Κυριῶν ἀπέναντί της κοροΐδευε κ' ἔβριζεν αἰσχρά, ἐξευτελιστικὰ τὴ βουβὴ κόρη. Καὶ πολλὲς φορὲς καθισμένος στοὺς ὤμους της σὲ στιγμὲς ἀσχολίας, τὴν τοιμποῦσε στὸ πρόσωπο μὲ τὸ ράμφος του, μὲ κίνδυνο νὰ τὴν ἀφήση καὶ τυφλή.

Μὰ τέλος πάντων! αὐτὸ ἦταν κάτι πού ἡ συνειδήσή μου δὲν μπορούσε νὰ τὸ ἀνεχτῇ. Ποθοῦσα νᾶπνιγα τὸ σιχαμένο πουλί, νᾶσπαζα τὸν πρόστυχο αὐτὸ καθρέφτη τῶν ξένων γνωμῶν καὶ προσώπων, νὰ γλυτόναμε μιὰ γιὰ πάντ' ἀπὸ τὶς ἀνυπόφορες ἀηδίες καὶ κολακείες του. Ἄλλὰ κρατώντας τοὺς τύπους, παραπονέθηκα στὴ Νοικοκυρὰ, παίρνοντας φανερὰ τὸ μέρος τῆς βουβῆς.

Ἡ Νοικοκυρὰ μοῦ ξύνισε τὰ μοῦτρα καὶ δὴλωσε πὼς τὸ πουλί

της τ' αγαπᾶ περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλο της... Καὶ τέλος ἂν δὲν μᾶ-
ρεσε ἢ συμπεριφορὰ της, τὸ σπῖτι δικό της, καὶ μπορούσα νὰ φύγω!

Κηρύχτηκα φανατικὰ μὲ τὸ φτωχὸ κοριτσάκι. Προσπάθησα
μάλιστα νὰ σκοτώσω τὸν ἄθλιο κόλακα στὸ κλουβί του, μιὰ νύχτ'
ἀργά. Μὰ δὲν ξαίρω πῶς διάβολ' ὁ Γιατρός θρέθηκε στὸ πλαινὸ
δωμάτιο ἄγρουπνος καὶ μὲ μπόδισε. Μονάχα ἢ παρουσία καὶ τὸ
αὐστηρό του βλέμμα, καὶ μούφτανε, γιὰ νὰ αἰστανθῶ τὴν ἀδυναμία
μου. "Ὀχι! Λουτὸν ὄχι! "Ἄν ἔπρεπε κάτι νὰ γίνη στὸ σπῖτι μας,
ἔπρεπε νὰ ἐνεργηθῆ ξαφνικά, μὲ ἄγρια ἀπόφαση. Ταραγμένως
κλείστηκα στὸ δωμάτιό μου κ' εἶδα ὅτι ἤμουν γέρος, γέρος πολὺ,
φορτωμένος δυσβάσταχτα. "Ὀχι! νὰ μπορούσα λιγάκι νὰ ξανασάνω.
Νὰ μπορούσα νὰ τινάξω ἀπ' τοὺς ὄμους μου αὐτὸ τὸ φορτίο. "Ἐπὶ
τέλους τί νᾶταν καὶ γιατί νᾶναι τόσο βαρὺ; Πῶς; "Ἡμουν λείει ὁ
αἰώνιος "Ατλαντας; Κρατοῦσα λοιπὸν ἓνα δλάκερο κόσμο; "Ἀχ! νὰ
μποροῦσα νὰ τινάξω, ὅλο αὐτὸ τὸ ἀνόητο φορτίο στὴν ἄβυσσο...
"Ἀλλὰ ὄχι! Στους ὄμους μου κρατοῦσα τὸ σπῖτι μας! Πῶς λοιπὸν
νὰ τὸ καταστρέψω; "Ἀχ! νὰ μπορούσα νὰ θρῶ ἐκεῖνο... Νὰ βρῶ
ἐπὶ τέλους τὸν Τέταρτο νὰ μὲ ξαλαφρώσῃ. Ποῦ εἶναι ὁ Τέταρτος, ποῦ
εἶναι ὁ Τέταρτος;

Τὴν ἄλλη μέρα συνέβηκαν τρομερὰ πράματα σπῖτι μας. Εἶχα
μιὰ νέα αἰμορραγία τῶν πνευμόνων. "Ἐμένα μόνος ἀβοήθητος, χω-
ρὶς κανένα, παντέρημος στὴν ἀθλιότητά μου. Τὸ περίεργο εἶναι
πῶς δὲν ζητήθη ἀπὸ μένα καμμιά ἐξήγηση, καμμιά εὐθύνη γιὰ τὴ
νυχτερινή μου ἀπόπειρα. Μόνον ἢ Νοικοκυρὰ δήλωσε πῶς δὲ θέλει
νὰ βλέπῃ τὸ ἀσκημόμουτρό μου πιά, κι οὔτε θὰ ξαναπατήσῃ κοντά
μου γιὰ περιποίηση. Μὰ τὴ βουβὴ κόρη φαίνεται τὴ βασάνισαν
ἐξαιρετικά. Τί μπορούσε νὰ φταίῃ ἐκεῖνη στὶς δικές μου ἐνέργειες;
"Ἀκουα τίς φωνές τῆς Νοικοκυρᾶς καὶ μαζί τὸ ξύλο ποῦπεφτε, κι
ἀκόμα— ὡ αὐτὸ ἦταν κάτι ποῦ ποτὲ δὲν μπορούσα νὰ ὑποφέρω—
ἄκουα τὰ παιρῖπαίχτικα λόγια, τίς τσαχνινιές κείνου τοῦ πρόστυχου
πουλιοῦ... Θεέ μου! Θεέ μου! εἶναι δυνατὸ νὰ κρατηθῶ στὴ ζωή,
μ' αὐτὴ τὴν κατάστασι; Κι ὁ Τέταρτος; Μὰ ποῦ εἶναι λοιπὸν ὁ
Τέταρτος ὁ κληρονόμος καὶ τῆς διαθήκης μου ὁ ἐχτελεστής; Θεέ
μου! Θεέ μου! ....

Ξαφνικὰ μὲ πεσκέφτηκε ὁ Γιατρός· δήλωσε πῶς θὰ κἀνὴ τα-
χτικὰ τὴν ἐπίσκεψή του σὲ μένα, ὥσπου νὰ γίνω καλά. "Ἡ μανία
μου ξέσπασε τότε σ' ἐπίθεση.

— Γιατρέ, Γιατρέ! ἀπαίσιε ἄνθρωπε, θὰ σὲ πνίξω! "Ἐσὺ
δὲν εἶσαι ποῦ γιατρεύεις ἐμᾶς; Φέρε μου τὸν Τέταρτο! "Ἐσὺ δὲν
εἶσαι ποῦ ξαίρεις τὰ πάντα; Δεῖξε μου τὸν Τέταρτο! Θὰ σὲ πνίξω
Γιατρέ! Φέρε μου τὸν Τέταρτο, Γιατρέ, πρὶν ξεφυγίσω...

"Ἀπορημένος γιὰ τὴν κατάστασή μου, θορυβημένος ὑποσκέθη νὰ
μοῦ τονε στείλῃ. Καὶ μούστειλε τὸ βουβὸ κοριτσάκι.

— "Ἄ, τὸ τέρας, τὸν παληάνθρωπο! γιὰ κοροϊδία βέβαια τῶ-
κανε αὐτό. Μποροῦσα τάχα ν' ανταλλάξω, ἔστω καὶ τὸ ἀπλούστερο
νόημα μ' ἓνα παιδί, δώδεκα χρόνων, βουβὸ μάλιστα;

"Ὀλ' αὐτὰ ἔκαναν ὥστε νὰ χωριστοῦμε σὲ δυὸ μέρη, καὶ ἢ πρὶν
κάπως ἤρεμη ζωὴ μας— ἢ ποτὲ κανονικὴ ὅμως— ν' ἀναστατωθῆ σὲ
ὑπέρτατο σημεῖο. Στὸ σπῖτι μας μιλοῦσαν τώρα γιὰ τὸ ἐ με ἰ ς καὶ
γιὰ τὸ ἐ σ ε ἰ ς, μ' ἐν' ἀλοιώτικο τόνο. Μιλοῦσαν γιὰ τὸ δικό
μας καὶ τὸ δικό σας, σὰ νᾶτανε μιὰ ἀπέραντη διαφορὰ.
Μιλοῦσαν ἀκόμα κρυφά, μυστικά, πίσ' ἀπ' τίς πόρτες. Μᾶς κατα-
σκόπευαν κ' ὑποπτεύουνταν τίς σχέσεις μας μὲ τὴ βουβὴ. Τώρα κάθε
ἀντικείμενο τοῦ σπιτιοῦ μας ἔπαιρνε διάφορη ἀξία, κρινόμενον μὲ
τὸ περίφημο: δικό μας ἢ δικό τους. Συμβούλια, ψιθυ-
ρίσματα, ἐμπιστευτικά λόγια ἢ Νοικοκυρὰ κι ὁ Γιατρός. "Υστερώ-
τερα γι ἀσφάλεια σιδερομαντάλωσαν τίς πόρτες, κι ἀπαγορεύτηκε
αὐστηρὰ ἢ κάθε εἴσοδος ἢ ἔξοδος καὶ κάθε συγκοινωνία. Γιατί;
Γιατί;

Φοβοῦνταν τὸν Τέταρτο καὶ τρέμανε τὸν ἄρρωστο ἐμένα.
Τοὺς γελοίους! Δὲ νοιώθανε πῶς τὰ κωμικὰ φερσίματά τους καὶ τὰ
ἠλίθια μέτρα τους ἦσαν μάταια κι ἀνώφελα; Μὰ καὶ γιὰ μὲ ὁ ἐμ-
ψυχωτῆς ἔλειπε. Κι ἂν εἶχα λιγώτερο θάρρος μπορούσα νὰ ἀπελ-
πιστῶ. "Ἡμουν πάντα στὸ κρεβάτι. "Ἐβλεπα μόνον ἀπ' τ' ἀνοιχτὸ
παράθυρο στὰ βουνὰ μακρὰ νὰ λυώνουνε τὰ χιόνια, κι ἀπ' τοὺς
κήπους τ' ἀνθισμένα δέντρα καὶ λουλούδια μούστειναν τίς εὐωδιές
τους. "Ἦταν μιὰ κάποια παρηγορία. Δὲν ἔβλεπα κανένα ἐξὸν τὴ
βουβὴ. Αὐτὴ ὄριζε γιὰ μένα τὴν τροφή καὶ τὴ δίαιτά μου. Καθώταν
μερικὲς φορὲς στὴν ἄκρη τῶν ποδιῶν μου, ἐκοιταζώμαστε στὰ
μάτια, ἐνοιωθα τὴν ἴδια ταραχὴ, καθὼς στὴν πρώτη μας συνάντησι,
ἀλλὰ τίποτε ἄλλο.

Πῶς ἔτυχε αὐτό; Ζοῦσαμε τόσο καιρὸ μαζί ἀλλὰ ποτὲ δὲν τὸ
φαντάστηκα οὔτε κἀν ἀπλὴ ὑποψία. Κι αὐτὸ συνέβη μιὰ νύχτα
ξημερώματα Λαμπρῆς.

"Ήταν περασμένα μεσάνυχτα. Οί καμπάνες χτυπούσανε χαρωπά, πρώτη φορά την 'Ανάσταση του Χριστού. 'Η πόρτα τῆς κάμαράς μου ξάφνου χτύπησεν ελαφριά. "Υστερ" άνοιξε σιγά, κ' ή βουθή κόρη προχώρησε σιγανὰ πρὸς ἐμένα. "Ήταν ντυμένη και φαινόταν έτοιμη για ταξίδι. Προτου ρωτήσω για την επίσκεψή της πλησίασε στο κρεβάτι μου, κι άρχισε ν' άνοίγη τὸ μικρὸ δέμα, ένα κουτί, πὸν κρατοῦσε στὰ χέρια. Κοίταξα ἔχληχτος· κ' είδα!

Μπορείτε νὰ φανταστήτε τὴ χαρὰ κι ἀγαλίασή μου; 'Η βουθή κόρη είχε σφάξει τὸ σιχαμένο Παπαγάλο, κ' ἤρθε νὰ μ' ἀποχαιρετήση. Θάφευγε κρυφὰ ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Τυραννίας. Τότε σὰν ἀστραπή πέρασε στὸ μυαλό μου ἡ ιδέα. Τὴν τράβηξα πλάι μου και τὴν ἀνάγκασα νὰ καθίση. Οί καμπάνες χτυπούσανε· τὴ ρώτησα μὴ τυχὸν ἄκουε τοὺς ἀναστάσιμους ἤχους. Μοῦγενε: Ναί!

Και συνεννοηθήκαμε. Ρωτᾶτε πῶς; 'Αλλὰ μὲ τὴν ἀμίλητη γλῶσσα τῶν ματιῶν, τὴ μουσικὴ κ' ἔκφραστικώτατη.

Και τῆς μίλησα για τὸ Θεό μας. Δὲν τότε σταύρωσαν μήπως οί ἄνομοι; 'Αλλὰ φοβήθηκε ἢ δείχτηκε δειλὸς ἢ ἔχασε τὸ θάρρος του; Βάδισε τὴν ὁδὸ τοῦ μαρτύριου, κι ἀνέθη τὸ Γολγοθά, γαλήνιος και βέβαιος για τὸ θρίαμβο και τὴ νίκη. 'Απόψε γιορτάζανε στίς ἐκκλησιῆς τὴν 'Ανάσταση. Κι ὅμως τὸ σπίτι μας ἔμενε σὰν πάντα σκοτεινό, σὰ σὲ λήθαργο πεσμένο, βουθὸ και συλλογισμένο.

Τότες μὲ βοήθησε νὰ σηκωθῶ κι ἀκουμπώντας στὸν ὄμο της κρατώντας τὴν ἀπ' τὸ χέρι, τὴν ὀδήγησα μέσ' ἀπ' τοὺς σκοτεινοὺς διάδρομους· κατεβήκαμε σιγὰ τίς μυστικὲς ἀπαγορευμένες σκάλες, και γλυστρώντας ἀθόρυθα σὰ σκιές, φτάσαμε στὴν κρυφὴ ξόπορτα. 'Εψαξα πλάι στὸν τοίχο. Κατόρθωσα μὲ τὴν ἀφή νὰ βρῶ τὴν προσθαφαίρειη πέτρα. Τὴν τράβηξα ἔξω και μὲ τὸ δάχτυλο πίεσα τὸ ἐλατήριο. 'Η πόρτα στριφογύρισε στοὺς ἔλιγγες κι ἄνοιξε χωρὶς τρίξιμο.

Γλυστρήσαμε στὸ σκοτάδι τοῦ δρόμου περπατώντας πὶὸ γρήγορα. Κ' ἦταν ὁ δρόμος ἀπέραντος, σκοτεινὸς πὶὸ πολὺ κι ἀπ' τὴ νύχτα, πὸν ἀραιώνει τέλος μὲ τὴν αὐγή. 'Αλλὰ θαδίζαμ' ἐμεῖς γρήγορα, και τὸ φῶς τῆς ψυχῆς μας ἐφώτιζε τὸ δρόμο και δυνάμωνε τὴν ἀπόφασή μας. 'Επὶ τέλους φτάσαμε' ἔξω, μακρυνά. 'Η ἀνατολή!

— Εἴμαστ' ἐλεύτεροι, ἐλεύτεροι! φώναξα. 'Η κόρη πηδοῦσε γύρω μου φιλώντας μου τὰ χέρια. "Υστερα γονάτισε στὰ πόδια μου, τ' ἀγκάλιασε κ' ἔκλαιγε σιγανὰ. "Εφερα τὰ χέρια μου και χεί-

δεφα τὰ μαλιά της. "Εσκυφα και τῆς ψιθύρισα στ' αὐτὶ τὸ μυστικὸ τῶν πολλῶν γενηῶν και τὸς αἰῶνων, και τῆς ἔσφιξα τὸ χέρι.

— Πήγαινε μακρυνά! Προσοχὴ και φροντίδα. Στὸ καλό, ἀλλὰ μὴν ξεχνᾶς τὸ σπίτι μας. Εἶναι δικὸ μας δλόδικὸ μας! "Οσο για μὲν' ἀδύνατο νὰ τ' ἀφήσω. 'Η ψυχὴ μου σοῦ ἀνήκει· τὸ φθαρτὸ σῶμα μου, θ' ἀναπαύετ' ἐκεῖ....

'Ενὸ γύριζα πίσω κ' εἶχα πλησιάσει στὸ σπίτι μας, κάθε δύναμη ξαφνικὰ μ' ἐγκατάλειψε. Τὰ γόνατά μου αίστάνθηκα νὰ λυγίσουν, κ' ἔπεσα στὸ πεζοδρόμιο λιγοθυμισμένος ἀκριβῶς στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ μας.

Γύρω μου μαζεῦουνταν κάτι ἄνθρωποι βέβαια.

"Οχι! ἀπλῶς ἦτανε σκλάβοι, σωρός, γιατί κανεῖς δὲν ὑποψιάζονταν ποιὸς ἦμουν και τί ἔκαμα, και μιλούσανε μεταξύ τους θλιβερά, για ἕνα τέλος τραγικὸ, κ' ἕνα θάνατο πὸν δὲν μπόρειε ν' ἀργήση πολὺ...

'Ενοιωθα νὰ μ' ἀνεβάζουν στὸ δωμάτιο μου· ἡ Νοικοκυρά μου δὲ φάνηκε διόλου. 'Ο Γιατρὸς μὲ συνάφερε και σκύβοντας, ἀκροάζοταν τὴν ἀναπνοὴ και τοὺς χτύπους τῆς καρδιάς μου. 'Εγὼ ἔμεν' ἀκίνητος, ξαντλημένος.

'Ακουσα μόνο σὰ μὲς σ' ὄνειρο τὴ φωνὴ τοῦ Γιατροῦ, πὸν πρόλεγε τὸ γρήγορο θάνατό μου· χαμογέλασα:

— Τὸν ἀνόητο! Μὰ λοιπὸν εἶναι δυνατὸν 'Εγὼ ποτὲ νὰ πεθάνω!

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΗΣ

ΛΥΤΡΩΜΟΣ

Μέσ' στην ψυχή μου κάποτεσ σαλέβουνε φτερά
Κι ένας μεγάλος κι άξαφνος πόθος με συνταράζει,
Νά λυτρωθῶ απ' τὰ γύρω μου κι από τὸν ἴδιο ἐμὲ
Κι ἀπὸ τῆς καθημερινῆς ζωῆς μου τὸ μαράζι.

Νά φύγω! Νά μὴ βλέπω πιά τὰ πρόσωπα τὰ ἴδια
Ποῦ ἀπὸ μιὰ παρεξήγηση μπήκανε στὴ ζωὴ μου,
Ποῦ στὸ πλευρό τους με κρατάει μονάχα μιὰ συνήθεια
Καὶ ποῦ μοῦ ἰσκιάζουνε τὸ φῶς ποῦ λαχταράει ἡ ψυχὴ μου.

Νά μὴν ἔχω «καθήκοντα» — γιὰ τὴ ζωὴ ἀλυσίδες,
Οἱ μέρες μου νὰ πάφουνε ἀνούσιες νὰ περνᾶνε,
Μηχανικὰ κι ἀνόρεγα τὸ κάθε νὰ μὴν κάνω,
Καὶ νὰ μὴν ξέρω ἀπὸ τὰ χτὲς τ' αὔριο τὶ θενᾶνε!

Νά φύγω αὐτὴ τὴν ἀνοστη καὶ βαρετὴ γαλήνη
Ποῦ απ' τὴν ψυχὴ μου στράγγισε κάθε χυμὸ καὶ κάνει
Νά μοιάζω μ' ἓνα γέρικο κι ἄχρηστο πιά καράβι
"Οπου ἀραγμένο σήπεται σ' ἓνα βουβὸ λιμάνι!

Αὐτὴ τὴν «εὐτυχία» μου, ποῦ ἄλλοι τὴ μακαρίζουν,
Θᾶθελα σὰν τὸν βασιλιᾶ τῆς Θούλης νὰ πετάξω
Μέσ' στῆς ζωῆς μου τὰ νερὰ τ' ἀκύμαντα, μονάχα
Γιὰ νὰ σαλέφουν μιὰ φορὰ — καὶ γιὰ ν' ἀναστενάξω!

Νά φύγω; Ποῦ! Ἄδιάφορο τὸ ποῦ, μόνο νὰ φύγω!
Νά πλανηθῶ σὲ μακρυνοὺς ποῦ δὲν τοὺς ξέρω τόπους,
Τὸ κάθε τις στὰ μάτια μου πάντα καινούργιο νᾶνε,
Νά κυλιστῶ μέσ' στὴ ζωὴ καὶ μέσα στοὺς ἀνθρώπους.

Νᾶμαι ὁ ἀλήτης ποῦ περνᾶ στὶς σκονισμένες στρατές,
Ὁ ταξιδιώτης ποῦ ἔρχεται καὶ φεύγει ἀπὸ μιὰ χώρα,

Νά χύνουμαι μέσ' στὴ ζωὴ σὰν τὸ τυφλὸ ποτάμι
Ποῦ απ' τὰ βουνα μιὰν ἄξαφνη τὸ κατεβάξει μπόρα.

Σταθμοί, λιμάνια νὰ περνᾶν σὰν ὄνειρο απ' τὰ μάτια,
Ποτέσ μου νὰ μὴ νοσταλγῶ κι ὄλο νὰ λαχταράω,
"Ο,τι ποθῶ ἀπὸ τὴ ζωὴ νὰ μὴν τὸ ζητιανεύω
Μά, μέσ' στὴν πάλη, ἰδρώνοντας, νὰ τῆς τὸ καταχτάω!

Κι ὅσο εἶμαι νέος καὶ μέσα μου σαλεύουνε φτερά
Νά πλανηθῶ, ν' ἀγωνιστῶ, νὰ κλάψω, ν' ἀγαπήσω,
Χαρὲς καὶ πόνο ὡς τὸ βυθὸ τὸ κύπελλο νὰ πιῶ
Πρὶν πέση ἀπὸ τὰ χέρια μου καὶ σπάση, ὠϊμέ: νὰ ζήσω!

Μὰ τόσο αὐτὴ μου τὴ σκλαβιὰ τὴν ἔχω συνειθίσει,
Καὶ τόσο πιά λησμόνησα, φτερά μου, νὰ πετάω
Ποῦ ὡς τὸ πουλί μέσ' στὸ κλουβὶ σὰν τύχη καὶ τοῦ ἀνοίξουν
Τὴν πόρτα, πάλι μοναχὸς μέσ' στὸ κλουβὶ γυρνᾶω!

Κι ἔτσι, σ' αὐτὴ τὴ φυλακὴ ποῦ μόνος μου ἔχω ὑψώσει,
Σκλάβος ἐγὼ καὶ φύλακας τοῦ ἴδιου τοῦ ἑαυτοῦ μου,
Πότε σκυφτὸς στὴ μοῖρα μου καὶ πότε ἐπαναστάτης,
—Μιὰ τραγωδία νὰ παίζεται κυττάω μέσ' στὸ νοῦ μου!..

ΚΩΣΤΑΣ ΟΥΡΑΝΗΣ

ΦΕΛΛΑΧΟΣ

Ἄπ' τὴν αὐγὴ σκυμμένος πὰ στὴ γῆ του,
Σπρώχνει τ' ἄλετρι, σκάβει καὶ ποτίζει
Κι ὅταν ὁ χότζας λήη τὴν προσευχὴ του
Πέφτει μ' εὐλάβεια χάμου, γονατίζει.

Πλαῖ στὸ μαγγανοπήγαδο ἡ ζωὴ του
Ὅλο στὸν ἴδιον ἄξονα γυρίζει·
— Μὲ τὴ μονότονη τὴ μουσικὴ του
Κάποιους ἄπλους του πόθους νανουρίζει.

Σὰν τὸ ποτάμι ἡ σκέψη του γαλήνια
Μόνο τὸ χωριουδάκι του ἀγκαλιάζει
Μὲ τοὺς κουρμάδες καὶ τὰ μανταρίνια.

Κι ὅταν ἀρχίσῃ πιά νὰ σκοτεινιάζῃ,
Στὸ χαμηλὸ σπιτάκι του γυρνάει
Κι ὅποια βρῆ στὸ δρόμο χαιρετάει.

ΓΕΡΟΙ

Χειμῶνιασε. Τώρα κοντὰ στὸ τζάκι
Θαρθοῦν οἱ γέροι πάλι νὰ καθίσουν,
Μὲ προσοχὴ νὰ παίζουνε τὸ σκάκι
Ποῦ μόνο τὰ μεσάνυχτα θ' ἀφήσουν.

Τῆς ἡρεμῆς ζωῆς τους τὸ μεράκι
Θὰ πάρουνε μαζί τους νὰ κοιμίσουν,
Ὡς τὴ στιγμὴ ποὺ ἀπ' ἔξω στὸ σοκάκι
Ξενίτηδων καντάδες τοὺς ξυπνήσουν.

Μέσ' στὴ νυχτερινή, γαλήνιαν ὥρα
Λὲς ξαφνικὰ καὶ ρίγησαν οἱ τοῖχοι
Τῆς κάμαρας, σὰ νᾶταν ἀπ' τὴ μπόρα

Ποῦφεραν στὶς καρδιὲς τῶν γέρον οἱ ἦχοι
Τοῦ τραγουδιοῦ, ποὺ σπλαχνικὰ τοὺς λέει
Νὰ δνειρευτοῦν πὼς εἶν' ἀκόμα νέοι.

ΜΕΤΑΝΟΙΑ

Μὲ μάτια ποὺ ἦταν μιὰ φωτοχυσία
Τὸ φέγγος τους στὸ ἐρωτικὸ γιορτάσι,
Μὲ στήθια φουντωτά, στὴν ἐκκλησία,—
Γονατιστὴ μπροστὰ σὲ εἰκονοστάσι,

Ὡραία σὰν ἀγγελικὴ ὀπτασία·
Αὐτὴ ποὺ ἀπ' τῆς ζωῆς τὸ χρυσὸ τάσι
Ἦπτε τὴν ἡδονὴ μ' ἀκολασία,—
Ἦρθε ἓνα δειλινὸ νὰ ξαποστάσῃ.

Μέσ' στὴ ψυχὴ τῆς ἔννοιωσε τὸν κόρο
Τοῦ πουλημένου γέλοιου· κάτι
— ὃ ἄγιον αἶσθημα— τὸ σπόρο

Τῆς ἔρριξε, μακρὰ ἀπὸ τὴν ἀπάτη.
Τώρα ἀγαπᾷ βαθειά· θέλει νὰ τάξῃ
Ἄγνὰ τὰ σωθικά της νὰ φυλάξῃ.

ΑΓΝΟΤΗ

Σὰν ἄγαλμα ἀπὸ μάρμαρο Πεντέλης
Ἐψώνεσαι λευκὴ μέσ' στοῦ σπιτιοῦ σου
Τὴν ταπεινότη· ὃ ἦλιε π' ἀνατέλλεις
Μέσ' στὸ σκοτάδι τοῦ μεσονυχτιοῦ σου.

Γύρω σου οἱ κολασμένοι· μὰ σὺ θέλεις
Σὰν τὴν πνοὴ νὰ ζῆς τοῦ γιασεμιοῦ σου·
Σύμπλεγμα ἰδανικὸ ἓνας Πραξιτέλης
Θᾶπλαθε τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ κορμιοῦ σου.

Τὸ ἐλέμμα σου στῆς πλάσης τὸν καθρέφτη
Σὰ φθινοπώρου φύλλο μέσ' στὴ λίμνη
Ἀνάλαφρο, γλυκὸ σὰ χᾶδι, πέφτει.

Κ' οἱ πόθοι σου σὲ караβιοῦ τὴν πρύμνη
Αἰθέριου, ταξιδεύουν στῶν ὄνειρων
Τὸ πέλαγο, μ' ἀνταύγεια σαπφείρων.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

ΑΝΔΡΕΙΚΕΛΑ

Σὰ νὰ μὴν ἦρθαμε ποτὲ σ' αὐτὴ τὴ γῆ,
Σὰ νὰ μένουμε ἀκόμη στὴν ἀνυπαρξία.
Σκοτάδι γύρω δίχως μιὰ μαρμαρυγή.
"Ἀνθρωποὶ στῶν ἄλλων μόνο τὴ φαντασία.

Ἄπο χαρτὶ πλασμένα κι ἀπὸ δισταγμὸ
Ἄνδρῆκελα, στῆς Μοίρας τὰ δυὸ τυφλὰ χέρια,
Χορεύουμε, δεχόμαστε τὸν ἐμπαιγμὸ
Ἄτονα κοιτῶντας, παθητικά, τὰστέρια.

Μακρυνὴ χώρα εἶναι γιὰ μᾶς κάθε χαρὰ,
Ἡ ἐλπίδα κ' ἡ νεότης μιὰ ἔννοια ἀφηρημένη.
Ἄλλος δὲν ξέρει ὅτι βρισκόμαστε παρὰ
Ἄποιοι πατάει ἀπάνω μας καθὼς διαβαίνει.

Πέρασαν τόσα χρόνια, πέρασε ὁ καιρὸς.
Ἄ, κι ἂν δὲν ἦταν ἡ βαθιὰ λύπη στὸ σῶμα,
Ἄ, κι ἂν δὲν ἦταν στὴν ψυχὴ ὁ πραγματικὸς
Πόνος μας, γιὰ νὰ λήη ὅτι ὑπάρχουμε ἀκόμα!

Τ Α Φ Ο Ι

« Ἐλένη Σ. Λάμαρη, 1878-1912. Ποιή-
τρια καὶ μουσικός. Ἐπέθανε μὲ τοὺς
φρικτότερους πόνους στὸ σῶμα καὶ
μὲ τὴ μεγαλειότερη γαλήνη στὴν ψυχὴ».
(Νεκροταφεῖο Ἀθηνῶν).

Πόση ἡσυχία δωπέρα βασιλεύει!
Οἱ τάφοι λὲς κι αὐτοὶ χαμογελοῦνε
Ἐνῶ μὲ κεφαλαῖα σιγὰ μιλοῦνε
Οἱ νεκροὶ γράμματα, βαθιὰ στὰ ἐρέβη.

Ἄπο κεῖ, στὴν καρδιά μας ποὺ εἰρηνεύει,
Μὲ ἀπλὰ θέλουνε λόγια ν' ἀνεβοῦνε.
Μὰ τὸ παράπονο ἢ ὅ,τι κι ἂν ποῦνε
— Τόσο ἔφυγαν μακριὰ — δὲ χρησιμεύει.

Εἶναι ὄλος, νά, διασταυρωμένα δύο
Ξύλα ὁ Μαρτζώκης. Νὰ ὁ Βασιλειάδης,
Ἐνα μεγάλο πέτρινο βιβλίο.

Καὶ μιὰ πλάκα στὴ γλῶση μισοκρυμμένη
— Ἐτσι τώρα τὴ συμβολίζει ὁ Ἄδης —
Νὰ ἡ Λάμαρη, ποιήτρια ξεχασμένη.

Κ. Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ

ΑΠΟ "ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΗΣ ΜΙΡΑΝΤΑΣ"

ΜΕΣ' στὴν ψυχὴ μου μιὰ σιωπὴ στοχαστικὴ ἔχω κλείσει.

Κάποιων γαλήνιων δειλινῶν τὴ μουσικὴ σιγή,
Στὰ πάγκα μέσα, ποὺ οἱ λευκὲς ἀκακίες εὐωδιάζουν.

Τὴν ἡρεμία τῶν θραδινῶν, θαμπῶν ἀκρογυαλιῶν,
Ποὺ κάτω ἀπὸ τὸ σκεφτικὸ ἡσυχάζουν σεληνόφως.

Τὴ θλιθερὴ ἐγκαρτέρηση τῶν ἄρρωστων νερῶν
Καὶ τὴ γαλήνη τῶν παλιῶν, σπασμένων ἀγαμάτων.

Κι ἀκόμα τὴν ἀπάθεια τὴ θεία τῶν στωϊκῶν
Καὶ τὴν ὑγρὴ τῶν οὐρανῶν τῶν βόρειων τόπων θλίψη.

Μέσ' στὴν ψυχὴ μου μιὰ σιωπὴ στοχαστικὴ ἔχω κλείσει.

Ἡ ΠΑΧΝΗ ἀργοζυγιάζεται πίνου ἀπ' τὴ γκρίζα πόλη.

Στὰ σπίτια μέσα ἡ ἄρρωστη κι ὠχρὴ ἀγρυπνάει ἀνία,
Στὰ καπηλειὰ κυλιέται ὀκνὰ μιὰ χορτασμένη πλήξη
Καὶ στοὺς ὑγροὺς καὶ σκοτεινοὺς περιπλεγμένους δρόμους
Ἴδιος μ' ἓνα κρυμμένο ἐχθρὸ παραφυλάει ὁ φόβος.

Κ' ἐσύ, ὦ ψυχὴ μου, μοναχὴ κι ἀναποφάσιστη εἶσαι
Καὶ ἀργὰ πλανιέσαι ἐδῶ κ' ἐκεῖ στὰ σταυροδρόμια μέσα,
Γεμάτη πλήθιους δισταγμούς, γεμάτη ἀνησυχίες,
Χωρὶς νὰ ξαίρης πιδ σκοπὸ στὸ δρόμο σου νὰ βάλῃς.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΜΥΣΤΙΚΟ ΤΟΥ ΠΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

(ΡΥΘΜΙΚΕΣ ΠΡΟΖΕΣ)

ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

Στις αισθαντικές ψυχές, που αφήνουν μέσα μας μια γλυκόπικρη ανάμνηση ανεκπλήρωτων πόθων.

ΕΦΗΒΟΣ

Είσαι ή εφηβός που ξέχασε στης Κιλικίας τις ακτές ή Ἄφρο-δίτη, όταν, Ἀστάρτη ακόμα, ξεκίνησε — αϊθέριο πλάσμα ξεγελάστρας θάλασσας — να θρονιαστεί στης Κύπρου τὸ νησί θεὰ τοῦ Ἐρωτα.

Σοῦ χάρισε ἀπ' τὸ σῶμά της τις γλαφυρές γραμμές του, μὰ τὸ κεφάλι θέλησε τοῦ Ἄδωνι νὰ μοιάζει,

Κι' ἔτσι, ἀκριθὴ μου, τώρα θὰ ξετρολλαίνεις σὺ μὲ θέλητρα, πὸν μιὰ στιφάδα πάντα ἢ γεύση των ἀφίνει!

ΣΕΡΕΝΑΤΑ

Τὰ ὕγρα σου μάτια, μυστικά ἀπὸ σέ, δροσίζουν τὸ λιοπύρι τῆς ψυχῆς μου μ' ὅλης τῆς νιότης τὴ φρεσκάδα,

Τὰ μάτια σου, πέλαγο ἡδονῆς, λαμποκοποῦνε κάτω ἀπ' τις ἀχτίνες τῆς ἀγάπης.

Κι ὅταν, στὸ σύθαμπο, ἡ λάμψη των σκοτίζεται ἀπὸ μιὰ μπλάζη ἀχνάδα, τότε διαβάζω μέσα των μιὰ θλίψη, τὴ θλίψη πὸν διψᾷ γι ἀπόλαση.

ΤΟ ΑΡΩΜΑ ΣΟΥ

Στὴ φλόγα τῆς πλούσιας σὲ συναισθήματα καρδιάς σου, σὺ, πεταλούδα ζηλευτὴ, ἔκαψες τῶν ὀνείρων τὰ φτερούγια!

Ὡς τόσο, τὸ ἄρωμα, πὸν ἐγῆκεν ἀπ' τὴ σκόνη των, ἄρωμα τρυγημένο, αισθαντικά, στὸ πέταγμά σου, ἀπὸ τὰ πιὸ ἀγνά, τὰ πιὸ φανταχτερὰ λουλούδια, περιχύσε γιὰ πάντα τὴ ψυχὴ σου!

Ποιὸς θᾶναι ὁ δυνατὸς ἐκεῖνος, πὸν θὰ μυρίση τὸ ἄρωμά σου;

ΠΟΘΟΣ

Θέλω τὰ μάτια σου νὰ μοῦ κερᾶσουνε τὸ δηλητήριο πὸν ἀνασταίνει!

Θέλω τὰ μάτια σου νὰ σῦσουν μέσα μου κάθε ὄρεξη γιὰ μιὰ ζωὴ, πὸν θᾶναι ξένη ἀπ' τὴ ζωὴ σου!

ΠΑΡΑΠΟΝΟ

Γιατὶ τὰ πλάνα μάτια σου δὲν πίστεψαν στὸ σᾶλο τῆς καρδιάς μου;

Πές μου, θὰ στρέφουνε ποτὲ τὸ ἐλέμμα τους στῶν πόθων μου τὸ ἄγριο μελίτσι;

Τὰ μάτια σου θὲ ν' ἀντικρύσουνε ποτὲ χαδευτικά τοῦ πόνου μου τὸ φουντωμένο κυπαρίσσι;

ΜΕΛΑΓΧΟΛΙΑ

Τὸν κρυφὸ μου πόνο τῆς ἀγάπης σοῦ ὠμολόγησα.

Τὸ γέλοιο σου — πὸν ἀγαπᾷ τὸν πόνο — μοῦ ἀποκρίθηκε.

Τὸ μυστικὸ μου, σάρκας γέννημα, θὰ λατρεύω,

Τὸ γέλοιο σου, θρέμμα τῆς σκέψης, θὰ μισήσεις!

ΑΔΑΜΑΣΤΗ

Σὰν ἄλλη Πηνελόπη, ξυφαίνεις λυπημένη τὸν ἱστό σου,

Ἐκείνη, σκλάβα εὐτυχισμένη τῶν προλήψεων, μὴ λάχει καὶ τῆς ποῦνε οἱ μνηστήρες, πὸς ἦλθε ἡ ὥρα νὰ ἐλευθερωθεῖ, στὴ μνήμη τοῦ Ὀδυσσεᾶ ν' ἀπιστήσει,

Σὺ, τύραννος τοῦ ἐγὼ σου, γιὰ νὰ μὴ γίνεις σκλάβα τοῦ Ἐρω-τα καὶ πεῖ κανεὶς πὸς μπόρεσε νὰ σὲ δαμάσει!

AVE

Στοῦ ὀνείρου τὰ γητέματα, γιὰ μιὰ θρησκεία παράδοξη, σὲ ἱερόσυλη ἐκκλησιά, θεὸ μὲ εἶχανε στηλώσει,

Σὺ κορασιά ἀμαρτωλή, ἦσουν ἰέρειά μου· τὰ πόδια, μοῦ τὰ ἔλουζες στὸ αἷμα τῆς καρδιάς σου!

Κι ἐγώ, θεὸς περήφανος, ἐταπεινώθηκα καὶ μὲ λαχτάρω φίλησα τὰ χέρια σου, τὰ χέρια ποὺ ξεσκίσαν τὴν καρδιά σου!

ΠΡΟΤΙΜΗΣΕ

Ἡ λάμψη τοῦ δαυλοῦ τῆς ἀμαρτίας, ποὺ καίει ἐμπρὸς σου ξαναμμένη, φῶς υπερήφανο, ξένο ἀπὸ σέ, φῶς κολασμένο, θὰ φκιάσιδώσει μόνο τὴ μορφή σου,

Τὸ μυστικὸ τὸ φῶς τοῦ καντηλιοῦ, ποὺ ἀνάθει στῆς ψυχῆς σου τὸν ἀγνὸ θωμό, φῶς ταπεινό, φῶς ἐσωτερικό, φῶς ἁγιασμένο, θὰ ξαστερῶσει τὸ ὄρατό σου πρόσωπο!

ΟΙ ΚΛΑΟΥΝ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Εἶμαστε οἱ κλάουν τῆς Ζωῆς· τὸ ψεύτικο τὸ γέλιοι μας, πικρὸς ἀφρὸς τοῦ πόνου, κάνει τῶν θεατῶν μας νὰ ξεσπᾶ σὲ γέλιοι ἀληθινὰ τὴν ἀτολμὴ ἀνία.

Εἶμαστε οἱ κλάουν τῆς Ζωῆς· κι ὅταν ἐμεῖς πονοῦμε, τοὺς ἄλλους ὅλους ἐλέπομε νὰ παίζουν, νὰ γελοῦνε.

Εἶμαστε οἱ κλάουν τῆς Ζωῆς· ἀπ' ὅλους πιὸ πολὺ ὡς τόσο εὐτυχημένοι, γιατί στὰ χέρια μας κρατᾶμε, ἀξεχώριστες, τὴν ξένη τὴ χαρὰ, τὴν ἰδική μας λύπη.

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

Σὲ παρθένο δάσος μελαγχολικὸς παραπλανέθηκα.

Τῶν δεντρῶν οἱ θόλοι κρύβανε τὸ φέγγος τοῦ ἡλιοῦ· καὶ μακριὰ ἐκεῖ μέσα τὴ ψυχὴ σου ἀντίκρουσα, ποὺ καθρεφτιζότανε στὸ εἶδη πηγᾶδι τῶν στοχασμῶν·

Ἡ λευκότητά της σφάνταξε στὰ μάτια μου, νὰ τὴν ἀγκαλιάσω ζήτησα, μήπως γιατρευτῶ κι ἄπλωσα τὰ χέρια μου...

Κάτι σὰν κουρέλι κοίτονταν κατάχαμα· ἔσκυψα, τὸ σήκωσα — κι ἔμεινα κατάθραμβος ἀπ' τὸ πλούσιο κέντημα, ποὺ ἔμεναν σημάδια του.

ΟΑΡΙΣΤΥΣ

Μυστικὰ στὰ μάτια σου κουβέντιασα· μοῦπανε κρυφά, ἀγνωστα ἀπὸ ἐσένα.

Καὶ τὰ χεῖλια ρώτησα· μοῦ ἀποκρίθηκαν, γιὰ ὅσα ἡ ψυχούλα σου κρύβει στὰ βαθειά, μανταλωμένα.

ΖΟΥΓΡΑΦΙΑ

Κρυμμένο μέσ' στὶς φοινικὲς τὸ ἀσημὶ φεγγάρι ξάνοιξε ντροπιασμένο, καταπόρφυρο, τὰ χάρδια τῶν ἐρωτεμένων.

Στὴ φεγγαρόλουστη νυχτιὰ ἀκούεται ἦχος μιᾶς κιθάρας!

Καὶ οἱ σεμνὲς οἱ φοινικιές, ἀπὸ τὸ πάθος λαγγημένες, ὑψώνοντας στὸν οὐρανὸ τὰ σβέλτα τῶν κορμιᾶ, παρακαλοῦν τὴν Ἀφροδίτη, τὸ θέλημα νὰ ἐκπληρωθεῖ τοῦ γνιοῦ της.

Στὴ φεγγαρόλουστη νυχτιὰ θὰ σθύσει τάχα ὁ ἦχος τῆς κιθάρας;

ΑΣΥΓΚΙΝΗΤΗ

Στὸ μαρμαρένιο σου κορμὶ τὴ θέρη τοῦ μετώπου μου δροσίζω,

Κι ἐκεῖ ποὺ τὰ δεθὰ τὰ στήθια σου λιμπίζομαι στὰ χέρια μου ξεστὰ νὰ νοιώσω,

Ἐάφνου, σὰ κλάμα ἀθῶου παιδιοῦ, ξεσπᾶ ὁ στοιχειωμένος στοχασμὸς τῆς πέτρινης καρδιάς σου, νὰ λείει τῆς ψυχῆς μου τὴν ὁρμή:

Μάθε πὼς μνήσκω ἀσυγκίνητη στὸν ἔρωτά σου, μὴ γένει καὶ ξεχάσω μιὰν ἡμέρα πὼς σ' ἀγάπησα!

ΘΕΛΗΣΕΣ

Μοῦ εἶπες καλλίτερα φίλοι καὶ σύντροφοι ἀγνοὶ νὰ μένομε.

Μοῦ ἐξήτησες νὰ μὴ ἀκολουθήσομε στὸν πατημένο δρόμο τῆς ἐπιθυμίας μας.

Κι αὐτὸ —, νὰ μὴ κορώσει μέσα μας ἡ φλόγα τοῦ ἔρωτα, καὶ συνεπάρει στὴν πυρκαϊὰ τοῦ πνεύματος τὶς συγκινήσεις, ποὺ ἔχρισαν τόση ἡδονὴ αἰσθητικὴ στὴν ὑπαρξή μας!

ΖΗΤΗΣΕ

Στολίσει γλυκεῖα μὲ τὰ μάγια τοῦ ἔρωτα κι ἀγκάλιασε δλόθερμα τὰ χρυσὰ ὄνειρά του,

Ζήτησε μέσα σου τὴ χαρὰ τῆς Ζωῆς.

Δῶσε τὰ χεῖλια σου στὸ φιλὶ τῆς Ἀγάπης, ρούφηξε ἀχόρταγα τὴ Ζωὴ στὴν πηγὴ της.

Ζήτησε μέσα του, τὴ χαρὰ τῆς Ζωῆς.

Σμίξε τοὺς πόθους σου στὸν μεγάλο τὸν πόθο, παραδώσου γλυκεῖα στὸ παιχνίδι τὸ θεῖο!

Θὰ χαρεῖς μὲ τὸν ἔρωτα τὴ χαρὰ τῆς Ζωῆς!

ΘΑΡΣΕΙΝ

Κοίμησε τὸν πόνο, ἀγαπημένη κι ἀπαλὰ νανοῦρίσέ τον.

Ἀλήθεια, εἶναι ὁ πόνος σου βαρὺς καὶ γέρονει τὴν ψυχὴ σου, σὰν μεστωμένο στάχυ, στὴ γλύκα τοῦ θανάτου πάνω στὴ μητέρα γῆ.

Πέταξε ὡς τόσο τὸν πικρὸ καρπὸ, ξαλάφρωσε τὸ εἶδος κι ἀνάβλεψε ψηλά!

Θὰ σὲ χαδέψει τὸ δροσᾶτο τῆς αὐγῆς ἀγιάξι κι ἡ τριανταφυλλένια ἀχτίδα τοῦ πατέρα τῆς ζωῆς θὰ σοῦ χαρίσει νέα δύναμη!

Λησιμόνησε τὸν πόνο, ἀγάπη μου!

ΞΑΦΝΟΥ

Σήκωσα τὸν πέπλο ποὺ σ' ἔκρυβε, τί στὸ δάκρυ σου ξάφνου ἀντίκρισα, τὸ τρανὸ μυστικὸ τῆς ψυχῆς σου.

Κι ἐκεῖ ποὺ πουλιὰ διαβατάρικα στὸ δρυμὸ βαθειᾶς ρεμματιᾶς, κελαιδοῦσαν τραγούδια ξενόπρεπα,

Τώρα νοιώθω γλυκόλαλο ἀηδόνι, μελωδία Ἑλληνικὴ νὰ τονίζει.

ΜΑΤΑΙΑ

Κρούεις τὸ ντέφι χαρωπά, σέρνεις τὸν ἄλλικο χορὸ στὰ ρέπια τῆς καρδιάς μου!

Τὴ Ζωὴ δὲ γνωρίζεις, ἀσύγκριτη, κι ἂν τὸ ἔνστιχτο σὲ τραβᾷ πρὸς τὰ ἡλύσια τοῦ ἔρωτα, ὁ ψυχρὸς λογισμὸς σὲ κρατεῖ μακρὰ ἀπ' τοῦ πάθους τὸ πλούσιο παλάτι.

Μὴ νομίσεις, ὡς τόσο, πὼς ἡ ἔντονη σκέψη τῆς ζωῆς τὸ ποτάμι ἀπ' τοῦ πόθου τὶς χῶρες θὰ στρέψει.

Μιά μέρα τὸ ρεῦμα θὰ σὲ σύρει σκλάβο στὴν κοίτη, ποὺ παιχνίδια ἐρωτικὰ λαχταράει.

Μάταια κρούεις τὸ ντέφι στῆς καρδιάς μου τὰ ρέπια!

ΟΝΕΙΡΟ

Τῆς ἀγάπης τὰ χρυσόλογα τὰ περήφανά σου μάτια μοῦ ψιθύρισαν, τοῦ φιλοῦ ἡ σφραγίδα μοῦ ἐπλήγωσε βαθειὰ τὴ φρένα.

Κι ἂν ἡ ποθοπλανταγμένη σάρκα, ντροπαλή, δὲ δόθηκε στὸν ἔρωτα, ἡ ψυχὴ σου πιά τραγούδησε τὸν αἰθέριο σκοπὸ τοῦ μυστικοῦ σου!

ΓΙΑΤΙ;

Φτωχὸς καὶ καταφρονημένος ἐρωτολυρᾶρης ἐξήτησα γιὰ ἐλεημοσύνη ἓνα χαμόγελο ἀπὸ τὸ ματωμένο τόξο τῶν χειλιῶν σου, κι ἀπ' τῶν περήφανων ματιῶν τὴ φλόγα μιὰ σπίθα, τὴν καρδιά μου νὰ ζεστάνουν.

Μοῦ ἀπήνησες μὲ ἄρνηση, τὶ ἡ θέρμη τῆς ψυχῆς σου ἔσβυσε κι ἦσαν τὰ τελευταῖα, ποὺ εἶχες.

Γλυκεῖά μου, πὼς δὲν ἔνοιωσες, ὅτι μὲ τέτοιο χάρισμα θὰ στήλωνα γιὰ σέ, βασίλισσα τοῦ νοῦ μου, ἀτράνταχτο τὸ θρόνο τῆς ἀγάπης;

ΤΟ ΚΑΡΑΒΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Στὸ πέλαγο τῆς ἡδονῆς μὲ τρεχαντήρι τῆς Ἀγάπης ἐταξείδευα.

Καραβοκύρης του ό πόθος· τὰ πανιά του φούσκωνε τὸ δυνατό
ἀγέρι τῆς ζωῆς κι εἶχε φορτίο πολύτιμο, χρυσόνειρα, γλυκόνειρα.

Ξάφνου τ' ἀφρογαλιάσματα τῆς θάλασσας σὲ κύματα ἄγρια
ξεσπάσανε καὶ τῶν Σειρήνων τὸ τραγοῦδι, μᾶς ἔσυρε σὲ σκόπελο
ἀναπάντεχο!

Ξώκειλε τὸ καρδί!

Τὰ γλανκόνειρα, πλανόνειρα, προσεχτικὰ οἱ Σειρήνες σὲ πλοῖο
ἄλλο ποθοπλανταγμένο σώσανε,

Κι ἐμὲ τὸ κῦμα ἀγκάλιασε σφιχτὰ γιὰ νὰ παρηγορήσει!

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΤΗΣ ΣΑΚΙΑΣ *

Τὸ μυστικὸ παράπονο τῆς σάκιας ποιὸς θὲ νὰ ξεδιαλύνει;

Κὰν θρήνος πὸν τὰ περασμένα κλαίει, κὰν γέλοιο πὸν τὰ
τωρινὰ εἰρωνεύεται, σὰν τὸν αἰώνιο νόμο, τὴ λύπη νᾶχει ἀχώριστη
σκιά ἢ χαρά!

Ὡς τόσο τὸ κλαψόγελο τῆς σάκιας ξεχύνει τὸ δροσᾶτο δάκρυ
της, πὸν στὴν ἀκούραστη τὴ Γῆ χαρίζει τὴν ὄμορφη ζωή.

Τὸ μυστικὸ τοῦ τραγουδιοῦ τάχα ξεδιάλυνε;

ΓΙΑ ΜΙΑ ΣΤΙΓΜΗ

Κάπου γερμένη κάθονταν, ἀνώφελο ἀντικείμενο, ἀπὸ τὴν
ἀπονιὰ τῆς πλάσης ξεχασμένο.

Τὸ θῦμα διαβατάρικης ἀγάπης μὲ τὴν περήφανη μορφή,
τράβηξε τὴ ματιὰ μου συμπαθητικά,

Κι αὐτῆς τὸ βλέμμα, ἀλαφιασμένο στὴν ἀρχή, πρόσεξε τὴν
ἐπιμονή μου καὶ μ' ἀγνάντεψε μὲ τρυφερὴ λαχτάρα.

Χαμήλωσα τὰ μάτια· διάθηκα!

Δυὸ κόσμοι συναντήθηκαν γιὰ μιὰ στιγμή, χωρὶς νὰ σμίξουν,
μ' ὅλη τὴν ἔλξη πὸν ἡ ψυχὴ των ἔνοιωσε.

Κ. Ν. ΠΑΠΠΑΣ

(*) Σάκια λέγεται Ἀραβικὰ τὸ μαγγανοπήγαδο.

ALEC SCOUFFI

Α Λ Λ Ο Υ

Πᾶμε, κοιτάξτε τί ὄμορφη καὶ νέα πὸν εἶν' ἡ γῆ·
Τ' ἄνθια στὰ μάτια τραγουδοῦν τῶν πανωραίων ἐφήβων,
Κι ἀνοίγοντας τὰ μπράτσα της, πὸν ἀναρρώνουν, ἡ πλάση
Νοιώθει νὰ τρέμη τ' ὄνειρο σὰν ἄγγελος ἀντάρτης.

Ἄς μείνη πίσω ἡ θύμηση μάταια νὰ καπνίζει
Κ' ἡ σκόνη τῶν τριαντάφυλλων στὰ μάκη νὰ πετᾷ,
Εἶνε γαλάζιοι ἀνθότοποι πὸν βρέχουνε τὰ ρυάκια
Κι ὅπου μᾶς περιμένουνε παγώνια ἀστερωτά.

Ἴσως νὰ ἰδοῦμε τοὺς λιγνοὺς, μπρὸς στὸ κατῶφλι, δράκους
Τῶν ἐσπερίδων, ἄγρυπνοὺς, τὸ δέντρο νὰ φυλάγουν
Πὸν εἶνε μὲ τις δλόχρυσες δπῶρες στολισμένο.

Μὰ τότε κάποιος ἀπὸ μᾶς στὰ σιγαλά του χέρια
Θὰ ὑψώσει τὸν πλαγιάυλο μὲ τοὺς λεπτοὺς του ἦχους
Καὶ θὰ σκορπίσει τὴ φωνὴ τριγύρω στὸ σκοτάδι.

Μ Ο Ν Α Ξ Ι Α

Τί τάχα κι ἂν ὀρθώνεται ἀκόμα ἡ κατοικία.
Βήματα δὲ γροικιοῦνται πιά μὲς' στὴ δενδροστοιχία,
Κ' ἡ νύμφη ὀνειρευόμενη στὸ κοιμισμένο πάροχο
Κοιτάζει ὅ,τι ἀπόμεινεν ἀπὸ τὰ περασμένα.

Πὰ στὸ κατῶφλι τριγυρνᾷ ἡ χαμένη εὐτυχία·
Τὸ μυρωμένο φάντασμα ξεφυλλισμένων ρόδων
Λιποθυμᾷ δλόγυρα στὶς γυμνωμένες στέργες
Ὅπου τὸ αἷμα στράγγισε μαρμάρου λαβωμένο.

Μέσ' στοὺς καθρέφτες τοὺς παλινοὺς οἱ ἀναμνήσεις κλαῖνε.
Κάποιων βιβλίων οἱ φωνὲς οἱ ἀπόμακρες ριγοῦνε
Κ' εἶνε τὸ πιάνο σιωπηλὸ πλάϊ στὸ κρὺο τζάκι.

Κάποτε στὴ γλυκύτητα μιᾶς γιορτινῆς ἡμέρας,
Ἐνας κρυφὸς ἀντίλαλος διαλύνεται, σὰ νᾶνε
Καὶ μισανοίγει ἡ σιγαλιὰ τὰ μουσικὰ της χεῖλια.

Κ. Ν. Κ.

JEAN BARRÉ

MISERERE

Ἡ μετάφραση χαρισμένη στον
ἀγαπημένο μου ποιητή
Κ. Ν. Κωνσταντινίδη.

I

Ἐγειρεν ἡ νύχτα μέσ' στὸ χάος πάλι,
Ὅλ' ἀργοπεθαίνουν, ἄχνα δὲ γροικιέται
Κ' ἡ γαλήνη πέφτει ἀπαλά κι ἀγάλι
Κάτω στ' ἀκρογιαλί
Καὶ ἀποκοιμιέται.

Ἀπ' τὸ ρημονῆσι ἴσα στὸ λιμάνι
Ἐνα μονοπάτι μέσα στῆ γαλήνη
Ἀπ' τὸ φῶς ποὺ χύνει κάποιο πυροφάνι
Ὡς στὸν ἄμμο φτάνει
Κι ὄλο τρεμοσβύνει.

II

Ἐγειρεν ἡ νύχτα, τώρα πιά γιὰ μένα
Ὅλ' ἀργοπεθαίνουν, ἄχνα δὲ γροικιέται
Κ' ἡ Μονάξια ρίχνει γύρω μου ὠϊμένα
Ὅνειρα σβυσμένα,
Καὶ μακρὰ σκορπιέται

Ἀπ' τὰ περασμένα κάποιο πυροφάνι
Ποὺ τὸ φῶς του φτάνει
Ἀπαλά κι ἀγάλι
Στὸ στερνὸ ἀκρογιαλί.

Ν. ΓΡΙΜΑΛΔΗΣ

ΣΤΟ ΝΙΚΟ ΣΑΝΤΟΡΙΝΙΟ

Σκυφτό, μ' ἓνα φορτίο στὸ χέρι, σὲ βλέπω καὶ τώρα, φίλε
μου, νὰ περνᾷς τὶς γειτονιές, στὰ καλοκαιριάτικα μεσημέρια, στὸ
κρῦο, ἢ κάτω ἀπ' τὴ βροχή.

Τὰ πεζοδρόμια θυμοῦνται ἀκόμα τὰ βαρειά σου βήματα στὴν
ἡσυχία τῆς νύχτας, οἱ τοῖχοι τὴ σιλουέττα σου καὶ τὰ σοκάκια τὸν
ἦχο τῆς φωνῆς σου.

Μὰ ποῖος ἄραγε θυμᾶται τὸν πόνο σου;

Ἀντίλαλο δὲν εὔρισκε στὸ πέλαγος τῆς ἀδιαφορίας μας, ὅπως
ἡ κραυγὴ τοῦ ναυαγοῦ μέσα στὴ θάλασσα—ὁ ἀγιάτρευτος πόνος
σου, ἀδελφέ.

Σὲ μένα τὸ βέβηλο ἔμαθες πῶς ἀφοσιώνονται, τί σὲ κάθε σου
πράξη ζωντανέυεις ἓνα κήρυγμα τοῦ Ναζωραίου. Μὰ ἡ καλοσύνη σου
πληγώθηκε στὶς λόγχες τῆς κακίας μας καὶ τὶς θυσίες σου δέχτηκεν
ἡ ἀχαριστία μας.

Τὴν κάθε ἀχαρῆ στιγμή γύρευες νὰ μορφαίνης καὶ ποτὲ δὲν
ἔπαφες ν' ἀτενίζης τὸ μέλλον, σὰ μιὰν ἀγνωστὴ πολιτεία μὲ θλίβερους
δύσες καὶ νέες θάλασσες—ὦ κυνηγὲ ἀκούραστε τῶν φευγαλέων
συννέφων.

Κι ὅταν κι ὁ τελευταῖος σύντροφος μ' ἀφήση, ἐσύ, θάρχεσαι
στὴ μοναξιά μου, θὰ κάθῃσαι ἀγνάντια μου, θὰ μὲ κυττᾷς πονεμένα
καὶ θὰ μοῦ λὲς σὰν πρῶτα, τὰ κρυφὰ σου παράπονα—ὦ νικημένε
φίλε ἀπ' τὴν πραγματικότητα.

ΤΑΞΕΙΔΙΩΤΕΣ

Οἱ δυὸ φίλοι σπαιίνουν.

Ἦρθεν ἡ στιγμή νὰ χωριστοῦνε κι ὅμως δὲν ἔχουν τίποτα νὰ ποῦν.

—Μοῦ φανέρωσες λοιπὸν ὅλα τὰ μυστικά σου; Μοῦ ξεδίπλω-
σες ὅλες τὶς πτυχὲς τῆς πολύπαθης ψυχῆς σου; Τί στέκεις ἀμίλητος;

—Θυμᾶσαι; Κάποτε μοῦπες:—Νὰ προτιμᾷς τὴ σιωπὴ ἀπὸ
τὴ φλυαρία ποὺ μολύνει τὸ ἱερὸ τῶν ἀναμνήσεων.»

Δόσε μου λοιπὸν τὸ χέρι κι ἄς χωριστοῦμε.

Κι ἀργότερα,

ὅταν ἡ λαμπάδα τοῦ πόνου φλογίση τὴν ψυχὴ
μας, ὅταν τὰ λάθη μᾶς ταπεινώσουν καὶ οἱ κακοὶ μᾶς λογχίσουν,
τότε, γεμᾶτοι κ' οἱ δυὸ ἀπὸ τὰ πλούσια δῶρα τῆς πείρας, θαρθοῦμε
καὶ πάλι, ἀγαπημένε, νὰ τὰ ποῦμε στὴν παληὰ μας γωνιά.

ΣΕΡΕΝΑΤΑ

Ἄπ' τὰ κλεισμένα παράθυρα περνᾷ καὶ φτάνει ὡς τὰ θάθη τῶν ὕπνων, νὰ μᾶς γοητέψη.

Εἶναι ἡ φωνὴ τῆς νύχτας πού μᾶς ξυπνᾷ γιὰ νὰ μᾶς ρίξει στοῦ τραγουδιοῦ τ' ὄνειρο.

Εἶναι ἡ μελαγχολία ποῦ μᾶς χαϊδεύει τ' ἀπὸ ὅταν τ' ἀγαπημένο χέρι δὲ βρίσκεται δίπλα μας,

— αὐτὴ πού μᾶς σέρνει στὸ σιωπηλὸ βασίλειο τῶν κυταρσιῶν.

Οἱ τελευταῖοι ἤχοι χάθηκαν στὸ σταυροδρόμι, μὰ τὸ κλειστὸ δωμάτιο κρατεῖ ἀκόμα σκόρπια τὴ μελωδία.

Κρατεῖ ἀκόμα σκόρπια τὴ μελωδία πού ἔπρ'επε νὰ σὲ γοητέψη, κι ὅμως, ψυχὴ μου, κλαῖς.

— Ποιὰ χαμένη εὐτυχία σοῦ θύμισε, ποιὰ λάθη σου, τὸ νύχτιο αὐτὸ τραγοῦδι πού ἄλλοτε σοῦ χάριζε τὸ ρεμβασμό;

Η ΚΟΥΡΑΣΜΕΝΗ ΑΛΚΥΟΝΑ

Οἱ νύχτες τῶν παιδικῶν μου χρόνων, ξανάρχονται στὴν ἀγρύπνια μου.

Κάτω ἀπ' τὴ μικρὴ λάμπα, ἀνοιχτὸ τὸ μαθητικὸ βιβλίο ποῦ δὲ διάβαζα. Κοντὰ, ἡ καλὴ μου μητέρα, γάζωνε στὴ μηχανή, τ' ἄσπρα ροῦχα πού φάνταζαν γαλάζια.

Γαλάζια φτερὰ ἢ φαντασία μου ἔπερνε ἐνῶ ἐκείνη γάζωνε καὶ ἡ βοὴ τῆς μηχανῆς μὲ ταξίδευε στὴ χώρα τῶν ὑποσχέσεων. ὦ! ποῦ νὰ βρίσκεται ἡ χρυσὴ ἐκείνη ἀψίδα πού ἔγραφε « μέλλον »;

Σπίτια πελεκητά, δεντροφυτεμένοι δρόμοι, ρόδινες ἀκρογιαλιές, δὲ σὰς ἀντίκρουσα παρὰ τότε, κάτω ἀπ' τὸ φῶς τῆς μικρῆς λάμπας, ὅταν ἡ βοὴ τῆς μηχανῆς μὲ γλυκονανούριζε.

Μὰ γιατί δὲ μοῦδειξες, ὦ φαντασία, τὴν ἄβυσσο ποῦ ἀργότερα κατρακύλησαν οἱ ἐλπίδες μου, γιατί δὲ μὲ πέρασες ἀπὸ τὰ μονοπάτια πού ἡ ψυχὴ μου, ἀπελπισμένη, σεριάνισε τὸν πόνο της;

Ρυτιδωμένο πρόσωπο τῆς καλῆς μου μητέρας, πρόβαλε μὲ τὸ θλιμένο σου χαμόγελο, κ' ἔλα νὰ προῦνης τὶς νύχτες τῆς ἀγρύπνιας μου, τώρα πού ἡ κουρασμένη ἀλκυόνα τῆς φαντασίας δὲν ταξιδεύει παρὰ στὰ περασμένα.

ΟΙ ΕΓΝΟΙΕΣ

Γύρω ἀπ' τὸ κρεβάτι τοῦ κοιμισμένου στέκονται ἀνήσυχες οἱ Ἔγνοιες.

Σὲ λίγο, ἡ πρώτη, ὑψώνει τὰ χέρια :

— Διῶξε τὸ πνεῦμα τοῦ Κακοῦ, ὦ Μοίρα, καλομοίρα. Κάπου τριγύρω βρίσκεται καὶ τὸ φτερούγισμά του, ταράζει τὸν ὕπνο του. Τὸ πνεῦμα διῶξε τοῦ Κακοῦ ποῦ τὸν παραμονεύει κ' ἐγὼ θὰ φύγω ἀμέσως ἀπὸ κοντὰ του.

Ἔπειτα ἡ δεύτερη :

— Θὰ τοῦ χάρισης κάποτε τὴ δυνατὴ ἀγάπη, ὦ Μοίρα, καλομοίρα;

Καὶ στὸ τέλος ἡ τρίτη :

— Ἡ δυνατὴ ἀγάπη ἂς μείνη ἀνεκπλήρωτη μπροστὰ στὸ μεγάλο του ὄνειρο τῆς δόξας. Μὰ θὰ φτάση ποτὲ ν' ἀντικρύση τὸν ἥλιο ἀπὸ μιὰ κορυφή, ὦ Μοίρα καλομοίρα;

Μέσα στὴν κάμαρα ἀπλώθηκε σιωπὴ κ' οἱ τρεῖς Ἔγνοιες περίμεναν ἓνα νεῦμα τῆς Μοίρας.

Ἄξαφνα, ὁ κοιμισμένος ταράχτηκε, ἔβαλε τὸ χέρι στὸ μέτωπό του, κ' ἔπειτα χτυποῦσε στὸν ἀγέρα σὰ νάθελε νὰ τὶς διώξη.

Σαστισμένες οἱ Ἔγνοιες ἀλάργεψαν, μὰ δὲν ἔφυγαν οὔτε στιγμή ἀπ' τὸ προσκέφαλό του. Ἀνήσυχες, περιμένουν ἀκόμα τὴν ἀπάντησή ..

Η ΣΤΙΓΜΗ

Εἶχε πιά σκοτεινιάσει ὅταν ἡ καλὴ του ἔφυγε.

Σὰν ἔμεινε μόνος ἦταν χαρούμενος. Σταμάτησε τὴ φτερωτὴ Στιγμὴ πού ἔφευγε καὶ τῆς εἶπε :

— Στάσου, θὰ γίνης δική μου.

— Δὲ γίνομαι κανενός. Πετῶ στὸ ἄπειρο καὶ πάω νὰ σβύσω.

— Ὅχι, δὲ θὰ σβύσης. Κλείνεις μέσα σου τὴ χαρὰ τῆς ἀγαπημένης μου καὶ τὴ δική μου μέθη. Θὰ σὲ κάνω ἀθάνατη. Εἶμαι ὁ ποιητής.

— Δὲ θᾶμαι πιά Στιγμὴ ἂν ζήσω περισσότερο, καὶ δὲ θὰ δοκιμάσω ξανά τὸν ἕλιγο τοῦ φτεροῦ.

— Θὰ σὲ παραδώσω στὴν ἀθανασία, ὥραία καθὼς εἶσαι, καὶ θὰ λάμπης κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο της, σὰν ἀγαλμα ἀπὸ χρυσάφι.

Καὶ τὸ θαῦμα ἔγινε : Δὲν ἔσβυσε ἄδοξη μὰ ζεῖ ἀσάλευτη μέσα στὸ ἔργο τοῦ ποιητή.

ΚΑΤΑΦΥΓΙΟ

Καλοκαίρι.

Περπατούσαν στην έξοχή κάτω απ' τον πυρωμένον ήλιο.

"Ήταν βαλαντωμένοι και τὰ πρόσωπά τους γυάλιζαν απ' τὸν ἰδρῶτα.

Ζητοῦσαν λίγη σκιά νὰ ξαποστάσουν, δυὸ ἀγαπημένοι ποῦκλεψαν τὴν ὥρα τούτη γιὰ νὰ χαροῦν.

Πιὸ πέρα ξάνοιζαν ἕνα κίόσκι και χαιρέτησαν μὲ φωνές και γέλοια τὸ ἀνέλπιστο λιμάνι τῆς σκιάς.

Μπήκαν τρεχᾶτοι και κάθησαν στὸν πλεχτὸ πάγκο.

Μόλις ξεκουράστηκαν, κυτταχτήκαν μὲ χαμόγελο, μὰ καμμιὰ ἔρωτική φρικίαση δὲν ἔνοιωσαν αὐτὴ τὴ φορὰ.

Σὰν ἕνας πέπλος νάπεσε ἀπὸ τὰ πρόσωπά τους και φάνηκαν γυμνὰ ἀπὸ κάθε ὄμορφιὰ πὸ εἶχαν πρῶτα.

Τὰ ἐλέφαρά τους θάρυναν και χαμήλωσαν, ἐνῶ μέσα τους παρακαλοῦσαν τὴ σιωπὴ νὰ πῆ κάτι γι αὐτούς.

Καὶ τότε εἶδαν δίπλα τους, μιὰ τριαντάφυλλιά μ' ἕνα μονάχα ἀνοιχτὸ τριαντάφυλλο.

"Ἐνας στεναγμὸς ξέφυγε ἀπ' τὸ στήθος ἐκείνου κι ἄθελα, ξανακύτταξε τὴν ἐρωμένη του πὸ δὲν ἦταν πιά ὡραία. Ἔσκυψε πάνω στὸ τριαντάφυλλο, τὸ κύτταξε, τὸ κύτταξε, και γιὰ νὰ διώξῃ τὴν ἀθάσταχτη σιωπὴ, ρώτησε μὲ διψασμένα χεῖλη:

— Πές, μου, ποῖ εἶναι τὸ μυστικὸ τῆς πάντα νέας ὄμορφιάς σου, ὦ τριαντάφυλλο, πὸ στολίζεις τὸ ἀπόμειρο τοῦτο καταφύγιο;

Τότε τὸ τριαντάφυλλο, σάλεψε ἀπ' τ' ἀγέρι σὰ νάθελε νὰ πῆ:

— Γιατί μὲ κόβουν πρωτοῦ γνωρίσω τὸ μαρασμό.

ΓΙΑΓΚΟΣ ΠΙΕΡΙΔΗΣ

ΤΕΧΝΗ ΚΑΙ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

ΖΑΧΑΡΙΑ Α. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ: "ΠΕΖΟΙ ΡΥΘΜΟΙ", ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΕΛΕΥΘΕΡΟΥΔΑΚΗΣ,

EN AΘΗΝΑΙΣ 1922

Χωρίς νὰ θέλω νὰ δώσω μεγάλη σημασία στὸ γεγονός αὐτό, πρέπει νὰ ὁμολογήσω πὸς οἱ Πεζοὶ Ρυθμοὶ τοῦ Παπαντωνίου μαζὴ μὲ τὰ «Ἄνθη τοῦ Κακοῦ» τοῦ Μποντελαίρ και τὸ ἔργο τοῦ Λουκιανοῦ, εἶνε ἀπὸ τὰ λίγα βιβλία — ἔξω ἐννοεῖται ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν κολοσσῶν τῆς τέχνης — ὅσα ξαναδιάβασα περισσότερες ἀπὸ μιὰ φορὴς μὲ εὐχαρίστηση πὸ ἀνανεωνότανε πάντα.

Ἄν και εἶνε σωστὸ πὸς οἱ Πεζοὶ Ρυθμοὶ κρύβουν μέσα των κάποιο δηλητήριον, ὡς τόσο τὸ δηλητήριόν τους ἀνασταίνει τίς πολυπαθιασμένες ψυχές, τονώνει τὴ σκέψη των και γιαιτρεύει τὸν πόνο τους.

Δὲ συμφωνῶ ὅμως καθόλου μὲ κείνο πὸ θέλησαν νὰ ρίξουν κατὰ πρόσωπο τοῦ Παπαντωνίου, πὸς δὲν εἶνε λογοτέχνης εἰλικρινῆς γι αὐτούς μιὰ και πούλησε τὴν πένα του και τὴ σκέψη του γιὰ νὰ γράφῃ ἔργα ξένα ἀπὸ τὴ λογοτεχνία και ἀσυμβίβαστα — ἴσως ναί, ἴσως ὄχι — πρὸς τίς αἰσθητικὲς του ἀντιλήψεις.

Γιὰ μένα ἡ δράση του αὐτὴ ἐξηγιέται ἀπλοῦστα ἀπὸ τὴν ἀκατάβλητη θέληση πὸ δειξανε τὰ τελευταῖα χρόνια ἀρκετοὶ Ἕλληνες νὰ χτυπήσουν τίς παληές, σκουριασμένες ιδέες και ἀντιλήψεις τῆς ζωῆς, ὀπουδήποτε και ἂν αὐτὲς ἐμφανίζονται και νὰ καθαρίσουν τοὺς σταύλους τοῦ Αὐγείου.

Μὰ ξέχωρα ἀπ' αὐτό, ἐγὼ τουλάχιστο, ἔχω τὴ γνώμη πὸς μόνο τέτοιοι λογοτέχνης εἶνε ἱκανοὶ και νὰ δημιουργήσουν ἔργο τέχνης εὐσυνείδητο πὸ νὰ ἔχει τὴ σφραγίδα πραγματικῆς ἐσωτερικῆς ἀνάγκης πρὸς αὐτοεκδήλωση.

Γιατί ἔχω τὴν ἀκλόνητη πεποίθηση πὸς μόνο οἱ τεχνίτες τοῦ λόγου, ὅσοι αἰσθάνονται πὸς ἔχουν τὴ δύναμη νὰ καταπιαστοῦν μὲ ἔργα πὸ βρῖσκονται — ἔστω και πρόσκαιρα ἴσως — ἔξω ἀπὸ τὴν προσωπικὴ των ψυχοσύσταση, μὰ πὸ δὲν εἶνε ξένα γενικὰ ἀπὸ τὴ γύρωθὲ τους ζωὴ, εἶνε κείνοι πὸ μποροῦν νὰ ἐκδηλωθοῦνε σὰ δυνατοὶ δημιουργοὶ και στὸν εἰδικὸ κύκλο τῆς τέχνης.

Δημιουργοὶ, ναί ὡς τόσο, γιατί πράγματι αὐτοὶ εἶνε σὰν τὴν Αἰολικὴ ἄρπα, πὸ οἱ χορδές τῆς δονοῦνται ἀκατάπαυστα ἀπὸ τίς ἐντυπώσεις πὸ τοὺς ἐξακοντίζει ἡ Ζωὴ, ὅπως αὐτὴ γνωρίζει νὰ ἐμφανίζεται στίς πολύμορφες ἐκδηλώσεις τῆς.

Και πιστεύω πὸς δὲν θὰ κακοφανεῖ τοῦ Παρορίτη ἂν τοῦ πῶ, πὸς εἶνε ἡ θεωρία πὸ παραδέχομαι σὴν τέχνη — τὸ πὸς, μὲ ἄλλα λόγια, κείνοι μόνον εἶνε οἱ ἀληθινοὶ δημιουργοί, — ὅσοι κατορθώνουν νὰ μὴ μένουν ἀσυγκίνητοι ἀπὸ τὰ ρεύματα και τὰ κύματα τῆς Ζωῆς τὰ παράλληλα ἢ τὰ ξένα πρὸς τοὺς ἰδικούς των δρόμους ἢ ἀντιλήψεις — ὅσοι μποροῦν νὰ μὴ μένουν κολλημένοι σὰ στρεῖδια σὲ ἀντιλήψεις και θεωρίες πὸ δυνατό νὰ εἶνε και σωστὲς μὰ τὸ κάτω τῆς γραφῆς ὄχι και ἀπίθανο νὰ εἶνε οὐτοπίες γιὰ τὴ στιγμὴ, ἢ και νὰ μὴ μποροῦν νὰ ἐπιβληθοῦνε ὀλοκληρωτικὰ ἐξ αἰτίας τῆς σημερινῆς διανοητικῆς και ὕλικῆς κατάστασης τῆς κοινωνίας — κι αὐτό, γιατί αὐτοὶ και μόνοι θὰ γνωρίσουν ν' ἀγκαλιάσουν μὲ θέρμη

και ειλικρινεία τὸ κάθε τι, ὅταν θὰ τοὺς φανεῖ μιὰ μέρα νᾶχει ὀριστικὸ δικαίωμα γιὰ ὑπαρξή και θέση στὴ Ζωή.

Ἄς μὴ ξεχνᾶ δὲ ὁ Παρορίτης — σὺν τοῦ συμβαίνει και σὲ κάθε ἄλλῃ ἀνθρώπινη ἐκδήλωση μὲ τοὺς δρομοδείχτες — πὼς οἱ λογοτέχνες, οἱ ὁδηγοὶ μας στὴν ἀντίληψη τῆς τέχνης, εἶνε οἱ ἐμπνευσμένοι και γεμάτοι λαμπικαρισμένο ἀπὸ μελέτη και συλλογὴ ἐνθουσιασμὸ τεχνίτες, ποὺ μόνον δίδουν τὴ φόρμα — και δὲν εἶνε λίγο αὐτὸ — ἀποκρυσταλλώνοντας τὶς ἀσυνείδητες καλλιτεχνικὲς διαισθήσεις τοῦ γύρωθὲ των κόσμου, χωρὶς νὰ εἶνε — ὅπως τὸ θέλουν πολλοὶ — και θεοὶ ποὺ ἀπ' τὸ κρανίον των και μόνο βγήκε τέλεια ἀρματωμένη ἡ τέχνη.

Ὡς τόσο εἶμαι βέβαιος, πὼς ὁ Παπαντωνίου, ἂν και δάνεισε, μὲ τὸ νὰ γράψει τὰ «Ψηλά Βουνά», τὴν πένα του προσωρινά, γιὰ ὀρισμένους ὀραϊούς — ἔστω και μὴ εἰδικὰ καλλιτεχνικούς — σκοποὺς — δὲν ἔχει ἀποξενωθεῖ τὴ δυνατὴ προσωπικότητά του και δὲν ὑποτάχθηκε τυφλά σὲ δογματισμούς.

Στὸ στοχασμὸ τοῦτο μὲ φέρνουν οἱ Πεζοὶ Ρυθμοί, γιατί μ' αὐτοὺς ὁ Παπαντωνίου κατάφερε νὰ δεῖξει πὼς μπόρεσε ν' ἀναγκαλιάσει, νὰ κάμει δικό του και νὰ παρουσιάσει ὅ,τι ὄμορφο γιὰ μᾶς τοὺς Ἑλληνας ὑπῆρξε μιὰ φορὰ ἢ ὑπάρχει ἀκόμα στὴ σημερινὴ ἐμφάνισή του, και μᾶς ἐπιβάλλεται εἴτε μὲ τὸ νὰ μᾶς γγίξει μὲ τὴ ζωντανή του ἐκδήλωση, εἴτε μὲ τὸ νὰ μᾶς μαγεύει μὲ τὴ δύναμη ἐκείνη των περασμένων ποὺ ἄφησαν — χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὸ ἀμφισβητήσῃ κανεὶς — τὴν αἰώνια σφραγίδα των στὰ τωρινά.

Μὰ και τὸ μελλούμενο ποὺ χαρωπά και ἐλπιδοφόρα ξεπροβάλλει σὺν φυσικὸ ξετύλιγμα των σημερινῶν και των περασμένων δὲ μένει ἔξω ἀπὸ τὴν προσοχὴ τοῦ Παπαντωνίου. Ἔτσι κι αὐτὸ ἐκμεταλλεύεται ὁ γερὸς αὐτὸς τεχνίτης γιὰ νὰ συμπληρώσει τὴν καλλιτεχνικὴ του δημιουργία.

Και τώρα ἂς τονίσουμε σὲ τί κύρια ξεχωρίζει και ἐκδηλώνεται ἡ ἀληθινὴ προσωπικὴ παροχὴ τοῦ καλλιτέχνη στὴ δημιουργία τοῦ ἔργου του.

Αὐτὴ φαντάζει — ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά στὴν καλοδουλεμένη ἐξωτερικὴ φόρμα, ποὺ εἶνε τὸ ἀπαραίτητο πλαίσιο γιὰ τὴν καλὴ τοποθέτηση τῆς οὐσίας και χάρη στὴν ὁποία τὸ λογοτεχνικὸ δημιούργημα μᾶς γίνεται συμπαθητικὸ, δηλαδὴ κατορθώνει νὰ μᾶς συγκινήσῃ σὲ τρόπο ποὺ νὰ γίνῃ δικό μας, γιατί εἶνε πιά ἀφομοιωμένο και ἀπὸ τὸ λογοτέχνη και νὰ τὸ αἰσθανθοῦμε βαθειά, ὅπως κι αὐτὸς βέβαια τὸ ἐνοιωσε — ἀπὸ τὴν ἄλλῃ μεριά στὸ ἀλύπητο ξεκαθάρισμα των ἀντικαλλιτεχνικῶν στοιχείων κάθε κομματιοῦ Ζωῆς και κάθε ιδεολογικῆς σύλληψης, — και τέλος στὴν ἀκατάβλητη προσπάθεια τοῦ καλλιτέχνη δημιουργοῦ ν' ἀγαπήσῃ ειλικρινά τὴν ὑπόθεση τοῦ ἔργου του και νὰ τῆς ἐμφυσήσῃ ἐκείνη τὴ δυνατὴ ἐσωτερικὴ διάθεση ποὺ χαρίζει τὸ ζωντανὸ τόνο στὸ ἔργο και τὸ κάνει νὰ κρύβῃ μέσα του τὸ μυστικὸ μὲ τὸ ὁποῖο κατορθώνει νὰ συγκινεῖ πάντα τὸν ἀναγνώστη του και νὰ μὴ τοῦ ἀφίνει τὴν ἐντύπωση ξερῆς ἀναπαράστασης χωρὶς τὴν ἱερὴ φρεσκάδα τῆς Ζωῆς.

Σ' ὅλα αὐτὰ ξεχωρίζει ὁ Παπαντωνίου μέσα στοὺς Πεζοὺς Ρυθμούς, δίνοντάς μας ἔτσι τὴν ἀπόδειξη τῆς δημιουργικῆς ἱκανότητάς του.

Νά, ἡ φόρμα του, φόρμα γεροῦ στυλίστα, ποὺ προσεχτικά μὰ και τόσο ἀβίαστα μᾶς δείχνει τὸ πὼς ἡ ὄμορφη γλώσσα μας γίνεται στὰ χέρια του τὸ πειθύνιο, μὰ τόσο καλλιτεχνικά προσαρμωμένο μὲ τὴν οὐσία ὄργανο.

Δὲ ξεύρω δὲ μὰ τὴν ἀλήθεια ποὺ στηρίχθηκαν μερικοὶ καλοδεληταὶ νὰ

κατηγορήσουν τὸν Παπαντωνίου γιὰ τὴ φόρμα του. Σ' αὐτὸ μπορεῖ νὰ εἶνε ὑπερήφανος, πὼς εἶνε ἀπὸ τοὺς λίγους, μὰ πολὺ λίγους Ἑλληνας λογοτέχνες ποὺ μπῆκαν μέσα στὴ ψυχὴ τῆς γλώσσας μας, — ἀφομοιώσανε πλέρια τοὺς κανόνες ποὺ τὴν κυβερνοῦνε και νοιώσανε καλλίτερα ἀπὸ κάθε ἄλλο τί μουσικὴ ἔχουν οἱ λέξεις τῆς.

Και τώρα ἂς ἔλθουμε και στὴν οὐσία. Μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, πὼς ἡ βαθειὰ σημασία τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῆς πρόξας αὐτῆς, ποὺ γιὰ μένα τὴν ἔχουν παρανοήσῃ πολλοὶ, βρίσκεται στὴν θέληση ποὺ εἶχε ὁ Παπαντωνίου νὰ μᾶς ζωγραφίσῃ μὲ ἀπαλές, μὰ χαρακτηριστικὲς πινελιὲς τὴν ἐσωτερικὴ ὑπόσταση τῆς Ἑλληνικῆς ψυχῆς.

Και πράγματι τὸ κατόρθωσε, ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, νὰ μᾶς ἀποδώσει τὰ κύρια χαρακτηριστικὰ τῆς σύστασης τῆς ψυχῆς αὐτῆς, ποὺ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά ἔχει βυθίσει βαθειὲς ρίζες στὴν ἀρχαία Ἑλληνικὴ φυσιολατρεία και πῆρε ὕστερα τὸ ἐπίπλαστο ἐξωτερικὸ λουστράρισμα τῆς Βυζαντινῆς μυστικότητας ἐξέλιξης τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Ἡ ὀρειόπαθη φυσιολατρεία τῆς εὐγενικῆς μας φυλῆς — εὐγενικῆς σι' ἀλήθεια μ' ὅλες τὶς ἠθικὲς κηλίδες ποὺ τώρα τελευταῖα φανερώθηκαν στὴν ἐπιφάνεια τῆς ζωῆς τῆς ἐξ αἰτίας των συγκλονιστικῶν παθῶν ποὺ τάραξαν τὴν ψυχικὴ ἰσορροπία τῆς — εἶνε τὸ κύριο μοτίβο τῆς δράσης τῆς στὸ σύγχρονο καταστάλαγμα τῆς.

Ἔτσι ἡ ψυχὴ τῆς φυλῆς μας καταφέρει νὰ μὴν ὑποδουλώνεται τελειωτικά στὸν πόνο ποὺ τὴν ἐκέντρισε και σὺν ἄλλος Ἄντατος ἀντλεῖ νέα δύναμη ἀπὸ τὰ πάθη τῆς, γιατρεύοντας τὶς πληγῆς τῆς μὲ τὴ ζωηρὴ πίστη πρὸς τὴν τρυφερὴ μὰ μεγαλόπρεπη στὸν ἴδιο καιρὸ στοργῆ τῆς Φύσης, ποὺ μὲ τὶς ἀπειρες δυνάμεις τῆς κλῶθει τὸ ἀτέλειωτο νῆμα τῆς Ζωῆς.

Και νὰ, ἀπὸ τὶς μουσικὲς στροφές ποὺ εἶνε οἱ Πεζοὶ Ρυθμοὶ ξεπετιέται, ἡ ἀτράνταχτη πεποίθηση ποὺ πρέπει νᾶχουμε γιὰ τὴ ζωτικότητα τῆς φυλῆς μας.

Αὐτὴ λοιπὸν εἶνε ἡ οὐσία ποὺ χαρακτηρίζει γενικὰ τὴν ὑπόθεση τῆς πρόξας αὐτῆς.

Μὰ ξεχωρὰ ἀπ' αὐτὴν ὁ Παπαντωνίου — συγχρονισμένος πιά ἰδεολόγος — σὲ μιὰ ἀπὸ τὶς πρόξες του — Ἐργάτες — μᾶς τονίζει ἕναν ὕμνο γιὰ τὸν ταπεινὸν αὐτὸ — γιατί ἀκόμα δὲν ἐνοιωσε τὴ δύναμή του — μὰ και τὸν πῶς σημαντικό δημιούργη τοῦ σημερινοῦ γερασμένου πολιτισμοῦ — τὸν ἐργάτη, ἐκεῖνο δηλαδὴ ποὺ θὰ μπορέσει σὲ λίγο νὰ κληρονομήσῃ τὸ προῖον τῆς ἐργασίας των ταπεινῶν προγόνων του ποὺ μὲ τὴν ὑπομονὴ μὲ τὸν ἰδρωτὰ των στερεώσανε στὴν ἀνθρώπινη κοινωνία — ἐξευγενίζοντάς τον — τὸ μεγάλο νόμο ποὺ κυβερνᾶ τὸ σύμπαν δλόκληρο, τὸ νόμο τῆς Αἰώνιας Πάλης.

Ἔτσι ἡ ἐμπνευσμένη ποιητικὴ διάθεση τοῦ λογοτέχνη μας, μᾶς ἐπέβαλε στὴν πρόξα του αὐτὴ τὴν ἀναγνώριση τῆς υπερήφανης μοίρας τοῦ ἐργάτη, μιὰ και στέκεται αὐτὸς και μόνος ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ πολιτισμοῦ, ποὺ σβύνει σήμερα γιὰ νὰ ξαναεῶση πάλι σὺν Φοίνικας ἀπὸ τὴν τέφρα του.

Ὡς τόσο ὁ Παπαντωνίου δὲ μπόρεσε ν' ἀνισταθεῖ στὶς ἐντυπώσεις ποὺ κινήσανε σὲ σκέψεις τὴν καλλιτεχνικὴ του ψυχὴ στὸ γῆρὸ του ἔξω ἀπὸ τὴ πατρίδα μας και μᾶς τὶς παρουσιάζει σὲ κάμποσες πρόξες.

Οἱ πρόξες του ὁμῶς αὐτές, ποὺ τὶς πῶς πολλὲς ἐμπνεύστηκε στὸ Παρίσι, μ' ὅλη τὴ Γαλατικὴ χάρη και τὴ λεπτότητα ποὺ τὶς στολίζουν, εἶνε λιγώτερο

έσωτερικές, έχουν—φυσικό αυτό και εύκολοξήγητο—δλιγώτερη σχέση με την ψυχική μας ύπόσταση και μᾶς συγκινούνε ἀπλῶς και μόνο πρόσκαιρα, περαστικά.

Κ. Ν. ΠΑΠΠΑΣ

ΠΕΤΡΟΥ ΒΛΑΣΤΟΥ: "Η ΑΡΓΩ ΚΙ ΑΛΛΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ"

Καθὼς στὴν Ἰταλία καὶ καθὼς στὴ Γαλλία καὶ ὅπως στὴν ἀρχαίαν Ἑλλάδα συνέβηκε, ἡ διάλεκτος ἑνὸς κέντρου πνευματικοῦ ἢ πολιτικοῦ μετὸν καιρὸ παραμερίζει κάθε ἄλλη διάλεκτο καὶ κάθε ἄλλο ἰδίωμα—γίνεται ἡ γραπτὴ γλῶσσα τοῦ ἔθνους. Ἡ διάλεκτος τῆς Φλωρεντίας γίνεται ἡ Ἰταλική. Ἡ διάλεκτος τῆς Ile de France γίνεται γλῶσσα τῆς Γαλλίας. Ἡ Ἀττικὴ διάλεκτος γίνεται ἡ Κοινὴ τῶν Ἑλλήνων γλῶσσα παραμερίζοντας τὴ Δωρικὴ, τὴν Αἰολικὴ καὶ κάθε ἄλλη τοπικὴ διάλεκτο. Ἔτσι στὴ νέαν Ἑλλάδα φαντάζομαι πὼς ἡ δημοτικὴ τῆς Ἀθήνας—χωνευτήριον τῶν διαλέκτων—ἡ δημοτικὴ τῆς Ἀθήνας, πού δὲ διαφέρει ἄλλως τε πολὺ ἀπὸ τὴ δημοτικὴ τῶν λοιπῶν μεγάλων Ἑλληνικῶν πόλεων, θὰ γίνῃ μετὰ χρόνια ἡ γραπτὴ γλῶσσα μας. Ἡ δημοτικὴ τῶν Ἑπειρωτικῶν τραγουδιῶν καὶ ἡ δημοτικὴ τῶν ποιητῶν πού τὴ μεταχειρισθῆκανε λιγώτερο ἢ περισσότερο πιστὰ ἐδημιούργησε μὴ παρὰδοσι στὴν ποίησι. Ἀλλὰ ἡ παράδοσις αὐτὴ, ὅσο κι ἂν εἶναι ρωμαλέα, δὲ μπορεῖ ν' ἀντισταθῇ σιὸ ρέμα τοῦ ποταμοῦ. Ἡ συνήθεια θὰ ἐπιβληθῇ. Δημοτικὰ καὶ καθαρολογικὰ στοιχεῖα τῆς συνηθισμένης Ἀθηναϊκῆς γλώσσας ἀποτελοῦν καὶ θ' ἀποτελοῦνε τὸν πυρῆνα τῆς γραπτῆς γλώσσας.

Ἀληθεύει πὼς ἡ γλῶσσα τῶν σημερινῶν Ἀθηναίων εἶναι λιγώτερο ὁμαλὴ ἀπὸ κάθε ἄλλη νέα Ἑλληνικὴ διάλεκτο. Πὼς στοιχεῖα καθαρολογικὰ μπαίνουν καὶ μετὰ τὴ γραμματικὴ τους ἀκόμα στὴν κοινὴ συνήθεια. Ἀποτελεσμα τοῦτο τῆς ἐπιδράσεως τοῦ σχολείου, τοῦ τύπου, τῆς ἐκκλησίας, τῆς Βουλῆς, τοῦ δικαστηρίου. Ἐπιδράσεως ἀδιάκοπης σιὰ 100 τελευταῖα χρόνια. Ποιὸς ὅμως μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ αὐτὴν τὴν ἐπίδρασι χωρὶς νὰ παραβλέψῃ τὴ γλωσσικὴν ἀλήθεια; Ποιὸς ἀκόμη μπορεῖ ν' ἀρνηθῇ τ' ἀγαθὰ τῆς ἐπιδράσεως; Τὸ λεξικὸ τῆς ὀμιλουμένης πλουτίστηκε, ἀκόμη ἐξελληνίστηκε. Ἡ πόστα ἐγίνε ταχυδρομεῖο, τὸ σπιτάλι ἐγίνε νοσοκομεῖο, ἡ λοκάντα ἐγίνε ξενοδοχεῖο, ἡ σταμπερία ἐγίνε τυπογραφεῖο, ἡ γαζέττα ἐγίνε ἔφημερίδα, ὁ μινίστρος ἐγίνε ὑπουργός, λέξεις ἀπαραίτητες ἐμπῆκαν στὴ συνήθεια καὶ ἔννοιες, πού τὸ δημοτικὸ τραγοῦδι ἐξέφραζε μετὰ τὸ κἄνω τὸ πἄνω καὶ 10 ἀκόμη ρήματα, ἐκφράζονται σήμερα μετὰ ὅλην τὴν ἀκρίβεια. Ἄν ἔκαμεν ἀνώμαλη κάπως τὴ γραμματικὴ διευκόλυνε ὅμως τὴν κυριολεξία. Ἡ καθαρολογικὴ ἐπίδρασις εἶναι μικρὸ; Καὶ εἶναι ἐπιστημονικὸ τάχα ν' ἀρνεῖται κανεὶς αὐτὴ τὴν ἀλήθεια; Εἶν' ἐπιστημονικὸ νὰ μεταθέτῃ τὸν ἑαυτοῦ τοῦ ὁ σημερινὸς Ἑλληνας συγγραφεὺς σιὰ 18^ο αἰῶνα; ἢ ἀκόμη σιὰ 17^ο;

Τὰ ποιήματα τοῦ κ. Βλαστοῦ εἶναι γραμμένα σὲ ἰδίωμα τόσο παράξενο ὥστε συχνὰ νὰ μὴν εἶναι οὔτε τὸ πρῶτο οὔτε τὸ δεύτερο διάβασμα ἀρκετὸ γιὰ τὴν ἄμεση κατανόησι. Ὁ ποιητὴς ξενιτεμένος χρόνια νομίζεις πὼς συνάρμοσε τὸ γλωσσικὸ ὄργανο του ἀπὸ τὰ Χιακὰ τοῦ Πασπάτη, τὴν ἀνάγνωσι τῶν ἔργων τοῦ κ. Ψυχῆρη καὶ ἀπὸ τὴν ἐκκεντρικὴν του γλωσσοπλαστικὴν ἀυθαρεσία. Στὶς χειρότερες στιγμὲς ἡ γλῶσσα τοῦ κ. Βλαστοῦ ἡχεῖ στὴν ἀκοή μας ὡς κἄτι ἐντελῶς τεχνητό.—Ἐσπεράντο ἢ Βολαπύκ. Κριμα!

Τὰ 14στιχα—ὅπως τὰ λέει—δὲν εἶναι σονέττα. Ἡ ρίμα χαρακτηριστικὸ τοῦ εἶδους—τὸυς λείπει. Μὰ δὲν κατηγοροῦ τὸν ποιητὴ γιὰτὶ περιφρόνησε τὴ δέκατη Μοῦσα τοῦ Παλαμᾶ. Τὸν κατακρίνω ὅτι φωτογραφίζοντας ἐξωτερικὰ τὸ ξένο σονέτο δὲν ἀναπλήρωσε τῆς ρίμας τὴν ἔλλειψι μετὰ ποιαν ἀνώτερη μελωδία σιὰ στίχο ἢ πλαστικότητα.

Σιὰ τέλος τῆς συλλογῆς τοῦ ὁ κ. Βλαστός ἔβαλε κάποιον γλωσσάριον. Βρίσκομαι ἔκει μερικὲς ἀπὸ τὶς πλέον ἀσυνήθιστες λέξεις πού μεταχειρίζεται σιὰ ποιήματά του. Μερικὲς εἶναι ὀνόματα φυτῶν, πουλιῶν καὶ ζώων: Δέχομαι τὴν εἰσφορὰ ἀφοῦ ἱκανοποιεῖ γλωσσικὴν ἀνάγκη. Δὲν ἔννοω ἐν τούτοις τὴ ἀνάγκασε τὸν ποιητὴ νὰ χρησιμοποίησῃ λέξεις ἐντελῶς περιττές, συχνὰ μάλιστα ἄχρωμες, μάλιστα δὲ «οὐ τῷ χειρὶ ἄλλ' ὄλω τῷ θυλάκῳ»;

Ἀκλέρια, ἄμαντος, ἀνασβολιά, ἀνασκοῦρμπουδα, ἀνάφρανος, ἀνεμόχαλος, ἀντιμάμαλο, ἀστρακιά, γλακῶ, γλυμίζω, δρογγέβω, κἄης, καράγγελος κλωσσαριὰ (ἀντὶ πούλια), λασκάδα, λαφάζω, λαχταρίδα (ἀντὶ νυχτερίδα), λεβρός, λεβδός, λιγαίνω, μαγλινός, μπρῦσμα (πηγή;) σμερδωτός κ.τ.λ.

Αὐτὰ εἶναι ἀπ' τὸ γλωσσάριον πού ἐξηγεῖ ὡστόσο καὶ λέξεις κοινότητες.

Ἀλλὰ τὸ διίβασμα τῶν στίχων σκοντάφτει σὲ πολὺ περισσότερα κοτρώνια. Ἴδου:

Ἐπνόλαφρος, σκαμάγκι, λιόρατη, μόρικη περεχυσιά, ἀνοιχτικός, περηνή, δριμούρα, πίζουλο, λιοκόρνα, βαράκιωνε, κουτουρες, κοριτσένιο κλάμα, δέντρονο τραγοῦδι (δῆλα δὲ τραγοῦδι ἀπὸ δέντρο;) ἀνάσκινοι, ἀδιάνωτα, ἀλήσμονη, δοξάσματα, Ἀχιλλένα ζυγὰ (στὴν ἔννοια τοῦ δίδυμα) νόσταλγος, ἄφελος.

Αὐτὲς εἶναι ἀντιρρήσεις δικῆς μου καὶ νομίζω ὅλου τοῦ κόσμου γιὰ τὴ γλωσσικὴ μορφὴ τῶν ποιημάτων τοῦ κ. Πέτρου Βλαστοῦ. Ἀλλ' ἂν ἡ γλωσσικὴ μορφὴ συνδέεται μετὰ τὴν πλαστικὴ ἢ μουσικὴ ἐκδήλωσι τοῦ περιεχομένου πὼς θὰ μπορέσωμε νὰ ὀνομάσωμε τέχνη τὴν «Ἀργὼ καὶ τ' ἄλλα ποιήματα»;

Ὁ κ. Βλαστός διάβασε τὸν Γιωτιέ καὶ τὸ Λεκόντ Ντελλί καὶ τὸν Ἐρεδιὰ, τὸν Παλαμᾶ, τὸ Γριπάρη, τὰ Βυζαντινὰ ρομάντζα καὶ τὰ Χιακὰ τοῦ κ. Πασπάτη καὶ ἴσως ἀκόμη ὀλόκληρη τὴ Βρετανικὴ βιβλιοθήκη. Στοιλίζει τὸ μέτωπον τῶν ποιημάτων του μετὰ κομμάτια ἀρχαῖα Ἑλληνικὰ, Ἀγγλικά κ.λ.π. Ἐξέρει τ' ἀποσπάσματα τῶν προσωκρατικῶν στὴν ἔκδοσι τοῦ Μούλλαχ, ταξίδευσε ὅλον τὸν κόσμον—ἔζησε. Ἀλλ' οἱ στίχοι του εἶναι ὑπόψυχοι. Μένουν ὑπόψυχοι οἱ περιγραφῆς τῶν τοπίων καὶ τῶν ἱστορικῶν καταστάσεων καὶ ὅταν ἀκόμη τὶς μεταφράζουμε νοερῶς στὴν Ἑλληνικὴ. Εἶναι ἕνας κακὸς παρνασικὸς ἢ νεοπαρνασικὸς. Τὸ βιβλίον του πρέπει νὰ μὴ στὸν κατάλογον τῶν ἀισθητικῶς ἀπαγορευμένων βιβλίων.

ΑΡΙΣΤΟΣ ΚΑΜΠΑΝΗΣ

Ο ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΥΘΜΙΚΟΣ ΠΕΖΟΣ ΛΟΓΟΣ (ΜΕΡΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΜΟΙ)

«Ἡ ΜΕΛΕΤΗ τοῦ ὄραίου εἶναι μὴ μονομαχία, στὴν ὁποῖαν ὁ τεχνίτης ρίχνει κραυγὰς τρόμου προτοῦ νικηθῆ». Ἀνάγκη νὰ θυμηθοῦμε τὸν ἀκαμπτον ἀισθητικὸν ἀφορισμὸν τοῦ Baudelaire, προκειμένου νὰ κοιτάξουμε κριτικῶς

τερα κάπως τὸ ρυθμικὸ πεζὸ λόγο, πού στὰ τελευταῖα χρόνια τώρα, ἀνθίσει κάτω ἀπὸ τὸ θεῖο γαλάζιο τῆς Ἀττικῆς—ἔστω κι ἀπόμερα, σὲ μιὰν ἀριστοκρατικὴ κ' εὐγενικὴ μοναξιά, μὰ και πόσο μεστά!—σὰ νὰ βρέθηκε σ' ἕνα πρόσφορο καὶ γνώριμο ἔδαφος, γιατί μέσα του πάντα τρεμοφέγγει μιὰ ἱερὴ γαλάζια φλόγα καὶ τρεμποαίξει μιὰ γαλανὴ ἀναλαμπή: εἶναι ἡ φλόγα τῆς Διονυσιακῆς θυμέλης - ἡ ἀναλαμπὴ τοῦ λυγροστάτη, πού συνώδευε τὶς ἀγρόπινες τῆς Λέσβιας Ἐμπνευσμένης, τῆς μεθυσμένης ἀπὸ τὸ πάθος Γυναίκα.

Ὁ ρυθμικὸς πεζὸς λόγος εἶναι ἡ λύδια πέτρα, ὅπου δοκιμάζεται τὸ χρυσάφι τῆς Ἰδιοφυῖας καὶ τῆς ἀξίας. Ἀπὸ τὴν ποίηση παίρνει ὅτι ἀποτελεῖ τὴν ἐσωτερικὴ τῆς οὐσία: τὴ λυρικὴν ἔξαρση καὶ τὴ φραστικὴν ὠραιότητα. Ἀπὸ τὸν πεζὸ λόγο κρατεῖ τὰ κύριά του χαρακτηριστικά: τὴ γαλήνια, βαθυστόχαστη σκέψη καὶ τὸ μετρημένο περπάτημα, τὸ ζυγισμένο προσεχτικά.

Ὁ τεχνίτης τοῦ ρυθμικοῦ πεζοῦ λόγου μονομαχεῖ ἀπὸ ἀπόσταση διὸ βημάτων πρὸς τὸ ὑπέρτατο κάλλος, χωρὶς ἐφόδια: ἀπογυμνωμένος ἀπὸ τὰ μετρικὰ διαγράμματα, πού κινοῦν πρὸς κάποιο σταθερό, πάντα προσδιορισμένο τέρμα τὸ χέρι τοῦ ποιητῆ—ἀνίκανος νὰ ἐκμεταλλεῖται τὴν πεζολογικὴ ἔλαστικότητα, πού ἀποσπάζει σὲ κάποια σημεῖα τὴν αἰσθητικὴ καθυστέρηση καὶ τὴν τεχνικὴ ἀνεπάρκεια. Ἄν νικηθῆ—ὅπως τοῦ εἶναι μοιραῖο νὰ νικηθῆ—ἄς ἔχει τὴ συνείδηση ὅτι πάλαιψε ὡς τὸν ὕστατο στεναγμὸ καὶ ὅτι ἔπεσε ἔξαλλος ἀπὸ ἱερὴ μανία καὶ σκεπασμένος μὲ τὴν πορφύρα τῶν ρόδων σὰν τὸν Πετρώνιο.

ΜΕΣ· ΣΤΟΥΣ τεχνίτες πού ἐργάστηκαν τὸ Πεντελικὸ μάρμαρο τοῦ ρυθμικοῦ πεζοῦ λόγου στὴν Ἑλλάδα, τρεῖς οἱ ξεχωρισμένοι κ' οἱ ἐκλεκτοί: ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου, ὁ ἱεροσπουδαστὴς τῆς Χάλκης Ροδοκανάκης κι ὁ Κώστας Οὐράνης, ὁ νοσταλγικὸς ποιητὴς τῶν Ὀλλανδικῶν, αἰώνια παχνασμένων, καναλιῶν.

Ο ΖΑΧΑΡΙΑΣ Παπαντωνίου: ὁ τεχνίτης ὁ γεμάτος ἀπὸ τὴ ματαιότητα τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴν αἴσθηση τοῦ ἄμετρου πόνου, ἀπὸ τὴν ὁμορφιὰ τῶν χαμένων γιὰ πάντα εὐτυχιῶν. Μέσα του τὸ γαλήνιο χαμόγελο τῶν Πλατῶνων τρέμει σὰν μυστικὸς «Μπετόβειος λυγμός», ὁ στοχασμὸς γίνεται αἴσθημα καὶ τὸ αἴσθημα πάλι στοχασμὸς. Δίπλα στὸ ζωηφόρο τοῦ ἐξαίστου Δωρικοῦ ναοῦ οἱ ἀψίδες τῆς Notre-Dame de Paris.—Ἡ σταχτιά μελαγχολία συγκεκριμένη μὲ τὸν ἀκύμαντο στοχασμὸ, πού μὲς' ἀπ' ὅλους τοὺς κατακλυσμούς τῆς ζωῆς ἐξακολουθεῖ ν' ἀναζητῆ τὸ Αἶτιο, πού καταδικάζει, ὅπως ὁ Γοργίας, τὴ σημασία τῆς Γνώσεως καὶ συγχρόνως ὑψώνει τὰ χέρια πρὸς τὸ Σωκρατικὸ Ἄγαθό. Πρὸ παντός, ὁ ὠραιοπαθὴς λογοτέχνης μὲ τὴ λεπτότατη, μουσικὴ διάθεση: - *Καλογεράκι νάμουνα στὴ rue de Vaugirard.*

Ἀπ' τὴν πλατεῖα πόρτα τῶν μαύρων σεμινάριων νὰ βγαίνω γοργό, σκυφτό καὶ σεμνὸ—σὲ ὦρα τραγουδημένη ἀπὸ ρολόγι παληό.

—Θυμᾶσαι; τὸ λεωφορεῖο μᾶς πήγαινε κλονίζοντάς μας μὲ τοὺς μεγάλους του βαλλισμούς. Ἦταν συννεφιά, τὸ πλῆθος ἔτρεχε χωρὶς νὰ σταματήση πουθενά, καταδικασμένο σὲ κίνηση αἰώνια, σὲ ὁμορφιὰ καὶ σὲ καταστροφή, ὅπως ἡ θάλασσα.

—Ἦταν ἡ πόλη σταχτιά, οἱ λεῦκες τοῦ Παρισιοῦ γυμνές, ἡ ψυχὴ μου βαρειά. Ἄνεμοι τῆς νύχτας! Ὅταν θὰ χορέψετε ἀπόψε στὸ κοιμητήρι τῶν

Batignolles—μὴ μου σβύσετε, παρακαλῶ σᾶς, τὴν ἀπαλὴ φλόγα τῆς Φυσίας τὸ τριαντάφυλλο, πού τὸ ἀναγα—

στὶς ἀνησυχίες του!

Ο ΠΛΑΤΩΝ Ροδοκανάκης: ὁ δραματιστὴς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ Βυζαντίου, ὁ δραματικὸς μυστικοπαθὴς ἕνωδὸς τοῦ ὀρθοδόξου Ἁγίου Σεβαστιανοῦ, τοῦ Δημητρίου τῆς Θεσσαλονίκης, ὁ τεχνίτης, πού μᾶς ἐπρόσφερε, φλογισμένο ἀπὸ τὸ πάθος τῆς ἀνήσυχῆς του ψυχῆς, τὸ βυσινὴ τριαντάφυλλο τῆς ἐμπνευσέως του καὶ τῆς ἀγάπης του. Ἔχει μέσα του κάτι ἀπὸ τὸ διακοσμῆτικὸ δαιμόνιο ἑνὸς Puvis de Chavannes. Σχεδιάζει μεγάλους πίνακες, τοιχογραφίες πού τις φαντάζεται ἀπλωμένες στοὺς τοίχους τῶν παλατιῶν τῆς Φλωρεντίας καὶ τῶν δουρικῶν μεγάρων τῆς Βενετίας. Μπροστά του φεγγολοῦν κάθε στιγμὴ οἱ Ἁγιοὶ Ἀπολλωνάριοι τῆς Ραβέννας μὲ τὰ λαμπρά τῶν ψηφιδωτά. Ἡ ἀχαλίνωτη φαντασία του κάνει μιὰ κολοσσιαία διαδρομὴ ἀπὸ τὰ βᾶθη τῶν παναρχαίων Σινικῶν καὶ Αἰγυπτιακῶν καὶ Ἰνδικῶν χρονολογιῶν μεταφέρεται στὰ πιὸ πρόσφατα καὶ στὰ πιὸ γνωστά γεγονότα. Στὸ πέρασμα τῆς περνοῦν κάτω ἀπὸ τὸ ἄρμα τῆς, ὅπως κάτω ἀπὸ τὸ ἄρμα τοῦ Τριπτόλεμου, ἀχανεῖς ἐκτάσεις γεμάτες ἀπὸ διαφορώτατους λαοὺς, ἰδεολογίες πολιτισμοῦ. Ἡ διακοσμῆτικὴ μανία τοῦ Ροδοκανάκη δὲ γνωρίζει ἐμπόδια. Τὸ μέθυ τῶν λέξεων, ἡ προσεχτικὴ ἐκζήτηση στὴ φραστικὴ ἐπιλογή, τὸν ὀδηγεῖ σὲ παραδόξες καὶ παράτολμες ἀκροβασίες. Ἐξάλλος, ἀφίεται στὴ διάθεση τοῦ αἰσθητικοῦ τοῦ Διονυσιασμοῦ μὲ τὴν ἴδια χαρὰ, πού ὁ δημιουργὸς τοῦ «Πορτραῖτου τοῦ Ντόριαν Γκρέϋ» ἐγέμιζεν ἀπὸ τὶς πηγές τῶν Ἀνατολικῶν πολιτισμῶν τὰ ὠραία του ἀλαβάστρινα δοχεῖα τῆς «Ἁγίας ἑταίρας» καὶ τῆς «Σαλώμης» μὲ τὴν «πιστικὴν πολῦτιμον νάρδον» τοῦ ἔξωτισμοῦ. Ὁ ἔξωτισμὸς τοῦ Ροδοκανάκη εἶναι γεμάτος ἀπὸ μεγαλοπρέπεια σχεδὸν ἐπική. Εἶναι πλημμυρισμένος ἀπὸ τὰ παραδοξότερα ἀρώματα, τοὺς πιὸ ἀλλόφρονους καὶ πιὸ πυρετικούς ὀπτασιασμούς: ἀπὸ τὰ ἄνθη τῆς ὀρτανσίας καὶ τὰ νερά τοῦ Πεῖγῳ, ὡς τοὺς Σκάλδους καὶ τὶς Βαχώρες τῶν Σκανδιναβῶν κι ἀπὸ τὰ μαυριτανικὰ ἀριστουργήματα τῶν Ἰσπανικῶν πολιτειῶν ὡς τὴν ἀφθιτὴ δόξα τῆς Ρώμης, τὸ ἀθάνατο κάλλος τῶν Ἀθηνῶν, τὴ λαμπρότατη αἴγλη τοῦ Βυζαντίου, τὴ μυστικιστικὴ μελαγχολία τῶν πόλεων μὲ τοὺς γοθτικούς ναοὺς καὶ τὴν τρομερὴν ἐρημία τῶν Σιβηριανῶν στεππῶν. Ὁ ἄνθρωπος, πού ἐδοκίμασε μὲς' στὴν ἱερατικὴ σχολὴ τῆς Χάλκης τοὺς ἐπικινδυνότερους σαρκικούς ὀργασμούς, ἄφησε τὴ φαντασία του νὰ ὀργιάσῃ ἐξωφρενικὰ στὶς καταπληκτικότερες συνθέσεις χρωμάτων. Μὲ τὴν καθαρεύουσα, ὡς ὄργανο γλωσσικὸ—μιὰ γλώσσα, πού ταίριαζεν ἐξαιρετικὰ στὴ διακοσμῆτικὴ του διάθεση—ἐδημιούργησε κομψοτεχνήματα, πού δὲ θᾶπρεπε νὰ ἀναλύωνται παρὰ μόνο ἀπὸ τεχνοκρῖτες τῆς σινικῆς ζωγραφικῆς. Τὸ «De profundis» τοῦ Ροδοκανάκη μᾶς ἔδειξεν ἕως πού μπορεῖ νὰ φθάσῃ ἢ καθαρεύουσα. Ἐγὼ τὴ γνώμη, πὼς δὲ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὴν ὀδηγήσῃ πιὸ μακριά.

Ο ΚΩΣΤΑΣ Οὐράνης εἶναι ὑποβλητικώτερος, αἰσθηματικώτερος ἀπὸ τοὺς δύο προηγούμενους—ἀλλ' ὄχι διακοσμῆτικώτερος τοῦ Ροδοκανάκη ἢ διανοητικώτερος ἀπὸ τὸν Ζαχαρία Παπαντωνίου. Ἡ ψυχὴ του, ὅταν γράφει τὸ «Ὀλλανδικὸ χωριό», «Τὸ Κανάλι», τὴν «Καμπάνια ῥομᾶνα», τὴ «Γυναίκα

του πάρκου» είναι γεμάτη από την ευγενική μελαγχολία του Μορέας: του Μορέας του «Ερωτόπαθου προσκυνητή» και των άτικων «Στροφών». Και στη ρυθμική του πρόζα μένει ο ποιητής με τη σοφή χαλαρότητα του στίχου, την εκλεπτυσμένη ώραιοπάθεια, την ανήσυχη πάντα και ταραγμένη διάθεση, την ανία και την πλήξη. Δείγμα πώς είναι ένιατος στις εκδηλώσεις του και συνεπώς ειλικρινής.

—*Όμως απόψε, τὰ ρόδα τῶν κήπων τοῦ Πίντσιο μυρίζουν τόσο νερκωτικά, τόσο ἡδονικά, ποῦ νοιώθω τὶς αἰσθήσεις νὰ παραλύουνε γλυκά.*

Ἡ περίοδος αὐτὴ μοῦ φέρνει στὴ μνήμη τὸ ἐξαίρετο ἐκείνο σονέττο, τὸ «Φλωρεντινὸ ὄνειρο» τοῦ Maxime Formont:

La roseraie éclate au bas de la colline
En sourires vermeils et blancs κτλ.

—*Ὁ δρόμος ποῦ ἀκολουθεῖ τὸ κανάλι ἀπλώνεται λευκὸς καὶ γυμνός. Τὰ ψηλὰ δέντρα ρίχνουνε τὶς σκελετωμένες τους οὐλουέτες πάνω σὲ ἀκίνητα νερά. Οἱ νυμφαῖες μαραίνονται....*

—*Καὶ κνττάζοντας νὰ σκοτεινιάζη, ἔννοιωσα,—τὶ παράξενο πρᾶμα—, ἔννοιωσα νὰ μὲ παίρῃ μὴ σιγανὴ λύπη γιατί ἡ ὥρα εἶχε περάσει καὶ δὲν ἦτανε νὰ ἐρθῇ κιὰ ἡ χλωμὴ γυναῖκα τοῦ πάρκου....*

ΑΝΑΓΚΗ νὰ καταλήξουμε σὲ μιὰ διάκριση: ὁ Ζαχαρίας Παπαντωνίου εἶναι ὁ τεχνίτης, ποῦ κατέχει τὴν πολύτιμη πείρα τῆς ζωῆς. Περνᾷ τὸ ἄφθονο αἶσθημά του ἀπὸ τὸ χωνευτῆρι τοῦ ἄγρυπνου του στοχασμοῦ. Ὁ Πλάτων Ροδοκανάκης εἶναι κατ' ἐξοχὴν ἐπιφανειακός. Στὴν ἐργασία του δὲ βλέπει παρὰ λευκοῦς, ἀλέφαντους τοίχους, ποῦ πρόκειται νὰ διακοσμηθοῦν. Εἶναι περισσότερο ζωγράφος παρὰ ποιητής. Ὁ Κώστας Οὐράνης ἀγνοεῖ τὰ μονοπάτια τοῦ στοχασμοῦ, ὅσο καὶ τὶς πολύπλοκες ποιικιλίες τῆς διακοσμητικῆς. Δὲν κατέχει παρὰ τὸ αἶσθημα, τὴ λυπημένη διάθεση, τὴν ὑποβλητικὴ μουσικότητα. Δηλαδή ὁ Κώστας Οὐράνης εἶναι μοναχὰ ποιητής. Κι αὐτὸ δὲν εἶναι, ἀσφαλῶς, τὸ λιγώτερο.

ΙΩΑΝ. Μ. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΣΠ. Δ. ΑΝΤΥΠΑ: "ΣΚΕΨΕΙΣ ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΟΛΟΥ", ΑΛΕΞΑΝΔΡΕΙΑ 1923

Ἀναμάσημα πολλῶν ξένων σκέψεων, σὲ δημοσιογραφικὴ καθαρεύουσα, χωρὶς ὕφος. Ἀπὸ τὸ συγγραφέα λείπει τὸ λογικὸ κριτήριον, κι ὁ ἀφομοιωτικὸς νοῦς, κ' εἶται ὁ ἀναγνώστης πνίγεται στὸ πέλαγος τοῦ ἀκατανόητου. Τὸ βιβλίον εἶναι παράδειγμα, ὅτι εἶναι δυνατό, περίοδοι καθεαυτὲς ὀρθῆς κι ἀληθινῆς, ὅταν τοὺς λείπη λογικὴ διάρθρωση, νὰ παρουσιάζουν ἕνα ἐξαμβλωματικὸ σύνολο.

ΔΗΜΟΥ ΤΑΝΑΛΙΑ: "Ο ΛΑΟΣ ΤΩΝ ΜΟΥΝΟΥΧΩΝ", ΕΚΔΟΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΓΑΣ—
ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ 1923

Καὶ τὸ βιβλίον αὐτὸ κυβερνιέται ἀπὸ τὴ γνωστὴ ἐπαναστατικὴ τοῦ συγγραφέα, κ' ἡ συνέχεια αὐτὴ στὴν ἰδεολογία μ' εὐχαριστεῖ, γιατί ἀποτελεῖ τὴν ἀρχὴ τοῦ χαρακτήρα ἐνὸς ἔργου καὶ μᾶς φυσιολογίας.

Τρία συμβολικὰ διηγήματα.

Τὸ πρῶτο, ἐγὼ ἀντὶς σύμβολο θὰ τ' ὀνόμαζα φαντασία, στὴν ὁποία ἡ γενικοποίηση ὅλων, φέρνει μιὰ σύγκριση στὴν ἐξέλιξη τοῦ μύθου καὶ κάποιαν ἀσάφεια στὸ νόημα. Ὁ τόνος ποῦ ἀρχίζει μοῦ θυμίζει τὸν Ἄγγλο Οὐέλς στὰ μυθιστορικὰ ἐπιστημονικὰ του διηγήματα, ὅμως στὸ τέλος διαφέρει πολὺ.

Γιὰ τὸ «Φῶς ποῦ Καίει...» σημεῖονα ἐπίδραση Φλωμπέρ. Στὸ δεύτερο, «Ἰστορία τοῦ Ἁγίου Παχωμίου» ὑποτάσσεται πολὺ κι ὡς οὐσία κι ὡς ἔκφραση στὸ συγγραφέα τοῦ «Πειρασμοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀντωνίου» κ' εἶται μποροῦμε νὰ μιλήσουμε φανερώτερα γιὰ μίμηση.

Τὸ τρίτο, στὰ γενικὰ προσαρμοσμένο στὴν κατεύθυνση τῆς Ρωσικῆς διηγηματογραφίας.

Μὲ αὐτὰ ὅλα δὲν κατηγορῶ. Κι ἂν δὲν τὰ ὀνομάζω μεγάλα ἔργα, ὅμως χαμογελῶ μ' ἐκείνους ὅσους τὰ χαρακτήρισαν ἀπλῶς προσπάθειες. Ὅχι! Τὰ διηγήματα εἶναι καλά, κ' ἡ λυρική ἔκφραση τῶν περιγραφῶν τῶν φυσικῶν εἰκόνων δείχνουνε τὸν ἄρτιο τεχνίτη τοῦ λόγου, τὸν ἄξιο ποιητὴ.

Πολλοὶ τυχὸν θὰ δυσανεχτοῦν γιὰ τὸ σχολό τους. Ἀνοηταίνοντας μιλοῦνε γιὰ τὴν ἀνεξαρτησιὰ τῆς Τέχνης. Ἀλλὰ στὴν ἀπόλυτη του σημασία ν' αὐτὸς ὁ ὅρος στερεεῖται λογικῆς ἔννοιας. Καὶ θαρρῶ πὼς τὸ «σπουδαιότερον» τοῦ Ἀριστοτέλη δὲν ἐκπληρώνεται, ἂν ὁ σημερινὸς συγγραφέας ἀποκλείσῃ τὸ ἔργου του τὸν κοινωνικὸ ἀγῶνα, καὶ δὲν πολεμήσῃ γιὰ τὴν ἐπιθυμητὴ ἀναμόρφωση. Ἐπὶ τέλους ποῖος προτιμᾷ τὰ νεκρὰ ἔργα; Ὑποθέτω κανεῖς! Ὅμως ὑπάρχει διαφορὰ. Κ' ἐδῶ γίνεται σύγκριση. Μ' ὅλη τὴν πληρέστατη συμφωνία μου στὸ ἰδεολογικὸ μέρος τοῦ κ. Τανάλια, τὰ διηγήματα τοῦ κ. Δ. Βουτυρά, κι ὅταν ἀκόμη σχεδὸν ἀσύνειδα γγίζουμε τὰ ἴδια θέματα μ' ἐνθουσιάζουμε καὶ μὲ συγκινοῦνε περισσότερο, ἴσως γιατί μοῦ ὑποβάλλουνε μόνο τὸ τί ζητοῦνε χωρὶς φωνασκίες. Δὲ θέλω ν' ἀναφερθῇ ἕνα ἔργο τοῦ Ἀντρέγιεφ. Θῶταν παράλογη σύγκριση. Ὅταν ἐκεῖνος κηρύττει, τὸ νευρῶδες του ὕφος σὲ συγκλονίζει κ' εἶναι τόσον ὑπέροχος πάντα του. Ὅσο γιὰ τὸν κ. Τανάλια εἶπα τὴ γνώμη μου πολὺ φανερὰ παρεξήγηση δὲν μπορεῖ νὰ χωρέσῃ. Δὲν παραδέχομαι ὅτι φωνασκεῖ. Γι' ἄλλους πολλοὺς καὶ γνωστοὺς στὴν Ἑλλάδα τὰ γράφω ποῦ νομίζουν πὼς κάνουν ἰδεολογία. Κι ἂν ἡ Τέχνη μπορεῖ νὰ βοηθήσῃ στὸ ἄπλωμα μιᾶς ιδέας, ξυπνώντας στα στήθη ὁλωνῶν τὴ συμπάθεια, μὲ τὴ συγκίνηση ποῦ κρατεῖ καὶ προσφέρει, περιττὸ θαρρῶ κι ὅπως διόλου νὰ προστεῖσω πὼς βλάβη, μόνο βλάβη, προσέρχεται ἀπὸ φωνασκίες. Κ' εἶται κατάντησε τελευταῖα τὸ ζήτημα στὴν Ἑλλάδα. Καὶ πολλοὶ ὀχυρονόμενοι πίσω ἀπὸ τὸ περίφημο δόγμα τῆς ἀνεξαρτησιᾶς τῆς Τέχνης νοσταλγοῦνε μὲ θρήνους τὸ μάγο ποιητὴ τοῦ «Ὁρῆστη» καὶ τοῦ «Ἀλκιβιάδου». Ἀλλὰ μὴ τυχὸν πέθανε ὁ ποιητής; Ὅχι. Χτὲς ἀκόμη μᾶς ἔδωσε δείγματα ζωῆς σφριγηλῆς, τὸ θαυμάσιο «Τραγοῦδι τῆς Μαγδαληνῆς». Ποιὸς ὁ λόγος λοιπὸν νὰ θρηνησῶ;

ΠΕΤΡΟΥ ΑΤΡΕΙΔΗ: "ΠΡΟΣ ΤΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΟΠΟΥΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥΣ"
ΕΚΔΟΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΓΑΣ, ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ 1923

Μιὰ πραγματεία μὲ τὴν ὑψηλὴ πρόθεση νὰ καθορίσῃ τὴ μελλοντικὴ

πορεία του Νεοελληνικού πολιτισμού. Στά γενικά κυμαίνεται μεταξύ δυο αντίθετων θεωριών, του Γ. Σκληρού και του Ίδα.

Την ανάγνυσήν την προσδοκᾷ ὁ συγγραφέας ἀπὸ τὴν ἀναδιοργάνωση

1ο τοῦ Σχολείου.

2ο τῆς Πολιτείας.

3ο τῆς Πολιτικῆς.

Καθὼς βλέπετε, συνεχίζει τὴν «Ἐρευνα» τοῦ περιοδικοῦ «Γράμμα-
τα» ὅμως θὰ θέλαμε πῶς φιλοσοφημένες γενικὲς ἀρχές, καὶ βασιανιστικώ-
τερα τ' ἀναλυτικὰ του μερικώτερα προγράμματα. Ἔτσι ἀπὸ τὰ «Σύγχρο-
να Προβλήματα τοῦ Ἑλληνισμοῦ» τοῦ Γ. Σκληροῦ τὰ συμπε-
ράσματα κ' ἐξαγόμενα μᾶς ικανοποιούν πολὺ περισσότερο παρὰ τὸ κ.
Ἀτρείδη. Ἐξ ἄλλου διαφωνῶ καὶ πρὸς τὴν τελικὴν τάση τῶν θεωριῶν του :
τῆς κυριαρχίας τῆς Ἀνατολῆς. Ὡς πρὸς τὸ κατορθωτὸ τῶν μεταρρυθμίσεων
του (καθὼς ἐπαγγέλλεται) καὶ τοῦ πολιτικοῦ του προγράμματος, μοῦ φαί-
νεται ἀδύνατο, καὶ οὔτε μὲ πείθει κἀν γιὰ μιὰ σχετικὴ πετυχημένη ἐφαρμογή.

ΑΝΤ. ΚΑΤΖΗΑΠΟΣΤΟΛΟΥ: «ΔΥΟ ΦΩΤΙΕΣ», ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΝ ΔΡΑΜΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΡΕΙΣ
ΑΘΗΝΑΙ 1923

Ἐγὼ θὰ τ' ὀνόμαζα σκηνοθέτημα πὺ ἔχει κάποια διαφορὰ ἀπὸ
τὸν ὄρο δράμα. Καλύτερα μιὰ ἐξέλιξη γεγονότων, στή σκηνῆ καὶ ὄχι στή
ζωή. Ἀρνούμαι νὰ προστέσω: φυσικὴ ἐξέλιξη γεγονότων. Μ' ἂν ὁ συγ-
γραφέας διαμφισβητῆ τὴν ἄρνησή μου, εἶμαι πρόθυμος νὰ δεχτῶ, συγκατα-
βατικός, τὴ φυσικότητα τοῦ ἔργου του, ὅμως κρατῶ γι ἄλλο σημεῖο τὸ
ἀνένδοτό μου. Πῶς μὲ τὴν παραδοχὴ μου δὲν τοῦ ἀναγνώρισα διόλου Τέ-
χνη. Κ' εἶναι μεγάλη παρεξήγηση νὰ θαρροῦμε πῶς ζωὴ καὶ φυσικό-
τητα μόνο ἀποτελοῦνε Τέχνη. Ὅχι, χίλιες φορές ὄχι!

Στὸν πρόλόγὸ του (ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἐπίσημα πρόσωπα, εἶναι
γραμμένος στὴν καθαρεύουσα!) «ἐπιθυμῶ ν' ἀντιδράσῃ κατὰ τῆς ἀνυπαρ-
ξίας χαρακτήρων...» Στὴν Ἑλλάδα τὰ πάντα καταντοῦνε ζητήματα πολι-
τικῆς. Ἔτσι κ' ἡ παραγνώριση τῶν καλύτερων καὶ πῶς ἀκατάδεχτων, φυ-
σικῆ κ' εὐκολοξήγητη. Ἐνας πόλεμος ἐναντίον τῶν ἐπίσημων αὐτῶν πον-
τιφικῶν κύκλων θαῦρισκε ἡγῶ εὐαρέσκειας στὰ στήθη ὄλων. Δυστυ-
χῶς ὁ πρόλογος εἶναι κατώτερος τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ συγγραφέα του. Δὲ
θῆταν προτιμώτερη λοιπὸν ἡ σιωπὴ; Τουλάχιστο σ' αὐτὴ βρίσκεται κ' ἡ
ἀξιοπρέπεια ἑνὸς ἀνώτερου ἀνθρώπου.

ΗΒΟΥ ΔΕΛΦΟΥ: «Η ΤΡΙΛΟΓΙΑ ΤΗΣ ΨΥΧΗΣ ΜΟΥ», ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1923

Ἐνα βιβλίον, νέου πολὺ ἐπηρεασμένου ἀπὸ τὸν Παλαμά, ὡς μορφὴ
καὶ ὡς ἰδεολογία. Μ' ὄλο πὺ δὲν ἀποδίδω ξεχωριστὴ σημασία στὸν πεζὸ
πρόλογο, φανερὰ μολογῶ τὴν προτίμησή μου γι αὐτὸν ἀπὸ τὸ στιχουργη-
μένο ἐπιλοιο βιβλίον. Καὶ στὴν προτίμησή μου βρίσκεται ἡ δικαιολογία τοῦ
σεβασμοῦ μου, στὴν ἐκεῖ διατυπούμενη γνώμη τοῦ νέου καὶ σωπαίνω. Κ'
εἶναι τὸ σοφώτερο. Στὴν ἡλικία τοῦ συγγραφέα ἐπιτρέπονται πολλὲς ἐπι-
δες κ' εἶναι ἄπρεπὴ μιὰ καταδικαστικὴ γνώμη «ἐκ τῶν προτέρων».

Β. ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΗ: «Ο ΚΗΤΟΣ ΜΕ ΤΑ ΗΛΙΟΤΡΟΠΙΑ», ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ
ΑΘΗΝΑΙ

Στὸ πρωτοφανέρομά τους οἱ νέοι ἔχουν πάντοτε τὴ συμπάθειά μου.
Ἄλλὰ μ' ἀρέσει μετὰ τὸ πρῶτο ἐλάττωμα ν' ἀκολουθῆ ἡ αὐτοπερισυλλογή.

Μ' ὄλη μου τὴν καλὴ διάθεση, μ' ὄλη τὴν αἰσιοδοξία τοῦ κ. Γρ. Ξενοπού-
λου, στὰ «Σποραδικὰ» μάταια θὰ ζητήσετε τὴν παραμικρότερη ποιη-
τικὴ πνοή. Ἀλλὰ τὸ πρῶτο βιβλίον ἂς μὴν προσφέρεται εἰς τὸν Ἡφαιστο.
Ἡ δικαιολογία βρίσκεται στὸ ἀνυπόμονο τῆς νεανικῆς ψυχῆς πὺ βιάζεται
νὰ παρουσιάσῃ τὸν ἑαυτὸ τῆς. Στὸ δευτέρὸ του τομίδιον παρατηρῶ μιὰ δια-
φορὰ πὺ μὲ κάνει νὰ ἐλπίζω, καὶ θέλω νὰ ἐλπίζω, μ' ὄλο πὺ αὐτὴ του
ἢ βία τῶν συχνῶν ἐκδόσεων, δὲν μπορεῖ πιά νὰ δικαιολογηθῆ.

ΒΕΛ. ΦΡΕΡΗ: «ΠΡΩΤΟΒΡΟΧΙΑ», ΕΚΔΟΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ «ΕΣΠΕΡΟΣ» ΣΥΡΑ

Μιὰ σειρά διηγήματα, κακὰ ὑπολογισμένα καὶ κακὰ ἐχτελεσμένα. Φαί-
νεται πῶς λείπει ἀπὸ τὸ συγγραφέα καὶ τὸ παραμικρότερο ταλέντο, παρα-
τήρησης, ψυχολογίας κ' ἔκφρασης. Τὸ «Βρυκόλακες» ὑποφερτὸ, τὸ
«Guarda e passa» καλὸ, καὶ τὸ μόνο πὺ ὑπόσχεται κάτι, ἐνὸ τὸ
«Ὅταν προστάζει ἡ Φύση...» θυμίζει τὴν τέχνη στὴν κακὴ τῆς
ἄποψη τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου. Στὰ γενικά, ὡς λύση παρουσιάζει ὁ συγγρα-
φέας ψυχολογικὲς ἀπιθανότητες, καὶ ὡς τεχνικὴ φτωχὴ καὶ τριμμένη ἔκφραση
καὶ χαμηλὸ τόνο.

ΣΠΥΡΟΥ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ: «ΜΑ'ΙΣΤΡΑΛΙΑ», ΑΘΗΝΑΙ 1923

Ἡ ἀπλότη τῶν αἰσθημάτων καταντᾷ σὲ μιὰ κάποια ἀφέλεια, μὲ τὴν
κοινὴν σημασία τοῦ ὄρου. Μὰ ὅ,τι ἀντισταθμίζει, τὴν ἔλλειψη καθαρῶς ποι-
ητικῆς οὐσίας, εἶναι ἡ τεχνικὴ του, πὺ μ' εὐαρέσκεια διακρίνεται σ' ὄλο τὸ
βιβλίον. Θὰ μπορούσε κανεὶς, εὐκολα, νὰ τοῦ δώσῃ τὸν τίτλο: στιχουργοῦ,
μὲ κάποια εὐκολία μάλιστα στὴν κατασκευὴ τῶν στίχων, εὐκολία πὺ πρέπει
ν' ἀποφεύγῃ ὁ δυνατός. Ὅμως τὰ λίγα ποιήματα πὺ θ' ἀναφέρω, δικαιο-
λογοῦν θαρρῶ τὸ μικρὸ μου ἔπαινο. «Τὸ τραγούδι τῶν πολλῶν», «Μάρτης»,
«Κρυφὴ ἀγάπη», «Φλώρα», «Βέβηλοι», «Ζάκυνθος» καὶ «Μετανάστης».
Κάπου ἀναγνωρίζει κανεὶς σημάδια Παλαμικῆς τεχνοτροπίας, κάπου τοῦ
Μωρεάς, ἢ τουλάχιστο τῶν ἑλληνικῶν μεταφράσεων τῶν «Στροφῶν» του.
Ἡ τρίτη σειρά, μᾶς ικανοποιεῖ περισσότερο. Εἶναι ἡ πῶς προσωπικὴ καὶ
κάπως πρωτότυπη ἐργασία του. Γι αὐτὴ μόνο, ὑποθέτω μπορεῖ κανεὶς
κάτι νὰ ἐλπίζῃ.

ΔΗΜ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗ: «ΒΗΜΑΤΑ ΣΤΗ ΧΛΟΗ», ΚΥΠΡΟΣ 1923

Δὲν πρόκειται γιὰ τὰ πρῶτα βήματα: τὰ θυμᾶμαι ὅταν ἤμουνα νέος
πολύ, σχεδὸν παιδί. Πρόκειται γιὰ ὀριμότερὴ του ἐκδήλωση. Ἐνα βιβλίον
πὺ ἔρχεται ἀπὸ τὸ μακάριο νησί μου νὰ μοῦ θυμίσῃ τὴν ἐκεῖ ἄνθιση, τοῦ
ποιητικοῦ λόγου μὲ συγκινεῖ βαθύτατα καὶ πολὺ θῆθελα εὐνοϊκὰ νὰ μιλή-
σω. Ἀλλὰ ἡ παρελθούσα στιχουργία, ἡ ἔλλειψη δυνατῶν ἐμπνεύσεων,
συγκινήσεων καὶ σχετικῆς πρωτοτυπίας, μοῦ ἀφαιροῦνε κάθε ἐπαινετικὴ
διάθεση. Βρίσκονται ποιήματα καλὰ ὅπως τὰ «Τὸ ἴδιο τοῦ Φθινώ-
πυρου δεῖλι». «Σ' ἔνα διάβα», «Πλάτρες» πὺ μοῦ θυμίσῃ ποτὶς ποτὶς
ἔνα θαυμάσιο ποῖμα τοῦ Maurice Magre, τὸ «Σὰν θὰ πεθάνω», μετα-
φρασμένο ἀπὸ τὸν Κ. Ν. Κωνσταντινίδη, καὶ ἄλλ' ἀκόμα, μὰ ἐδῶ κυρίως
πρόκειται γιὰ τὸ μέλλο καὶ ποιὸς ἀναλαβαίνει νὰ μοῦ τὸ ἐγγυηθῆ; Ὁ
ἴδιος δὲν βρίσκεται πιά στὴν πρώτη νεότητα κ' εἶναι δύσκολο νὰ τὸν πα-

ραδεχτῶ, ἐξὸν ἂν συνεχίζοντας γράφει καθὼς τὰ προαναφερμένα καλά του ποιήματα. Δὲν ἔχω δίκηο λοιπὸν ν' ἀμφιβάλλω ;

ΒΑΣΙΛΗ ΡΩΤΑ: "ΑΝΟΙΞΙΑΤΙΚΟ ΑΓΕΡΙ", GOERLITZ 1923

Ποιήματα ποῦ δὲν προσφέρουν τίποτε νέο, μὰ τὰ σώζει μιά κάπως ἀγνή διάθεση κ' ἓνα σχετικῶς ἄριτο τεχνικὸ παρουσίασμα. Στὴν ἐμπνευσή του ἀπλὸς καὶ μονότονος. Ἡ νοσταλγία μιᾶς ἀνοιξίης, κ' ἡ ἀγάπη σχεδὸν ἀποτελοῦνε τὴν πηγὴ τοῦ ποιητικοῦ θησαυροῦ του. Ἀλλὰ πάντοτε ὁ θησαυρὸς του εἶναι πενιχρός. Στὸ ὕφος μιμήθηκε τὰ δημοτικὰ τραγούδια καὶ κάπου τὸν Κ. Παλαμά. Προτιμῶ τὰ «Τετράστιχα σὲ Γνωστὸν Ἥχο». Στὴν ἀπλότητα καὶ ὀλιγολογία τοὺς κρύβουνε ποῦ καὶ ποῦ ἓνα ὀλίγο καιρο νόημα, διατηρώντας καὶ κάποια δροσιά καὶ χάρη.

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΣΗΣ

Γ. ΚΙΤΡΟΠΟΥΛΟΥ: "ΜΕΣ ΣΤΟ ΚΛΟΥΒΙ", ΔΙΗΓΗΜΑ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ ΠΑΡΓΑΣ, 1923

Ὁ κ. Κιτρόπουλος εἶνε ἀπὸ τοὺς πιὸ παραγωγικοὺς Ἀλεξανδρινούς. Συχνὰ μᾶς δίνει δείγματα τῆς δημιουργικότητος του. Κι αὐτὸ λογαριάζεται βέβαια στὸ ἐνεργητικὸ του. Ἀπὸ τὸ νέο ἔργο του δὲ λείπει ἡ παρατηρητικότης, οὔτε ἡ εὐχέρεια στὸ γράψιμο. Μιά συμπαιθητικὴ ὑπόθεση, ὄχι ἴσως πρωτότυπη, — ποῦ ἔχει καὶ πλοκὴ καλὴ κ' αἰσθημα, μ' ὄλες τις ἀπιθανότητες ποῦ παρουσιάζει σὲ μερικὰ σημεῖα· στὴν καθημερινὴ ἔξαφνα συνάντηση τοῦ δασκάλου καὶ τῆς δασκάλας μέσα σ' ἓνα τόσο μικρὸ κύκλο, πρᾶγμα ποῦ θ' ἀνακαλυπτότανε ἀμέσως ἀπὸ ἀνθρώπους ποῦ ὅσο στενὴ ἔχουν τὴν ἀνάπτυξη τόσο καλλιερρημένη τὴν περιέργεια.

Ἐλπίζω πὼς ὁ κ. Κιτρόπουλος μπορεῖ μὲ τὸν καιρὸ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ ἀριετώτερα ἔργα, δυναμώνοντας τὴ σκέψη καὶ τὸ ὕφος του μὲ τὸ συστηματικὸ διάβασμα μεγάλων συγγραφέων. Εἶνε τόσον ὀφείλιμες οἱ βαθειές πνοές τους γιὰ τοὺς καλλιτεχνικοὺς μας πνεύμονες!

ΜΙΧ. Α. ΡΟΔΑ: "ΑΜΑΡΤΩΛΑ", ΑΘΗΝΑΙ 1923

Ὁ ποιητὴς κ. Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος γράφει παραπάνω ἓνα ἐνδιαφέρον κριτικὸ σημεῖωμα γιὰ τὸ «Νεοελληνικὸ ρυθμικὸ πεζὸ λόγος» καὶ ἀναφέρει τρεῖς διαλεχτὰ ὀνόματα, τοῦ Παπαντωνίου, Οὐράνη καὶ τοῦ μακαρίτη Ροδοκανάκη, παραλείποντας, γιὰτι ἄρα γε, ἓναν — ἀριστοτέχνη καὶ σ' αὐτὸ τὸ εἶδος — Νιρβάνα.

Εἶν' ἀλήθεια πὼς ἡ Λογοτεχνία μας τελευταῖα στὸ γενικὸ της ψήλωμα ποῦ δὲ μποροῦν βέβαια ν' ἀντικρῦσουν καθάρια τὰ μυωπικὰ μάτια τῶν ἀρνητῶν, τῶν στείρων καὶ τῶν προπαγανδιστῶν, δείχνει μιὰν ὠραίαν ἀνθιση καὶ σ' αὐτὸ τὸν κλάδο. Σημειῶνω μ' εὐχαρίστηση πὼς σ' αὐτὸ τὸ τεῦχος ἡ «Νέα Ζωὴ» παρουσιάζει τρεῖς ἀκόμα καλοὺς τεχνίτες τῆς πρόζας, τὸν Κύπριο Ν. Νικολαΐδη καὶ τοὺς Ἀλεξανδρινούς Κ. Ν. Παπαῖ καὶ Γιάγκο Πιερίδη.

Ὁ κ. Ροδάς μὲ τ' «Ἀμαρτωλά» του μᾶς φανερώνει πὼς εἶν' ἓνας ἀπὸ τοὺς ἄξιους ἐρευνητῆς τοῦ μεταλλείου ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἔχει τὴν ἰκανότητα νὰ βγάξῃ χρυσάφι.

Δὲ βλέπει τὴ ζωὴ ἀπαθὴς νὰ ξετυλίγεται μπροστά του σὰν ἐπάνω στὴν ὀθόνη τοῦ κινηματογράφου, μὰ ἐφρόντισε νὰ τὴν παρακολουθήσῃ ἀπὸ κοντά, ὡς τὸ πιὸ ἀπόκρυφο καταφύγιό της, σ' ὄλες τις ἐκδηλώσεις, τις ἰδιοτροπίες, τοὺς ὀργανισμοὺς της. Εἶχε τὴ δίψα μὰ καὶ τὸ θάρρος νὰ δοκιμάσῃ κάθε εἶδους πιότη, ὄχι πάντα μὲ τὴν ἴδια γεύση, τὴν ἴδια πυράδα, τὸ ἴδιο χρῶμα, — ποῦ τοῦ πρόσφερενε σὲ κύπελλα διαφόρων σχημάτων.

Γι αὐτὸ οἱ περιγραφῆς τῶν περιπλανήσεών του μέσα στοὺς συναισθηματικούς κόσμους ἔχουν τὴν ἀπαραίτητη γιὰ ἓνα λογοτέχνη πεῖρα, ποῦ ἐξωραΐζεται μὲ τὴν ἐξωτερικέυση τῆς εἰλικρίνειας. Κι ὁ κ. Ροδάς ἔχει αὐτὴ τὴν ἀρετὴ. Δὲν ἐπιχειρεῖ νὰ βάλῃ ἐπιτήδεια μάσκα γιὰ νὰ μᾶς κρύψῃ τις ροπές καὶ τις τάσεις του, τ' ἀγκαλιάσματά του μὲ τις σφιχτές καὶ ροδαλές γυναικεῖες σάρκες ποῦ κάθε φορὰ ποῦ τις ἀπολαμβάνομε μᾶς ξεσκαπάζουν γιὰ λίγο τὴν ἀκριβοθώρητη μορφὴ τῆς εὐτυχίας.

Τὸ ἐνάντιο, χαίρεται γιὰτι στὸ μακρυνὸ ταξίδι του στὴ σαχάρα τοῦ πόνου, βρίσκει τις ἡδονικὲς αὐτὲς δάσεις καὶ μεθῶντας ἀπὸ τὸ βαρὺ ἄρωμα τῶν φανταχτερῶν λουλουδιῶν τοὺς τραγουδᾷ ἓνα τραγούδι εὐγνωμοσύνης, ἓναν ὕμνο στὴν Ἀμαρτία, στὴν εὐλογημένη καὶ γλυκειὰν αὐτὴ θεότητα.

Ἡ μελαγχολία του λεπτὴ καὶ ὑποβλητικὴ σὰ μιὰ κομπὴ λήκυθος ποῦ μαντεύει πὼς κρύβει μέσα της στοργικὰ κάποια δάκρυα.

Ἡ «Προσευχή» του, ποῦ δὲ διστάζω νὰ τὴν ὀνομάσω μικρὸ ἀριστοῦργημα, μὲ τὴν εὐγενικὰ μυστικοπάθειά της, τὸ θρόισμα τῶν κυπαρισσιῶν τῆς ἐκκλησίας της, τὴν ποιητικὴν διάθεσιν, μᾶς φέρνει ἄθελα στὴν ἀκοή μας, τί λέω στὴ ψυχὴ μας, — τοὺς μελαγχολικοὺς ἤχους κάποιου ἀρμόνιου ποῦ εἶνε ἴσως ὁ θρηνὸς μερικῶν δυστυχημένων πλασμάτων μὲ τὰ ὁποῖα δὲν εἶχαν ποτὲ γνωριμίαν οἱ χαρὲς τῆς ζωῆς.

Προτιμῶ τὸ Ροδά στὶς σύντομες πρόζες του. Μοῦ φαίνεται πὼς δίνουν μὲ τὴν περιεκτικότητά τους πιὸ ἐντονο τὸ ἀποτύπωμα τῆς εἰκόνας, πὼς συγγενεοῦν περισσότερο μὲ τὸ ἐφήμερο τῶν ἐντυπώσεών μας, μ' αὐτὴ τὴ διάρκειά της ὑπαρξῆς μας.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ: Ο ΑΝΤΑΡΤΗΣ (ΛΟΓΙΑ ΕΝΟΣ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΟΜΕΝΟΥ)
ΒΙ ΕΚΔΟΣΗ, ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ. - 1923

Ἡ λογοτεχνικὴ ἄποψη καὶ ἡ τεχνικὴ γενικώτερα μορφὴ τοῦ βιβλίου αὐτοῦ δὲ θὰ μᾶς ἀπασχολήσῃ διόλου στὸ κριτικὸ αὐτὸ σημεῖωμα.

Γι αὐτὲς ἄς μιλήσουν ἄλλοι — εἰδικοί τεχνοκρῖτες· ἐμᾶς ὅ,τι πρὸ παντὸς ἐνδιαφέρει εἶνε ἡ βαθύτερη στοχαστικὴ φλέβα — ἡ ἀπώτερη φιλοσοφικὴ σκέψη, ποῦ κρύβεται στὶς λίγες αὐτὲς πρόζες, ποῦ ὁ συγγραφέας τῶν τῆς παρουσιάζει ὡς πρόγραμμα ἑνὸς Ἀντάρτη ἀπελευθερομένου.

Ἐκεῖνο ἀλήθεια ποῦ οὐσιαστικὰ τις χαρακτηρίζει καὶ δίνει σχεδὸν ἀποκλειστικὰ τὸ ἐντονο φιλοσοφικὸ χρῶμά των εἶνε μιὰ γεμάτη καὶ πλατεῖα αἰσιοδοξία, μιὰ πίστη ζωντανὴ καὶ μεγαλόφωνη στὴν ἀπόλυτη παντοδυναμία τῆς σκέψεως — τῆς σκέψεως τῆς ἐλευτέρης καὶ ἀκατάβλητης, ποῦ ὀρθῶνεται ἐρευνητικὰ μπροστά στα μεγάλα καὶ ἀπειλητικὰ προβλήματα τοῦ

παντός και με την απεριόριστη θέληση μιᾶς ἐμπιστευτικῆς αὐτοπεποιθίσεως ἐπιβάλλει παντοῦ κατηγορηματικά τις ἀπόψεις της, πού εἶνε γεμάτες φῶς, δύναμη, ζωή! Ἐδιάφορο ἂν στοῦ ξεχείλισμα αὐτοῦ τῆς διανοητικῆς δημιουργίας στέκωνται, φράχτες ὑποῦτοι καὶ καθόβουλοι, οἱ παλῆς συνήθειες μιᾶς περιορισμένης καὶ δειλῆς ζωῆς... Ἡ σκέψη πλημμυρίζει καὶ ξεχύνεται ἐλεύθερη καὶ ἐπιταχιστικά ἀπὸ παντοῦ. Στὸν ἔντονον αὐτὸ τῆς σκέψεως παλμὸ φωτίζεται ἐκθαμβωτικά ἡ Ζωή, μετὰ τις πολυποικίλες ἐκδηλώσεις της καὶ τὸ αἰνιγματώδικο μυστικὸ τῆς προδίδεται. Δὲν εἶναι ἀποκαρδιωτικὸ στὴν τραγικότητά του τὸ μυστικὸ αὐτὸ ἐναντία εἶνε γεμάτο ποίηση καὶ λυρισμὸ καὶ ρέμβη! Ζυγιάζεται μπροστά σ' αὐτὸ ἡ Χαρά καὶ βαραίνει — βαραίνει πολὺ! Κι ὁ Πόνος ἀκόμα παίρνει μ' αὐτὸ τὸ ἀπώτερο καὶ ἀληθινώτερο νόημά του — γίνεται γλυκεῖα Μελαγχολία! Κ' εἶται τὸ ἄτομο ξεχύνεται μέσ' στὴν ἀπέραντη δεξαμενὴ τῆς δόλητας κ' ἡ Ἀνθρωπότη κλείνεται ἀποκαλυπτικά μέσα στὸ ἐγώ....

Νά! σὲ λίγες γραμμὲς ἡ καθολικώτερη φιλοσοφικὴ σύνθεση πού ἠλέκτρισε τὸ συγγραφέα. Τὶ ἄρμονία ἀλήθεια παρουσιάζει στὴ σύντομη αὐτὴ κατατομή της! Μὰ καὶ πόσο χάος προκύπτει στὸ λεπτομερειακὸ ξετύλιγμά της! Ὁ «Ἀντάρτης» πίσω ἀπ' τὸν ἀφθονο λυρισμὸ καὶ τὴν ἠχηρὴ ἐκφραστικὴ κρύβει τὴ μίμηση, τὴν ἀπροσεξία καὶ τὴν ἀντίφαση! Ὁ κ. Βρισμιτζάκης θύοντας στὴν ἀπρόσωπη καὶ αὐστηρὴ ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια, κάνει πῶς δὲν ἀρκεῖται στὰ ἐπιπόλαια φαινόμενα, πού συναρτῶνται μετὰ μιὰ ξερὴ καὶ ἀτεγκτὴ ἀλληλουχία, ἀλλ' ἀναζητᾷ στὸ βάθος τῆς πραγματικότητος τὴν ἀπόκρυφη καὶ μυστηριώδη οὐσία της, πού δίνει ποίηση καὶ νόημα — πρὸ παντός νόημα στὴ ζωὴ τῆς ἐπιφάνειας. Ἐτσι παρουσιάζει στὸ ὄλο του μιὰ ἀντιφατικὰ μετὰπτωση, πού κάνει τὸ ὄλο βιβλίον ἀνισόρροπο! Πηδᾷ ἀπὸ τὸν ὕλιστικὸ νατουραλισμὸ ἐνὸς Λε Νταντέκ νὰ ποῦμε (πού τόσο ἐθαύμασε καὶ διαλάλησεν ἄλλοτε) στὸ μυστικοπαθὴ πανθεῖσμό ἐνὸς Μπέρξον (πού τόσο ἐπιπόλαια ἀλλοῦ ἐχλεύασε) καὶ ὄλο αὐτὸ μετὰ γεφύρι τὸ ὑπεροπτικὸ καὶ ἀλλοπρόσαλλο σκῶμμα ἐνὸς Νίτσε ἢ τὴν σκεπτικιστικὴ μελαγχολία ἐνὸς Ἐμερσον. Μ' ἂν πρόσχε λίγο περισσότερον καὶ πρὸ πάντων ἂν διάβαζε, ἂν διάβαζε ὄχι ἐπιπόλαια, θάβλεπε πῶς ὁ παγερὸς πεσσιμισμὸς τοῦ Λε Νταντέκ δὲ συμβιβάζεται μετὰ τὸν λυρικὸ μυστικισμὸ τοῦ Μπέρξον, ὅσο καὶ ἂν μορῆ νὰ καταφύγη κανεὶς γιὰ τὸν συμβιβασμὸν αὐτὸ στὸ παράφορο νιτσεικὸ ἀλλοκοτολόγημα ἢ στὴν ἠθικολογικὴ σκεπτικιστικὴ ἀσθένεια τοῦ Ἐμερσον. Ὅλες μ' ὄλα ταῦτα οἱ ἀντίθετες αὐτὲς δοξασεῖς ἐξυμῶθηκαν σὲ μιὰ τραγελαφικὴν ἀκριστολογία καὶ οἱ ἀντιθέσεις των κρύφθηκαν γιὰ τὰ βέβηλα μάτια κάτω ἀπ' τὴν λαξευμένην φράσιν, τοὺς ἰδιότροπους λυρισμοὺς καὶ τὸ ἐξεζητημένον καὶ ἄχαρο πολλὰς φορὲς παραδοξολόγημα, πού θαμπώνει τοὺς ἀνίδεους, μὰ καὶ πού χάνει τὴν ἐκπληκτικὴν ἀξία του στὸ προσεχτικὸ βυθομέτρημα.

Μὰ τί θέλαμε λοιπόν; Ἐνα λογοτέχνημα νῆχη καὶ ἄρτια φιλοσοφικὴ σύνθεση; Βέβαια ὄχι, μὰ μιὰ στοιχειώδη λογικὴ ἀκολουθία τοῦλάχιστον, δὲ μπορεῖ παρά ν' ἀπαιτήση κανεὶς. Ἐπειτα ἂν μᾶς παρουσιάζοταν τὸ βιβλίον τοῦ κ. Βρισμιτζάκη μετὰ ἀξιῶσεις μόνο λογοτεχνικῆς, θὰ περιτίττετε βέβαια κάθε φιλοσοφικὴ ἀνατομία. Θαρροῦμε ὅμως πῶς ἄλλη φιλοδοξία ἔχει γιὰ τὸ ἔργο του ὁ συγγραφέας καὶ λυπούμαστε πολὺ πού δὲ μποροῦμε νὰ τὸν παρακολουθῶμε στὴν ἀστόχαστη αἰσιοδοξία του.

Μὰ, τελευταία τώρα παρατήρησις ἐφιλοσόφησε καλὰ ἀπάνω στὴν τραγικὴ σχετικὴ τῆς σκέψεως, γιὰ νὰ πεισθῆ ἂν εἶνε νόμιμοι οἱ διθύραμβοι πού τόσο ἀνεπιφύλακτα διαλαλεῖ στὴν παντοδυναμία της; Πόσον εὐτυχὴς εἶνε ἀφοῦ εἶται εὐκόλα ἐναρμονίζει τὴν πίστη του! μὰ καὶ πόσον οἰχτρὰ φτωχὸς, ἀφοῦ ἡ σκέψη δὲν τοῦ ἀποκάλυψε τὸ μόνο ἀληθινὸ μυστικὸ τῆς — τὴ συνείδηση τῆς ἀδυναμίας της, οὔτε ὁ στοχασμὸς τοῦ ἐμπιστευθῆκεν ὄλη τὴν πυρετώδη ζωτικότητά του — τὴν ἀμφιβολία!....

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Υ.Γ. Ἐδιάβασε τώρα στὴ δευτέρῃ ἐκδοσῇ, προσεχτικὰ ὁ κ. Βρισμιτζάκης τὴν § IX τοῦ βιβλίου του; Δὲν παρατήρησε τίποτα; Τί κρῖμα νῆχη τὸ βιβλίον του μιὰ μοναχὴ παράγραφος σὺν τὴν XVIII!...

Ε. Π.

ΑΛΞΕ. ΠΑΠΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ: ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΚΑΙ ΕΚΛΟΓΙΚΟΝ ΣΥΣΤΗΜΑ

Ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Ἀρχείου τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, Τόμος 8, Τεύχος Α'. — Ἀθήναι 1923. — Δημοκρατικὰ φυλλάδια, ἀρ. 1.

Τὸ ἕνα ὕστερα ἀπὸ τὸ ἄλλο τὰ Εὐρωπαϊκὰ Κράτη μετὰ ἀντιπροσωπευτικὸ πολίτευμα ἄλλαξαν τὸ ἐκλογικὸ σύστημα τῆς πλειονοψηφίας καὶ τὸ ἀντικατέστησαν μετὰ τὴν ἀναλογικὴν ἀντιπροσωπευτικὴν, μετὰ σύστημα δηλαδὴ, πού ἐξασφαλίζει δίκαια καὶ μετὰ πνεῦμα ἰσότητος τὰ συμφέροντα καὶ τὴν ἰδεολογία κάθε μειονοψηφίας μέσα στὴν κοινωνία μας. Ἡ ἐξασφάλισις αὐτῆ κατορθώνεται βέβαια τόσο μόνο, ὅσο ἐπιτρέπει τὸ ἀστικὸ καθεστῶς ἰσοπολιτεία ἀληθινὴ μετὰ κεφαλαιοκρατία εἶνε ἀπραγματοποίητη.

Ὡς τόσο ὅμως ἡ λαϊκὴ κυριαρχία καὶ ἡ ὁποσδήποτε ἰσότητος τῶν πολιτῶν πετυγχέται στὰ κοινοβουλευτικὰ πολιτεύματα καλλίτερα μετὰ τὴν ἐκλογὴ βουλευτῶν, πού εἶνε οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν πολιτικῶν κομμάτων, ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀριθμὸ τῶν ἐκλογέων γιὰ κάθε κόμμα.

Ἡ Ἐπανάστασις τοῦ 1922, εἶται τοῦλάχιστον ὀνομάζουσι στὴν Ἑλλάδα τὸ στρατιωτικὸ κίνημα τοῦ Πλαστήρα-Γονατᾶ, ἔχοντας περιορισμένους βλέψεις, σὰ στρατιωτικὴ πού ἦταν, δὲ μποροῦσε νὰ καταλάβῃ πῶς γιὰ νὰ ἔχη τὸ λαὸ μαζὺ της ἔπρεπε νὰ κάμῃ μεταρρυθμίσεις, νὰ ποῦμε δημοκρατικῆς, καὶ μιὰ ἀπὸ τὴς πρώτες λογαριάζεται βέβαια ἡ ἀναλογικὴ ἀντιπροσωπευτικὴ.

Γι' αὐτὴ μίλησαν, ἔγραψαν, ἀγωνίστηκαν ὄλοι οἱ σοσιαλιστῆς στὸν τόπο μας ἀπὸ δέκα χρόνια τώρα, καὶ οἱ κοινωνιολόγοι εἶχαν ἐπίσης περιλάβει τὴν ἀναλογικὴν στὸ πρόγραμμά τους, ἀλλὰ ἡ καιροσκοπικὴ τους πολιτικὴ ἀπόδειξις πῶς δὲν εἶχαν πάρει κατάκαρδα τὴν ἀλλαγὴ τοῦ ἐκλογικοῦ νόμου.

Τώρα τὰ δύο τελευταία αὐτὰ χρόνια, ὁ ἀρχηγὸς τῶν Δημοκρατικῶν, ὁ κ. Παπαναστασίου, πού ἦταν Ἀντιπολίτευσις, ξανάρχισε τὸν ἀγῶνα γιὰ τὴν εἰσαγωγὴ τῆς ἀναλογικῆς. Καὶ μετὰ τὸ φυλλάδιον «Δημοκρατία καὶ ἐκλογικὸ σύστημα» πού εἶνε ἀνατύπωσις ἀπὸ τὸ «ἀρχεῖον τῶν Οἰκονομικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν», ὁ κ. Παπαναστασίου ἐκθέτει ἐπιστημονικὰ τὰ ὠφελήματα, πού θὰ ἔχη ὁ πολιτικὸς μας κόσμος ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς ἀναλογικῆς, ἐπιμένοντας στὴν ἀνάγκη νὰ ὀργανωθοῦν οἱ μάζες — καὶ

οί άστοί, — σύμφωνα με τά ομαδικά τους συμφέροντα και την ανάλογη ιδεολογία, σέ κόμματα, πού νά τά χαρακτηρίζουν προγραμματικές άρχές.

Πρέπει νά ομολογήσουμε ότι ο κ. Παπαναστασίου έγγραψε μιá πραγματεία άξιόλογη. Τή διακρίνει μιá αυστηρή αντικειμενικότητα και ένα πνεύμα κριτικό. Αναλύει μεθοδικά τά συστήματα τής αναλογικής, πού εφαρμόζονται στίς διάφορες Εύρωπαϊκές χώρες, παρουσιάζει τίς έλλείψεις του καθενός άπ' αυτά, και στό τέλος συσταίνει τήν παραδοχή γιά τήν Έλλάδα του Τσεχοσλοβάκιου έκλογικού νόμου με μερικές πετυχημένες τροποποιήσεις, άπαραίτητες γιά τήν τέλεια αντιπροσώπευση στή Βουλή μας και τών πιό μικρών μειονοψηφιών.

Τά έπιχειρήματα εκείνων, πού είνε αντίθετοι στήν εισαγωγή τής αναλογικής, ό συγγραφέας άποκρούει ένα-ένα με παραδείγματα πειστικά και με πνεύμα έλεύθερο.

Άπό τήν άκόλουθη τελευταία παράγραφο τής πραγματείας του : *«αι συνθήκαι πού εύρισκόμεθα επιβάλλουν επιτακτικά, ώστε και αν δεν είχαν εύρεθῆ και δεν είχαν εφαρμοσθῆ πουθενά τó αναλογικόν έκλογικόν σύστημα, νά τó εύρισκαμεν ήμείς και νά τó εφαρμόσωμεν τώρα έδω εις τήν Έλλάδα,»* πού είνε σά μιá υπόσχεση του κ. Παπαναστασίου πώς θά αγωνιστῆ τó Δημοκρατικό Κόμμα γιά τήν εφαρμογή τής αναλογικής, ήμπορούμε νά έλπίζουμε ότι δέ θά ύποχωρήσει και δέ θά αναβάλῃ ad calendās graecas τήν πραγματοποίησή της, με τόν ισχυρισμό πώς «έθνικοί λόγοι» έμπόδισαν τή Δημοκρατική Ένωση νά φθάσει στά άκρα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΙΔΗΣ

Α. ΑΡΓΗ: "ΜΕΑ CULPA, POMAN" - ΑΘΗΝΑ, 1923

Γιατί ξένος τίτλος ; Κάθησαν τόσο άλλοι τίτλοι Έλληνικοί, πού νά ίκανοποιούνε αισθητικώς τόν κ. Άργη ; Έπειτα τó Ρομάν ; Πού ξεφύτρωσε πάλι αυτή ή λέξη ή γεμάτη σνομπισμό, μεταφερμένη στή γλώσσα μας ; Ή μήπως και τó μυθιστόρημα δέν του άρεσε ; Τή στιγμή πού οί νεώτεροι προσπαθούν με κάθε τρόπο νά καθαρίσουν τή δημοτική τόσο από τούς ξενισμούς όσο κι άπ' τίς υπερβολές, είναι ντροπή νά γράφονται τέτοια πράγματα.

Ούσιαστικά, τó μυθιστόρημα αυτό, δηλαδή μυθιστόρημα έπιμένει νά τó θέλῃ ό συγγραφέας, μόλις έχει τά στοιχεία ενός διηγήματος. Αρχίζει με φιλοσοφικές σκέψεις του γλυκού νερού, λυρικές κάποτε, έντελώς όμως άσχετες με τή διήγησή του. Ό ήρωας του κ. Άργη, είν' ένας πολύ, μά πολύ άφελής, πού θαμπώνεται, σάν τόν έπαρχιώτη από τó κάθε τι πού βλέπει στήν πρωτεύουσα. Είν' ένας έπιπόλαιος, χωρίς κανένα βάθος κ' ενεργεί άψυχολόγητα όπως άλλωστε όλα τά πρόσωπα μέσα στό έργο. Άπ' όσα συναντά γύρω του, δέν ενδιαφέρεται παρά μόνο γιά τή γυναίκα, ή καλλίτερα γιά τίς γυναίκες. Αναπτύσσει μερικές ιδέες έναντιόν τής χειραφετήσεώς της και είναι τó μόνο σημείο πού έχει δικήν και συμφωνάμε μαζί του. Αναλύει όμως αισθήματα και σκέψεις με τέτοιο άξιοματικό τρόπο πού μās φέρνει τó χαμόγελο. Πλοκή τελείως παιδιάστικη. Είν' αλήθεια πώς ό κ. Άργη δέ στερείται άφηγηματικότητα. Έχει κάποια δροσερότητα στήν άφήγησή και ζωγραφίζει άρκετά ζωηρά τ' αντικείμενα πού βλέπει

γύρω του. Έχει όμως πολύ εύκολη φρασεολογία, και φλυαρία, ό πρò πάντων φλυαρία, μπόλικη, μέσα στήν όποία πνίγεται κάθε καλό.

Τό πιό τραγελαφικό όμως είνε οί ποιητικές εικόνες και οί παρομοιώσεις του. Παίρνω μερικές στήν τύχη :

«... Τά νεύρα σου χορεύουν στή σειρά τους τó χορό τής Σαλώμης...»

«... Περιμένεις ένα Νιαγάρα ήδονισμού και δοκίμασες τήν πραγματικότητα ιστό λίγο νερό του Ίλισσοῦ.— Είναι ή πιό αδύνατη στιγμή τών γυναικῶν, ή άχίλλειό τους φτέρνα, μπορεῖ νά πῆ κανείς...— Φιλί πού κάνει τόν καθένα Μέγα Άλέξανδρο, όταν παρουσιασθῆ Γόρδιος δεσμός.»

Άν ό κ. Άργη δέ μās είχε δώσει μιá συλλογή στίχων, τίς «Νύχτες», πού ύπόσχοντο, όμολογούμε πώς δέ θά λαβαίναμε τόν κόπο νά καταπιαστοῦμε με τó μυθιστόρημά του.

Γ. ΠΙ.

ΞΕΝΕΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΕΣ

ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ : JEAN MORÉAS

Άπό ένα κριτικό σημείωμα του Marcel Coulon στα Παρισινά «Φιλολογικά Νέα» (27 τ' Οχτώβρη 1923) :

«Διαύγεια, άπλότης, άκρίβεια, άγνότης, κλασική τελειότης ! Αυτά τά προτερήματα έκδηλούνται στους δυό πιό αντιπροσωπευτικούς ποιητές τής Γαλλικής μεγαλοφυίας, στό Racine και στό La Fontaine. Δέν είνε λιγώτερο καταφανή στό έργο του Jean Moréas.

Κι όμως ό Moréas δέ γεννήθηκε στό Château-Thierry ή στή Ferté-Milon, τó 17ον αιώνα, μά στήν Άθήνα, στα 1856, από αυτόχθονη οικογένεια. Ήρθε στή Γαλλία εικοσιπέντε χρονῶ, άφου είχε δημοσιέψει στήν Έλληνική ποιήματα, διηγήματα, κριτικές.

Είνε άρκετό, γιά νά έξηγήσει κανείς τó παράξενο αυτό φαινόμενο, ν' αναφέρει τή συγγένεια, τή σχέση τής κόρης με τή μητέρα... ή τή μάμμη, πού ύπάρχει μεταξύ τής Γαλλικής κ' Έλληνικής φιλολογίας ; ...

Νά ένας συγγραφέας, όπως κι αν είνε, πού δέν έχει τόν άνώτερο του στή γνώση του λεξιλόγιου και τής σύνταξης' (κι διαν ζούσε τόν κατηγορησαν άρκετά γιά τήν άναμφισβήτητη αυτή έπιστήμη του γ ρ α μ μ α τ ι κ ο ῦ, ως τó σημείο μάλιστα ν' άρνηθούν σ' αυτό τó σοφό τά χαρίσματα του καλλιτέχνη κι αυτήν άκόμα τήν αισθηματικότητα).

Νά ό σύγχρονός μας ποιητής στόν όποιο προσαρμόζεται θαυμάσια αυτό τó είδος τών σχολίων γιά τά όποια δίνουν άφορμές οί κλασικοί μας στους καθηγητές όταν πρόκειται νά βγάλουν τή βαθειά και λεπτή έννοια τής γλώσσας μας και τής προσωδίας μας.

*«Ω άνθρώπινη πολὺ καρδιά, λιγόπιστε θνητέ,
Πού ἔχεις τά μάτια άπ' τή γιορτή τής λάμψης θαμπωμένα,
Κάτω άπ' τά δέντρα πού περνῶ, δέ θά τó μάθης σὺ ποτέ,
Τῶν μαύρων φύλλων ή σκιά πόσο φωτίζει ἔμένα ! (*)»*

Όσο πιό πολύ αναλύετε ένα κομμάτι σάν αυτό (πού είνε ό έπίλογος τών Σ τ ρ ο φ ῶ ν), τόσο περισσότερο τó βρίσκετε καλό. Ό Moréas δέν έγγρα-

(*) ΣΗΜ. Μ.— Μετάφραση του ποιητή Μαλακάση.

ψε τίποτε άτελής. Καί δέν πρέπει νά ξεχωρίζουμε τίς Στροφές του από τ' άλλα έργα. Οί άρετές τών τελευταίων του στίχων δέν παρουσιάζονται σ' άπλή έμβρωώδη κατάσταση στις πρώτες του συλλογές: Στίς Σύρτεις (1884),... στις Cantilènes (1880),.....

Όλα είνε τέλεια στό Μορέας, κι αυτή ή Ίφιγένεια, μ' όλη τήν άποτυχία της, πού ό καλός μου φίλος Rouveyre άποδίδει στην «αυθάδεια τών μίμων» πού τήν έπαιζαν, ένώ έγώ νομίζω πώς φταίει περισσότερο ή άνεπαρκής μόρφωση τής εποχής μας.

Κι αυτή ή διαμαντένια πρόξα, όπως ό Charles Maurras τήν όνομάζει! Στά Σκίτσα και Θύμησες ντύνει με τόν ποιητικό μανδύα μια κριτική ούσία πού δέ ξέρω άλλη πού πλούσια και πού σημαντική. Ύπόδειγμα ύφους και μελέτης γεμάτο σκέψεις. Άκατάπαντα ό Μορέας νεωτερίζει. Ό νεωτερισμός αυτός διοχετεύεται στις Σύρτεις και στα Cantilènes κυρίως μέσον του Goethe και του Henri Heine.

Ένθαρρυσμένη από τις διαμονές του στη Γερμανία (ήταν για λίγο φοιτητής τής νομικής στό Πανεπιστήμιο τής Bonn), αυτή ή επίδραση χρωματίζει με μιάν άπόχρωση, όχι ακριβώς Γερμανική, μά Ρηνική, τό μεσαιωνικό πολύ ένδιαφέρον μέρος στα παραπάνω έργα. Δίνει στό μεσαιωνισμό του Μορέας ένα τόνο πού είνε βέβαια ρομαντικός, μά ρομαντισμού πού φυσικού, πού σημαντικά γοτθικού από εκείνο τής Légende des Siècles, ή του Albertus. Κι αυτό γιατί τό αίσθημα πού έμφυγχώνει τό γοτθικό στοιχείο τών Σύρτων και τών Cantilènes πάρθηκε από τήν άληθινή πηγή, άντλήθηκε στό θρυλικό αυτό ποταμό πού καθρεφτίζει τούς πύργους τών Βουργάβων, και πού στις όχθες του χορεύουν οί μικροί Έλφστεφανομένοι με σκοίνους... όπου ό Βασιλιάς τών καλαμιών κουνά τό μαγευτικό του σκήπτρο κ' ή Δωρολάη χτενίζει τά χρυσά μαλλιά της, όπου ό Θάνατος καλπάζει πάνω σ' ένα άλλογο βγαλμένο από τούς σταύλους του Albert Dürer... »

Σ' αυτό τό θρυλικό και νεορομαντικό μεσαίωνα του Φάουστ, τών Lieder, του Heine, τών παραμυθιών τών άδελφών Grimm στράφηκε στην άρχήν ό Μορέας. Πράγμα πού δέν έμποδίζει τις Σύρτεις και τά Cantilènes νάνε στη γλώσσα και στην έκφραση τόσο άγνά Γαλλικά σά νάταν γραμμένα από κανένα ντόπιο τής Ile de France. Μά σέ λίγο ό ποιητής αφήνει τό Ρήνο για νάμπη σέ Γαλλικό έδαφος. Έρχεται σ' έπαφή με τό δικό μας μεσαίωνα, μη άρνούμενος νά ρίξη μια γεμάτη φαντασία ματιά στους καθεδρικούς ναούς, όπως έκαμαν στα 1830, μά έρευνώντας τά κείμενα. Τόν ξεετάζει, όχι ως καλλιτέχνης μά ως μελετητής. Ή καλύτερα, ό καλλιτέχνης μέσα του μπολιάζεται πάνω σ' ένα σοφό, πάνω σ' ένα ρομανιστή. Τό πρώτο μισό μέρος του Έρωτόπαθου Προσκυνητή δίνει μια περίληψη, τόν άφρό τών ποιητών ρομανικής γλώσσας, τόσο τών διαλέκτων του Oil (!) όσο και τής Oc (?). . . .

Μά ή άγάπη τής άλλαγής ήταν ή κυριώτερή του άρετή. Ραψωδοί και τροβαδούροι του είνε μια γέφυρα προς τόν Πετράρχη. Θά σταματήσει κατόπι στό Ronsard Μίγες ώρες, μια στιγμή στό Malherbe. Τό συγκεκριτά σέ

ΣΗΜ. Μ. (1)— Άρχαία γλώσσα τών λαών πού κατοικούσαν βορεινά του Λεγίνας, ένα μίγμα λατινικών, κελτικών και φράγκικων λέξεων.

(2)— Διάλεκτος κελτολατινική πού μιλούσαν στην Όκυτανία (Languedoc).

λίγο ό La Fontaine, ύστερα ό Chénier. Τότε πιά ξαναβρίσκει τούς ρομαντικούς ξαναδιαβίζει τόν Hugo, Lamartine, Vigny, μαζεύει τό μέλι τους, διασκελίζει τό Gautier και τό Baudelaire, τούς μυσταγωγούς τής νεότητας του, για νά φτάση στό κορύφωμα τής τέχνης του, στην τελειωτική άποκρυστάλλωση με τις Στροφές (1897-1900). Οί Στροφές πνευματικό σμίξιμο του Hugo και του Lamartine με τό Racine και τό La Fontaine, έργο ύστερ' από τό όποιο ή αντίθεση μεταξύ κλασικισμού και ρομαντισμού έχει μόνο ιστορική σημασία...

Μ' όλ' αυτά, ένφ' έτελείτο τό προσκύνημα, μια ριζική μεταμόρφωση συντελέσθηκε στό Μορέας...

Ή αισθησιακή Μούσα τών Σύρτων και τών Cantilènes εξαυλώθηκε, έξιδανικεύθηκε. Μήπως αυτό τό χρωστιά στους ραψωδούς και τούς τροβαδούρους, τούς ιππότες του πλατωνικού έρωτα; μήπως στόν Πλάτωνα πού ό ποιητής μεταφράζει στην Ένόνη με τό λαμπρό πρόσωπο, όλόκληρα κομμάτια του Συμπόσιου; Μ' άφού πιά άνταλλάξη τόν άνόσιον έρωτα με τόν άγνό, ό Μορέας θ' άποχαιρετήσει τόν έρωτα για νά γνωρίση μόνο τή μούσα.

Γιατί αυτή ή εξαύλωση, αυτή ή άπόρριψη τής αισθησιακής άπόλαυσης ύπαγορεύεται από τόν ποιητικό φανατισμό. Στην τέχνη του, ό ποιητής θά θυσιάση μια κοσμική ύπαρξη πού ήταν φλογερή. Από τότε πιά ζούσε για νά ψάλλη μόνο, κ' οί φίλοι του τόν έβλεπαν κάτω από τή φαινομενική ζωή του καφενείου νά περνά μιάν άλλη όλότελα πνευματική κι άυστηρή. Ζούσε σά μια φλόγα, φροντίζοντας νά καη με γρηγοράδα και με δύναμη, για νά σηκωθεί ταχύτερα και πού ψηλά...

*Χωρίς νά φροντίζουμε, χωρίς νά κατεβοῦμε,
"Ας εξαφανιστοῦμε!*

Ός τόσο ή σωματική του ύπόσταση μόνο έσβυσε: τό πνεύμα του Μορέας έν' ένα από τά πού σταθερά κι άναλλοίωτα ποιητικά σώματα.»

ΡΩΣΣΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Γάλλος λόγιος, ό J. Kessel, είχε πάρει συνέντευξη, με τό φημισμένο συγγραφέα Ivan Bounine, μέλος τής Αυτοκρατορικής Άκαδημίας τής Ρωσίας. Άπ' αυτή παραθέτουμε μερικά χαρακτηριστικά κομμάτια:

— Τι σκέπτεσθε, Ivan Alexeievitch για τήν επαναστατική Ρωσική φιλολογία;

— Τι έννοείτε μ' επαναστατική φιλολογία; είπεν ό κ. Bounine. Πρόκειται νά καθορίσουμε τή σημασία του όρου αυτού γιατί γενικά γίνεται μια σύγκριση μεταξύ τής πολιτικής και τής φιλολογικής επανάστασης. Γενικά νομίζουν πως ή δευτερη γεννήθηκε από τήν πρώτη. Αυτό είνε μια πλάνη.

Είχαμε, πράγματι μια φιλολογική επανάσταση, μ' αυτή χρονολογείται έδω κ' είκοσι χρόνια πάνω κάτω. Σχηματίστηκε τότε ένα ρεύμα νοσηρής άνησυχίας, «άνανθεώρησης τών άξιών», έν' άπότομο σχίσμα με τό παρελθόν. Γυρεύανε τό νέο με κάθε θυσία. Ή πρωτοτυπία έγενε, για τούς ποιητές και τούς λογογράφους, ό ουσιαώδης σκοπός. Θά σάς πω άμέσως ότι τό έξωφρενικό κυνήγι για τήν πρωτοτυπία μου φαίνεται, και πάντα μου φάνηκε, ένα λάθος. Έπί τέλους τό καταλαβαίνω σ' ένα τόπο σαν τή Γαλλία όπου αλώ-

νες ανώτερου και θαυμάσιου πολιτισμού μπορούν ν' αφήσουν να πιστευθῆ πὸς τρυγήθηκαν ὅλοι οἱ καρποὶ μιᾶς φιλολογικῆς κανονικῆς ἐξέλιξης. Μὰ σὲ μᾶς, πού τὰ γράμματα γεννήθηκαν μετ' ἡλικίαν τὴν ἀληθινή τους φόρμα πρὶν ἑκατὸ χρόνια μόνις, μετ' ἡλικίαν τὴν Derjavine καὶ τὸν Rouchkine, εἶνε λογικὸ νὰ κόψουμε κάθε σχέση μετ' ἡλικίαν τόσο νέα παράδοση καὶ νὰ ριχτοῦμε στὴν τύχη δίχως πανὶ καὶ τιμὸν, μέσ' στὸν ὠκεανὸ τῶν λέξεων καὶ τῶν εἰκόνων ;

Ἄλλως τε τὸ νὰ θέλῃ κανεὶς νὰ κἀνῃ κάτι νέο δὲν εἶνε μιὰ ἀδυναμία, μιὰ πρόληψη, κάτι τὸ τεχνητό ; Ἡ θέληση αὐτὴ ἔρχεται ἀπὸ τὸ κεφάλι καὶ ὄχι ἀπὸ τὰ μυστηριώδη βάθη ὅπου δουλεύεται τὸ ταλέντο. Μετ' ἡλικίαν τὴν κανεὶς τὴ φύση, τὴν συντρίβει ἢ τὴν παραμορφώνει.

Τὸ περιεργὸ στοὺς «ἐπαναστάτες» ποιητῆς μας εἶνε πὸς νὰ δειχθοῦν νέοι ἐν σχέσει μετ' ἡλικίαν τὴν Ρωσικὴν φιλολογία, ἐμπνευστήκανε ἀπὸ τὴν Δύση. Ἔτσι ἡ πρωτοτυπία τους εἶχε γὰρ βάση τὴν μίμηση. Οἱ συμβολιστῆς μας, οἱ φουτουριστῆς καὶ décadents προέρχονται ἀπλοῦστα ἀπὸ τοὺς συναδέλφους τῶν τῆς Γαλλίας καὶ Ἰταλίας. Γιὰ ν' ἀναφέρω μερικὰ παραδείγματα ἀνάμεσα στοὺς πὸς διαλεχτοὺς συγγραφεῖς, στοὺς ἀρχηγοὺς σχολῶν, ξαναβρίσκει κανεὶς ὁλόκληρο τὸ Marinetti στὸ Ματκόβσκι καὶ ὁλόκληρη τὴν συμβολικὴ σχολὴ στὸν Ἀλέξαντρο Block. Κι ὅμως ὁ τελευταῖος ἦταν ἀληθινὸς ποιητῆς. Εἶχε τὸ χάρισμα καὶ τὴν φλόγα. Μέσα του ἔβραζαν φρικτὲς δυνάμεις φωνῆς ἐπαλλαν πού ἦταν δικῆς του. Ἀυστηρῶς ὑπῆρξε συχνὰ τὸ θῦμα τῆς ἐποχῆς του, δηλαδὴ ἡ ἐμπνευσί του, μιὰ ἀπὸ τὴς πὸς ὠραῖες πού μπορεῖ νὰ γίνῃ, βρέθηκε στενοχωρημένη ἀπὸ τὴν ἔμμονη ἰδέα τῆς πρωτοτυπίας.

Οἱ ἐπαναστατικὲς σχολῆς προσέβαλαν ἐπίσης τὴν φόρμα πού ὡς τότε οἱ μεγάλοι μας συγγραφεῖς ἐλάμπρυναν καὶ πού ἦταν γὰρ ζήλημα ἐσύτρωσαν, ἐστρέβλωσαν, παραμόρφωσαν τοὺς κανονικοὺς μας στίχους, πρᾶγμα πού ἀπολύτως καταδικάζω. Γιατί, ἂν οἱ Γάλλοι ποιητῆς ἔχουν κάποιο λόγο νὰ θέλουν νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὸν Ἀλεξανδρινὸν στίχο, καλοῦπι ὁμοίωμορφο καὶ ἄκαμπτο, ποῖα ἢ αἰτία ν' ἀρνηθοῦμε τὸ δικό μας πού μετ' ἡλικίαν τὴν ποιικιλία τῆς τονικῆς προφορᾶς καὶ τῶν ρυθμῶν του, δίνει ἐν' ἀνεξάντλητο πλοῦτο τομῶν, μέτρων καὶ μέλους;

Ἀνάμεσα στοὺς ἐπαναστάτες τῶν Ρωσικῶν γραμμάτων ἔχει βέβαια καὶ καλῆς σ τ ὁ φ ε ς. Μ' αὐτὸ εἶν' ὅλο. Μετ' ἡλικίαν τὴν ἀποπλάνησίν τους, ἀπὸ τὴν ἐπαναστατικὴν τους προσπάθειαν ἐδημιούργησαν ἔργα περὶ ε ς ς γ α, ὄχι ὅμως ἔργα τέχνης.

Ἄς μὴ σᾶς κἀνῃ ἡ κριτικὴ μου αὐτὴ νὰ νομίσετε πὸς εἶμαι ἐχθρὸς τοῦ νέου. Κάθε ἄλλο. Μὰ ἔχω τὴν ἀντίληψιν πὸς ἡ ἐξέλιξις εἶνε στὰ γράμματα ὅπως καὶ σὲ κάθε κύκλο ἀνθρώπινη δράσης πὸς ὑγιῆς, πὸς ὠφέλιμη ἀπὸ τὴν ἐπανάστασιν.

Τὸ ζήτημα τῆς πρωτοτυπίας λύνεται κατ' ἐμέ, πολὺ ἀπλά.

— Ivan Alexeievitch, εἶστ' ἕνας ἀπὸ τοὺς πὸς ρεαλιστῆς συγγραφεῖς τῆς Ρωσίας, δὲν εἶνε ;

— Μετ' ἡλικίαν τὴν κατὰσσανε, εἶν' ἀλήθεια, σὲ μᾶς, ἀνάμεσα στοὺς νεο-ρεαλιστῆς. Μὰ ὁ ὄρος εἶν' ἀόριστος, καὶ πραγματικὰ δὲν ξέρω τί εἶμαι. Δὲ θέλω ἐτικέτες. Ἄν φροντίζω νὰ ἐξετάζω τὴν πραγματικότητα σὲ γραμμῆς ἀπλῆς καὶ στερεῆς, προσπαθῶ ἐπίσης νὰ ποικίλλω, σύμφωνα μετ' ἡλικίαν τὰ θέματα, τὴν φόρμα

καὶ τὸ ρυθμὸ μου, σὲ τρόπο πού βγαίνω συχνὰ ἀπὸ τὴν τάξιν πού θέλουν νὰ με τοποθετοῦν.

— Πὸς νὰ ἐξηγήσουμε τὴς ποιικιλίας πού χαρακτηρίζουν τὸ ἔργο σας ;

— Γι' αὐτὸ θὰ ἔπρεπε νὰ σᾶς διηγηθῶ τὴν ἐσωτερικὴν μου ζωὴν. Θὰ με συγχωρήσετε ἂν δὲν τὸ κάνω. Θὰ σᾶς πῶ μόνον πὸς γνωρίζω καλὰ τὴν Ρωσσίαν, γιὰτι μεγάλωσα ἀνάμεσα στὸ λαὸ καὶ ταξίδια πολὺ. Αὐτὰ εἶνε πηγῆς ἀστείρευτες. . . . .»

Μετάφρ. Κ. Ν. Κ.

ΙΡΛΑΝΔΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

ΤΟ ΕΦΕΤΕΙΝΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΝΟΜΠΕΛ ΤΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ ; W. S. YEATS.

Ὁ Yeats στὸν ὅποιον ἐδόθη ἐφέτος τὸ βραβεῖο Νόμπελ, εἶνε γνωστὸς ἀπὸ ὅλους ἐκείνους πού ἐνδιαφέρονται γὰρ τὴν νασιοναλιστικὴν κίνησιν τῆς Ἰρλανδίας. Δὲν εἶνε μόνον ὁ μεγαλειότερος ζῶν Ἰρλανδὸς ἀγγλόφωνος ποιητῆς τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσας, ἀλλὰ ἕνας ἀπὸ τοὺς πρωτεργάτες τοῦ φιλολογικοῦ Ἰρλανδικοῦ θεάτρου τοῦ Δουβλίνου, τὸ ὅποιον ἐπροσπάθησε νὰ δώσῃ στὴν Ἰρλανδίαν μιὰ ἐθνικὴ σκηνὴ καὶ μιὰ δραματικὴ φιλολογία ἀμερόληπτη.

Τὸ θέατρον αὐτὸ εἶχε τὴν ἐπιθεώρησίν του, καὶ τοὺς Ἰρλανδοὺς ἠθοποιούς του. Ὄταν ἰδρύθηκε στὰ 1899, ἀπὸ τὸν Yeats, τὸ George Moore, τὴν Lady Gregory καὶ μερικοὺς ἄλλους, δὲ λειτουργοῦσε στὴν Ἰρλανδικὴν γλῶσσαν.

Ἀργότερα ἐδημιουργήθηκε ἕνα ἰρλανδικὸν θέατρον εἰς τὴν κελτικὴν γλῶσσαν, ὁλόκληρο τὸ ἔργο του ὅμως ὁ Yeats τὸ εἶχε σκεφτῆ καὶ τὸ εἶχε γράψῃ στ' ἀγγλικά. Ἀνήκει στὴ μεταβατικὴν ἐκείνην περίωδο, πού οἱ πὸς φανατισμένοι ἰρλανδοὶ ἀναγκαστήκανε νὰ μεταχειριστοῦνε τὴν ἀγγλικὴν γλῶσσαν, γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ συνεννοηθοῦν μετ' ἡλικίαν τὴν πλειονότητα τῶν συμπατριωτῶν τους.

Ὁ Yeats ἔδωσε σ' αὐτὸ τὸ θέατρον ἔργα του πού ἐσημείωσαν μεγάλην ἐπιτυχίαν. Σήμερα εἶνε πενήντα ὀκτὼ χρονῶν, ἀλλ' ἀπὸ τὰ τριάντα του ἐθεωρεῖτο ὁ πρίγκηπας τῶν ἰρλανδῶν ποιητῶν. Τώρα πού ὁ Meredith, Inriburne, W. Morris εἶνε πεθαμμένοι, μποροῦμε νὰ τὸν ὀνομάσουμε ἕναν ἀπὸ τοὺς λαμπρότερους ζωντανούς ἀγγλοὺς ποιητῆς. ἔχει ἐκδόσει μίαν ἀνθολογίαν ποιητῶν τῆς πατρίδας του, καὶ τὰ μυστικοπαθῆ ἔργα τοῦ William Blake. ἕνας τόμος πρόξες, μετ' ἡλικίαν τὸν τίτλο «Τὸ Κέλτικον Λυκόφως», εἰκονογραφημένο ἀπὸ τὸν ἀδελφὸν του, εἶνε ἕνα ἀπὸ τὰ βιβλία πού μποροῦν νὰ μᾶς κἀνουν νὰ καταλάβουμε καλλίτερα τὴν ὄνειροπόλῃ ψυχῇ τοῦ ἰρλανδοῦ χωριάτη.

Ἡ νοσταλγία τοῦ τόπου πού γεννήθηκε, ἡ ἀνεκφραστὴ στενοχώρια τῆς καρδιάς του γὰρ τὴν τύχην τῶν πατριωτῶν του, ὅταν ἐπιέζοντο καὶ τώρα πού νομίζουν πὸς εἶν' ἐλεύθεροι, θὰ μείνουν μιὰ ἀπὸ τὴς κυριώτερες πηγῆς τῆς ἐμπνευσης τοῦ ποιητῆ. Μακρὰ ἀπὸ τὸν τόπον του, ἀκούει πάντα τὸ μουρμούρισμα τῶν νερῶν : « Πρέπει νὰ σηκωθῶ καὶ νὰ φύγω τώρα, γιὰτι πάντα, νύχτα καὶ μέρα, ἀκούω τὸ νερὸ τῆς λίμνης, τὸ γλυκὸ καὶ σιγαλὸ φιλῆμα τοῦ νεροῦ πάνω στὴν ὄχθη. Ὄταν βρισκώμαι πάνω στὸ ὕψωμα ἢ στὸ γκρίζον πεζοδρομῖο, τὸ ἀκούω πάντα μέσα στὰ τρίσβαθα τῆς καρδιάς μου.

Ἀπὸ τὴν «Journal des Débats»

ΜΕΤ. Γ. ΠΙ.

ΘΕΑΤΡΙΚΑ

ΑΠ. ΛΕΟΝΤΗ: "ΣΑΝ ΠΑΡΑΜΥΘΙ", "ΧΑΜΕΝΕΣ ΔΥΝΑΜΕΙΣ".— ΓΙΑΓΚΟΥ ΠΙΕΡΙΔΗ: "ΑΛΛΟΙ ΔΕΣΜΟΙ".— Κ. ΤΑΧΙΤΖΗ: "ΙΦΙΓΕΝΕΙΑ ΕΝ ΑΥΛΙΔΙ".— ΔΡΑΜΑΤΙΚΑ ΤΜΗΜΑΤΑ "ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ", "ΑΙΣΧΥΛΟΥ-ΑΡΙΩΝΟΣ" κ. τ. λ.

Οί Έλληνικοί θίασοι στην Αίγυπτο—πρὸ πάντων στην Ἀλεξάνδρεια— ἔγειναν πιά ἐν δὴ μι κ οί. Αὐτὸ ἔχει καὶ τὴν καλὴν του ἀποψη γιὰτὶ σιγὰ σιγὰ τὸ κοινὸ συνηθίζει νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὸ θέατρο πού δυστυχῶς δὲν τοῦ δίνει πάντα καὶ τὴν κατάλληλη πνευματικὴ τροφή. Ἐξ ἄλλου συντελεῖ καὶ στὴν ἐμφάνιση ντόπιων συγγραφέων (μιλῶ πάντα γιὰ Ἕλληνες) πού μαζί μὲ τοὺς ποιητὲς τῆς, διηγηματογράφους, τεχνίτες τῆς πρόζας, κριτικούς, (ὄχι βέβαια τοὺς λι β ε λ λ ο γ ρ ά φ ο υ ς), καλλιτέχνες, ἐπιστήμονες, τὶς ἐφημερίδες καὶ τὰ περιοδικὰ τῆς (!) ἀποδείχνουν πὼς ἡ «χώρα τῶν κροκοδείλων» εἶνε ἀρκετὰ προηγμένη στὸν πολιτισμό.

Ὁ πὺθ διαλεχτὸς θίασος ὁμολογουμένως ἦταν τοῦ Βεάκη-Νέξερ, μὰ καὶ αὐτὸς δὲν ξέφυγε ἀπὸ τὸν κατήφορο τῶν ἐπιθεωρήσεων. Ἔδωσε ἀρκετὰ σοβαρὰ ἔργα καὶ τέσσερα Ἑλληνικὰ γιὰ πρώτη φορά: τὸ «Γαλάζιο Λουλουδί», λυρικὸ παραμυθόδραμα τοῦ κ. Ν. Νικολαΐδη (γιὰ τὸ ὁποῖο θὰ γράψῃ στ' ἀκόλουθο τεῦχος ὁ κ. Κ. Ν. Παπᾶς), τὸ «Σάν Παραμύθι» τοῦ κ. Ἄ. Λεοντῆ (Θέατρο Λ ο ὦ ν α Π ἄ ρ κ), τὶς «Χαμένες Δυνάμεις» τοῦ ἰδίου καὶ τοὺς «Ἄλλους Δεσμούς» τοῦ κ. Γιαγκου Πιερίδη (Casino «Belle Vue».)

Καὶ τὰ τρία τελευταῖα αὐτὰ ἔργα (comédies) χαρακτηρίζει μιὰ εὐγενεὴ προσπάθεια, ἀν καὶ τοὺς λείπει ἡ ἀνώτερη δημιουργικὴ πνοή. Ἡ φαντασία ὑποχωρεῖ στὸ εὐκολο ξετύλιγμα τοῦ θέματος.

Μ' ὅλα αὐτὰ τὸ «Σάν Παραμύθι» τοῦ κ. Λεοντῆ ἐσημείωσεν ἀρκετὴν ἐπιτυχία. Γιὰτὶ ἔχει καὶ πλοκὴ καὶ κοινωνικὸν ἐνδιαφέρον. Μοῦ ἄρεσε τὸ φινάλε τῆς πρώτης πράξης πού μπορεῖ καὶ δίνει τὴ συγκίνηση. Ἡ δευτέρα παρουσιάζει πολλὰ χάσματα καὶ πλατεϊασμούς. Γενικὰ τὸ ἔργο ἀδυνατίζει πολλὰς συμπώσεις καὶ σκηνὲς πού ἔπρεπε νὰ εἶχαν συμβῆ πρὶν ἀπὸ τὸ δράμα, ὅπου ἔξαφνα ὁ διάλογος τῆς γρηᾶς μὲ τὴν κόρη (ἐνα τύπο πολὺ συμπαθητικὸ), πού τῆς διηγεῖται τὴν παλιὰ ἱστορία τοῦ Ζαπτείου—πού τὴν ἤξεραν τόσο καλὰ κ' οἱ δύο τους—μόνο καὶ μόνο γιὰ νὰ τὴ μάθῃ καὶ ὁ θεατὴς.

Ἡ μικρὴ διάρκεια τοῦ ἀποκρηάτικου τραπέζιου φανερῶναι ἔλλειψη σκηναϊκῆς οἰκονομίας. Ἀπίθανη κ' ἡ ἀναίδεια τοῦ νέου γιαιτροῦ πού δὲν τὴ δικαιολογεῖ βέβαια οὔτε τὸ ἀπότομο μεθύσι του σὲ τόσο σύντομο δεῖπνο μὲ καλῆς ἀνατροφῆς ἀνθρώπους, πρὸ πάντων δὲ ἡ προηγούμενη ζωὴ του στὸ Παρίσι ὅπου ἀναγκαστικὰ ἔπρεπε νὰ εἶχε μάθῃ τοὺς στοιχειώδεις τρόπους συμπεριφορᾶς καὶ ἀκόμα νὰ μὴ δίνῃ σάν ἐπιστήμονας τὸ κακὸ παράδειγμα τοῦ ἀλκοολισμοῦ.

Κουραστικὴ ἡ ρητορεία τῆς κόρης στὴ δευτέρῃ πράξῃ κ' ἡ προσπάθεια τῆς νὰ φιλοσοφήσῃ στὴν τρίτη.

Οἱ «Χαμένες δυνάμεις» εἶνε οὐσιαστικώτερο ἔργο ἀπὸ τὸ πρῶτο ἀν καὶ πολὺ ἐπηρεασμένο ἀπὸ τὸν «Ἐχθρὸ τοῦ Λαοῦ» καὶ τὰ «Στηρίγματα τῆς Κοινωνίας» τοῦ Ἰψεν, δίχως ὅμως νάχη καὶ τὴν ὡραίαν ἀρχιτεκτονικὴν τους

(1) Ἄλλοτε: «Νέα Ζωή», «Σεράπειον», «Γράμματα», «Φοίνικας», «Σκῆψη». : Τώρα «Νέα Ζωή», «Ἀργώ».

Σ' αὐτὸ χτυπιέται, ὄχι δίχως ὀρμὴ, ζωντάνια καὶ σχετικὴ ψυχολογία, ἡ πολιτικομανία τοῦ Ρωμηοῦ πού τὸν κάνει νὰ χάσῃ μαζί μὲ τὶς δυνάμεις, πού μποροῦσε νὰ χρησιμοποιήσῃ ἄλλοῦ καλύτερα καὶ ἀποτελεσματικώτερα, καὶ αὐτὸ τὸν ἀνθρωπισμὸ του.

Ἡ α' πράξι ἀδύνατη. Πού ἀκούστηκε μιὰ γυναίκα τοῦ καλοῦ λεγόμενου κόσμου—ὅσο ξετοίπωται καὶ ἀν εἶνε— νὰ κυνηγᾷ τὸν ἀνδράδερο τῆς στὰ ξένα σπίτια καὶ νὰ τοῦ κἀνῃ ἐρωτικὴ ἐξομολόγηση, ἀφοῦ ὑποτίθεται πὼς τέτοιο πράγμα μποροῦσε πὺθ ἀσφαλισμένα νὰ γίνῃ στὸ σπίτι τῆς, ὅπου ἔμενε καὶ αὐτὸς;

Στὴ β' καὶ γ' πράξι βρίσκει κανεὶς σκηνὲς ἀρκετὰ καλές, πρὸ πάντων τὴ ζωερὴ μεταξὺ τῶν δύο ἀδελφῶν καὶ τὸ φινάλε τῆς τρίτης.

Ὁ κ. Λεοντῆς κατ'ὀρθωσεν νὰ μᾶς δείξῃ πὼς ἡ ζωὴ τοῦ ἔχει ἀποκαλύψει ἀρκετὰ μυστικὰ τῆς. Ἄς ἐλπίζωμε πὼς κ' ἡ Τέχνη δὲ θὰ τοῦ φανῇ φειδωλή.

Ὁ κ. Γιαγκος Πιερίδης θὰ μᾶς παρουσίαζε μὲ τοὺς «Ἄλλους Δεσμούς» ἕνα καλὸ δραματικὸν ἀν χειρίζοτανε πὺθ ἐπιδέξια τὴν ὑπόθεσίν του πού δὲν εἶνε ἄσχημη. Πολλὲς σκηνὲς ἔχουν ἐπίδραση τῆς «Ἀγριόπαπιας» καὶ τῶν «Βρυκολάκων» τοῦ Ἰψεν καὶ τῆς «Φλόγας» τοῦ Μέρé. Ὁ διάλογος εἶνε γραμμένος μὲ κάποια τέχνη πού ἐκδηλώνεται ὁμορφότερα στὸ ἐσωτερικὸ μόνοπράχτο του οἱ «Ναυαγοί».

Ἐκεῖνο πού ἀδίκησε τὸ ἔργο εἶνε ὁ ὄμος—περισσότερο ἀφ' ὅτι ἔπρεπε—τύπος τοῦ γιοῦ πού καταντᾷ νὰ γίνῃ στὸ θεατὴ τόσο ἀποκρουστικὸς, ὅσο κερδίζει τὴ συμπάθεια ὁ ἄσωτος πατέρας μὲ τὴ μετάνοιά του. Ἀντὶ ἐκεῖνος νὰ διώχῃ μὲ τόση βαναυσότητα τὸν πατέρα του πού ζητᾷ συχώρηση γιὰ τὸ παρελθόν του, νομίζω πὼς ἔπρεπε—ἀφοῦ θέλει νὰ φαίνεται τόσο ἀνώτερος—νὰ ἐπαφελθῇ ἀπὸ τὴν ψυχικὴν του ἀλλαγὴν καὶ νὰ τοῦ δώσῃ τὸ χέρι γιὰ νὰ τὸν ὑψώσῃ. Ἔτσι θὰ στηλωνότατε μιὰ γενικὴ εὐτυχία πάνω στὸ στέρεο ἔδαφος τῆς καλωσύνης. Γιὰ τὸν ἴδιο πού παίρνει τὴν κόρη πού ἀγαπᾷ, γιὰ τὴ μητέρα του πού δύσκολα προσπαθεῖ νὰ κρύψῃ τὴν ἀδυναμία ποῦχει γιὰ τὸν ἄντρα τῆς, μ' ὅλα τὰ ἐλαττώματά του, καὶ γιὰ τὸν κακομοιρασμένον αὐτὸν πού δίχως ἕνα τέτοιο προσφιλὲς περιβάλλον εἶνε καταδικασμένος νὰ σβύσῃ κάπου μακρὰ παραπεταμένος. Τίποτε ἀπόλυτο δὲν ὑπάρχει στὴ ζωὴ. Οὔτε ἡ τιμωρία εἶνε πάντα τὸ καταλληλο φάρμακο.

Ὁ κ. Πιερίδης ἔχει καὶ θέληση καὶ καλλιτεχνικὸ ζήλο. Μὲ περισσώτερη πείρα καὶ παρατηρητικότητά ἢ ἐπιτυχία μιὰ μέρα θαρθῇ μὲ τὸ μέρος του.

Πολὺ ἔξυπνη καὶ μὲ λεπτὴ σάτυρα γραμμὴν ἢ πρωτότυπη παρωδία τοῦ κ. Κόκκου Ταχιτζῆ «Ἰφιγένεια ἐν Αὐλίδι» (Belvedere). Δὲν κουράζει διόλου, τὸ ἐνάντιο εὐχαριστεῖ. Μ' ἕνα προσεχτικὸ χτένισμα καὶ διαλεγμένη προσαρμογὴ σὲ σύγγραμμα μουσικὰ κομμάτια θὰ κέρδιζε πάρα πολὺ.

Χαριτωμένη ὡς Κλυταιμνήστρα ἡ καλλιτέχνης Κυρία Λητῶ Ἀλκινόου πού μοῦ ἐδόθησαν ἀρκετὲς εὐκαιρίες νὰ ἐχτιμίσω κυρίως στὶς δραματικὲς τῆς ὑποδύσεις.

Μὲ πολὺ πνεῦμα διασκευασμένη ἀπὸ τοὺς εὐθυμογράφους κ. κ. Ἄϊς Κρίμ καὶ Σόδαν ἢ Γαλλικὴ ὀπερέττα «Phi-Phi» (Λ ο ὦ ν α Π ἄ ρ κ). Οἱ στίχοι ἀρκετὰ ἐπιτυχημένοι.

Πρέπει να τονισθῆ ἡ παρατηρούμενη ὀλοένα δράση τοῦ καλοῦ συλλόγου «Ἀπόλλων» πού ἔχει γιά πρόεδρό του τὸ Νεοζωϊστὴ κ. Ἀπόστ. Γ. Κωνσταντινίδη (Πήλιο Ζάγρα).

Ἡ θεατρικὴ παράσταση (15η) πού ἔδωσε τὸ δραματικὸ του τμήμα στὴν αἴθουσα τῆς «Union Artistique» (17 τοῦ Νοέμβρη) ἀξίζει νὰ ἐπαινεθῆ. Μόνο θάθελα νὰ παρατηρήσω γιὰ αὐτὴ ἡ ἐκλογὴ ἔργου ἀπὸ τὴ σχολὴ «Grand Guignol»; («Κοιμάμενη» τοῦ André de Lorde). Ὁ κινηματογράφος μποροῦσε θαυμάσια νὰ ἐξυπηρετήσῃ αὐτὸ τὸ θεατρικὸ εἶδος, γιὰτὶ φρίκη δὲ σημαίνει καὶ τέχνη. Τότε θάταν πολὺ καταλλήλοτερο περιβάλλον ἀπὸ τὴ σκηνὴ ὁ χώρος πού γίνονται οἱ θανατικὲς ἐκτελέσεις. Οἱ καλοὶ μας ἐρασιτέχνες ἄς μὴ χαλοῦν τὰ νεῦρα καὶ τὴν αἰσθητικὴ τους μ' αὐτὰ τὰ κατασκευάσματα. Ὑπάρχουν τόσα λεπτά, ὄμορφα, ἔργα πού μὲ τὴ φαινομενικὴν ἡρεμία τους μᾶς μιλοῦν τόσο βαθειά!

Σημειῶνω τὸ παίξιμο τοῦ κ. Ἀλέκου Σεγκοπούλου πρὸ πάντων στὴν ἔκφραση τοῦ προσώπου. Θὰ εὐχόμουν ὅμως ἀνάλογη τὴ στάση του καὶ τὴ χειρονομία του.

Αἰσθηματικὴ σὰν πάντα ἡ Δις Ρίκα Ἀγαλλιανοῦ. Μὰ γιὰτὶ ν' ἀφήνῃ πότε πότε τὴ φωνὴ τῆς νὰ παίρνῃ τόσο στόμφο;

Συμπαθητικὴ στὸ ρόλο τῆς ἡ Δις Καίτη Καγκελάρη.

Ὁ κ. Ν. Ἀγαλλιανὸς πολὺ φυσικὸς στὴν κωμωδία τοῦ Mirbeau «Ἐλεγχος». Κάποιος μετριασμὸς στὶς κινήσεις του, πρὸ πάντων τῶν ποδιῶν, δὲ θὰ τὸν ἔβλαπτε διόλου.

Καλὸς ὡς οἰκοδεσπότης καὶ ὁ κ. Θ. Κωνσταντίνου. Μὰ ὁ εὐλογημένος δὲ μποροῦσε νὰ φορέσῃ μιὰ πυτζάμα (ἔστω καὶ μὴ μεταξωτῆ); Ἐνας ἄνθρωπος τοῦ κόσμου πού ἔχει στὸ σπῆτι του τόσα πολυτελεῖ ἐπιπλα καὶ μπιμπλὸ δὲ βάζει τὴ νύχτα πουνκαμίσα.

Κωμικώτατος καὶ ὁ κ. Σκαρδανᾶς ὡς ἀκόλουθος, μόνο νὰ προσέχη νὰ μὴ φτάνῃ στὰ ὄρια τῆς ὑπερβολῆς.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗΣ

Υ. Γ. Οἱ «Πετροχάρηδες», τὸ δυνατὸ ἔργο τοῦ κ. Π. Χόρν πού ἔδωσε ὁ «Ἀπόλλων» στὴν «Concordia» (17 τοῦ Δεκέμβρη 1923), ἀνέδειξαν περισσότερο τοὺς φιλότιμους ἐρασιτέχνες. Ἐξαιρετικὴν ἐπιτυχίαν εἶχεν ὡς Γιαννούλα ἡ Δις Καγκελάρη πού δὲν πρέπει ν' ἀφήσῃ ἀκαλλιέργητο τὸ ταλέντο τῆς ἀφοῦ ἔχει μέσα τῆς φωτιά. Ἐπίσης πολὺ καλὴ ὡς Μάρω ἡ Δις Μηχανίδου.

Στὸ Δραματικὸ τμήμα τοῦ λαμπροῦ καὶ μὲ τόσο εὐεργετικὸν προορισμὸ Συλλόγου «Αἰσχύλου-Ἀρίονος» προσελήφθηκε ὡς προπονητῆς ὁ συμπαθὴς καλλιτέχνης κ. Ἀθ. Μαρίκος.

Γιὰ τὴ δράση τοῦ τμήματος ἄλλοτε θὰ γίνῃ ἀναλυτικώτερη μνεία.

Κ. Ν. Κ.

ΑΠΟ ΒΙΒΛΙΑ, ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ:

ΑΠΟ "Τ' ΑΜΑΡΤΩΛΑ" Μ. Α. ΡΟΔΑ: ΠΡΟΣΕΥΧΗ

«Στὰ σκαλοπάτια τῆς Καθεδράλε ἄνοιξε τὸ δόλοχρσο τσαντάκι τῆς ἡ μελαγχολικὴ καὶ θλιμμένη προσκυνήτρα γιὰ νὰ προσφέρει ἐλεημοσύνη σὲ μιὰ μαυροφορεμένη καὶ χλωμὴ ξεπεσμένη ἀρχόντισσα.

Ἐκεῖ τῆς ἔπεσε ἓνα χαρτί ρόζ. Ὁ νέος μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ, πού ἔκανε τὸν περίπατόν του κάθε ἀπόγεμα στὸ προαύλιο, καθὼς ἀνέβαινε τὰ

σκαλοπάτια γιὰ νὰ πάει νὰ προσευχηθεῖ, εἶδε τὸ ρόζ χαρτί καὶ μὲ κάποια εὐλάβεια καὶ συγκίνηση ἔσκυψε καὶ τὸ πήρε. Μέσα στὸ κελλί του κλείστηκε καὶ ἀρχίνησε νὰ τὸ διαβάξει. Μὲ τὰ πρῶτα λόγια γύρισε κοίταξε τριγύρω του μὲ φόβο. Ἐνοιωσε μιὰ φλόγα στὸ λάρυγγά του καὶ ἄκουσε τοὺς ἰσχυρότερους παλμούς. Τὴν ὥραν ἐκεῖνη εἶδε στὸν τοῖχο τὰ μάτια μᾶς Μαντόνας πού τὸν παρατηροῦσαν μὲ τόση παρθενικὴ γοητεία, ὥστε ἀμέσως σηκώθηκε καὶ βγήκε ἔξω ἀπὸ τὸ κελλί του.

Τὸ ρόζ χαρτί ξανάρχισε νὰ τὸ διαβάξει κάτω στὴ μεγάλη σειρὰ τῶν κυπαρισσιῶν.

«Δὲ θὰ μάθεις ἀπὸ τὰ χεῖλια μου ποτὲ τοὺς λογισμούς μου. Ὅλα εἶνε στὰ μάτια μου γραμμένα. Κοίταξέ τα καλὰ ὅταν σὲ κοιτάζουν. Κοίταξέ τα μέσα στὸ βάθος των καὶ ἀναζήτησε τὴν εἰκόνα σου. Τὸ σῶμα σου καθρεφτίζεται στὰ μάτια μου. Λόγο δὲ θ' ἀκούσεις. Μονάχα φλόγες ἀπὸ τὰ μάτια καὶ ἔρωτα πού γιγαντώνεται μὲ τὴ σιωπῆ. Ὅ,τι δὲ φωνάζει ἀκούεται περισσότερο, καὶ σὺ δὲν ἄκουσες γοητευτικώτερο τραγοῦδι παρὰ μονάχα ἀπὸ τὴ σιωπῆ μου.

«Κοιτάζω εὐλαβικά, μέσα στὰ μάτια σου, ὅπως ὁ πιστότερος μαθητῆς τοῦ Χριστοῦ τοὺς θόλους τῆς Ἐκκλησιᾶς ἢ ὅπως ὁ μουεζίνης τὸν οὐρανὸ. Τὸ κατανυκτικώτερο προσκύνημα γίνεται μὲ τὴ σιωπῆ. Δὲν κουβεντιάζω. Ὅμως σὲ κοιτάζω μὲ ὅλο τὸ φῶς τῶν ἀστραφτερῶν ματιῶν μου, πότε σὰ θύελλα καὶ πότε σὰ γαλήνια Ἀπριλιάτικη αὐγὴ. Οἱ ἔρωτες τῶν ματιῶν εἶνε θρησκεία τῶν παλαιῶν θεῶν καὶ ἡ σιωπῆ ἀρμονικὴ μουσικὴ μας. Ἐλα γύρω ἀπὸ τὴ σιωπῆ νὰ προχωρήσουμε ἔως τὸν νέο Ἰορδάνη. Διαφορετικὰ νέος βασανισμένος βασιλέας τῶν Θηβῶν θὰ σέρνεται στοὺς δρόμους»....

Ὁ νέος ρασοφόρος σταμάτησε τὸ διάβασμα τῆς παράξενης ἐπιστολῆς, κοίταξε γύρω του μὲ τρόμο, ἡ πένθιμη μουσικὴ πού ἀκούεται θλιβερὰ ἐπάνω στὶς κορυφές τῶν κυπαρισσιῶν τοῦ μεγάλως τὸ φόβο καὶ ἔφυγε πρὸς τὸ προαύλιο βαθυὰ ταραγμένος. Τὸ ρόζ σατανικὸ χαρτί τοῦ φλόγιζε τὰ χέρια ὅπως τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδιά.

Παράξενο γράμμα, ἔλεγε, καὶ προχωροῦσε βυθισμένος σὲ σκέψεις πρὸς τοὺς πύργους τῶν καμπαναριῶν τῆς καθεδράλε. Ἐκεῖ ἀνέβηκε καὶ εἶδε ἐκστατικὰ τὸ δλοπόρφυρο φόντο ἑνὸς μαγευτικοῦ ἡλιοβασιλέματος.

Ἡ σιωπῆ καὶ ἡ ἔκστασή του πρὸς τὸ φλογισμένο δρίζοντα ἔμοιαζε σὰ μιὰ ὑπέρτατη εὐλαβικὴ προσευχὴ στὸ Δημιουργὸ Θεό. Εἶχε λησμονήσει γιὰ λίγες στιγμὲς τὸ σατανικὸ ρόζ χαρτί καὶ δὲν ἄκουε τὴ θλιβερὴ μουσικὴ ποῦβγαίνει ἀπὸ τὶς κορυφές τῶν κυπαρισσιῶν....

ΜΙΑ ΓΝΩΜΗ ΤΟΥ ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ HEISENBERG

Στὴν ἔγκριτη Ἀλεξανδρινὴ ἑφημερίδα «Ταχυδρόμος» τῆς 1ης τοῦ Γενάρη 1924 δημοσιεύτηκε τ' ἀκόλουθο γράμμα τοῦ μεγάλου κύρους καθηγητῆ τῆς Βυζαντινῆς καὶ Νεολληνικῆς Λογοτεχνίας στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου πού ἔστειλε στὸν κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδη γιὰ τὰ «Βάλσαμα».

Μονάχο, 6)12)23

Ἐντιμώτατε Κύριε,

Ἐπιτρέψατέ μου νὰ σᾶς ἐκφράσω τὶς ὑποχρεωτικώτατές μου εὐχαριστίες γιὰ τὴν εὐγενικὴν ἀποστολὴ τῶν «Βαλσάμων» σας. Τὰ ἐδιάβασα

μέ το πιό μεγάλο ενδιαφέρον και μέ άπειρη απόλαυση. Κι άπεθαύμασα τη δύναμη τών σκέψεων και τής γλώσσας. Επίσης μ' έκπλήττει ή ποικιλία τών θεμάτων σας και τών εικόνων καθώς και ή τέχνη μέ την όποία γνωστότερα θέματα άποκτούν σταθερώς νέες απόψεις.

Χειρίζεσθε μέ μεγάλη Ικανότητα και μ' εύχάριστη άπλότητα τη λαϊκή γλώσσα.

Δεχθήτε τις εγκάρδιες εύχαριστίες μου για την απόλαυση που μου έχετε προξενήσει και μένω μ' έξαιρετική εκτίμηση.

Όλος άφοσιωμένος σας

A. HEISENBERG

Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΒΑΚΟΥ

Ό Παύλος Νιρβάνας έγραψε στην «Έστία»:

«Τά έργα αυτά όμιλούν εις τό αίσθημα και την σκέψιν και μās κάμνουν νά επικοινωνήσωμεν προς μίαν ψυχήν. Έν συντομία ζούν μίαν έσωτερικήν ζωήν όπως δέν ζούν πολλά άψυχα άκαδημαϊκά κατορθώματα. Καί όταν ένα καλλιτεχνικόν έργον ζή άδιάφορον πώς, δίδει ένα κανόνα τέχνης Ιδικόν του, ένα κανόνα, τόν όποιον εϊμεθα ύποχρεωμένοι νά σεβασθώμεν. Καί νά τόν προσέξωμεν. Διότι κάτι νέον εϊμπορεί νά μās λέγη, κάτι νά μās άποκαλύπτει, άκόμα και εις την τεχνικήν του. Έν πάση περιπτώσει τά έργα αυτά θά μās πείθουν, ότι έχομεν εμπρός μας κάτι πολύ σπάνιον εις τās ήμέρας μας. Ένα εϊλικρινή δημιουργόν. Προσέξατε μέ πόσον άπλά και λιτά μέσα προσπαθει νά μās δώση την έντύπωσίν του. Εϊναι έντελώς άγνός και τίμος. Δέν ζητεί νά μās άπατήση μέ κανενός είδους «τρούκ», μέ τίποτε που μπαίνει εις την εικόνα άπλώς διότι «πάει καλά», μέ καμμίαν άχρειάν επιτήδευσιν. Τά τοπειά του, οί άνθρωποι του, τά πλέον ταπεινά, άψυχα αντικείμενα ζούν μίαν ζωήν Ιδικήν των άλλήν, άγαθήν και συμπαθητικήν.»

ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΣΤΗ "ΝΕΑ ΖΩΗ"

Φίλοι Κύριοι,

Έπειδή αποφάσισα νά γράψω κριτική για τό έργο του ποιητή κ. Κ. Π. Καβάφη, πρέπει νά πληροφορηθώ για ένα ζήτημα, που ό κάθε σοβαρός έρευνητής όφείλει νά διευκρινήση.

Σέ μελέτες μου έτυχε νά συναντήσω άρχετá ποιήματα μέ ύπογραφή Κ. Φ. Καβάφης κι άλλα Κ. Π. Καβάφης, τά όποία όμως δέν περιέχονται

στις γνωστές συλλογές του Άλεξαντρινού ποιητή. Και ειδικώς τά εξής:

Διακοπή — ό Όράτιος έν Άθήναις — ή Έλεγεία τών λουλουδιών 1ο — ή Έλεγεία τών λουλουδιών 2ο — Κτίσται — Τιμόλαος ό Συρακούσιος — ή ψήφος τής Άθηνάς — Φωνή άπ' τη θάλασσα — Τά Βήματα τών Εύμενιδών — Ό Θάνατος του αυτοκράτορος Τακίτου — Τό Καλαμάρι — Αί Άδελφαι του Φαέθοντος — Βακχικόν — Ό ποιητής και ή Μούσα — Όδ ή και έλεγεία τών όδών — Οί Ταραντίνοι διασκεδάζουν — και άλλα πολλά και μεταφράσματ' άκόμα.

Ό κ. Κ. Π. Καβάφης σε ιδιαίτερες συνομιλίες άρνείται τά πάντα, και παραδέχεται προϋπάρξαντα ποιητή Κ. Φ. Καβάφη, έξόν μρικων παρωδιών καμωμένων ειρωνικώς για τό έργο του. Άλλά νομίζω τό Καβαφικό αυτό ζήτημα πρέπει νά διαλευκανθ ή τό ταχύτερο, κ' ή μάταιη σιωπή μόνο εύθύνες παρασκευάζει.

Μέ τιμή

ΓΛΑΥΚΟΣ ΑΛΙΘΕΡΗΣ

ΟΛΙΓΟΣΤΙΧΑ

Ό διαλεκτός λόγιος και ζωγράφος, άλλοτε, ό διευθυντής του «Περί οδικού μας» και του «Καλλιτέχνη», τών λαμπρών αυτών περιοδικών που έσημείωσαν έποχή στα Νεοελληνικά γράμματα, κ. Γεράσιμος Βώκος, έγέμισε τά μάτια και τη ψυχή μέ τό γλυκό Άττικό φώς τών πινάκων του.

Η έκθεση τών έργων του έγεινεν αιτία ν' άγαπηθ ή περισσότερο κι ό άνθρωπος μαζί μέ τόν καλλιτέχνη.

Τό σκίτσο που δημοσιεύομε στην προηγούμενη σελίδα εϊνε φιλοτεχνημένο από τό γεμάτο ώραιές ύποσχέσεις Άλεξαντρινό νέον, κ. Ν. Γ. Παππά που μās ήρθε τώρα τελευταία από τό Παρίσι, όπου συνεργαζότανε σε διάφορα Γαλλικά περιοδικά.

Τά δύο μεταφρασμένα σονέττα του ποιητή κ. Alec Scouffi (Άλέκος Σκούφη) που δημοσιεύονται στη «Νέα Ζωή» εϊνε από τη σειρά τών «Tentations» («Πειρασμών»). Την ποιητικήν αυτή συλλογή άποτελούμενη από 72 σονέττα θά έκδώση στο Παρίσι την έρχόμενη άνοιξη ό οίκος E. Gres & Cie μέ εικονογραφίες του διάσημου Έλληνος ζωγράφου Γαλάνη.

Τά σονέττα του κ. Σκούφη διακρίνονται για τη λεπτότητα του αισθήματος και την ύποβλητική μουσικότητα του στίχου, που άποπνέει μελαγχολία.

Μοιάζουν ώραια λουλούδια που, όσο κι αν εϊνε ξενικά, τό άρωμά τους φανερώνει πώς έχουν μεταφτυευθ ή από Έλληνικό έδαφος.

Άπέθανε ό λογοτέχνης και δημοσιογράφος Γ. Τσοκόπουλος, ένας από τους ιδρυτές τής Έταιρείας τών Έλλήνων θεατρικών συγγραφέων.

Άσχολήθηκε μέ τό θέατρο και μέ διάφορα είδη του λόγου. (Βυζαντινές μελέτες κ.λ.π.). Τό ύφος του διακρινότανε για τη χάρη του.

Τά Έλληνικά Γράμματα στερηθήκανε επίσης σε ήλικία μόλις 33 χρονών τόν Άριστειδή Φουφουρίδη, τόν ύφηγητή στο Πανεπιστήμιο του Χάρβαρ (Ηνωμένες Πολιτείες). Έγραψε ποιήματα στην Άγγλική γλώσσα.

Ἐξέδωσε Ἀγγλικά ἓνα τόμον Ἑλληνικῶν διηγημάτων καὶ δυὸ τόμους ἀπὸ τὰ ποιήματα τοῦ Παλαμά. Ὑπάρχουν δὲ καὶ ἄλλες ἀνέκδοτες μεταφράσεις τοῦ ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ μεγάλου μας ποιητῆ ποὺ πρέπει νὰ δοῦν τὸ φῶς.

Ἀπέθανε στὸ φθισιατρεῖο, στὴν Ἀθήνα, ὁ ποιητὴς Ἰωσήφ Ραφτόπουλος. Τὸ τραγοῦδι του εἶνε βαμμένο μὲ τὸ ἴδιο αἷμα ποὺ ἄφθονο ξεχυνόταν ἀπὸ τὰ πονεμένα στήθια του.

Ἀπέθανε ὁ Ἀκαδημαϊκὸς Maurice Barrès, μιὰ ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες φιλολογικὲς καὶ ἔθνικιστικὲς μορφές τῆς Γαλλίας.

Ἡ ἐπαναστατικὴ Κυβέρνηση ἀπένειμε τὸ «Ἐθνικὸν Ἀριστεῖο τῶν Γραμμάτων καὶ τῶν Τεχνῶν» στοὺς:

Δογοτέχνες: Γιάννη Ψυχάρη, Ἀλ. Πάλλη, Γ. Βλαχογιάννη, Δ. Βουτυρά, Δ. Καμπούρογλου, Μ. Μαλοκάση, Σπ. Μελά, Π. Νιρβάνα, Γρ. Ξενοπούλου, Ζαχ. Παπαντωνίου, Λάμπρο Πορφύρα, Σωτ. Σκίπη, Δ. Ταγκόπουλο, Π. Χόρν, Ἐμ. Λυκούδη.

Ζωγράφους: Κ. Μαλέα.

Μουσικοὺς: Μάριο Βάρβογλη, Αἰμ. Ριάδη.

Ἡθοποιοὺς: Κυβέλη Θεοδωρίδου, Μαρίκα Κοτοπούλη.

Ἀπὸ τ' ἀκόλουθο τεῦχος τῆς «Νέας Ζωῆς» θ' ἀρχίσῃ νὰ δημοσιεύεται ἡ νέα τραγωδία «Ἡρακλῆς» τοῦ πολύτιμου συνεργάτη μας Ἀ. Γέρανου (Ν. Καζαντζάκη). Ἐκεῖνοι ποὺ εἰσηγήθησαν τὴν ἀπονομὴ τοῦ Ἀριστείου δὲν ἤξεραν ὅτι ὁ κ. Καζαντζάκης ἐξὸν ἀπὸ τὴν προηγούμενη δημιουργικὴ καὶ κριτικὴν ἐργασία του ἔχει γράψῃ ἐν' ἀριστούργημα, τὸν «Ὀδυσσεύς»;

Ἐπίσης στ' ἀκόλουθα τεύχη θὰ δημοσιευτοῦν:

Ἀρίστου Καμπάνη: Ἀνδρέας Κάλβος.

Σωτήρη Σκίπη: Ἡ Ραψωδία τοῦ ἀργαλειοῦ.

Γερ. Σπαταλά: Τὸ ἔργο τοῦ Κ. Θεοτόκη.

Κ. Ν. Παππά: Κριτικὰ σημειώματα γιὰ τὸ «Γαλάζιο Λουλοῦδι» τοῦ κ. Ν. Νικολαΐδη, τὰ «Βάλσαμα» τοῦ κ. Κ. Ν. Κωνσταντινίδη καὶ τοὺς «Ὁραματισμοὺς τοῦ Ἑωσφόρου» τοῦ κ. Γλαύκου Ἀλιθέρη.

Κ. Ν. Κωνσταντινίδη: Τὸ «Ματωμένο Γέλιο».

Γλ. Ἀλιθέρη: Κριτικὲς μελέτες γιὰ τὸ ἔργο Ἀργύρη Ἐφταλιώτη, Γρ. Ξενοπούλου, Κ. Π. Καβάφη κ.λ.π.

Ἐπαναλαμβάνομε πὼς οἱ μελέτες καὶ τὰ σημειώματα ἀντιπροσωπεύουν τὶς ἰδέες καὶ τὶς ἀρχές ἐκείνων ποὺ τὰ ὑπογράφουν.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

(Εἶνε ἀπαραίτητο νὰ στέλνονται διπλὰ ἀντίτυπα).

ΛΟΡΕΝΤΣΟΥ ΜΑΒΙΑΗ: Τὰ ἔργα (Β'. ἔκδοσις). Ἐκδ. Στεφ. Πάργας, Ἀλεξ. 1923.
ΙΩΑΝΝΑΣ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ: Στὸ βιομὸ τῆς ἀγάπης, πρόλογος Τάκη Χαϊροπούλου, Πανελλήνιος εἰκονογραφημένη βιβλιοθήκη. Ἀθήναι 1923.

Ι. Ε. ΧΡΥΣΑΦΗ: Ἡ γυναικεία λογοτεχνία στὴ Σουηδία, ἔκδ. «Ἐλευθερουδάκη», ἐν Ἀθήναις 1923.

Κ. Ν. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΗ: «Βάλσαμα», ἔκδ. «Νέας Ζωῆς», Ἀλεξάνδρεια, 1923.

ΓΛΑΥΚΟΥ ΑΛΙΘΕΡΣΗ: «Οἱ ὁραματισμοὶ τοῦ Ἑωσφόρου» καὶ ἄλλα ποιήματα, ἔκδ. «Γλαύκας», Κύπρος, 1923.

Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ: Ἡ Ἀνιὼ καὶ ἄλλα διηγήματα, μετὰ κριτικοῦ προλόγου Κ. Παλαμά, ἔκδ. «Ἐλευθερουδάκη», ἐν Ἀθήναις 1923.

Ν. ΠΕΤΙΜΕΖΑ (ΔΑΥΡΑ): Ἀπλὰ λόγια, ἔκδ. Γανιάρη, Ἀθήναι 1921.

» » Ἐγκόλπια, ἔκδ. Σιδέρη, Ἀθήναι 1923.

ΧΡΗΣΤΟΥ ΛΕΒΑΝΤΑ: Στὸ μεθύσι τοῦ πόνου.

Γ. ΒΡΙΣΙΜΙΤΖΑΚΗ: Τὸ ἔργο τοῦ κ. Κ. Π. Καβάφη, (Β'. ἔκδοσις).

ΠΑΝΑΓΗ ΞΕΝΟΥ: Ἀλγεινὲς ὁμορφιές, δραματικὴ κωμωδία σὲ πράξεις τρεῖς, Ἀλεξάνδρεια 1923.

ΓΡ. ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΥ: Ἰσαβέλλα, μυθιστόρημα, ἔκδ. Ἀγγελ. Κασιγόνη, Ἀλ. 1923.

ΠΛΑΤΩΝΟΣ: Ἀπολογία Σωκράτους, μετάφρ. Π. Νιρβάνα, πρόλογος Σ. Μενάρδου, ἔκδ. «Ἐλευθερουδάκη», ἐν Ἀθήναις 1923.

ΘΕΜΟΥ Σ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΥ: Ὁ Καλλιτέχνης τῆς ζωῆς, εἰς μέρη πέντε, ἐν Ἀθήναις 1923.

Μ. VALSA: Le sacrifice d'Abraham, mystère grec du XVI siècle, Paris.

Γ. Ν. ΦΙΛΑΡΕΤΟΥ: Εἰς ἐκουσίαν ἐξορίαν, ἐν Ἀθήναις 1923.

» » Ἐκλογή πολιτεύματος, » »

ΕΙΡΗΝΗΣ ΔΕΝΤΡΙΝΟΥ: Ἐξαγνισμός, διήγημα, ἔκδ. «Γραμμάτων», Ἀλεξ. 1923.

ΑΡΙΣΤΟΥ ΚΑΜΠΑΝΗ: Ναοὶ καὶ Τάφοι, ἔκδ. «Γραμμάτων», Ἀλεξάνδρεια 1923.

ΦΩΤΟΥ ΓΙΟΦΥΛΛΗ: Ἀρχοντικὰ καὶ ἄλλα ποιήματα, ἔκδ. Σιδέρη, Ἀθήναι 1923.

» » Ἀνησυχίες, Ἀθήναι 1923.

Ν. ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟ: Essai sur la cause de la gravitation, le Caire 1923.

ΖΑΝ ΡΙΣΠΕΝ: Τὰ πρῶτα βήματα τοῦ Καίσαρος Βοργία, μετ. Γ. Ἀρβαντάκη, ἔκδ. Κασιγόνη, Ἀλεξάνδρεια 1923.

Γιὰ μερικὰ ἀπὸ τὰ παραπάνω βιβλία θὰ μιλήσουμε στὸ ἀκόλουθο τεῦχος τῆς «Νέας Ζωῆς». Ἐπίσης στὸ ἴδιο τεῦχος θὰ δημοσιευτῇ τὸ σημείωμα τοῦ κ. Γιώργου Πετρίδη γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Σκουφοπούλου, ποὺ δὲν πρόφτασε νὰ μπηῖ στὸ 4ο.

Σ' ἔνα ἀπὸ τὰ ἐρχόμενα τεύχη θὰ γίνῃ ὁ σχετικὸς λόγος καὶ γιὰ τὰ «Λυρικὰ Ταξίδια», τοῦ κ. Τ. Μαλάνου.

Ἡ πώλησις τῆς ΝΕΑΣ ΖΩΗΣ στὴν Ἑλλάδα καὶ στὸ ἐξωτερικὸν ἐν γένει ἔχει ἀνατεθῆ στὸ Πρακτορεῖο τῶν ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ, Β. Ρ. 1146, ALEXANDRIE. Τὴν τιμὴν τοῦ Α' τεύχους γιὰ τὴν Ἑλλάδα δο. 10

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- “ΜΟΥΣΑ,,—Μηνιαία έκδοση. Ἀθήναι, ὁδὸς Τζώρτζ, 22
- “ΜΑΚΕΔΟΝΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,—Βγαίνει κάθε μήνα, Διευθυντὴς Ράδος Χατζη-
νάσης, Θεσσαλονίκη, Γραφεῖα Ἐθνικ. Ἀμύνης, 30. Μὲ μεγάλη χαρὰ μας
βλέπομε πὸς ἡ Ἑλληνικὴ Θεσσαλονικὴ γίνεται σιγὰ σιγὰ ἀξιοσημεῖωτο φιλο-
λογικὸ καὶ καλλιτεχνικὸ κέντρο.
- “ΑΡΓΩ,,—Λογοτεχνικὰ τεύχη, ὄργανο Ἑλλ. Νεανικῆς Ἐνώσεως, Σταμποῦλ 13,
Ἀλεξάνδρεια.
- “ΔΕΛΤΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ,,—ὁδὸς Λέκκα 4, Ἀθήνα.
- “ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ,,—Μηνιαῖον περιοδικόν, ὁδὸς Μενάνδρου 83, Ἀθ.
- “ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ,,—Μηνιαῖον καλλιτεχνικόν περιοδικόν, ὁδὸς Χαρ. Τρικοῦπη 22,
Ἀθῆναι.
- “Ο ΦΑΡΟΣ,,—Μηνιαία λογοτεχνικὴ έκδοση, Βόλος.
- “ΟΡΦΕΥΣ,,—Δεκαπενθήμερη φιλολογικὴ καὶ ἐπιστημονικὴ ἐπιθεώρηση, Διευθυντὴς
στὴν ὕλη Πύρρος Λεκαντᾶς, Κέρκυρα.
- “ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΕΣ ΣΕΛΙΔΕΣ,, Μηνιαῖο περιοδικό, Χανιά.
- “ΕΡΓΑΣΙΑ,,—Δεκαπενθήμερο παιδαγωγικὸ περιοδικό. Διευθυντὴς Μ. Παπαμαῦρος
Ἀθήναι, ὁδὸς Σταδίου, 56.
- “ΜΗΝΙΑΙΑ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ,,—Λογοτεχνικὴ, Μουσικὴ, Θεατρικὴ, ὄργανο τοῦ
φιλοτεχνικοῦ ὀμίλου νέων, Σάμος-Βαθύ.
- “ΕΡΑΝΙΣΤΗΣ,,—Μηνιαία ἐπιθεώρηση. Ἰπποκράτους, 83, Ἀθήναι.
- “ΜΥΡΟΒΟΛΟΣ ΑΥΡΑ,,—Δεκαπενθήμερον περιοδικόν. Ἀγυιά.
- “ΝΕΟΙ ΒΩΜΟΙ,,—Μηνιαῖο φύλλο, ἐκδίδεται ἀπὸ συντροφιά νέων. Ταχ. διεύθυνση:
Ἀ. Μεντζελίδην, Ὀμήρου 56, Ἀθήνα.
- Ἀγγέλλεται: “ΝΕΑ ΤΕΧΝΗ,,—Μηνιαῖο λογοτεχνικὸ περιοδικό, Λέκα 4, Ἀθήνα.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ

- “ΑΛΗΘΕΙΑ,,—Πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ, ἑβδομαδιαία. Διευθ. Μ. Α. Φραγκοῦδης,
Λεμεσός, Κύπρος.
- “ΣΑΛΠΙΓΞ,,—Πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ, ἑβδομαδιαία. Διευθ. Ε. Χουρμούζιος,
Λεμεσός, Κύπρος.
- “ΕΛΠΙΣ,,—Ἑβδομαδιαία πολιτικὴ καὶ φιλολογικὴ. Κέρκυρα.

ΔΕΛΤΙΑ

- “ΓΡΑΜΜΑΤΑ,,—Παράρτημα “Βιβλιογραφίας,, Ταχ. διεύθυνση Β. Ρ. 1146, Alex.
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ μηνιαία έκδοσις, Βιβλιοπωλεῖον Ἀ. Κασιγόνη
Λεωφόρος Ραμλίου 26, Ἀλεξάνδρεια.

Η ΜΑΡΙΚΑ ΚΟΤΟΠΟΥΛΗ

ΣΤΗΝ ΑΙΓΥΠΤΟ

ΣΕΙΡΑ ΕΚΛΕΚΤΩΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΕΩΝ

Ἀρχίζει στὸ ΚΑΤΡΟ τὴν 1^{ην} Φεβρουαρίου
καὶ στὴν ΑΛΕΞΑΝΤΡΕΙΑ τὴν 20^{ην} Φεβρουαρίου 1924

ΣΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΑΛΑΜΠΡΑ